

Orizont 5

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 5 (1092) 5 FEBRUARIE 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

ul țării sale, internaționalist
s-a datorat Marii Revoluții S
ate de orice veritabilă revolu
kovski, Gorki, Șolohov, Bulg
v, Lunacearski ș.a., pe creșterea
Evtușenko, A. V. Vampilov,
mov, Boris Sergunenkov, V. Ra
utin Rasputin, Rima Kazakov,
Rojdestvenski, Eugen Vinokurov
cea valorică!) și, desigur, și
oruk, Serghei Biriukov, Valer
Vicol, Maira Salkova, Nikolai
tradiție și inovație, un spațiu
distinctivă efervescentă în
propusă cititorilor revistei no
nerației, conjugată în modalități
lențiale, încercând firească aut
acea „priveliște a Filinței”.

ACHIA TATOMIRESCU

ă atât de tare
nelor,
se sting totuși
odierului.

loare-
vini
ră stea
leasupra noastră.
u.
fraged și plodos,
le
adincul filinței mele
șilor.
să citească
ii de nepătruns al pădurii,
resmele abia perceptibile,
tografia urmelor.
Inspumată
sării-și

impună

mele

ormintul ideii prădăte

inate

tele miilor spumel marie
desăvirșese

Horlaci

mine pom?
ntrebându-
ine om?

nturi răsucite
inil-imbujorati ca focul,
— cam prea devreme!
ă, nu-și află locul.

a scuturat
remai întrebă.

a Vlad

măcar o singură clipă.

odie a molizilor.

eră-mă de tot.

erea mea,
to curată.

În românește de
Ștefan TCACIUC

DARA, strada RODNE
Manuscrisele republicii
fac la P.T.T.R.

P. Index : 42.907.

Devenită o manifestare cul-
turală tradițională, în februa-
rie, „LUNA CĂRȚII LA SA-
TE”, eveniment de însemnătate
națională ajuns, acum, la
cea de-a 28-a ediție, este una
din măturile concludente
privind marea importanță ce
se acordă rodului editorial,
la țara noastră. Aceasta, în-
trucât cartea are un rol esen-
țial, în ansamblul politicii cul-
turale, promovate de partidul
și statul nostru. În centrul
cărui se situează formarea
multilaterală a omului nou,
cu o dezvoltată conștiință so-
cialistă, patriotică, revoluțio-
nară, cu un ridicat nivel de
cultură, cu o largă cunoaștere

Prețuirea cărții

a ideologiei, științei, literatu-
rii și artei.

Unul din obiectivele funda-
mentale ale societății socialis-
te este ridicarea maselor
largi la cultură. Iar va-
loarea socială a cărții, con-
tinând în calitățile ei intrinseci,
este în strânsă legătură cu va-
lorificarea sa socială. În pro-
cesul receptării de către pu-
blicul cititor. Așadar, sociolo-
gia cărții este dimensionată
de o complexă perspectivă
sociologică, potrivit căreia pro-
dusul editorial nu are doar o
valoare în sine ci acesta fiin-
țează ca valoare în actul re-
ceptării.

„Luna cărții la sate”, orga-
nizată în cadrul Festivalului
național „Cântarea României”,
oferă multiple posibilități
pentru valorificarea socială a
cărții, cum, într-un mod su-
zestiv, ne arată și genericul
sub care se desfășoară mani-
festarea: „Cartea în sprijinul
formării conștiinței socialiste,
al perfecționării pregătirii
profesionale a oamenilor mun-
cil de la sate, al înfăptuirii
noului revoluții agrare”, aceste
obiective fiind abordate în
lumina prevederilor din docu-
mentele programatice ale
Congresului al XIII-lea al
P.C.R., și ale Conferinței Na-
ționale a partidului. Multiple
acțiuni care vor avea loc
în satele patriei — lansări de
cărți, mese rotunde, dezbateri,
simpozioane, întâlniri cu scri-
tori, editori, oameni de știin-
ță, cultură și artă — vor con-
tribui la educarea maselor de
cititori, la îmbogățirea cunoș-
tințelor acestora, din diferite
domenii, cartea relevându-și
astfel calitatea de a fi o ade-
vărată forță socială, menită
să slujească realizarea noului
personalități umane.

ORIZONT

UN NOU STADIU AL DEZVOLTĂRII SOCIALE

A intrat în practica partidu-
lui nostru, după cel de-al IX-
lea Congres al său, ca o ex-
presie a fidelității față de de-
mocrație, de-a supune perio-
dic, în congrese și conferințe
naționale, unor analize pro-
funde, științifice și responsa-
bile problemele societății ro-
mânești, ale desfășurării pro-
cesului revoluționar în diferite
etape de dezvoltare. A cincea
Conferință Națională a P.C.R.,
desfășurată între 14-16 decem-
brie 1987, Raportul prezentat
în cadrul ei de către tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU sur-
prind cu rigoare dinamica
complexă a diferitelor domenii
ale vieții sociale din patria
noastră — economic, politic,
cultural — printr-o viziune

unitară a sarcinilor de ordin
intern cu cele de ordin inter-
național, într-o fază în care
dobîndesc prioritate factorii
calitativi, fiind pe temeiul re-
zultatelor deosebite pe care
le-am obținut se impune o
maximă concentrare de forțe,
ca într-un timp scurt Româ-
nia să depășească stadiul de
țară socialistă în curs de dez-
voltare și să treacă în cel de
țară socialistă mediu dez-
voltată.

Raportul prezentat în cadrul
recentului forum al comuniș-
tilor români analizează, într-o
viziune logico-istorică și spirit
de exigență, profundele trans-
formări revoluționare din anii
construcției socialiste, succe-
sele obținute de poporul nos-
tru în edificarea noului orin-
duri, dialectica tuturor ele-
mentelor ce compun formați-
unea social-economică, a sub-
sistemelor societății — ex-
presie a înțelegerii profunde a
particularităților stadiului ac-
tual al procesului revoluționar.
Sînt stabilite obiectivele dez-
voltării țării în anii următori,
continuare firească a condi-
ției de mai mare complexitate
a directivelor Congresului al
XIII-lea, precum și mijloacele
adevate pentru buna realizare
a acestora. Premisele necesare
materializării noului hotărîri
se găsesc în resursele socio-
umane și materiale de care
dispune în prezent societatea
noastră, cu marile succese ob-
ținute în ultimele patru dece-
nii de muncă și luptă a oame-
nilor muncii.

Conferința Națională a parti-
dului analizează într-un spirit
nou, de exigență științifică, eta-
pele procesului revoluționar
parcurs de țara noastră, mai
ales a trăsăturilor și conținu-
tului stadiului actual. „Acum,
România — arată tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU în
Raportul prezentat la Confer-
ință — se află într-o etapă

hotărîtoare, în faza superioa-
ră a făuririi societății socia-
liste multilaterale dezvoltate și
creării condițiilor pentru tre-
cerea la edificarea societății
comuniste”. De aceea, întreaga
societate, înainte de toate or-
ganele și organizațiile de
partid, trebuie să înțeleagă
semnificația noulor exigențe și
probleme în acești ani al noii
revoluții tehnico-științifice,
noului revoluții agrare, anii tre-
cerii de la extensiv la inten-
siv și realizării unui înalt grad
de eficiență economico-socială
în toate domeniile.

Partidul cere o perfecționa-
re a activității tuturor factori-
lor de conducere, atât prin-
tr-o grijă continuă privind
sporirea aportului științei, în-

vățămintului și culturii la în-
făptuirea programelor de dez-
voltare economică și socială a
țării, cât și prin amplificarea
participării maselor la con-
ducerea societății, prin dezvoltarea
democrației muncitorești-revoluționare. „Am por-
nit și pornim de la faptul că
socialismul însuși reprezintă —
și trebuie să asigure — cea mai
largă democrație, cel mai co-
respunzător cadru pentru ca
toate clasele și categoriile so-
ciale, întregul popor să poată
participa direct la conducerea
societății”, se subliniază în
Raportul prezentat de secre-
tarul general în cadrul Con-
ferinței Naționale a parti-
dului. Înăfptuirea principiului
de-a construi socialismul cu

poporul și pentru popor con-
stituie nu numai un deziderat,
un vis ce primește viață, ci și
o problemă de maximă răs-
pundere și competență, atât
pentru crearea cadrului insti-
tuțional democratic adecvat,
cât și pentru formarea, instrui-
rea și deprinderea maselor
largi în a se comporta demo-
cratic, a-și asuma toate răs-
punderile de proprietar, pro-
ducător și beneficiar, pentru
ca să-și poată spune deschis
cuvîntul și să participe nemij-
locit la elaborarea politicii in-
terne și externe.

Complexitatea problemelor
ce le ridică actualul stadiu de
dezvoltare din patria noastră
impune ridicarea calității ac-
tivelor de conducere la toate ni-
velele, o afirmare tot mai pu-
ternică a rolului conducător al
partidului. Conferința Națio-
nală, de la nivelul noulor exi-
gențe, observă critic că „în
activitatea de partid și în ac-
tivatea de stat s-a manifestat
o slăbire a spiritului de răs-
pundere, de combativitate, a
bunei organizări, a disciplinei
și ordinii, o slăbire, s-ar putea
spune, a spiritului de partid,
a atitudinii revoluționare în
muncă”. De aceea, în stabili-
rea sarcinilor de viitor, pe
lingă grija acordată proble-
melor economice, celor legate
de industrie, agricultură, com-
erț etc., forumul comuniștilor
români s-a preocupat cu
insistență, de creșterea rolului
partidului ca și centru vital al
societății, de activitatea poli-
tico-ideologică de formare a
omului nou, a agentului so-
cial de care depinde, în ultimă
instanță, succesul transpunerii
în viață a liniei politice gene-
rale.

Prof. univ. dr.
Ilie LUCA

Cred în tine

Cred în tine, patrie,
Mă privește în apa Ta.
Și mă văd cit sint de aproape
De tine
Ca de o mare dragoste
Căreia i-am dăruit inima
Cred în tine, Patrie,
În puterea ta de a merge înainte
Pe drumul deschis de partid.
Cred în tine, patrie.
Întind miinile spre rotundul
Tău bogat și înmiresmat.
Cred în tine, Patrie.
Cum cred în fiecare clipă
Ce o trimiți spre mine.

Miron ȚIC

Iulia DINESCU : Anotimp

Să zbori spre un om

Trec uneori zile întregi, în
care rezervorul tău interior nu
se umple de o descoperire
nouă. În care nu palpită o
bucurie neobișnuită, străluci-
toare. Trăiești cenușiu, banal,
sterp, stupid, ceea ce, pentru
un om de condei, e un fel de
distrucere lentă. Te obișnu-
iești, chiar, uneori, cu o ase-
menca existență banală, com-
odă, care nu duce la nimic
bun cînd, deodată, din jurul
tău, de undeva de unde nu te
aștepti, explodează o bucurie,
o dragoste nouă de viață, o
descoperire. Întîlnești un om
care sarge monotonia vieții
tale, care-ți încălzește singele
și-ți pune bateriile sufletului
la lucru. Astfel se întîmplă cu
noi toți să descoperim, în tra-

seul diurn al existenței (cînd
începem să ne banalizăm, să ne
plafonăm, ca spirit), un om
deosebit, o conștiință activă,
mobilizatoare care ne mobi-

insemnări

lizează și nouă conștiința. Tot
astfel s-a întîmplat și cu mine
în zilele acestei țerni. Legeam
dintr-un fel de apatie, de hi-
bernare (care nu-mi plăcea
deloc), prin întîlnirea cu un
astfel de om, pe care eu îl nu-
mesc, încă de multă vreme,
omul-cascadă Bărbat al țari-
nel, al pămîntului, ins dintr-o

bucată, spirit întreprinzător,
plin de elan și voie bună, om
de haz, bîntuit de idei grave,
îndrăznește privind pămîntul
și lucrarea lui, el mi-a inocu-
lat, parcă, de la prima noastră
cunoștință, un nerv tînr și
însuflețitor: nervul dorinței
de-a trăi din nou pentru cei-
lalți, de-a mă dăruia unei idei
mari și generoase care, singu-
ră, mă poate face ferețit și-mi
poate da consolare ca merită,
cu adevărat, să trăiești. Vola
lui bună, amicitia lui caldă,
umană, farmecul cu care își
însășișea biruințele, dar și că-
derile, entuziasmul său molip-
sitor, căruia nu-i stătea nimic
stăvilă, toate curgeau din el
înspre mine cu forța unui to-

Ion ARIȘANU

(Continuare în pag 7)

SCRIITORI TIMIȘORENI ȘI PREZENTUL

Dezbatere etice

Volumul de proză scurtă, parțial tradus în limba română, în 1985, sub titlul *Amiază cu flori așterne* un drum al literaturii Mariei Pongrácz, se poate ajunge pe a-esta mai aproape de temeiul și posibilitățile prozei sale. Forlota, care este a vieții și a epicului mișcarea trasee evolutive urmărite în romanele *Havak kuszoben* (Pe prispa zăpezilor) și *Bucsu a szigetektől* (Adio insulelor), sînt părăsite în proză scurtă și nu pentru că, scurtă fiind, e neloc-pătoare, ci pentru că schițele, nuvelele volumului altvea caută - detanul și compoziția statică. Cartea colecționează tipuri prin care se investigatează sub-solurile însingurării. Gîndurile care nu se comunică niciodată, hățșul plictisului, tenebrele dorințelor spulberate, remușcarea sau nostalgia restituie impenetrabilei tăceri un mozaic de sensuri. Cuplul conjugal sau tinăra pereche improvizată, șoferul-instructor în loja unui celebru cîntăreț, venerabilul universitar măcinat de remușcări, bătrîni sau tineri halucinatî pe muchia lipsei de derută, sînt ipostaze ale nefirescului pe care îl instituie banalitatea absența gestului salvator.

Voci, inflorescențe haucinate de culori, o partitură complexă de uzări, articulează balansul între lăuntru și afară, între o relație precară cu lumea și substitulele ei imaginare. Acest balans îl sugerează admirabil proza Mariei Pongrácz. Personajele ei sînt însufletite sub apariția incremenire de amintiri sau iluzii simțite ca formă de ieșire din rutină, ca igienă morală. Grăitoare pentru toate aceste peisaje interioare este prima secțiune a volumului *Képek egy kiállításról* (Tablouri dintr-o expoziție) înrămînd scene statice în fond, despre nefericire este vorba aici, o nefericire domestică, persistentă. Este vorba despre leșt ca sumă a complexelor psihice și morale rare în din individ o ființă incapabilă de zbor. De aceea, pasărea aripa se află frecvent în centrul teritoriului imaginar unde se refugiază eroii, păsări greoaie leneșe, tînguitoare împlinesc cerul imaginației lor.

În situa de infățșări și compoziții, figuri consubstanțiale în ciuda varietății de categorii, vrste etc., artistul are un relief net, fiindcă problemele sale lăuntrice n-ar trebui să rămîna tacute și nici fără efort asupra lumii. Pictorul recuperînd chipul bunicului mort, scriitorul absent dintr-un „evintet” de prieteni cărui prin însăși absența sa îi conferă un sens, sculptorul luptîndu-se cu piticii de ghips care atestă un pact faustic sau toboșarul provînd riza morală a unei tinere debutante, sînt imagini ale izbîndei sau eșecurilor artistului.

Cartea Mariei Pongrácz exorcizează monștrii pe care-i naște banalitatea, combinînd, cînd în registru grotesc, cînd liric, cînd grav, complexe, mani, straniu) combustii psiho-morale, aspirații și vise, rămase fără ecou. Este loc în această carte pentru compasiune, prozatoarea înclină către soluția gestului salvator, care ar curma atîtea zbatere solitare în pînterele cotidianului, înclină spre franchise, încredere în semenii, nu dispreț, căte omenească tandrețe a unui medic de suflete, așa cum ar trebui să fie, etic, scriitorul.

Brindusa ARMANCA

* Pongrácz P. Maria: *AZ ELFÜRESZELT ARNYEK* (Umbra retezată) - Kriterion, 1987.

Permanentă devenire

La al cincilea roman al său, Corina Victoria Sein scrie cu siguranța și sîrgul unui profesionist: un roman de investigație psihologică, studiu al unui suflet feminin oscilant între emancipare și tradiție. Tema fundamentală este tema iubirii și a neîmplinirii în dragoste.

Fata-amurg este Maria, de fapt, femeia nel mezzo del camin, cu două marșuri ratate, pîndită de singurătate și de întrebările legate de trecut, cărora nu le poate răspunde. Cu toată demnitatea însă, traversează drama înstrăinării impuse, iar lupta ei - din momentul în care rămîne singură - se dă pentru a-și păstra deschiderea spre oameni, dorința de a nu fi răsturnată de dezamăgiri, devotamentul față de sine și față de viață. Numai permanentă devenire a drăzostei și a prieteniei o mai poate salva. Chiar dacă și acestea presupun riscuri multiple: bărbatul se poate oricînd înlocui, iar prietena cea mai bună oricînd înșela. Pentru Maria, acești doi poli ai atașamentului și suferinței sînt Vlad, fostul ei sot, și Eva, prietena descoperită în urma unui accident de mașină.

Ei, principiul masculin, reprezintă trecutul, o apariție mai vag conturată, trînd mai mult în amintirile Mariei, se deconspiră ca o persoană egoistă, și incapabilă de a înțelege pînă unde poate duce devotamentul femeii ce iubește. Eva, principiul feminin, e asociat cu prezentul: emancipată, gata oricînd să fure soțul celei mai bune prietene sau să intre într-o logodnă pentru care nu simte altă chemare decît bunurile materiale, grăbilă, superficială, dinamică. Două voci antifonale, hedoniste prin excelență, menite să scoată în evidență, prin contrast, profunzimile Mariei.

Personajele își intersectează, un timp, traiectoria, legate prin forța lor de a privi în interior. Firlul epic se derulează lin, fără acțiuni palpitate: tot ceea ce a fost important s-a întîmplat deja sau, eventual, urmează să se mai întîmple. Maria se află într-un moment de acalmie a existenței sale și autoarea surprinde cu forța necesară încordarea eroinei ce își contabilizează acum succesele și eșecurile. La aceasta se adaugă îndeminearea de a folosi o construcție epică simplă pentru a viza semnificații de adîncime și a construi tipologii umane valide. Fizionomiile morale create rămîn distincte, chiar dacă sînt filtrate prin subiectivitatea Mariei. Căci întreaga desfășurare epică poate fi privită ca un joc al gîndurilor Mariei, opunîndu-se trecutului său pe care îl poartă cu sine, rotund, în permanentă derulare, creînd prezentul. În ultimă instanță, romanul rămîne însă o închinare femeii libere, neînfrînte nici de singurătate, nici de vicleniile celor din jur: libertatea ei e o formă de supunere a soartei potrivnice și de luptă împotriva unei prea mari fragilități lăuntrice. Corina Victoria Sein oferă astfel, prin romanul său, o posibilă interpretare a vieții, un punct de sprijin autentic pentru a înțelege mai bine cum să trăim și să iubim.

Pia BRÎNZEU

* Corina Victoria Sein, *FATA AMURG*, Ed. Facla, 1987.

MESAJ POETIC

Rostindu-și versurile pur, transfigurată de noblețea mesajului, exprimîndu-se cu bun simț asupra compozițiilor colegilor, plin de umor jovial și caustic în redactarea sprințară a tradiționalelor „proces verbale” cenechiere, Nicolae Irimia s-a impus ca o emblemă a poeziei în orașul industrial. Recenta plachetă, practic întîiul volum de sine stătător urmează prezențelor în volumele colective de debut apărute la Editura Facla, *Desprinderea din somn* (1979) și *Anotimp natal* (1981). Nicolae Irimia se dezvăluie același poet al cetății, sensibil și onest, precum era și în volumele anterioare, revelînd acum, cu mai multă pregnanță, indici unui lirism personal. O sensibilitate candidă se implică asupra unei viziuni senine asupra vieții. Poetul, implantat într-o sublimă realitate, îi plasticizează ecurile la nivelul senzorialului: olfactiv „Trec corbii cu mirodenii din sud”, tactil „Aerul frige ca un lichid vrăjmas”, auditiv „liniștea umbilă descultă”, vizual „neliniștea verdelui unde intui”. Depășind această beatificare a evenimentului primar, poetul e un zbuciumat (la nivelul său, serafic) al instinctului poetizării, dramatizînd senin potențele actului liric. „Numai poetul / Cu sufletul brindușei pe buze, / Numai poetul / Vitriolat de aurul cuvîntului, / Numai poetul / Cu sugetul lacrimii în auz, / Numai poetul / Ca o memorie a luminii / (etc.) Poetu, Teritoriul edenului său diurn este dec unul a poeziei; elementele: muntele, piatra, cîmpia, marea, sînt și simboluri ale scrierii, nu doar constituentele realului brut. Visarea, reveria, fantazarea (stările sale lirice) conotează nostalgic transgresarea referentului în metaforă. Cu toate ace-

tea, poezia sa este cea a purificării prin candoare, o autogestioneare a virtuților benefice ale cîmîntării serenității. Temă frecventă, rememorarea opilării e o reiterare a inocenței funciare. Mereu regusită, niciodată pierdută, ea se convertește în starea exclamativă a uimirii și admirației e o sursă inepuizabilă de extaze și înflorări ce transpar uneori în rostiri memorabile și grațioase, precum halkururile japoneze: „Pururi ferice lângă vîntu de seară”, „Dimineața stele ferice în terestre”, sau „Tu ești dimineața lângă care pururi mă înmiresmez”. Formele inocenței sînt diversificate complexe chiar, de la jocul pierderii dragostei la aspirația culturală, abordarea poeziei ca o meditație asupra resorturilor ei intime. Totuși, întreaga gamă a resurselor sale lirice este subsumată aceleiași idei: autopurificarea prin poezie, asocierea frumosului celor mai înalte valori morale, de unde și sfiala ca marcă a inocenței, de unde și nostalgia candidă a marii poezii, bovarismul imaginilor ca- tofile „Tu nu mai vii, / Doar în amintire / Roua îți mai ocrotește matern / Urmele pașilor Singur printre culori / Singur în biblioteca frunzelor moarte” (Romanță).

Nicolae Irimia poate fi un poet adevărat și profund, nu doar unul sensibil, doar dacă e mai puțin generos cu tentațiile extraliterare.

Călin CHINCEA

* Nicolae Irimia, *ALBASTRU DE OCHII TĂI*, Ed. Facla, 1987.

FLUXUL MEMORIEI

Poezia de limbă slovacă din România are în Ondrej Štefanko pe unul dintre autorii ei cei mai reușiți. - pe cel mai dinamic, poate, dintre scriitorii generației de mijloc. El însuși traducător de tinută, semnatarul volumului *Rostul întrebărilor* oferă pentru prima dată posibilitatea de a lua contact cu poezia sa printr-o cuprînzătoare antologie de versuri transpuse în românește. Volumul în discuție este o selecție reprezentativă din culegerile anterioare, începînd cu *Două voci* (1977), continuînd cu *Stau în fața casei* (1980), *Indoilei* (1983), la care se adaugă poeme apărute în culegeri colective precum și un număr de inedite.

Fînd vorba despre o antologie reprezentativă pentru un deceniu de activitate poetică, primul fapt relevant în selecția în discuție este caracterul unitar, încheat, remarcabilă coerență a ansamblului. Nu ne referim, desigur, numai la problematica existențială a versurilor. Deși nu-i lipsese cîteva nuclee tematice favorite (spațiul cîmpesc, universul familial, subirea și însăși poezia), lirica lui Ondrej Štefanko reține atenția întii de toate prin moralismul de bună calitate, neostentativ în mai toate cazurile, ce dă culoare reflecției, ca și prin factura particulară a reprezentărilor. De relevant că Ondrej Štefanko nu face parte dintre autorii care poetizează existența - nu-i, ca atare, un iubitor de metafore rare, de cuvinte muzicale, de tablouri diafane ori feerice. S-ar spune că în poemele antologate în *Rostul întrebărilor* cuvîntul are înainte de toate mite-

rialitate, - viziunea reprezentării fiind marcate de ceea ce am numi acuitatea percepției: „A alergat către mine atît de simplă, / În fața și-n spatele ei aerul se sfîrîmă-n bucăți, / am văzui fișii de aer zburînd în jurul ei ca niște petale albe, / dezbrăcînd-o de tot. / Din degetele ei picura tandrețea, / ea a adăugat-o-n aluat / Desigur, încordarea aceea, cînd ea-l muta de pe masă-n cuptor / și, cînd aștepta să vadă dacă-l reușește, a-nfiorat-o. / - Îți costă la drum niște cozonaci, să ai cale bună...” etc. (Calea amintirii). Ondrej Štefanko rămîne, chiar și atunci cînd pare a adopta un stil mai imaginativ, mai truculent, un poet al senzației, un lucid înregistrator de impresii oferite de universul inconjurător - un „analist”, cel mult, al propriilor experiențe subiective: „Prin simburile roșu-cărămiziu al amurgului / nu îți se aud pașii / Însă tu te apropii pînă la genunchi / cufundată în ierburile fluide, / gleznele-ți plîplie ca roua / eu nu văd, / dar presimț prezența lor / de cealaltă parte a rîului singuratic” (În vizibilită, poezia mea).

O poezie, în ultimă instanță, mizînd pe fluxul memoriei, fără solemnități ori restricții beletristice, creditînd epicizantia discursului, impactul subiectiv al mărunțului fapt cotidian și al limbajului curent.

Lucian ALEXIU

* Ondrej Štefanko, *ROSTUL ÎNTREBĂRIILOR*. În *Românește de Iva Miroslav Ambruš, Cornelia Barboric*, Ondrej Štefanko, Editura Facla, 1987.

Privită esențialit lui Ion A nopții E corca ex drea ai pasiunilo cum la dezvăluie această c tive i mine trel nică a f mereu p care gur acum în Trebuie în viziun nu este t un dar i Avem a : activă (n nirea pre (erotică) conștiință citate sei vă - un fecundă Ion Arde : Acum : Auzeam bucurie amușice risipi în mitată, l Dar, p de ficțiu orice sul implicate și, pentru se cuvin

Pe cu per: și de a se înte nu toc mai m de o ai Danciu premis romant lectura să stab distorsi Cartea pe o b: Vlad C daniel roman: Jele nt dezam: unui r începu țită de drama: Pe de: de vre: Valent chele : Gheorg rigid r vedere anchet atmos total l traseu ce ave Nu domen giner nisteru terenu Desco: spune: la per didact Ni în lini țară fi pe au autent Facla,

LITERATURII SOCIALISTE

Privită în extrema ei generalitate, în esențialitatea ei, tema noului roman al lui Ion Arieșanu (*Lumina de la capătul nopții*, Editura Facla, 1987) este clarificarea existențială, altfel spus, dobândirea armoniei lăuntrice, echilibrul pasiunilor, în fond fericirea însăși. Iată cum la capătul experienței sale, eroul dezvăluie — identificându-l, numind-o — această componentă a structurii narative: „Dar, o dată cu durerea, peste mine trebură să coboare și bucuria talmică a fericirii mele, mereu căutate, mereu pierdute, mereu regăsite, către care gura mea implora și se înălța acum în gemete...”

Trebuie precizat însă nămsădeci că, în viziunea autorului, starea de fericire nu este un dat, ci un rezultat; nu este un dar al hazardului, ci o cucerire. Avem a face, prin urmare, cu o fericire activă (nu contemplativă), unind împlinirea profesională, împlinirea familială (erotică) și limpezimea (demitatea) conștiinței de sine. Așadar, o lăuntricitate senină, centripetă, și — deopotrivă — un elan altruist. Ideea adică și fecundă a acestui text (a textelor lui Ion Arieșanu în general) este sociofilia: „Acum știam ce se petrece cu mine. Auzeam înăuntrul meu, mustind, vechea bucurie care aștipea adeseori sau chiar amuțise. Bucuria de-a fi și de a mă risipi în cellalt. Era ca o iubire nelimitată, înfricoșătoare...”

Dar, pentru a deveni roman (operă de ficțiune), orice configurație ideatică, orice substanță morală trebuie să fie implicată, absorbită, într-o anecdotică. Și, pentru a deveni roman semnificativ, se cuvine ca ele să adere la o matrice

generativă, la un arhetip. În cazul de față, anecdotică (aleatorie în concretitudinea ei) refăce traseul socio-profesional (destinul) unui medic, Călin V., care depășește, ajutat de colegi, de mulțimea celor onești, o perioadă dificilă din viața și afirmarea sa. Destinul doc-

capătul căruia așteaptă o explozie de lumină. Anecdotică recuperează, deci, mitul labirintului, asigurând, în perspectiva acestei structuri psiho-estetice, și lectura culturală a romanului, intertextualitatea lui: „... tout personnage de quelque importance représente une

de a fi o plăprie incertă și iute pieritoare, viața este, dimpotrivă, o mare de lumină, capabilă să dizolve orice noapte: „Mai ales să înalțezi, dar fără să te temi, pină la lumina de la capătul nopții. Căci există o lumină la capătul fiecărei nopți...”

Aici este resortul încrederii și tăriei, în dialogul dint e om și lumină: „Pour vivre l'homme a besoin de contempler en avant de lui un point brillant vers lequel il marche” (André Maurois). Și tot aici se află acea sursă de căldură ce-și trimite suflarea pînă în cele mai îndepărtate ramificații ale frazei. Autorul a fost inspirat așezat, ca modalitate concretă a enunțării, ca modalitate concretă a transmisiei sale de informație către cititor, epistola. Formula epistolară, într-adevăr, face și mai accesibil, și mai persuasiv, mesajul etico-estetic al textului. În sistemul valorilor propus de scriitor esteticul nu poate fi desprins de etică. E vorba de etica profesională, de etica relațiilor interumane, de etica ființării în genere. Or, etica sentimentelor se confundă, de cele mai multe ori, cu epica lor — cu dinamica stărilor de spirit, orientată spre locul (și momentul) adevărului lăuntric. În acest demers rezidă modernitatea cărții, capacitatea ei de a păstra (prin mijlocirea afectivității) un subtil echilibru între polisemie și accesibilitate.

Sociofilia rămîne, atît în planul tipologiilor literare, cît și în acela al stilului propriu-zis, definiția cea mai exactă a prozei lui Ion Arieșanu

Eugen DORCESCU

LUMINA DE LA CAPĂTUL NOPTII sau DESPRE SOCIOFILIE

torului Călin V este temporar, tulburat de prezența Barbarei Bucăța, personaj ermetic, complex, pe care logica narațiunii îl destramă (să se vadă intervenția din final a lui Valeriu Fodor și spargerea acelei „carapace” de tensiune sterilă sub care energiile se consumă inutil: „Ce simplu, ce firesc poți să aduci o speranță într-o inimă care o așteaptă. Trebuie doar să spargi carapacea și speranța te inundă și pe tine, și tot ce e în afară de tine. Ea te frage după sine în curentul viu omenesc, spumegător, ce tresaltă în jurul tău”).

Oricum, confruntarea Călin V. — Barbara Bucăța, plină de meandre, de aparente relaxări și de re-acutizări, este aidoma unui pasaj întunecat, la

variation d'une figure mythique profonde” (Ch. Mauron).

Este impresionantă, sub acest raport cursivitatea semantică a discursului. Ne rezumăm a semnala doar câteva repere, în stratul conceptual, al mentalităților. De pildă, continuitatea substanțială dintre anecdotică, nucleu generativ adînc și fond ideatic o deconspiră însuși titlul (*Lumina de la capătul nopții*), care, fără să-și fi propus neapărat acest lucru trimite, totuși, la celebrul Voyage au bout de la nuit al lui L. F. Celine. „La vie — meditează Bardamu — c'est ça un bout de lumière qui finit dans la nuit”. Replica personajului lui Ion Arieșanu aduce reversul unei asemenea optici. Departe

ÎN CĂUTAREA PERSONAJULUI

Pe senzația că autorul însuși e departe de a ști cu precizie ce s-a petrecut cu personajul său și, deci, că parcurge odată cu cititorul (interesat deopotrivă și de adevăr și de drumul spre el) calea către descoperirea biografiei acestuia, se întemeiază întreaga strategie a romanului *Cînd caii dorm în picioare*. Deși nu tocmai nouă, manevra e în măsură să susțină interesul cititorului, cu atît mai mult cu cît personajul în cauză va rămîne pînă la capăt absent, privilegiat de o aminare continuă. Ascuns în spatele unui alter ego convențional, Nicolae Danciu Petniceanu avansează propunerea în chiar primele pagini. Cu aceste premise, convenția realistă a romanului se nuanțează. Ceea ce citim nu este romanul propriu-zis, ci, așa zicînd, numai faza lui premergătoare. Vrînd-nevrînd, lectura este pusă la treabă, cititorul e invitat să se substituie romancierului, să stabilească raporturi între cauze și efect, să descopere ce anume a acționat distorsionant în „traseul existențial” al personajului căutat-așteplat-rîvnit. Cartea se alcătuiește, astfel, dintr-o suită de „fișe” pe care sînt înregistrate, ca pe o bandă magnetică, mărturisirile celor care l-au cunoscut pe tînărul inginer Vlad Ornaru, eroul „viitorului” roman. Trecute prin furcile caudine ale spovedaniei în fața unui martor — l-am numit pe George Lombrea, alter ego-ul romancierului — imparțial dar decis să meagă pînă în pinzele albe, personajele nu trec dincolo de bariera impusă Rămîn în afara convenției literare și dezamorsează trucele inițial. Cînd caii dorm în picioare e numai promisiunea unui roman, dacă e să judecăm lucrurile prin prisma propunerii făcute la început. Deliberat sau nu, faptul că strategia autorului e în permanență simțită dezavantajează pledoaria autorului pentru un caz de conștiință, altminteri, dramatic. În afară de aceasta, două sînt obiecțiile care ar putea fi aduse cărții. Pe de-o parte, există o evidentă incompatibilitate între natura livrescă, amintind de vremi literare apuse, a majorității personajelor, începînd cu mama lui Vlad, Valentina Ornaru, și terminînd cu inginerii mai vîrstnici aflați în funcții cheie în întreprinderea unde lucrase tînărul Ornaru (Alexandru Ștefănescu, Gheorghe Dungan, Popastan, Paligora se bucură din plin de un „tratament” rigid maniheist) și condiția lor reală: „fișindu-le”, autorul pare a scăpa din vedere că ele nu sînt încă personaje literare. Pe de altă parte, maniera de anchetă socială în care George Lombrea își desfășoară investigațiile imprimă atmosferei o notă de artificiozitate care nu-l convinge pe cititor să participe total la cele două „procesuri care se determină reciproc: reconstituirea unui traseu existențial și constituirea unui roman”. Pentru că, pînă la urmă, ceea ce avem în față nu e un viitor roman, ci chiar romanul însuși.

Nu trebuie, totuși, scăpat din vedere că subiectul cărții ține, el însuși, de domeniul anchetelor sociale. Entuziast, plin de energii novatoare, tînărul inginer se lovește de inerția și rutina mai marilor întreprinderii, Centralei, ministerului și, în disperare de cauză, încearcă o soluție extremă: tatonează terenul pentru a afla ce șanse poate avea altundeva decît în propria lui țară. Descoperă însă un Occident ostil, căruia nu i se poate adapta în mare, să o spunem, „cazul” e bine surprins în articulațiile lui, dar „tratarea” nu ajunge la performanța de a-l da dimensiune, o altă dimensiune decît aceea excesiv didactică.

Nicolae Danciu Petniceanu a publicat pînă acum două cărți ce l-au așezat în linia noli offensive epice care și-a propus să descopere partea aceasta de țară în ceea ce are esențial, dincolo de pitoresc. În ce ne privește, îl preferăm pe autor în această ipostază, în care are deopotrivă intuiție, profunzime și autenticitate.

Marian ODANGIU

* Nicolae Danciu Petniceanu, *CÎND CAII DORM ÎN PICIOARE*, Editura Facla, 1987.

MEANDRELE DRAGOSTEI

Venit înopinată la ziua prieteniei sale Miruna, ex-Miss Boboc a Facultății de Filozofie, Ștefan Gabrea, absolvent strălucit al respectivei facultăți și literat de talent, reșterizat la vreo 500 de kilometri de urbea studentiei (cam dubios pentru un „vinător de deceri”) are neplăcuta surpriză de a se trezi în compania a doi rivali, asistentul de etică Petre Doru Drăguș (cel care îl călăuzise Mirunei primii pași în amor, contracostul unei vorbe bune pentru un cinci la logică și în garsoniera căruia continuă să habiteze frumoasa) și Miky Birleanu, cel mai în vogă dintre craii complexului studentesc („une belle canaille”), veniți, chipurile, tot înopinată, la aniversare.

Cum era de prevăzut, seara se transformă (cel puțin pentru Ștefan Gabrea, „eroul-narator” din perspectiva căruia sînt văzute evenimentele) într-un „turnir” pentru (re)cucerirea grațiilor fostei miss (pentru ceilalți miza nu pare, cel puțin prin prisma atitudinii sesizabile, tot atît de înaltă).

Intregul roman se încheagă, de fapt, pe baza descrierii în microscop a raționamentelor, supozițiilor, suspiciunilor, speculațiilor făcute de tînărul scriitor spre a afla dacă este sau nu culpabila Miruna și efortul său de a converti toate aceste tribulații intelectuale într-o operă literară. Ștefan încearcă să reconstituie mecanismul psihic al fetei, pornind de la manifestările exterioare (observate de el sau aflate din mărturisirile celor din jur) și de la însemnările înscrise în jurnalul ei intim. Jurnalul face ca multe fapte privite din exterior și pîrînd împardonabile să devină din perspectiva autoarei lor, deplin justificabile, ele ajungînd, ca la Camil Petrescu argumente și pro și contra (ne)culpabilității protagonistei. Acolo unde începe analiza (literatură, de ce nu?), sfîrșește însă dragostea, misterioasă: iubită devenind tot mai mult o șaradă intelectuală, dispărînd aproape ca prezență fizică. Indiferent de rezultatul la care va ajunge Ștefan, iubirea lui pentru Miruna este definitiv compromisă din chiar momentul în care în mintea lui se schițează primele întrebări la adresa moralității ei. Compromisă ca dragoste, relația Ștefan-Miruna este totuși benefică (toate iubirile defuncte sînt, mai mult sau mai puțin) experiențe de scriitor a lui Ștefan, prilejuindu-i lui, și, prin el, lui George Șerban scrierea unui captivant și subtil roman de analiză.

Modelul, ușor de bănuț, se află în proza lui Camil Petrescu. Unele experimente formale (folosirea alternativă a mai multor stiluri narative, includerea unor reflecții metaromanesti) trimit la Joyce și la textualiști, dar ele par mai degrabă o cochetărie a autorului, menită să-l îmbrace cartea într-un ambalaj la modă, fără legătură cu substanța propriu-zisă a romanului. Miza cărții rămîn paginile de analiză unde George Șerban excelenză prin subtilitatea gândirii și acuitatea observației, dovedindu-se un scriitor matur, cunoscător al tuturor exigențelor acestui pretențios tip de literatură.

I s-ar mai putea reproșa scriitorului un anumit schematicism în creionarea personajelor (cu excepția Mirunei, a cărei evoluție e admirabil surprinsă). Ștefan este un fel de Ladima modernă, Miky poartă masca (și are manierele) lui Don Juan în fine. Petre Doru Drăguș are multe afinități de caracter cu Gorică Pîrgu. De asemenea, Epilogul cărții este nu doar inutil, dar și neverosimil. Este greu de presupus că Miruna, indiferent cît de dureros a fost lovită, ar fi făcut toată această echilibristică erotico-sentimentală doar pentru a se răzbuna pe odiosul asistent. Faptul că a continuat timp de trei luni să se vadă cu el și să locuiască în continuare în abjecta-i locuință, acceptînd tot felul de cadouri costisitoare, ajungînd prin aceasta să se compromită total în ochii colegiei de cameră și riscînd să piardă definitiv dragostea celui pe care pretinde că îl iubește și care, oricum, a iertat-o, nu poate fi explicat prin simpla dorință de răzbunare. Sfirșitul asistentului de etică (depresiune psihică galopantă, concedierea de la Universitate, preinfarct) este prea... etic, amintind parca de Dinu Păturică și alți eroici celebri.

Oprind lectura la pagina 274 (deci fără nefericitul Epilog). Turnirul se dovedește unul dintre cele mai interesante volume propuse în ultima vreme de Editura Facla, fapt ce ne face să privim cu optimism viitoarele apariții editoriale pîrînd semnătura George Șerban.

Tudorel URIAN

* George Șerban, *TURNIRUL*, Editura Facla, 1987.

uranța și u al unui tală este

doză macărăna nu străinării dă pentru e dezamă-devenire presupun mai bună rinței sînt de mașină, conturată, egolită, și ce iubește. oricînd să u care nu dinamică. i evidentă.

șta lor de e: tot ceea i împlire. i surprinde accesele și acție epleă ogli umane litrate prin ivită ca un ră cu sine, a, romanul ste, nici de e a soartel ice. Corina ire a vicții, a trăim și

MINZEU

II

prezentările a numi acuil- t către mine -n spatele ei / am văzut il ei ca niște de tot. / Din ețca, / ea a r. încordatu de pe epta să vadă / — Iți coc să al cale (irii). Ondrej atunci cînd i imaginativ, senzației, un resii oferite — un „ana-xr experiențe le roșu-cără- nu și se aud l pînă la ge- urile fluide, / a / eu nu le șta 'or / de guratic” (In-

tanță, mîzind olemnității ori itînd epleiza- subiectiv al și al limbaju-

ALEXIU

TUL INTRE- ta de Ivan lu Barborică, Facla, 1987.

ANTOLOGIA POEZIEI PATRIOTICE

Traian Iancu

OLTUL

Duios, cum mergi și te prăvăli în vale
Și cum alergi din undele-ți de munte.
Nu e furtună, care să-ți stea-n cale!...

Tu, Oltule, ne duci mândria țării,
Credința noastră undă și-o ascultă;
Nemărginit, ești pieptul sărutării,

Ești veșnicia falnică-a iubirii,
De patrie, ce-a strîns a ta plămădă.
Tu, Oltule, ești timp al devenirii,

Tu, Oltule, ești calea veșniciei
Ești vremea aurie care vine,
Și nu primim, în drumul României,

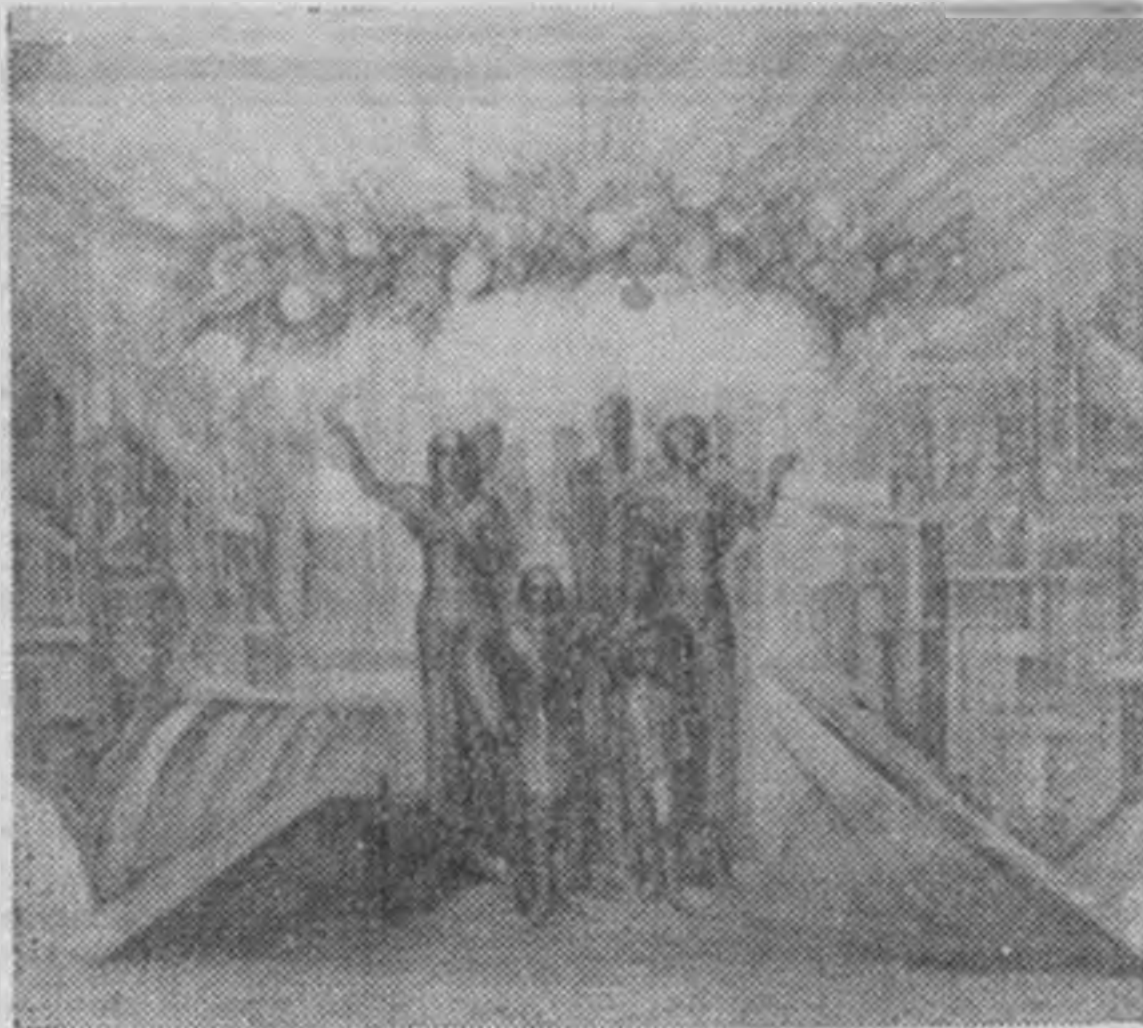
Cum să primim redeșteptării sărmăne,
Ce țara noastră peste ele trece?...
Furtuni ce bat din părțile dușmane,

Noi sintem suflet nou de românime,
Sintem toți, Olt... Și comunism! Se știe,
Și României lauri, din vechime,

hidrocentrale-n Vremea încordării,
Pe Olt clădim cu-avîntul muncii noastre,
Izvorul socialist al înălțării,

Tu, Oltule, îl duci spre zări albastre.
Tu, Oltule, ne mingii și-n durere,
Ești frunza verde, ce spre cer clipește,

Chiar de-am întimpina orice ocară
Tu, Oltule, rămîi un comunist ce noi...
Că noi știm bine, c-am făcut o țară,

Deschisă cu prilejul zilei de naștere a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, Expoziția omagială reliefează cu pregnanță drumul parcurs de marele cititor al României socialiste, care și-a îngemănat simbolice viața cu momentele cele mai fierbinți ale istoriei României contemporane...

va fi admentat în 1936 unanți comuniști în neasemuit costarvizu-ne istoric acuzator de patrio-tismul în comu- său nelnicric abnegație și ritor în orie procesului, cunoscute cr- ale partidul lor imperati

Un luptei pe lului, pop cialismulu

IONALA OMAGIAL I DE NAȘTERE ȘI EVOLUȚIONARĂ AE CEAUȘ

nist din parte. Procesul mai — 5 iunie ca o ilustrare de a creștea sale a unor mameți cu convinge sacrifi- cii pentru a partidul prezen- te în epanduită revoluționist Nicolae avîntul O suită d zintă mome tinărului N mers acestu larg ecou l despre rapo tări la care 1933—1935, suflete, în nile revolu impotriva pitaliste.

Zic de la ușă: „Lasă-mă dom'le-n pace să răsufu că mi-o fi destul de cînd hălăduleso pe dealurile voastre. Am venit pentru câteva ore și nici nu vreau să te deranjez”.

Zice: „Venși în casa mea, după trei ani, mă bine-ți venea numele pe-o carte poștală, eram mai cîștigat că ple- cam eu de-acasă, măcar îmi aduceam aminte de tine cum te-am cunoscut în concentrarea aceea și mă gîndeam la tine ca la cel mort în război.”

Mă uit la el cum rid că cînd o sprînceană cînd alta. Cum să-l domolesc? Îl iau cu vorba bună „Stat cuminte”, încerc, nu beau nici un strop. El, că nu-i cîntese casa. O ține mort și că n-am altceva de făcut decît să înnoptez în casa lui să dorm în patul lui și-n halnele lui că eu cu el am fost în aceeași cazarmă, în aceeași dormitor și-am visat împreună la cîte-o femeie pe care c văzuserăm zîna în oraș. Și tot cu sprîncenele ridicate și cu degetele înfipte în pieptii cămășii mele cadilate: „Și zici că nu ascuți? Păi de aici nu scapi cu una cu două! Și acum e cum e, dar cînd o veni mîierea mea, atunci să vezi pe dracu!”

latele de praf și de pale și-l pusese pe șofer în fața faptului împlinit. Pînă acesta aduse găleata cu apă și-o tur-nase în radiator, el tușii săltase cî-nele și-l ascunsese sub un scaun. Por-nise mașina în scîncetele potăii.

Deci îmi vine inimă la loc cînd aflu că nu sînt cîinele strîns de pe drum și rămîn în continuare în retragere, ghe-muit în fotoliul comod. „Și mata de colo, aud, cînd intri într-o casă, te pituli, ieși să te vad și să te pupi în bot

el, cu bascul plin cu piulițe pe genunchi și lîngă el paznicul rezemat în nelip-situl ciomag al paznicilor, chiar și cînd se uită după veul păsărilor călătoare cum se respiră și dispar pe urme de toamnă. La auzul că e căutat de cineva de la oraș, de un domn — eu eram acela — a rămas năuc ca și cum ar fi primit cine știe ce veste proastă. „Dacă domnu' e de unde zice, treaba dumnea-lui, io nu pot să las lucrul! Să aștepte!” Aș fi așteptat oricît, numai să-l văd

casa mea. Ai să vezi și tu că n-am trăit degeaba pe pămîntul ăsta”.

Tirziu, stăm încă la masă, noi doi, ea are de lucru, mai are încă, îl aud din nou povestindu-mi, a cîta oară? ce rău îi pare că n-are copii și că mu- lțarea lui nu poate face, ce sărac se simte că pîntecele ei nu rodește. O sin-gură dată cînd ea dormea și-a lip- urechea de pielea catifelată cu credința că va prinde zvon de viață venind de acolo. „Poate ești tu de vină”, scap un cuvînt de care o să-mi pară rău toată viața. „Mi-a spus și ea”, răspunde prompt, semn că nu l-am luat prin surprindere cu bănuiala mea. „Mi-a zis și ea, repetă și mi-a înfîpt un cui în inimă. Dacă are dreptate”. A dom- zi am mers pe drum gîndind ca un om bolnav și parcă și culcarea feței mi se schimbăse. Iustin, paznicul, mă vedea și ce crezi că-mi spune? Ce-ai, frate, de te făcuși ca ceara? Parcă ești gata de moarte... Și cînd l-am auzit și pe el mi s-a făcut și mai rău. M-am pus jos sub pîrul unde mă gîsiși tu, în umbră. Mă întorceam de pe-o parte pe alta și nu-mi trebuia nimic, nimic.

Fiindcă ești aici, fiindcă am eu cîm- sta de vorbă, cui să-i spun neazgile retină. sfătuiește-mă, te rog, ce să fac? Să duc la un doctor? Nu rîde de mine. Cu mîerile e altceva. Ele se duc me- reu, dar bărbații, mai ales cei de la noi, cred că s-ar prăpădi de ris dacă ar afla așa ceva despre mine. „Dacă îți neapărat să te liniștești, du-te. Tadevărât? — testează... „Ce-mi face?” mă întrebă, delo aripi el, intrat în panică, ho-bîndu-se la-re-i iubești, mine. „Ce zici că-mi face?” „Face niș- probe ca să-ți dea seama. Numai atî- Cred”. „Zici să mă duc?” „Du-te! Dar mai nu-i spune mîerilor. Ea nu trebuie să știe. Să rămînă secretul nostru, sau să-țai din tîu. S-o dăm pe ris, dacă se poate”. „Ești spun că, dacă n-oi fi eu de vină, mîmărul despărt de ea”. „Și dacă ești tu?” „Da, ai dreptate”. Aș vrea să-l conving și fără copii se poate trăi, e adevărul că nu ai sprijin la bătrînețe da... belung să te urma urmelor poate să înfizee unul de mîngie la casa copilului. „Și ăla o să-mi zicai ei, cald). mie tată din toată inima, și el mamă tadevărât, „De ce nu?”, spun eu, neconvins. Rîdu-te? „Îl spun că merg la S.M.A. și ai să mă duci tu la un doctor”. Mi se face dintr- dată frig, poate de la curentul înșălită printre frunzele dudului sub care, în lumina unui bec, aburește un pui friș și mămăliga fierbinte.

pe c măc Turcuș Nec (1-at iar și c Tre do la z e m sub visi ... In Cu Ins Du pet că, luc um Gh tur rez tea Po dir ril na bic pr va sîr St. In mî tiv m: mu Pe m și ca m. Sa ta U, sp m: tă

Nina Ceranu

PRIETENII

cu omul meu că, bag seamă, nu ești mai breaz? Și cum dau draperia la o parte și mă vede rămîne înmărmurită: „Iote-te, mata era! Că te-am tot văzut într-o poză cu care omul meu doarme la căpătii și pe care o privește din cînd în cînd. Ia spune-mă ce făceați în concentrare dacă al meu plînge ori de cîte ori își aduce amînt?” „Nimic. Ce să facem? Am tras cu arma și am așteptat să ni se numere găurile din țîntă”, fac eu pe prostul cu gîndul s-o îm-bunez „Ați tras, ați tras și după aia, că doar n-ați tras tot timpul”.

Iese la ușă unde-și lăsase sapa și pantofii. Ieșim și noi după ea. Rămîn puștii în amurgul care aprinsese acoperișurile caselor. „Hal, îl strigă ea, treci și tale lemne că nu te-am luat în întretînire!”. Are dreptate femeia, mă gîndesc, că el altceva nu știe decît sus pe tractor, jos de pe tractor... Chiar și la venirea mea își desfășurea rabla în bucăți și se uita prost de parcă nu mai știa să le pună la loc. Inchipuiți-vă cum stătea, om în toată puterea cuvîntului, turcește, cu picioarele strînse sub

cum pune mulțimea de șuruburi la loc. „Da’ zice că îl cunoști pe dumnealui”, insistase paznicul. „L-oi ti cunosînd, dar tot n-am timp. Să vină mîine. Nu știe că la noi e campanie și că nu se pleacă de-a rudele-a?” „Ba știu — am intrat eu în rol și-n scenă — însă cre-deam că un amio poate să te caute ori-cînd. Sau nu-i așa? Nu-mi declarai tu prietenie veșnică?” Cînd mi-a auzit vocea a sărit ca ars. „Păi frate-meu, de ce nu-mi spui așa? De unde să fi știut că ești tu? Bă, iustine, țipase el la paznic, el e pretinul meu cu care am fost în concentrare. Nu te supăra — mi-a spus strîngîndu-mă în brațe, dar știi că ești mai prosper?” „Nici tu n-ai stat pe loc”, am căutat eu să glumesc cu gîndul la rotunjimea lui, de la care l se trăgea și porecla de Renglotă. „Bine, dom'le, de ce nu-mi spui că vîl în inspecție?” mă întrebă. Din nou ochii paznicului cătau la noi cu nedu-merire. „Că pentru asta ai venit, să vezi unde stă prăpăditu de mine! Uite — și-mi arătase cu degetul printre pomii satului un acoperiș de țigla — acolo e

limba română

Sinonimia dintre neologismul amic (lat. amicus, it. amico) și mai vechiul prieten — precomzată de dicționarele noastre care îl definesc pe cel dintâi prin al doilea — este iluzorie. Cunoaștem, din mitologie, prietenii proverbiale dintre Căstor și Pollux, Ahile și Patroclu, Nisus și Eurial. Ei nu au fost niciodată... amici, ci prieteni, în înțelesul cel mai nobil și mai grav al cuvântului. Distincția nu este numai „cantitativă”, ci, în primul rând, „calitativă”.

Nu mult după ce a călătorit în limba română, ca împrumut relativ târziu, amic este surcus unii proces de treptată degradare semantică, sesizabilă la scriitorii veacului trecut, dar mai ales la Caragiale, care a contribuit din plin la compromiterea și a altor neologisme: amor (amoare!) și june, între altele. Chiar la răsărire de veacuri, în 1900, apare schița lui intitulată, semnificativ pentru punctul nostru de vedere,

Amic

Amici, ai cărei „eroi” sînt... Mache și Lache. Indispreția lui Lache („Nu prea am chef... Sunt obosit...”) este consecința mahmureții („Am stat azi-noapte țiru la Cosman, pînă la ziuă”), „Cu cine?”, întreabă, ca să se afle-n treabă, Mache, iar Lache răspunde vag: „Cu niște amici”. Contextul situațional (referirea expresă la zafetel nocturn) ca și întrebuirea articolului nehotărît niște, tinctura depreciativă, învederează cît de precară, cît de subredă este poziția stilistică a lui amic față de aceea, prestigioasă, a lui prieten. Degringolada celui dintîi se agravează și datorită vocativului amice, punctînd, din partea vorbitorului, „luarea de distanță” și exprimînd o atitudine de detașare, de inferioritate, de „răcire”, pînă la anulare, a temperaturii afective; ba chiar de condescendență, de superioritate zdrobitoare. Această disponibilitate expresivă ale neologismului, Caragiale le actualizează în schița O conferență, relatînd un schimb imaginat de replici între Aristotel și un „coconăș zvezec”, care, vrînd să tachineze pe „prințul filozofilor”, i-a întrebat:

— Spune-mi, ilustrule, ce este frumusețea?

Iar ilustrul i-a răspuns:

— Amice, asta e o întrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă.

La nivelul românei, amic are o structură opacă, dar, în latină, cuvîntul se lasă lesne raportat la amor „iubire” și la amare „a iubi”, din a căror rădăcină (am-) a și fost derivat. Dacă verbul latinesc al iubirii, amare, s-ar fi păstrat și la noi, cum s-a întîmplat în alte limbi neolatine, e de presupus că prestigiul stilistic al lui amic n-ar fi fost atît de grav avariat.

Pentru Eminescu, însă, relația etimologică dintre amic, amor și amare, ca și cea semantică între amic și a iubi erau transparente. Vorbesc în acest sens versuri din elegiile sale erotice, unde amic și amor sînt juxtapași („S-a dus amorul, un amic / Supus amîndurora”) sau unde amic este de îndată „comentat” chiar prin echivalentul românesc al latinescului amare („O oră să fi fost amic, / Să ne iubim cu dor”). Ca de obicei, marile poezii răsucește, unul către celălalt, chipurile nevăzute ale cuvintelor, prilejuindu-le bucuria, fie ea și zăbavnică, a re-cunoașterii.

G. I. TOHĂNEANU

Un sil luptei pentru cauza poporului, poporului socialismului [I]

ETIONALĂ OMAGIALĂ CONSACRATA
ANULUI DE NAȘTERE ȘI A PESTE 55 DE ANI
DE REVOLUȚIONARĂ A TOVARĂȘULUI
NICOLAE CEAUȘESCU

nist din rîmă parte. Procesul de mai — 5 iunie 1936 ca o ilustrare a ceea ce a creștut și forțele a unor militanți cu convingeri sacre pentru dreptul de a fi prezent în expoziția revoluționară a Nicolae Ceaușescu.

O suită de documente sugestive prezintă momente din lupta neobosită a tînărului Nicolae Ceaușescu ce au premers acestui eveniment istoric cu un larg ecou în presa vremii. Este vorba despre rapoartele asupra deselor ares-tări la care a fost supus între anii 1933—1935, semn al participării sale insuflete, în primele rînduri, la acțiunile revoluționare organizate de partid împotriva fascismului a asupririi capitaliste.

DRUMUL EROIC, de luptă continuă, neabătută a tînărului militant revoluționar este marcat de trecerea prin cea mai temută dintre închisorile pe care autoritățile o destinaseră izolării comuniștilor — Doftana, unde, printr-o voință neînfricată ce atesta profunzimea convingerilor sale comuniste, tînărul Nicolae Ceaușescu continuă lupta în forme noi. Importante misiuni revoluționare, duse la îndeplinire cu o înaltă dăruire și energie au loc după eliberarea de la Doftana care culminează cu marea manifestație revoluționară antifascistă și antirăzboinică din Capitală de la 1 Mai 1939. Apreciată în epocă drept o mare victorie politică a partidului, această acțiune este legată nemijlocit de numele tovarășului Nicolae Ceaușescu și al tovarășei Elena Ceaușescu, care au făcut dovada înțelegerii depline, vizionare a marilor comandamente ale aceluia moment istoric, cu larg ecou și semnificații internaționale.

ILUSTRIND LUPTA DIRZĂ, continuă, maturitatea politică a marelui militant revoluționar al poporului român, documentele din expoziție prezintă momente din perioada celui de al doilea război mondial, cînd, după iulie 1940, tovarășul Nicolae Ceaușescu este închis la Văcărești, Jilava, Caransebeș, Tg. Jiu, unde înfrunzînd regimul aspru la care erau supuși militanții comuniști, a contribuit la definirea direcțiilor principale ale organizării și desfășurării mișcării de rezistență antifascistă, cum și a pregătirii actului istoric de la 23 August 1944. Mărturiile ale vremii, extrase din presă și fotografii ilustrează activitatea desfășurată de to-

varășul Nicolae Ceaușescu, atestă contribuția sa hotărîtoare la reorganizarea pe baze legale a Uniunii Tineretului Comunist, în frunza cărui se afla, contribuind la realizarea marilor dezi-derate ce stăteau în fața întregului popor: sprijinirea frontului antihitlerist, adîncirea procesului de transformare revoluționară a societății românești, refacerea economiei naționale. Este semnificativ un extras din Scînteia, 21 septembrie 1944, cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu spunea: „Noi vrem ca alături de clasa muncitoare și cu poporul român, tineretul să contribuie la clădirea unei Români care să adevărat libere, democratice, independente”.

CREZUL POLITIC AL MARELUI MILITANT revoluționar, cărui i se încredințează funcții de conducere în partid, în zădărele Românești, Olte, Mehedinți și Dolj este exprimat cu claritate în documente de epocă prezente în expoziție, printre care se află și interviurile din zădărele „Înainte” și „Luptătorul bănețean”.

Afirmîndu-se pretutindeni ca un om politic cu o mare capacitate organizatorică, ca un militant pentru adevăr și dreptate, pentru apărarea libertății și demnității poporului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a acționat în continuare cu consecvență pentru întărirea rîndurilor partidului, pentru apărarea legalității socialiste și lărgirea continuă a democratismului noii orînduirii. Mărturie stau anii reconstrucției de după instaurarea puterii populare, anii în care tovarășul Nicolae Ceaușescu a slujit cu devotament și cu o inepuizabilă putere de muncă aspirațiile supreme ale poporului.

Paul BOGDAN

tu că n-am

astă”.

asă, noi doi,

Încă, îl auz

a cîta oară?

pli și că mu-

ce sîrac se

dește. O sin-

ze și-a lipit

ă cu credința

ă venind de

înă”, scap un

ară rău toată

’, răspunde,

i luat prin

mea. „Mi-a

înfipt un cui

ate”. A doua

înd ca un om

va feței mi se

cul, mă vede

Ce-al, frate,

arcă ești gata

m auzit și pe

iu M-am pus

găști tu, la

pe-o parte pe

ne, nimic.

ă am cu cine

spun necazul,

ă fac? Să mă

ide de mine!

le se duc me-

les cei de la

de ris dacă

măne”. „Dacă

ști, du-te. Te

ă mă întrebă

obîndu-se la

?” „Face niște

a. Numai atît.

Turcuș

INC

Silni

și

cre.

săpă -ncit

stă-bucă

lanțurane.

De

an

ci.

ini

și

de

de retină.

TEA

Sit

de-adevărât? —

în

blondele aripi

albe care-i iubești,

am

mai

puternic.

Pentru

jalul din

line.

numărul

galerului

delung să te

mingie

alintul ei, cald).

adevărât,

îndu-te?

TA

singură

roată —

neclătinat

prin vîrstă?

cei n-are

gereche,

mi fac un car

pe două roți, să-l tragă, să mă
măcar un roib orbit — blamarea
bergheliei.

Necazul e că drumul a secat
(l-au năpădit iarba și mărăcinii)
iar roata nu-l mai vede nicidecum
și cineva-o conduce cu bastonul alb.

ALTAMIRA

Trecusem, prea abrupt în năluca
noastră,
de la strălimpezele la-urii de munte
la apa caldă din bloc. Oricum
e mai romantică viața
sub dușul fierbinte.
visînd peșteri iluminate electric.

...I-am dăruit întreagă Altamira.
În schimbul unei vîntori magice.
Cu arcu-ntins, ea a stîrnit cireada
de bizoni.

Însă, zadarnică i-a fost goana
sălbatică.
Dubindă a avut doar cînd a învînt
picturile rupestre,
petrecîndu-și peste ele sufletul.

Intr-un halou-lasou.

După Drumul (Cartea Românească, 1983) romanul unui observator lucid, atent la impactul destinelor umane cu evenimentul istoric, Ion Gheție revine în perimetrul literaturii cu alte două volume: culegerea de povestiri Alfa și omega (Cartea Românească, 1985) și romanul Pomul vieții (Dacia 1986). Relevant din punctul de vedere al structurării este faptul că aceeași formulă narativă vehiculează teme și subiecte diferite. Autor și personaj al propriei ficțiuni (cu excepția cîtorva piese din Alfa și omega, textele sînt articulate la persoana întîi). Statutul de autor, ambiguu oricum în această dublă ipostază, suferă modificări succesive după perspectiva focalizării: de la situația de martor al acțiunii de interpret și mediator al ei (în Drumul ori în Pomul vieții), la aceea de actor, de protagonist, personaj privilegiat (în multe dintre prozele volumului Alfa și omega). În cărțile recent publicate, nucleul procesului diegetic nu mai este experiența istorică (traversată de o colectivitate), ci experiența izolată, aleatorie, a unui individ. Unghiul se deplasează așadar, din supra-realitatea anecdotică, evenimentială spre realitatea evanescentă a trăirilor singulare. Fapte vag

senzaționale, în jurul cărora scriitorul construiește o întreagă hermeneutică adesea fără rezolvare, iau locul faptelor precise, previzibile, dictate de mersul firesc al întîmplărilor. Suprapunerile de planuri (real — vis, impresie iluzie) perso-

consemnări

Epic și alegoric

najele insolite (însingurați, excen-trici, înși, în genere, enigmatici, cum e Paul Conta din Pomul vieții etc.), montajele simbolice ori alegorice (Amorul unor marmore, Vizită în fapt de seară, povestirea Alfa și omega din culegerea cu același titlu), toate acestea reprezintă substanța și dinamica textelor. Ion Gheție încearcă să exploreze acum, dincolo de planul imediat (vizibil,

de suprafață) straturile profunde (obscure) ale realității pentru a descoperi secretul unor destine sau traseele existențiale ale eroi. Personajele les adesea din cadrele timpului istoric (irevocabil, univoc), glisînd spre cele ale timpului interior (al duratei trăite) timpul revenirilor și al recuperărilor. Încrederea în viață, în valurile ei pozitive rămîn constantele textelor.

O calitate importantă a prozelor lui Ion Gheție stă în mobilitatea mijloacelor de expresie. Scriitorul recurge cu egală dezinvoltură la procedeele narațiunii propriu-zise, prezentînd faptele și personajele în acțiune (Pomul vieții), cît și la cele elaborate liric sau alegoric (Alfa și omega). Imagistica de sorginte livrescă (vezi, de pildă, titlurile: Amorul unor marmore, Noul Hamlet etc.), cultivarea unor motive simbolice (dublul în povestirea Alfa și omega), dublul la personajelor, rezolvarea unor psihologii ori situații, lată cîteva elemente care asigură textelor un echilibru subtil între convenția literară (conștient acceptată) și autenticitatea (spontaneitatea) impulsului creator.

Olimpia BERCA

Noi mărturii ale continuității

Frumoasa Vale a Carașului, obiectul unor îndelungate și asidue cercetări arheologice coordonate de Muzeul de Istorie din Cluj-Napoca, se află, iată, în atenția noastră grație cercetătorului Iosif Stănilă, care ne oferă un studiu amănunțit asupra acesteia. *) El însuși „fiu al satului” Ilidia, descendent dintr-o veche familie de români implicați în tumultul transformărilor prin care a trecut cea mai vestică zonă a țării, se apleacă cu dragoste și înțelegere, cu discernământul cercetătorului de profesie, asupra mărturiilor scrise și ne-scrise despre viața locuitorilor acestor meleaguri. Pornind de la ceea ce l-au sădit strămoșii în suflet pentru neamul și țara sa, Ing. Iosif Stănilă își înscrie eforturile pe linia cercetărilor noastre de a cuprinde istoria locală în contextul larg al istoriei naționale. Valorificând datele furnizate de studiile anterioare, coroborate cu cele mai recente descoperiri și dovezi arheologice, autorul reușește să contureze tabloul vieții materiale și spirituale desfășurată din cele mai vechi timpuri și până la Marea Unire, în spațiul geografic cuprins între râurile Caraș, Nera și până la vărsarea lor în Dunăre.

Ideea de bază care se desprinde în urma acestui studiu este aceea a continuității. Săpăturile arheologice au scos la lumină obiecte datate sec. XIII—IX î.e.n., mormintele descoperite la poalele dealului Oblia informând despre o populație activă în perioada hallstattiană. Banatul va intra apoi în sfera de interes a marelui Burebista, fiind integrat uniunii statale înfăptuită de acesta. Valea Carașului, prin poziția sa, devine pentru cuceritorii romani o importantă zonă strategică, dar și o sursă permanentă de venituri, precum cele miniere: aur, argint, fier, plumb. Autorul argumentează menținerea sub control a acestei zone până în sec. IV, deși retragerea din Provincia Incepe cu 271 e.n.

Pentru epoca medievală este bine surprins procesul stratificării sociale. Astfel, cnezii ocupau aici un loc privilegiat, cu drepturi și îndatoriri administrative, judecătorești și militare. Trăiau și se conduceau după legea valahă, refuzând să se supună autorității maghiare. Nobilii, posesorii de domenii,

și disputau terenurile în „Judecățile de la Cuvin”; țărani liberi cu lot personal, iobagii cetății și iobagii nobilului și al regelui, întregeau tabloul social. Nedocumentată ne apare afirmația că aceștia din urmă „dispuneau de mici parcele proprii de pământ”. Deosebit de alte zone ale țării, acest tablou mai cuprinde muncitorii de la minele și instalațiile metalurgice din perimetrul Sasca—Ciclova—Oravița, meseriașii și neguțătorii. Așa se explică, de altfel, formarea unui puternic detașament al clasei muncitoare aici încă de la sfârșitul sec. al XVIII-lea.

Autorul explică cauzele schimbărilor repetate ale administrației străine și consecințele ei asupra desfășurării vieții economice și sociale, semnănd atitudinea opozantă a locuitorilor, concretizată în numeroase răscoale de „nesupunere”: Ciclova, Răcășdia, Oravița, Iam... Cu mândrie, ni se relevă spiritul revoluționar al locuitorilor Ilidiei, care au determinat administrația turcă „să înfăptuiască o reformă agrară”, de fapt, să restituie pământurile luate țărănilor.

Inceput cu 1867, sîntem purtați pe firul evenimentelor legate de lupta de emancipare națională până la acel memorabil 1 Decembrie 1918 de la Alba Iulia, unde bănățenii și-au trimis delegații pentru semnarea marelui act de unitate.

Cititorul poate să parcurgă o recapitulare elocventă a împlinirilor pe care le-a trăit Carașul — adesea primat național — ca de pildă: primul Teatru Românesc din țară, 1816, la Oravița, ca și primul furnal, 1718; prima expoziție de „Industrie și Comerț” din țară, 1869, tot la Oravița...

În totalitate, lucrarea se constituie într-un valoros document argumentat științific, ce se citește cu mîndria de a descoperi, într-un cadru geografic deosebit de pitoresc, pagini încărcate de istorie, de lupte permanente pentru păstrarea ființei naționale.

Otilia MURGU

*) Iosif Stănilă, Valea Carașului. Districtul Ilidia. Pagini din trecutul unui colț de țară Timișoara, 1986.

Antologie omagială

„La un loc cu țara, cu toți creatorii de frumos de pe întinsul patriei, dînd glas simțămîntelor de dragoste și aleasă prețuire pentru tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, scriitorii, membri ai asociației craiovene, împreună cu cele mai reprezentative condeie din cenzurările județelor de pe străvechile meleaguri oltenesti, prin cuvîntul lor înaripat de avînturile constructive ale prezentului socialist, exprimă, în aceste pagini de fierbinte omagiu, deplina recunoștință față de nobilele îndemnuri ale conducătorului iubit și angajamentul ferm de a transpune în scrieri durabile înfăptuirile nepieritoare ale Epocii de Aur, pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu a cîntorit-o, în marea ei, cu o clarviziune de genial arhitect”. Cu aceste cuvinte pornite din inimă, din sufletul creatorilor de pe meleagurile Olteniei se deschide volumul omagial Un cîntec de istorie, o epocă de aur, dedicat zilei de naștere și a

echo

peste 55 de ani de activitate revoluționară a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU. Poeți, prozatori, reporteri, critici literari, animați de o dragoste fierbinte față de cel care a adus România pe culmile unei civilizații înaintate, și-au exprimat, în cuvinte de-un emoționant fior poetic și patriotic sentimentele de aleasă recunoștință care sînt, de fapt, ale întregului popor.

Reperete ideatice în jurul cărora a fost ordonată această antologie omagială sînt: dragostea fierbinte de patrie și popor, revoluționarismul militant, aspirația spre o lume mai bună, a păcii și fericirii. Mărețele realizări ale EPOCHI NICOLAE CEAUȘESCU și-au găsit în reporterii olteni niște desăvîrșiți martori. Reportajele semnate de Ilie Purcaru, Constantin Mateescu, Nicolae Fulga, Dan Lupescu, Lucian Zatti, Miron Dobroiu, Constantin Pădureanu, Romeo Popescu, Mircea Pospai, Mihaela Dumitrescu și alții impresionează prin forța cuvîntului ardent, prin înaltul mesaj de omenie, de aspirație spre o lume mai bună, mai dreaptă, așa cum o visează pentru toți locuitorii planetei tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU.

Un loc aparte în volumul omagial publicat de către editura Scrisul Românesc îl constituie grupajul de poeme, datorate unor poeți precum: Ilarie Hinoveanu, Marin Sorescu, Virgil Carianopol, Mihai Dușescu, Dan Rotaru, Dumitru Bălăeș, Florea Miu, Gabriel Chifu, George Popescu, Ioan Diaconescu, Gheorghe Smeoreanu și alții, în care cuvintele înflăcărâte se constituie într-o jerbă luminoasă, într-un vibrant omagiu pentru marele Conducător al României.

* „Un cîntec de istorie, o epocă de aur”, Editura Scrisul Românesc, 1988.

ORIZONT

Un poet de viziune metaforică

Dispariția, în ultima vreme, a lui Petru Sifeca și a celorlalți scriitori talentați născuți pe meleagurile bănățene, iar acum stingerea din viață a lui Pavel Bellu, după o îndelungată și nelindurătoare boală, aduce o grea și ireparabilă lovitură mersului firesc spre afirmare

profiluri

reatoare a vocației noastre artistice semnălate mai ales în Poezia nouă bănățeană, culegerea prezentată de Virgil Birou în 1944 ca rod concret al strădăniei de emancipare al preocupărilor literare culate din acest colț de țară. Între cei patru poeți recomandați atunci, Pavel Bellu, născut la Vrâniș (Jud. Caraș-Severin) în 1920 și debutând editorial cu volumul „Candelabre albastre” în colecția „Lucașfărușului”, la vîrsta precoce de 16 ani, continuă tradiția autohtonă

și folclorică a înaintașilor săi, dar — deschis tendințelor moderniste ale liricii române interbelice — primenește mult sfera tematicii și a tehnicii scriitoricești a colegilor de generație. Fidel idealului originalității de inspirație la izvoarele de adîncime ale lirismului, el s-a străduit, cu tenacitate exemplară, să cucească un stil inconfundabil de expresie apolinică, de puritate arhitecturală a gîndului poetic, cum de altfel reiese și din titlul celorlalte volume publicate de atunci (Flori de piatră, 1940; Elogiul simplității, 1967; Arhitectura gîndului 1977; Blaga în marea trecere (eseu), 1971; Fericita jale a Cumbriei (roman), 1979; Focul rece (roman, 1982).

Ca orice poet autentic, Pavel Bellu a avut o viziune personală despre lume, adică a știut să dea o coerență interioară imaginilor stîrnite de fiorul existențial ce-l străbătea evenimentele și gîndirea, iar aceasta, la el, din ce în ce mai supusă cunoașterii, pornea de la modul comparativ de receptare și ispitită de logica lui Hermes, devenea metaforică, sugerînd un mesaj oracular, simbolic, chiar dacă peisajele evocate cu remarcabilă plasticizare analitică erau transmise capricios, dădeau nerv inspirației și mărturiseau trăirea secretă a unui miracol ezoteric care construiește interesul pentru concretul dur și finețea unei sensibilități luminoase: „Sfera mea: imensă ochi și ureche; / aud și văd gîndurile voastre. / Ardeți fără fum — vă sînteți reciproc / piine și apă, — Dar galaxii lăuntrice / stau între voi // În buruienia holbată, în rama de pe / fruntea sfîntului, în buba din tină / aceeași neștirbită lumină: VIATA...” (Lebăda solară).

Spre deosebire de gîndirea rațională, gîndirea metaforică, a cărei sferă nu coincide cu aceea a gîndirii poetice, nu atinge gradul de

abstractizare al conceptului și permite saltul imaginii obiectului spre aura afectivității, analogia făcînd selecție după criteriul subiectivității asupra însușirilor sensibile implicată de metaforă, adică de prescurtarea comparației. De aceea, limbajul metaforic are suplețea asociațiilor surprinzătoare, uneori revelatoare, stimulată de sentiment chiar în domeniul ontologic.

Umil contemplator al frumuseților naturii și al purității arhetipale întruchipate de mitologia Dianei, regăsită în armonia mișcării sportive, poetul, care știa să aducă versuri de preamărire a performanțelor și a competițiilor de pe stadioane, căuta toate dimensiunile universului și faptelor omenești în interiorul lui sufletesc, unde „în templul minții, stă inima în genușii” și ridică imn candorilor care „scrie cu degetul tăcerii pe cenușa creierului” și poetul pîndește

ca un eremit armonia „la toate cotiturile sufletului”, sancționîndu-i fiecare atom, în toate visele, ca „venin verde — și salt în icoană” și totodată „ca mir și ulci de cîntec”.

La începutul vîrstei sale poetice, Pavel Bellu imita creator expresia populară și mitologică a poeziei noastre populare care-i înlesnea dezinvolura vocației, iar la maturitate, versurile sale, cu eleganța arhitecturală a hermetismului și șlefulau stîlul și viziunea unei profunde gîndiri metaforice.

Ca prietenul și confratele său Ilie Ieneș, poetul atît de îndrăgostit de plaiul natal și-a adoptat stîlul scrierii sale în proză, în interesantele romane: Fericita jale a Cumbriei, Focul viu și Trifolul cu patru foi care, toate, evocă figuri mărețe din trecutul bănățean.

Nicolae ȚIRIOI

Expoziția Atelierului 35 din Timișoara

O privire retrospectivă asupra secolului XX, din pragul ultimelor decenii, dezvăluie fără echivoc o imagine stranie, amețitoare: odată sparte tiparele clasice și învinsă unitatea concepției despre artă, fenomenul artistic se diversifică atît de mult, încît se pulverizează într-o multitudine de atitudini estetice sau antestetice. În nesfîrșite modalități plastice de exprimare. Criza artei pure să fie pentru unii cercetători o criză a conștiinței. De aceea este cert că artistul nu mai poate să-și păstreze seninătatea inițială, retrăgîndu-se în atelier și lucrînd cu urechile astupate, pentru a nu auzi vacarmul vieții, ca un alt Ulise fugind de cîntecul sirenelor, ci este dator să-și sporească luciditatea.

În aceste condiții, expoziția de grup a tinerilor artiști timișoreni demonstrează cîteva calități incontestabile: caracterul deschis, experimental, înțeles ca parte necesar-componentă a creației, spontaneitatea apropiată de ludic. Această ar-

tă tină se află sub semnul unor continue prefaceri invitate din dorința de autoperfecționare, căci tinerii artiști sînt încă departe de mulțumirea de sine și de fixarea în niște pattern-uri deja verificate. Dornici să se definească, să-și clarifice poziția în raport cu arta și cu lumea, ei se dedică experimentului înțeleș ca formă de cunoaștere. Căci experimentale sînt instalațiile lui Vasile Laza Lihor vizînd obținerea unor acorduri insolite din îngemănarea sticlei cu ceramica și praful alb „selenar”. În care se scufundă întregul obiect sau desenele lui Ioan Șandru, care urmărește obținerea expresivității pure, prin trasarea unor tușe de intensități și grosimi variabile așternute pe albul colii de hîrtie. Experimentale sînt de asemenea și gua-

Ilicana PINTILIE

(Continuare în pag. 7)

• D
țional
ții, la
a avu
din c
Timiș
a fo
Emil
miteti
Recaș
tovari
vicepi
de Ct
listă
contir
simpc
ția P
mân,
Nicol
activi
tico-e
dame
științ
te”. I
vintu
rescu
județ
lect.
sezăt
mat
scrit
nu, s
tonic
Arșeș
viste!
Jebel

vent
Ince
sint
mele
meu
forța
pusă
mă
unct
într
care
dina
lumi
De-o
că o
peri

LUR
de l
săpt
muz
mon
prot
Kas
bagi
Petr
Bob
L. I
Hay
Cho
bin.

• DO
RA,
telsi
șeul
ope
a cu

• pri
ta
nat
orel
pen
che

șele
con
urr
a u
ver
cas
cer
Ac
Ver
cro
lem
pla:
bes

„Luna cărții la sate”

● Deschiderea festivă a tradiționalei manifestări „Luna cărții la sate”, ediția a XXVIII-a, a avut loc la Centrul cultural din comuna Receaș, județul Timiș. Cuvântul de deschidere a fost rostit de tovarășul Emil Herbel, secretar al Comitetului comunal de partid Receaș. A luat apoi cuvântul tovarășul Alexandru Mangu, vicepreședinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș. În continuare s-a desfășurat simpozionul cu tema „Concepția Partidului Comunist Român, a tovarășului Nicolae Ceaușescu privind activitatea ideologică și politico-educativă — pilon fundamentală a edificării conștiinței revoluționare, socialiste”. La simpozion au luat cuvântul tovarășul Eugen Florescu, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R., și lect. univ. dr. Ion Pandur. La șezătoarea literară care a urmat au citit din creațiile lor scriitorii Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, Ion Arșeșanu, redactor-șef al revistei „Orizont”, Alexandru Jebeleanu, Tatiana Arșeșanu.

Vasile Bogdan Marian Odanțiu și Corina Victoria Sein. Colectivul de recitatori al Școlii generale Receaș a susținut un moment poetic intitulat „Din inimă, omagiu țării, conducătorului iubit”. În încheierea manifestării, Ansam-

viața asociației

blul „Timișul” al Casei de cultură a municipiului Timișoara a prezentat un bogat și variat program de cîntece și dansuri sub genericul „Înflorești pămînt al bucuriei”. Cu același prilej, a fost vernisată Expoziția de carte „Epoca Nicolae Ceaușescu — epoca celor mai mărețe împliniri din istoria patriei”, și a fost amenajat un stand de carte cu vânzare.

● La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut

loc Ședința Comitetului de conducere al Asociației care a dezbătut Planul anual de muncă al Asociației pe anul 1988 și Planul de muncă pe trimestrul I. La discuții au luat parte: Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației, Cornel Ungureanu, secretar-adjunct, Livius Ciocărlie, Alexandru Jebeleanu, Mircea Șerbănescu și Ion Dumitru Teodorescu. Cu același prilej, s-a desfășurat ședința Comitetului de conducere al Cenuclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont”, care a stabilit programul cenuclului pentru partea a doua a stagiunii 1987/1988. ● Ședința de marți a Cenuclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont” a fost consacrată traducerilor. Șerban Foaia a prezentat câteva fragmente din traducerea integrală a operei poetice a lui Stéphane Mallarmé, pe marginea cărora au participat la discuții Livius Ciocărlie, conducătorul ședinței, Adriana Babeți, Cornel Ungureanu, Eduard Pamfil, Mircea Mihăieș și Ion Buduca. În ședința de marți, 9 februarie a.e., ora 17.00 va avea loc o întâlnire cu scriitorul Petru Creția. În cadrul unei mese rotunde privind editarea operei eminesciene.

M. O.

GRUPUL „CARGO”

top

Alcătuît, fără excepție, din instrumentiști valoroși, cuprinzînd nume cunoscute precum Adrian Bărar, Tavi Iepan, Tibi Bako, Peter Kocsef, grupul timișorean CARGO se numără printre formațiile noastre rock despre care se poate afirma că se află la ora sintezelor. În aceste condiții, grupul care a cucerit recent MARELE PREMIU la Festivalul „Timișoara, floare rară” își permite să „devieze” la modul constructiv de la un limbaj muzical standardizat spre unul nou, particular, care îl individualizează în plan melodic și armonic în muzica noastră de gen. Formația cooperează cu un excelent trio vocal feminin, care îi conferă atractivitate și dinamism scenic. Aparținînd cîndva grupurilor din familia Hard Rock, fără a avea o „direcție precisă de atac”, CARGO oferă astăzi un SOUND original, bazat pe elemente armonice autohtone. Sunetul inconfundabil al formației este rodul unui îndelungat efort de căutare a unui dram propriu, modern și românesc deopotrivă. Acest caracter național al pieselor grupului se evidențiază în compozițiile: Brigadierii, Povestiri din gară, Vine primăvara, ale căror texte (Ștefan Dandu, Tavi Iepan) vorbesc despre lumea tinerilor cu problemele și aspirațiile acestora. Dincolo de talent, grupul CARGO face dovada unor certe calități artistice operind în aria sonoră a muzicii înscrisă generos pe lînta aflării unor căi noi de exprimare.

Petru UMANSCHI

panoramic

● „Epoca Nicolae Ceaușescu”, epoca celor mai mărețe împliniri din istoria patriei — o expoziție de carte deschisă în incinta Bibliotecii județene ● „Decada filmului patriotic-revoluționar” s-a desfășurat în cele mai importante localități ale județului Timiș. Pe ecranele din Timișoara, Buziaș, Sînnicolau Mare, Jimbolia, Deta au putut fi vizionate cicluri de filme tematice. ● Din bogatul program al Filarmonicii de stat „Banatul” — concertul simfonic din 29 ianuarie, care l-a avut ca dirijor și solist pe Aurelian Octav Popa; la pian — Sorin Petrescu. În program — A. Pașcanu, W. A. Mozart, P. I. Ceaiikovski (cu o primă audiență la Timișoara — Simfonia a II-a). ● O invitație la expoziția de pictură a Alexandrei Andea (la Casa Universitarilor), prezentată la vernisaj de criticul de artă Deliu Petrolu. ● Tot în cadrul Casei Universitarilor e anunțată o masă rotundă de cert interes: „Sindromul imunodeficienței câștigate (SIDA) — o problemă actuală de sănătate”. Manifestarea a fost condusă de conf. univ. dr. Eufimia Anghelescu și asist. univ. dr. Lucian Negruțiu. ● Ședința de lucru la Cenuclul „Viktor Eftimiu”. Un debut în poezie — Valy Kosbinsky și un grup de copii de la cenuclul „Ramuri”, al Școlii generale nr. 27. Referent — M. Strungă. ● Cercul de istorie națională „Vasile Goldis” al Liceului Industrial nr. 9 a organizat o manifestare culturală dedicată Unirii Principatelor Române. A vorbit prof. dr. Gh. Șora. ● Din nou, importante premii internaționale pentru elevii-artiști ai Școlii generale nr. 6 din Timișoara. La expoziția „Copilărie fericită”, organizată recent în India, la Delhi, micul artist plastic a avut cu cucerit 10 medalii de aur și două de argint. Iar la concursul „Culorile prieteniei” de la Torun (Polonia), elevii aceleiași școli au primit două premii I. ● Luni, 8 februarie, ora 18, Cenuclul Casei Universitarilor organizează o întâlnire cu Petru Creția.

excelsior

MEREU ÎN FRUNTEA PATRIEI

El, ctitorul iubit de-ntr-un popor,
Far luminos în scumpa Românie,
Făuritor al Epocii de aur,
Mereu în fruntea patriei să fie!
Nimbați de gloriile vremii noi,
Carpații
Dau vîers de-mbelșugată bucurie,
Întîiul fiu al devenirii noastre
Mereu în fruntea patriei să fie!
Cald luminînd partidul și poporul,
E tricolorul semn de trăinicie;
Eroul NICOLAE CEAUȘESCU
Mereu în fruntea patriei să fie!
Petru JICHICI

PACEA LUMII

Am clădit cu atîta rîvnă
civilizația prezentului,
ne-am închinat inteligența
tubirii de fumat,
În numele Eternității,
am dăruit „Coloana
Infinitului”,
împodobilă cu stoluri de copil
Vrem să dăruim Soarelui,
o parte din lumina
ochilor noștri fericiți,
Iar strîl de tarbă
să-l despicăm în patru,
asemeni trifolului aducător
de noroc.
Avem încredere în noi,
Știm că nu am construit
castele pe nisip.
Rozalia MARIAN

INFLORESC ARBORII VIEȚII

Am poposit cu gîndul pe
prispă strămoșească,
să recitesc poemul încrustat
cu vitejie
în hronic și drapel.
Cu fiecare răsărit de soare,
un lan de lacrimi își leagă
spicele.
pline de rodul ogîndit în
gloria muncii.
Arborii vieții înfloresc
ca niște colonne ale rubrii
de libertate
Olga ABEGG

Să zbori spre un om

(Urmare din pag. 1)

rent de munte, fără stavilă.
Începeam să renasc, să mă
simt din nou ca în ceasurile
mele bune, să revin în patul
meu de ape dinainte, în care
forța mea morală era bine
pusă la punct și dorința de-a
mă dărui unei idei în marș,
unei întreprinderi, din nou,
întîlnirii. Redeveneam cel
care merita să trăiesc, cel
dinainte, care eram necesar
lumii mele, ideilor mele...
De-accea știu de-acum încoace,
că oridecătoari am să trec prin
perioade sterpe de sentiment.

oridecătoari mă voi simți în-
singurat și inutil, banal și
sterp, va trebui să zbor spre
oameni... Să zbor spre un om,
de care înima mea se umple,
ca o baterie solară, de marile
energi ale dăruirii spre cel-
lalți. De n-ar fi așa, am îm-
bătrîni cu zile. De n-ar fi așa,
am fi nefericiți. O, tu, cel care
ne întîmpini și ne apar-
ții înainte, cu dorul tău ardent
de viață și de dăruire, de sa-
crificiu și risipă în cel din jur,
tu, fii întotdeauna binevenit
în casa sufletului nostru care
te așteaptă ca pe un oaspete
de preț

aqua-forte

- Părinții au statul de educațori, fără a fi trecuți pe state.
- Între dragoste și răsfăț, nu poate fi pus semn de egalitate, ci de excludere.
- Jocul este modul de existență al copilăriei; cine îl interzice, ucide copilăria.
- Părinții devin modele pentru copii, nu prin ceea ce le spun despre ei, ci prin ceea ce fac.
- Copilul care nu se joacă e un bătrîn prematur.
- Cînd copilul întreabă, ai obligația să-l răspunzi, sau să-l trimiți la o sursă de informare. Altfel își pierde încrederea în tine.
- A ști și a putea se află în raporturi de complementaritate.
- Unii părinți și bunici se laudă cu grija pe care o au pentru copiii și nepoții lor. Aceasta e bine. Dar e bine să se gîndească și la adevărul proverbului: „Ce-l prea mult, strică”.
- Cînd părinții aleg o profesie pentru copil, o fac după gustul lor, iar acesta (gustul) are vîrsta lor. Să ne mai mirăm că o asemenea profesie nu are viitor?
- Politetea care numai se învață este protocol, cea care se și simte este bună-cuviință.

Din concertele lunii ianuarie

● ALĂTURI DE RECITALURILE de muzică de cameră de luni seara, sîrșiturile de săptămînă au adus în viața muzicală a Timișoarei notabile momente de cultură, în interpretarea unor soliști ca Valeri Katselski, Alexandra Gața, sub bagheta lui Remus Georgescu, Petru Oschanitzky, Nicolae Boboc, prezentînd lucrări de L. Nonna-Otescu, A. Vieru, J. Haydn, Beethoven, Brahms, Chopin, Lalo Dukas și Scriabin.

● AFLAT PENTRU A DOUA OARĂ LA TIMIȘOARA, pianistul sovietic V. Katselski a impresionat prin tușul și marea înțelegere a operei lui Chopin, iar la „bis”, a celui lui Scriabin. ● ALEXANDRA GUȚU, prin profunzimea și inteligența interpretării, a impresionat întreg „departamentul” orchestral în Dublul concert pentru vioară, violoncel și orchestră, op. 102, de Brahms.

antrenînd în acest sens parti-
da viorii soliste — Anda Petrovici, de la Filarmonica din București.

● DE ASEMENEA, TREBUIE să apreciem programa-

muzică

rea pe podlulul de concert a unor tineri concertiști în devenire: D. Ci. Vorniceanu, în Simfonia spaniolă de Lalo și a unor piese simfonice care vin să lărgească orizontul cunoașterii marelui public, cum ar fi de pildă Nonna-Otescu. Impresii de lărnă, sau Simfonia în Do, a lui P. Dukas. Toate acestea ne determină să ne încredem în continuarea stagiunii, unor noi prime auditive și altor noi vizuiri interpretative.

Alina NOVAC

Ion DRAGAN

EXPOZIȚIA

(Urmare din pag. 6)

șele Camelliei Crișan Matei care, cu inconfundabilă notă șagalnic-dramatică, urmărește expresia strănie și tensionată a unor simple garduri de lemn sau secvențele cinematografice ale obsesivei case și curții țărănești, ce fac obiectul cercetării plastice a lui Călin Beloescu. Acestei tendințe i se alătură și Pavel Vereș cu desenele-test de sensibilitate cromatică — încercînd o deschidere a tematicii și a mijloacelor de expresie plastică, împreună cu desenele ce „vorbesc” despre unele rechizite gospodă-

rești (o veritabilă „ars povera”) care pare să lumineze zone nebănuite ale imediatului. Apropiate de acestea se află desenele Lilianei Agache, experimentînd parcă expresivitatea plastică a elementelor lumii, însăși „plămada” lucrurilor, în timp ce Marcel Brejlean caută înțelesuri metafizice în forme simple (sfere), dar care tînuiesc misterul în albastrul intens, cerebral.

Caracterul strict experimental se impune în desenele lui Carmen Păiu, artista înregistrînd cu fidelitate tensiunea spirituală în momentul pictării. Gestualismul său violent transmite solemnitate prin pata de culoare o neliniște existențială, în timp ce Valeriu Mla-

din nuanțează sfera cunoașterii, punînd în prim plan expresivitatea corpului uman pe care o notează cu o tensiune dozată între dramatism și obiectivitate rece. Experimentele strict formale, rezultînd din combinații matematice în desenele lui István Király definesc posibile structuri spațiale, derivînd unele din altele.

În grafică, Constantin Catargiu testează expresivitatea liniei într-un desen realizat cu vigoare, iar Arpad Iano urmărește expresia plastică a liniei și a volumului în gravură. În domeniul sticlei, experimentele sînt fie în ceea ce privește funcționalitatea (Eva Laza Libor), fie convertite într-un

estetism desuet și facil (Ion Oprescu). Alte forme de experimentare în domeniul limbajului sau al expresivității plastice se înregistrează în pictura lui Stelian Acea, în desenele Georgetei Mediaschi, Dan Chendi, Lucia Preda. În imprimeul Doinei Mihăilescu.

Diversele zone de interes tematic sau pur plastic pe care le frecventează tinerii artiști timișoreni sînt reunite în această expoziție într-un suflu unificator — acela al artei tinere, artă care trebuie să se afle într-un amplu proces de „împerezure” de clarificare a pozițiilor plastice față de lume, acest dezerat fiind reclamat și de apropierea maturității creatoare a unora dintre membrii grupului „Atelier 35”.

sul patriei,
i tovarășul
ist Român,
al asocia-
din cena-
uvintul lor
xprimă, în
de nobilele
le a trans-
de Aur, pe
cu o clar-
mă, din su-
umul oma-
iaștere și a

arășului
literari, an-
a pe culmile
emoționant
care sînt, de

ită antologie
uționarismul
rii. Mărețele
în reporterii
Ilie Purcaru,
Zatti, Miron
șpal, Mihaela
ardent, prin
i, mai drăp-
tovarășul

ilitura Serisul
oeti precum:
Dușescu, Dan
rge Popescu,
vintele inflă-
omagiu pen-

sul Românesc.

ORIZONT

la „la toate coti-
nificîndu-i fiecare
le, ca „venin verde
și totodată „ca mir

teci sale poetice, Pa-
ator expresia melo-
pociei noastre popu-
dezinvoltura voca-
te, versurile sale, cu
ală a hermeltismului
viziunea unei pro-
lorice.

confratele său Ilie
le îndrăgostit de pla-
tat stilul scrierii sale
santele romane: Fe-
briei, Focul viu și
loi care, toate, evocă
trecutul bînbășean.

Nicolae ȚIRIOI

imișoara

sub semnul unor con-
ite din dorința de au-
ăci tinerii artiști sînt
nălmădire de sine și
e pattern-uri deja ve-
să se definească, să-și
n raport cu arta și cu
leacă experimentului în-
: cunoaștere. Căci ex-
t instalația lui Vasile
d obținerea unor acor-
îngemănarea sticlei cu
il aib, „selenar”, în care
gul obiect sau desenele
care urmărește obține-
i pure, prin trasarea
ensității și grosimi va-
pe albul colii de hîrtie.
nt de asemenea și gua-

Ileana PINTILIE

uare în pag. 7)

POEZII

Văd acest lanț zimțat de imagini,
urme de melc din cuvinte
șerpuiind încet
între un continent și altul,
purtat de vânt sau avion,
de barcă sau val,
aglomerându-se tenace,
ca furtunile sau ceața
un babel fără turn de condeie,
împrăștiindu-se — numai pentru a se aduna din nou
încă mai hotărâte
să recreeze
ceea ce alții distrug
și refac, din nou și din nou —
un lanț zimțat de imagini,
urme de melc din cuvinte.

LUCRURILE SE SCHIMBA

Iar acum îmi-o retrăgându-se —
o maree înaltă
ce poartă cu ea
epavele plutitoare ale ultimilor zile de vară.
Peste voința noastră,
lucrurile se schimbă.
Doar memoria poate să reumple
visele marelui înalte

Există creatori și zonelor insulare, ai locurilor „străpune”. Goga, Cloran reprezintă acest tip de creație. Arătăm altădată cum starea de exasperare a literaturii lui Cloran e legată de statutul insular al scriitorului. Când Cloran scrie: „Qui, dans mes crises de fatuité, j'incline a me croire l'épigon d'une horde illustrée par ses déprédations, un Touranien de coeur. l'héritier légitime des steppes, le dernier Mongol...”, trebuie să citim fraza înțelegând timpul prezent al confesiunii, prezent care pune accent pe starea de criză.

Un dialog foarte viu cu acest tip de creatori îl poartă cei care se definesc drept reprezentanți ai zonelor de contact etnic. Vasko Popa, ca și, într-un fel, Paul Celan, reprezintă acest tip de creație. Citindu-l pe C. D. Darlington (The Evolution of Man and Society, London, 1969), S. Johnston, în al său Spirit vienez scrie că „uniunile interetnice multiplică atât genurile cât și inadaptații”. Imperiul Austro-Ungar propune artel moderne o seamă de creatori, strălucitori tocmai prin accentul așezat asupra ruperii, contestării; asupra refuzului violent al tradiției. Maril creatori ai „fostului Imperiu”, afirmați mai ales în perioada dintre cele două războaie mondiale, sînt eroi ai contestației. Capodoperele lor sînt sarcastice, ironice, contestatate.

Un al doilea val, de data aceasta al estului european, afirmat în primii ani ai deceniului al șaselea, încearcă redescoperirea unei ordini. Scoarța (1953) și Cimpia neodihnei (1956) de Vasko Popa, Mac și Memorie (1952), Din prag în prag (1956) de Paul Celan oferă literaturii europene un șir de simboluri totalizante. Unul dintre ele ar fi piatra. În capitolul al șaselea al Tratatului de istorie a religiilor, Mircea Eliade analizează pe larg locul simbolului în gândirea arhaică (în structurile de profunzime). Soarele, piatra sînt două dintre simbolurile totalizante din opera lui Vasko Popa și a lui Celan. Spre deosebire de Celan, pentru care Cabala e o sursă și un reper („Luminoasele / pietrele trec prin văzduh, alb — / luminoasele, de lumină / aducătoare”), scriitorul urmîndu-și vocația lirică, Vasko Popa înceagă un proiect epic. Scoarța (1953), Cimpia neodihnei (1956), Țara verticală (1972), Sarea lupilor (1975), Carne vie (1975) Casa din mijlocul drumului (1975), Incizie (1980) prefigurează o epopee modernă. Celebrele simboluri ale literaturii lui Vasko Popa redescoperă atât lumea veche, subterana arhaică, străvechile zellor de demult, dar și macrocosmul, stelele protectoare. Scoarța, Cimpia neodihnei Țara verticală sînt cărți ale ordinii cosmice; macrocosmul și microcosmul se cheamă și își răspund, alchimia „metalelor” corespunde purificării spirituale. Drumul spre aur corespunde drumului spre spațiile sacre ale Țării verticale, spre locurile eterne ale Patrie. Sarea lupilor ar putea fi, în continuarea „epopei” de finirea strămoșilor de demult.

Carne vie prelungeste Sarea lupilor. În Sarea lupilor erau invocate vocile inconștientului colectiv, se identificau arhetipuri, se descoperea o străveche religie; în Carne vie poetul ascultă solicitările biografiei individuale. După un asemenea eborș abrupt în lumea străvechilor poetul are drept la confesiune. Sarea, volumul precedent, simbolizează, poate, „ieșirea din mare”; sarea este, după D.C. de Saint-Martin, un foc eliberat de ape, simultan „chintesență și opoziție”. Uz dicționar de simboluri arată că „grăuntele de sare amestecat în apă este un simbol tantric al resorbției eului în Sinele universal”. Carne vie nu mai „resoarbe”, ea înseamnă prezența în lume;

Vasko Popa — propuneri pentru o biografie

este un volum al nașterii și al biografiei, al trecerii și al evenimentului. Pînă acum, Vasko Popa a vorbit despre sine doar prin mijlocirea simbolurilor. Era absorbit de a lume elementară. Se afla în interiorul ei. După ce există această Carte a lupilor, poetul și-a descoperit un loc în spațiu: are trup, trăiește „în afară”. Aceasta este, poate, locul și sensul volumului Carne vie în arhitectura operei: după ritualurile „lupești”, poetul și-a câștigat o identitate anume. Care identitate?, se întreabă poetul. Celelalte volume erau alcătuite din cicluri în care numărul poemelor (de obicei șapte) sugerau alchimia sufletească, drumul către Marea Operă. Constelațiile simbolice, în care aurul piatra, dar și corespondențele lor cosmice, soarele stelele etc. aveau un rol bine definit, nu sînt abandonate. Poetul pășește însă pe un pămînt ferm. În noul volum domină ideea locului, zeli locului tronind în poeme dedicate spațiului-matrice. Între Sarea lupilor și Carne vie, între volumul temutului și cartea dreptului la biografie, poetul așează o refuză. Constelația terestră. Urmează Idolul din Virșet: „Îl țîn în palmă // El ținea soarele / În colții săi de lup // Dumnezeuiește se juca cu el // Îl înălța la cer // Îl scufunda sub pămînt // Frămîntat e din lutul din care / Copilul fînd / Faceam omuleți la apa Cărașului / Și-i mîncam cu gesturi sărbătorești // Refuză să-mi vorbească de sine / De ziua revăzută // Cu toate că mă știe un vechi virșetean”. Cititorul emblematicii lui Vasko Popa are din nou prilejul de a reciti desenele Soarele așezat „în colții de lup” este o refacere a unei imagini tradiționale; o hieroglifă sacră. Dar această hieroglifă sacră nu este trădată? Carne vie, ese dintr-un unghi de vedere, cartea unui vechi vir-

șetean: un jurnal al întoarcerii la locurile de odinioară. O Carte a revenirii. Poetul revine, după un număr de ani, în lumea de altădată. Sau l se pare a reveni în volumul anterior explorase tinuturile îndepărtate ale obrșilor, acum are dreptul la o anumită apropiere. „Vechiul virșetean” urmează drumul spre Centru. O poezie se întitulează chiar așa: În satul străbunilor. Iată poetul în fața cu tribul: „Unul mă-mbrățișează / Unul mă privește cu ochi de lup / Unu-și scoate pălăria / Ca să-l văd mai bine // Fiecare din ei mă întreabă / Știi cumva ce-ți vin eu // Bătrîne și bătrîni necunoscuți / Își însușesc nume / De băieți și fete locuind în amintirile mele // Îl întreb

și eu pe unul / Dom'le mai trăiește / Gheorghe Curea / Acela-s eu îmi răspunde / Cu o voce de pe-o altă lume // Îl mîngîni cu palma obrăjii / Din priviri rugîndu-l să-mi spună / Dacă mai sînt în viață”.

Dacă mai sînt aceasta este Întrebară. Și dacă mai sînt cine sînt, iată leit-motivul volumului. Identitatea este cucerită prin criza identității. Pămîntul ferm al locului de obrșe e regăsit sub semnul unui suris sceptic.

Ca în toate volumele lui Vasko Popa, aproapele se exprimă prin contrariul său. Cel de aici este cel de dincolo, cel din imediata apropiere este cel de foarte departe, cel de deasupra este cel de dedesubt. Evidentul nici nu mai există: linia a fost trecută, cel văzuți aici sînt cel de dincolo. Lupii care îl priveau pe poet sînt plecați de demult. Este sensul și poeziei care încheie Carne vie, Nimicul frumos.

Exagerînd puțin, am putea afirma că Vasko Popa scrie o poezie a locului său, o Antologie a orașului Spoon River încercînd în plus a urca locurile în spațiul celest așa cum făcuse cu Belgradul în Țara verticală. Țara verticală afirmă un lirism al odei și al imnelor, solemn și grav, hieratic, purificat de accidental. În Carne vie, materia primă e chiar viața poetului cu îndepărtatele amintiri. Iar aceste îndepărtate amintiri solicită, mai întii, această Întîlnire cu străbunii: „Îl văd alergînd călare pe berbeci înzorzoați / De-a lungul acestui uscat fund de mare / Supranumit Banat // Se înteleg mai bine cu lupii / Decît cu oamenii / Și nu se-nchină decît soarelui / Dimineața și seara”.

Anecdota e succulentă, Carne vie balansînd între epica lumii eroice și în-

MĂRTURISIRE

Lacul Ohrid, Macedonia

Brenda Walker

Nu mi-e rușine să spun — am suflet!
Nu mi-e rușine să scriu — încă mai există
frumusețe pe lume,
O frumusețe neatinsă de inimile mistere ale omului,
în care urîtenia dă triu liber izbucnirii primăverii.
Am să scriu și despre dragoste,
o dragoste care năvălește atât de impetuos
și splendid
în leagănușul întunecat și primitiv al minții
încît continuă să se prelingă prin timp —
scufii dantelate dansînd
în soarele cald al umanității
iar apele ei limpezi de nesfîrșită iluzie
clamează acest adevăr —
Nu ne este rușine!

RUGĂCIUNE

Oprească-se lumea din rotirea-i
Risipească-mă în spațiul catifelat
Dizolvîndu-mi mintea în frumusețea universului
Readunîndu-mă apoi într-o comelă incandescentă
Astfel încît ei să mă găsească
În eternitate

În românește de Mircea MIHAIES

împlinirea ușor grotescă, desigur cu subsoal tragic. Umbră de lup începe așa: „Se spune că străbunica mea / Vrăjitoarea Sultana Uroșevici / Avea umbră de lupoaică”. Între acestea, există chiar momente de voltă obscuritate. Ca și în Sarea lupilor, poetul inventează (transcrie?) ritualurile unei lumi străvechi, ale unui timp de demult. Cel de azi le-a pierdut sensul. Poetul ne sugerează aventura „într-un Tot pentru care reperatele sînt puține. Dar sînt Celebra e Ochi de lup: „Îmi dăduseră numele simbolic / Al unui din frații mei / Alăptați de lupoaică / În româneasca ei de în / Bunica îmi va spune pu de lup / Întreaga ei viață // Îmi dădea pe furie / Să mîncine carne crudă / Să cresc să devin lup frunțos // Eram convins / Că ochii vor începe să strălucesc în întunerie // Ci ochii mei nu strălucesc, deocamdată / Poate deoarece acel întunerie adevăratul / Nu se lăsase încă”.

Imediatul este proiectat pe ecranul mitului. Biografia este transcrisă de mîna celui care și-a descoperit mitul esențial; care și-a descoperit Calea. Mitologia lupilor primește o formă mai apropiată de cea folclorică. În Țara lupilor vitreg străbunicul Ilie Luca Morun stăpînește lupii „convorbînd” cu ei. Le știe glasul. Sînt din aceeași familie. Ilie Luca Morun este „tatăl vitreg” al lupilor: „Zboară printre Dune / Străbunicul meu Ilie Luca Morun / În sania-l încărcată cu sare / Și contrabandiști // Lupii urlă aruncîndu-se / La oameni și cal // Străbunicul amenință / Că-l va împușca pe loc / Pe cel ce va recurge la armă // Se ridică-n picioare și-ncepe să urle / Mai cumplit ca acești borfași cu coadă // Lupii urlă din ce în ce mai trist / Slăbind tot mai mult calii / Care prinseseră aripi din senin / (...) În Sarea lupilor eram în centrul lumii, de data aceasta fiecare poem numește depărtarea, ieșirea din regimul „natural”, pierderea. Carne vie, în ambiguitatea sa, protejează totuși un sens: acela al înrîdirii cu tot ceea ce e viu. Al doilea sens acela al supliciului derivă din primul și este, poate, estompat de el.

Criticul român poate și trebuie să recurgă la comparația cu povestirile lui V. Voiculescu. În mijlocul lupilor. Sezon mort. Ultimul Berevol. Schimbăcul sînt proze în care, în întoarcerea către începuturi V. Voiculescu analizează relația „de odinioară” dintre om și animal. Voiculescu este rapsodul lumilor pierdute, al oamenilor întorși în protoistorie, pentru a descoperi acolo răspunsuri la întrebări imediate. Între lumea veche și cea nouă există o barieră de netrecut. În poezia lui Vasko Popa nu există barieră vizibilă între lumea cea veche și cea nouă; poetul însuși este reprezentantul „celui vechi”, prin destin. Prin familie. Prin statut biologic.

Cornel UNGUREANU

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI 1
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisela nepublicate
nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

TURISIRE

Lacul Ohrid, Macedonia... am suflet! / încă mai există frumusețe pe lume / infimele mistere ale omului / liber izbucnirii primăverii dragoste. / ste atât de impetuos și splendid / primitor al minții / elingă prin timp - / tății / nesfârșită iluzie

ACIUNE

rotirea-i / l catifelat / n frumusetea universului / tr-o comelă incandescentă / ească

de Mircea MIHAIES

a ușor grotescă, desigur / ragic. Umbră de lup / Ince / spune că străbunica mea / ea Sultana Uroșevici / A / de lupoaică" / Intre / iar momente de voltă / a și In Sarea lupilor, / ză (transcrie?) ritualurile / vechi, ale unui timp de / l de azi le-a pierdut ser / e sugerează aventura / In / ru care reperatele sînt pu / Celebră e Ochi de lup: / numele simbolic / Al ur / i mei / Alăptați de lupoa / ienșca ei de In / Bunica / i / pu de lup / Intreaga el / d / dădea pe furis / Să mă / ul / Să cresc să devin / / Eram convins / Că / e să strălucescă In / Intun / hii mei nu strălucesc, deoa / oate deoarece acel / Intun / ul / Nu se lăsase încă". / ul este proiectat pe ecran / Biografia este transcrisă / ul care și-a descoperit / care și-a descoperit / lupilor primește o formă / de cea folclorică. In / Itreg străbunicul Ilie / tăpnește lupul "convorb / știe glasul / Sînt din / Ilie Luca Morun este / al lupilor: "Zboară / Străbunicul meu Ilie / In sania-l încărcată / abandiști // Lupii urlă / / La oameni și cal // / amenință / Că-l va / Pe cel ce va recurge / dică-n picioare și-ncepe / ti cumplit ca acești / Lupii urlă din ce / abînd tot mai mult / seseră aripi din / Lupilor eram / această fiecare poem / ea, / leșirea din regimul / ărea. Carne vie, / protejează totuși / nrudirii cu tot / sens acela al / primul și este, / român poate și / a comparația / dulescu. In / rt, Ultimul / roze-e In / puturi V. Voiculescu / "de odinioară" / Voiculescu este / lerdute, al / torie, pentru / suri la / ea veche și / de netrecut / pa nu există / lumea cea / uși este / prin / t biologic.

Un nou impuls

In cel mai înalt grad, intereselor și aspirațiilor supreme ale națiunii noastre, de progres și bunăstare, de pace, înțelegere și largă colaborare cu toate statele lumii. In acest sens, de o înestimabilă însemnătate este activitatea prodigioasă a secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, care fundamentează o concepție științifică globală, unitară, privind edificarea societății noastre multilaterale dezvoltate, in baza continuu perfectării a sistemului democrației muncitorești-revoluționare, a realizării unei noi calități a muncii și a vieții întregului popor. In cadrul lucrărilor Plenarei a fost reliefată marea însemnătate a contribuției tovarășei ELENA CEAUȘESCU la elaborarea și transpunerea in viață a planurilor și programelor de dezvoltare economico-socială, la înfăptuirea mărețelor obiective ale noii revoluții tehnico-științifice, concretizată in promovarea, pe scară largă a progresului tehnic in toate sectoarele economico-sociale, in îmbogățirea vieții spirituale a poporului nostru.

Maestrul Cuvintare a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, ținută la recentul forum democratic, cuprinde orientări esențiale și evidențiază sarcini de primă importanță privind întreaga activitate a consilierilor oamenilor muncii, a tuturor unităților economice și sociale pentru înfăptuirea planului pe 1988, a prevederilor actualei cincimi, a obiectivelor stabilite de Congresul al XIII-lea și Conferința Națională ale partidului. In lumina acestui document de excepțională importanță teoretică și practică, in continuare, consilierii oamenilor muncii își vor perfecționa metodele și stilul de muncă, pentru ca aceste organisme să se poată afirma, cit unu deplin, ca foruri de conducere eficiente a întregii activități, spre a-și îndeplini, cu maximă răspundere, toate sarcinile ce le revin in asigurarea autoconducerii muncitorești și autogestunii economico-financiare. In gospodărirea exemplară a avuției naționale

Cornel UNGUREANU
DARA, strada RODNEI
Manuscrisele nepublicate
fac la P.T.T.R.
Index : 42.907.

Orizont

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTA TIMIȘ

NR. 6 (1093) 12 FEBRUARIE 1988 • SERIE NOUĂ. ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

20 DE ANI DE LA INFIIȚAREA JUDEȚELOR

EGALITATE, DEMOCRAȚIE, ECHITATE

In cadrul Conferinței Naționale a partidului, al sesiunii Marii Adunări Naționale, al organismelor democrației muncitorești-revoluționare, care și-au desfășurat lucrările la sfîrșitul anului trecut, au fost analizate pe larg, in spirit critic și autocritic, rezultatele din primii doi ani ai cincinalului 1986-1990 și au fost stabilite prevederile pentru realizarea planului pe 1988 și pe întregul cincinal. Lucrările Plenarei Consiliului Național al Oamenilor Muncii sînt inscriu in linia dezbaterilor democratice anterioare, fiind o cheazăie că importanțele hotărîri, planuri și programe adoptate corespund,

Socialismul, prin natura lui, presupune asigurarea unor condiții egale de muncă și de viață pentru toți cetățenii țării. Acestea se pot realiza numai prin dezvoltarea puternică și repartizarea armonioasă pe teritoriul țării a forțelor de producție.

Congresul al IX-lea a imprimat un curs innoitor, dinamic și in acest domeniu. Pe baza tezelor Congresului al IX-lea, Conferința Națională a partidului din decembrie 1967 a aprobat un complex de măsuri privind perfecționarea conducerii economiei naționale și îmbunătățirea organizării administrativ-teritoriale a țării. Elementele definitorii ale reorganizării administrativ-teritoriale, efectuată in 1968 și completată in 1981, a fost reînființarea județelor. Altă ca noțiune, cit și ca unitate administrativă de mărime medie, dar complexă ca alcătuire, județul are tradiții istorice vechi in țara noastră, dovedindu-se a fi cea mai viabilă formă de împărțire administrativă a țării, fapt ce rezultă, printre altele, și din marea diversitate geografică a teritoriului României.

„Reorganizarea teritorial-administrativă — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — a avut o mare însemnătate pentru înfăptuirea politicii partidului de dezvoltare armonioasă a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării, de ridicare a nivelului de civilizație și bunăstare a tuturor orașelor și satelor a întregului nostru popor.”

Urmărind să adapteze mai bine structura administrativ-teritorială la condițiile economico-sociale, istorice ale țării noastre, noua împărțire administrativ-teritorială din 1968, la originile căreia se află gîndirea înaintată a secretarului general al partidului, a oferit un cadru superior de înfăptuire a politicii economice și sociale a partidului, de dezvoltare echilibrată a tuturor zonelor și județelor țării, de omogenizare a condițiilor de muncă și de viață ale locuitorilor patriei noastre, de ridicare continuă a nivelului lor de trai material și spiritual.

Repartizarea rațională a forțelor de producție pe teritoriul țării creează cele mai bu-

ne condiții pentru asigurarea egalității in drepturi, pentru manifestarea plenară, in toate domeniile, a tuturor cetățenilor patriei. Experiența și realitățile românești reliefează cu puterea de convingere a faptelor că există o unitate organică, intimă, între dezvoltarea economico-socială a tuturor zonelor și localităților și afirmarea plenară a personalității tuturor locuitorilor de pe teritoriul patriei.

struirea a circa 180 de noi platforme industriale, odată cu dezvoltarea puternică a celor existente, prin crearea in fiecare județ a cel puțin 4-5 centre industriale și dezvoltarea corespunzătoare a consiliilor industrial-agrare, a agriculturii, a celorlalte activități.” Dacă in anul 1968, cînd au fost reînființate județele, un singur județ înregistra un volum de activități economice totale de peste 60 miliarde

un deplin corespondent in realitățile economico-sociale ale țării, ale fiecărui domeniu de activitate

Astăzi, imaginea României socialiste se caracterizează prin existența unui puternic potențial tehnico-productiv modern in toate județele țării. Economia in profil teritorial are un caracter complex, este echilibrată sub aspectul structurii de ramură, și in măsură să asigure un grad superior de valorificare a resurselor naturale și o înaltă productivitate a muncii, ca premise esențiale pentru omogenizarea la un nivel calitativ sau a condițiilor de muncă și viață pentru toți locuitorii țării.

Programul-Directivă privind dezvoltarea economico-socială a României in profil teritorial in perioada 1986-1990, adoptat la cel de al XIII-lea Congres al partidului, marchează o nouă etapă in înfăptuirea politicii partidului nostru de repartizare rațională a forțelor de producție pe întreg cuprinsul țării. Prin înfăptuirea acestui Program-Directivă se va asigura creșterea gradului de valorificare a resurselor naturale existente in toate zonele și localitățile, se vor crea condiții superioare de muncă și de viață tuturor cetățenilor țării.

„In prezent — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU in Raportul la Conferința Națională a partidului din decembrie 1987 — sînt necesare măsuri ferme in vederea înfăptuirii neabătute a hotărîrii Congresului al XIII-lea al partidului privind dezvoltarea armonioasă, echilibrată, a tuturor județelor și zonelor țării, prin amplasarea rațională a obiectivelor industriale și agrare, dezvoltării micii industrie, a serviciilor și celorlalte ramuri”. Aceasta va asigura schimbarea întregii înfăptuiri a patriei noastre, apropierea condițiilor de viață și de muncă ale satelor de cele ale orașelor, va accelera procesul de omogenizare a societății noastre, va duce la crearea societății unice a poporului muncitor, constructor conștient al socialismului și comunismului.

Conf. univ. dr.
Grigore SILAȘI

HILDEGARD FACKNER-KREMPFER. „Un gînd pentru pace”

Se poate spune că între cele doua procese există o intercondiționare complexă. Asigurarea dezvoltării economice echilibrate in profil teritorial implică și un echilibru echitabil in planul calității vieții și nivelului de trai: al populației in toate zonele țării. Merită să subliniem — arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU — in Raportul prezentat la Conferința Națională din decembrie 1987 — marile realizări obținute in construcția socialistă, prin dezvoltarea tuturor zonelor țării, prin con-

lei, anual, 33 județe între 20 și 60 miliarde lei, iar 7 județe sub 20 miliarde lei, in prezent un singur județ înregistrează o activitate economică totală sub 60 miliarde lei, 8 între 60 și 80 miliarde lei, iar 15 județe depășesc 100 miliarde lei. Astfel, atît la scară națională, cit și la micronivel spațial, egalitatea, democrația, echitatea — valori fundamentale ale socialismului — au in România de astăzi, tocmai datorită politicii partidului de amplasare rațională și echitabilă a forțelor de producție,

O IARNĂ IMPERIALĂ

Poeziile lui Anghel Dumbrăveanu au fost traduse în limba maghiară de către foarte mulți poeți-traducători, în frunte cu regretatul Franyo Zoltán, care a pregătit pentru tipar un volum integral, dar care nu a fost, din păcate, niciodată terminat. Multe traduceri au semnat și Anavi Adam, Gherasim Emil și alții. Cea mai nouă traducătoare a poemelor, Lendvay Eva, a fost însă cea mai tenace, ea reușind să publice primul volum în limba maghiară din poeziile autorului timișorean, intitulat *Fejedelmi tél* („Iarna imperială”). După cum lasă să se întrevadă și identitatea de titlu, volumul este o selecție ce urmărește în principal volumul selectiv din Biblioteca pentru toți (1986).

Desigur, traducătoarea nu reproduce întrutotul volumul dat, dimensiunile colecției de traduceri poetice din limba română a editurii Kriterion impunând o anumită selecție. Poeta din Brașov a ales în această situație drept criteriu de selecție muzicalitatea melancolică, extrăgând din marele volum retrospectiv o secvență poetică conformă acestui deziderat. Din poeziile alese pentru cititorul de limbă maghiară, poezia lui Anghel Dumbrăveanu apare ca o lirică monocordă; reluarea nesfârșită a unei melodii ce abia pîlpele în amintire, o lirică încărcată de o tensiune tragică datorată memoriei ce scapă mereu firul muzical, dar totodată o lirică nostalgic prin însuși actul minunat al dorinței de recuperare a unei stări pierdute.

Textele alese sînt caracterizabile printr-o retorică largă, lentă, printr-o textualizare amplă, sărbătorească, printr-o rostire „imperială”. Motivele simbolice ale femeii, ale mării, ale pierderii, atacă bastioanele raționalității în rînduri dimensionate cosmic, asemenea valurilor neobosite ale mării. Lendvay Eva a sesizat foarte exact această ritmică muzicală ce se regăsește și scapă iar sensurilor noastre și a reușit să o reconstruiască în mod firesc în cadrul lingvistic maghiar. Tonalitatea vocalică, atât de specifică originalului, a pus problemele cele mai dificile traducătoarei, dat fiind faptul că limba maghiară, cu preponderența vocalei e, așează mari bariere în fața realizării unor efecte sonore. Traducătoarea a optat, în cele mai multe cazuri, pentru o infidelitate a nuanțelor de sens față de original, pentru a realiza, în schimb, atât de importanta unitate fonetică. Ea a ales sinonime mai apropiate sau mai îndepărtate, în care domină a-uri, o-uri și u-uri, reușind, astfel, o transpunere infidelă ce este în esență fidelă transmiterii unor coduri translingvistice atât de importante în această poezie.

Dacă avem un sentiment de neîmplinire față de volumul lui Lendvay Eva, el se referă nu atât la ceea ce a realizat, ci la ceea ce ea a omis. Volumul surdă Iarna imperială e mult mai bogat, și nu atât de monocord, cum apare el din secvența aleasă. Poezia lui Anghel Dumbrăveanu are și un traiect de poezie ideatică, tonalități eliptice, ironice, forme apropiate de grotesc. Poate cineva va desena și acest portret posibil al poeziei lui Anghel Dumbrăveanu.

MANDICS György

* Anghel Dumbrăveanu, FEJEDELMI TÉL, („Iarna imperială”), Ed. Kriterion, 1987.

cronica literară

CE — (NU) — SE — VEDE

Gabriel Chifu debutează, ca prozator, cu ceea ce s-ar putea numi un roman „la vedere”. Sintagma din urmă vrea să atragă atenția asupra unei chestiuni de două ori importante. Mai întâi, pentru că îl situează pe autor într-o anumite linie a prozel (tinere) actuale și, apoi, fiindcă aspectul în discuție fixează, prin rîcoșeu, și limitele cărții, o plasează exact la polul opus intențiilor așa zicind, procedurale. Ferindu-se de orice clișee sau convenții literare, mai mult: neezitînd nici un moment să le denunțe și să le trateze, în consecință, într-un registru oscilant — cînd grav, cînd ironic, oricum, cu superioară detașare —, autorul instituie, cu sau fără voie, la rîndu-i, o altă convenție-clîșeu: aceea de a fi anticonvențional și antilivresc. Investiția de inteligență nu e, totuși, deloc neglijabilă, iar lucrul care salvează, plîm la urmă, romanul e, între altele, tocmai dexteritatea cu care Gabriel Chifu manevrează, la scenă deschisă, întreaga montare. O numim astfel, nu edificiu (epic), pentru că, în fapt, Unde se odihnesc vulturii este o în-scenare pas cu pas a scrierii unui roman; una în care privirii spectatorului (cititorului) i se înfățișează nu doar spațiul de joc al actorilor (personajelor), dar și culisele, dar și camera de lucru a Autorului, dar și laboratorul ascuns de privirile acestuia în care eroii își gîndesc și își comentează destinul fără știrea lui. Să mai adăug că la această opacizare a regulilor în-scenării contribuie și fragmentele de texte literare atribuite personajelor, majoritatea înzestrate cu velleități creatoare. Partea cea mai rezistentă a romanului este radiografierea mediului intelectual de provincie, zonă în care Gabriel Chifu reușește efectiv să treacă dincolo de convenții. Eroii lui nu suferă decît într-o mică măsură de bovarism. Altminteri, ei sînt oameni cu picioarele pe pămînt, știu exact de undă și pînă unde se întind posibilitățile intelectuale și culturale de care dispun. Iar între ei, exemplar devine Cristian Mireanu, al cărui „plan amănunțit de dobîndire a unei identități autentice” recuperează și acoperă minusurile provocate de „suferința de provincialism” (singurătate, sentimentul ratării, conștiința eșecului fără limite etc.) a celorlalți. Întregă această „poetică” — pînă la urmă: a romanului lui Gabriel Chifu — o explicitează, spre final unul dintre eroi: „Mireanu Cristian a de-clansat totul, de la el a început. Este vorba despre o intensitate psihică, o neliniște care l-a ales pe el și, după ce l-a încercat pe el, s-a strecurat, rînd pe rînd, nevăzută, în fiecare dintre noi, ceilalți. Sintem toți locuții acum de această neliniște ce a luat la fiecare altă formă și alt grad de intensitate... Sau, ce să zic, cazul lui Cristian Mireanu ca să folosesc o imagine care dă o idee despre structura, despre arhitectura romanului nostru ar reprezenta tulpina, dar nu o tulpină principală, ci o tulpină care este prilej, pretext pentru descoperirea ramurilor a fremitului frunzelor, a miresmei florilor, a părților secundare cu un cuvînt, adică a noastră un pretext pentru a se face cronica minunatului nostru oraș...”

Cronică a unei resurecții individuale, Unde se odihnesc vulturii conține, în fond, cronica unei resurecții colective, a unui mic grup de intelectuali, apti să accepte Provincia fără provincialism.

Seris cu vervă și păstrînd tot timpul nealterată o necesară undă de umor care străbate din subterana „cestiunilor arzătoare la ordinea zilei”, romanul lui Gabriel Chifu deschide și totodată, îmi place să cred, încheie o etapă în destinul de prozator al scriitorului: aceea în care Autorul se ambiționează, cu orice preț, să-și facă simțită prezența; în care partea nevăzută a cărții e, aproape impudic, pusă la vedere.

Marian ODANGIU

* Gabriel Chifu, UNDE SE ODIHNESC VULTURII, Ed. Eminescu, 1987.

Reviste prezentate
într-un dicționar

Apariția lucrării lui I. Hangiu — *Dicționar al presei literare românești (1790—1982)* — este un eveniment a cărui valoare trebuie apreciată ca atare. Efortul de a comenta, aproximativ două mii de publicații nu este neglijabil și nici la îndemîna oricui în importanța și utilitatea „Dicționarului”, mai ales pentru informare dar și pentru imaginea generală pe care o dă asupra presei românești sînt de necontestat. De aceea se acordă o atenție deosebită exatității datelor cuprinse în „Dicționar”.

În legătură cu revista *Banat* se notează în „Dicționar” (p. 56) că „apare la Timișoara lunar (ian. 1926 — iun.-iul. 1928, ian. 1930)”. Din acest text rezultă că în perioada august—septembrie 1928 revista n-a fi apărut. Revista a apărut însă și în această perioadă cu numere compacte, unite (august—septembrie 1928, noiembrie—decembrie 1928) ca publicație a Asociației Culturale din Banat. În numărul pe nov—dec. 1928 a publicat G. Călinescu articolul „Opinii fugare și libere despre Banat”.

În legătură cu programul revistei aceasta nu-și propunea numai „să fie oglinda culturii bănățene” cu elementele ei etnozografice. Încă în editorialul din primul număr (an I, nr. 1, ian. 1926) se dorea deschiderea spre național. („Și această o vom face fără nici o intenție regionalistă”). Referitor la colaboratorii revistei citați în „Dicționar”: Sabin Drăgoi nu s-a afirmat prin proză, ci prin studiile și creațiile muzicale (numărul pe iunie—iulie 1928 se ocupă, pe larg prin mai multe articole, de succesul cu „Năpasta” la București). Camil Petrescu nu a publicat articolul *Temele teatrale* (în nr. 5/1927), ci *Turmele teatrale* în care critică aspru improvisația și lipsa de calitate din spectacolele Teatrului Național într-un turneu la Timișoara. Acesta ca și altele (ex. L. Blaga „Teatrul de Vest” în nr. 3/1926) dovedesc preocuparea revistei pentru înființarea unui teatru la Timișoara. Ioachim Miloia, Onisifor Ghibu, oameni de înținsă cultură, trebuiesc amintiți printre colaboratori.

Despre *Vrerea* (Director: Ion Stoia Udrea) citim în „Dicționar” că era „publicație de informații culturale și literare” și că „în anul 1932 ziarul are un caracter informativ: știri locale, anunțuri, ș.a.” Cine parcurge prima serie a ziarului *Vrerea* (mai 1932 — noiembrie 1932) își dă seama că revista publică alte informații decît culturale și literare și nicidecum preponderent știri locale. De altfel programul revistei este destul de explicit în editorialul din primul număr (An. I, nr. 1, Timișoara, marți, 24 mai 1932, p. 1) semnat „Vrerea” și în articolul „Drumul unei generații”, semnat, în același număr, de Ion Stoia-Udrea.

Referitor la seria a doua a revistei *Vrerea* (1945—1947), dacă este citat Romeo Dăscălescu (pe care l-am întâlnit doar cu o singură poezie intitulată *Idila*; în nr. 3—4/1947), atunci Pavel Bellu, Florian Potra, Petru Sfetca, Traian Liviu Birăescu care publică creație originală și traduceri, nu trebuie trecuți la „alți colaboratori” ci la colaboratori permanenți. Pagina de traduceri „Din lirica franceză modernă” — poezii alese și traduse de Petru Sfetca — a apărut în nr. 1—2, ianuarie—februarie 1947, p. 2 (și nu în cel menționat în „Dicționar”). Ea cuprinde poezii de Baudelaire (*Tristețea lunii*, *Frumusețea Albatrosul*, *Vinul amantilor*), Francis James (*Intru Domnul*), Paul Verlaine (*Green*), Guillaume Apollinaire (*Toamnă, Racul*), Paul Valéry (*Vinul pierdut*, *Rodile*), Stéphane Mallarmé (*Tristețea verii*), Arthur Rimbaud (*Chip de faun*). În afară de Serghei Esenin (din care se traduce o singură poezie în nr. 17—24/1945) și József Attila (versuri alese și traduse de Ion Stoia-Udrea — în nr. 1—2/1946) — traduceri citate în „Dicționar” —, revista *Vrerea* mai publică traduceri din Eugenio Montale (*Lămiile*, *Morții*, *Casa spre mare*, *Stănțe*), Paul Eluard (*Absențe*), Antonio Machado (*S-a făptuit o crimă la Grenadă*), Georges Duhamel (*Balada omului cu grumazul sfîrțecat*, *Bigotele*), Aldo Palazzeschi (*Fintina bolnavă*, *Ci lăsați-mă în desfățare*), Michelangelo Buonarroti, Ady Endre, Partea de traduceri din revista *Vrerea*

trebuie cu precădere subliniate deoarece erau traduse poezii tînari, unii pentru prima dată în limba română. În nr. 7—10, aprilie—mai 1945 publică o pagină de „Poezie bănățene de astăzi” cuprinzînd tineri poezici — Petru Vintilă (*Ma pentru o nouă „Viață la țară”*), P. Bellu (*Moartea fratelui meu*), Petru Sfetca (*Versuri albe*), Alex. Jelebeanu (*Făt-Frumos*), Florian (Indennin), Ion Bănuță (*Brazde*). Dintre colaboratorii permanenți nu neapărat amintit Silvio Guarnieri, dar și semnalul un singur al (cred că între primele scrise după război) puțin cunoscut de cei s-au ocupat de opera valoroasă a zatorului ardelean (Pavel Dan Vrerea, an VI, nr. 11—16, 15 aug. 1945, p. 1 și p. 6).

ȘTEFAN CĂLĂRAȘANU. „Conife

Dacă pentru revistele mai vechi comentarea este mai anevoioasă, pentru cele contemporane ea trebuie să facă mai atent, iar textul din aceste reviste, cuprins în „Dicționar”, să fie mai clar. Spre exemplu, referitor la revista „Orizont” (Timișoara) este destul de nebulos. Sînt mestecați colaboratori permanenți ocazionali, iar mulți sînt omiși, de mentarea nefiind actualizată. Desigur, folosește aceeași bibliografie și „Scrișul bănățean” și la „Orizont” cînd se prezintă prima revistă se lămurește cei care au susținut „Cronica literară”, „Cronica limbii”, „Cronica plastică”, chiar și „Poșta redacției”, iar cînd se prezintă revista „Orizont” (mai ales seria nouă), desigur amintesc rubricile, nu sînt trecuți care scriu aici. Apoi sînt omiși autorii care s-au format în jurul acestor reviste sau au colaborat foarte mult la revistă: Ilie Măduța, Ion Măduța, Florin Bănescu, Mircea Șerbănescu, G. I. Tohăneanu, Lucian Alexiu, Mîcea Mihăieș, Ivo Muncaci, Pongrăcz Maria Gheorghe Azap, Leontiu Corneț, Vasile Dan Vasile Popovici, Alexandru Deal, Paul Emil Banciu, Aurel Turcuș, Petre Stoica, Petru Miclău, Teodor Bulza, I. D. Teodorescu, Gheorghe Schwartz, Antoaneta Iordache, Corina Victoria Sein, Geo. Drumur, Dorian Grozdan, Adrian Babeți, Petru Sfetca, Slavomir Gvozdenovici, Mandics György, Simion Mădăcuș, Cheic-Pantea, Marian Odangiu.

O reeditare a acestei valoroase necesare lucrări ar trebui să se bazeze mai mult pe consultarea directă a colecțiilor revistelor pe care le prezintă și pe actualizarea acestei documentații.

Alexandru RUJA

rebuie cu precădere sublinia-
e erau traduși poeți impu-
inii pentru prima dată în
7—10, aprilie—mai 1945 se
pagina de „Poezie bănă-
izi” cuprinzând tineri poeți
— Petru Vintilă (Mănuș-
o nouă „Viață la țară”), Pa-
u (Moartea fratelui meu),
tea (Versuri albe), Alexan-
nu (Făt-Frumos), Florian Pe-
u), Ion Bănuță (Brazde
colaboratorii permanenți
apărat amintit Silvio Guarna-
toate colaborările lui la V-
răș semnala un singur arti-
i între primele scrise după
puțin cunoscut de cei ce
upat de opera valoroasă a
ii ardelean (Pavel Dan-
an VI, nr. 11—16, 1 iun-
1945, p. 1 și p. 6).

CALARĂȘANU. „Conifer”

entru revistele mai vechi de
ea este mai anevoioasă, pe-
contemporane ea trebuia s-
mai atent, iar textul despr-
viste, cuprins în „Dicționar
ai clar. Spre exemplu, textu-
la revista „Orizont” (Timi-
de destul de nebulos. Sint
colaboratori permanenți c-
iar mulți sint omiși, doce-
nefiind actualizată. Deși se
aceeași bibliografie și
„bănățean” și la „Orizont”
prezintă prima vizită se ne-
care au susținut „Cronica
„Cronica limbii”, „Cronica
chiar și „Poșta redacției”.
înd se prezintă revista „Or-
ii ales seria nouă), deși se
rubricile, nu sint trecuți ca
aici. Apoi sint omiși scrie-
s-au format în jurul acestor
u au colaborat foarte mult
: Ilie Măduța, Ion Marin
Florin Bălescu, Mircea
1, G. I. Tohăncanu, Lucian
ircea Mihăieș, Ivo Muncian,
Meria Gheorghe Azap, Lab-
neț, Vasile Dan Vasile,
Alexandru Deal, Paul Eugen
urcel Turcuș, Petre Stoica, Paul
odor Bulza, I. D. Teodorescu,
Schwartz, Antoaneta C.
Corina Victoria Sein, George
Dorian Grozdan, Adriana
tru Sfetcu, Slavomir Gvozde-
ndics György, Simion Mico-
ntea, Marian Odangiu.
are a acestor valoroase și
icrări ar trebui să se ba-
mult pe consultarea direc-
or revistelor pe care le pre-
actualizarea acestor docu-

Alexandru RUJA

Sint locuri prin care treci lăsându-ți
o parte din suflet acolo pentru mai
târziu, când te vei mai întoarce. E un
fel de „acasă”, nu doar primitor și
ademenitor, ci o stare de comuniune
directă cu niște oameni față de care,
pină mai ieri, erai un străin. Ciacova,
oamenii ei, despre care încerc să scriu,
iată, din nou, după puțină vreme (și
mă îndemn să o privesc dincolo de
niște cifre revelatoare asupra destoi-
niciei localnicilor), mi se relevau. În
una din zilele sfârșitului de toamnă,
sub o culoare blândă, amintindu-mi de
gestul pictorului (poate fi Bernea sau
altul care se reîntoarce în același loc.
Dacă ar fi să privesc lumea Ciaco-
ve prin lucrările pictorului naiv Vio-
rei Cristea, mi s-ar înfățișa acum în-
tr-o schimbare ancestrală, a rosturilor
pământului, cu ciclicitatea sa anuală,
cu cele patru anotimpuri ale vieții
unui om, a căror conștiință o dobân-
deste abia la senectute. Obiceiuri ul-
tate transpar dincolo de culorile pâm-
intului muncit, trecut printre palme-
le altor ciacoveni, de primăvara pină
tomna. Mereu proaspăt, cerul, temu-
tul, aducător al soarelui și ploilor,
printre livezile cu arbor; așezați în
rinduri drepte, cu flori albe și turme
de oi. E un fel de istorie apocrifă
scrisă din amintiri afective, dincolo
de care se întindește o altă lume. Între
alte obiceiuri, atât la Ciacova, cât și
la Ghilad, Petroman, Macedonia,
Cebza sau Gad. Primarul Mihai Vraja,
devenit, după alția ani, de oșdrle co-
mună cu localnicii, un ciacovean în
toată puterea cuvintului, simte între
pulsul vieții comunei, iar când, prin-
tre gândurile sale imediate amintește
de „reducerea navetiștilor” știe cu
precizie la ce se referă, dincolo de so-
colitul orelor dusului, întorsului, după
mersul trenurilor, al trezirii și-al cul-
cării fiecăruia dintre cei care, după o
mai veche obișnuință a locului, luau
drumul marelui oraș aflat la treizeci
și ceva de kilometri. Există o opțiune
ce viza viitorul unuia dintre copii,
care trebuia să ajungă „meșter”. Azi,
când, după spusele primarului din cei
peste 1800 de navetiști s-a reușit ca
doar în cinci ani să se ajungă la mai
puțin de cinci sute, martorul grăbit,
trecător prin Ciacova, va avea să în-
țelegă de ce au apărut atâtea secții
noi de mică producție și prestații că-
tre populație, o „Dacia service”
blocuri de locuințe, farmaci, o sec-
ție a spitalului, creșe, grădinițe, bru-
tărie, moară, un cămin de bătrâni.
De altăva vreme se vorbește despre
producția de export a unor secții ale
cooperativei meșteșugărești, a produ-
selor I.C.I.L.-ului. Printre amănun-
tele aduse ca argumente — producții-
le C.U.A.S.C.-ului, care a primit în
’85 și ’86 Meritul Agricol clasa a III-a,
sitându-se pe locuri fruntașe în în-
trecerea socialistă și în anii următori,

SENTIMENTUL LOCULUI DESCHIS

sau cele cinci Ordine Meritul Agricol
obținute de C.A.P. Ghilad pentru pro-
ducția de lână și lapte — se strecoară
un sentiment de firească mândrie lo-
cală a ciacovenilor la care se simt
părtași cu toții.

Lupta primarului de a reduce nave-
tiștii, de a-i face cu totul oameni al
comunei, realizată prin deschiderea
atitor noi locuri de muncă, are ca
efect, în plan profund, renașterea co-
munei sub auspiciile noi, ale urbani-
tății, conforme aspirațiilor celor care,
pină mai ieri, băteau drumul Timișoa-
rei pentru a munci acolo. Se petrece
o mutație la nivelul mentalității: cen-
trul sintem noi, ciacovenii. Față de
noi răspundem, față de colectivitatea
noastră ne raportăm prin ceea ce am
făcut, față de acest pământ darnic, al
locului, peste care se întind tarlalele
de grâu, porumb, orz sau pășunile,
micile oaze cu duzi pentru secția de
sericicultură, realizările Liceului agra-
col, recunoscut pentru oamenii pe
care-i dă, și situat printre cele mai
bine cotate din țară... Centrul micu-

lui nostru univers sint casele noastre
reinnoite prin sufletul cald al oame-
nilor de aici, uniți în ceea ce făptuim
mândri și doritori de mai bine. Omen-
talitate nouă, ce răzbește chiar și din
sumedenia de amănunte pe care meș-
terul din dreptul bancului de lucru și
le dă despre pompele M.E.T., pentru
ierbicidare, care se repară la S.M.A.-ul
din Ciacova pentru o întreagă zonă
agricolă.

„Mai bun decât...” pune alături
numele ciacovenilor cu cel al vecini-
lor de la C.U.A.S.C.-ul de dincolo de
Timiș ori de cel dinspre Caraș și de-
semnează o voință. În numele ei au
devenit azi cunoscute în țară numele
ing. Gheorghe Șipețean, medicului ve-
terinar Ștefan Polverejan, care alături
de prof. univ. Ion Vintilă de la Insti-
tutul Agronomic Timișoara au „pro-
dus” noua rasă de ovine „bălala de
Ghilad”, ce numără azi peste 35 000 de
capete.

Raportarea la un alt nivel, urban,
de viațuire va fi fost semnul de mîn-
dre locală sub care profesorul Trifu
Petcu, fostul director al Școlii gene-

rale din Ciacova, se va fi luptat, și
cuvîntul nu e un simplu eufemism,
pentru ridicarea unei săli de sport, a
unor laboratoare perfecționate de bio-
logie, fizică, chimie, limbi străine și
a unei săli de spectacole (cu fosă pen-
tru orchestră) pentru a aduce, vreme
de cinci ani, în stagiuni permanente
Filarmonica, Teatrul și Opera din Ti-
mișoara... La jumătatea drumului
spre Ghilad, într-o adevărată oază
verde, comparabilă cu parcurile sta-
țiunilor de odihnă, își desfășoară acti-
vitatea profesorii și elevii Liceului
agricol, ce dispune de o fermă pro-
pria, grădini de zarzavat, loturi expe-
rimentale ș.a. O reproducere la scară,
luind în seamă cantina și internatul,
a Institutului Agronomic timișorean,
către care își îndreaptă pașii elevii
din toate colțurile țării. Am numit
doar câteva dintre locurile față de
care își raportează existența fiecare
dintre ciacovenii.

Adevărata monografie a comunei se
scrie acum, în patru anotimpuri, răs-
pîndite toate pe parcursul fiecărei
zile, de la răsăritul pină la apusul
soarelui. O monografie ce cuprinde,
într-o primă parte cifre și date des-
pre întreprinderile și instituțiile co-
munei în plină transformare, despre
hărnicia oamenilor unei colectivități
în numele căreia trudesc, ascultă pul-
sul pământului, creșterea plantelor,
pasul animalelor din preajmă, izbân-
desc prin forțe proprii și sint mîndri
de numele lor. Prin fiecare dintre ei
se scrie o nouă pagină la marea mo-
nografie a Ciacovei. Pe Ion Giotină,
secretar al comitetului comunal de
partid și pe Dariana, soția lui, învă-
țătoare la Școala generală i-am avut
ca primii „ghizi” în spațiul centrului
cultural și al școlii, pentru ca prin ei
să ajung să-l cunosc mai apoi pe cei-
lalți. Cu Kovacs Floarea, directoarea
Școlii generale și Mihai, soțul său,
administratorul Liceului agricol, cu
Ion Doboșan, directorul S.M.A., cu
profesorul Banu, fost director al Li-
ceului te poți risipi în amănunte le-
gate de viața și munca fiecăruia, fără
a pierde însă în nici o clipă locul co-
munei, importanța ei, față de care își
delimitază cumpăt menirea... căci
tu ești doar spectatorul de moment al
vieții lor, dincolo de care își înțeleg
pe deplin rosturile lor și ale copiilor
și le măsoară după plusul de putere
al fiecăruia.

Într-o ipostază deloc bucolică, regă-
sești măsura faptei ca o pecete a omu-
lui în fiecare dintre lucrările din „ci-
clul anotimpurilor” ale lui Viorel Critea,
semne sigure în repetiția lor
diurnă, ce pune la capătul de început
al mișcărilor umului gîndul iluminat
al celui „trebuie, aceasta e menirea
noastră!”

Paul Eugen BANCUI

OSKAR SZUHANEK : Natură statică

nix: „Tu, însă, de fapt, tu, poezie, tu
nu ești limbaj, însemnare, transfer:
complicat și obscur mijlocită cum ești,
ești nemijlocitoare, vis împreună visat,
celebrare a sufletului lumii și a lumii

portrete

„O BLINDĂ TĂGADĂ”

din sufletul lumii, putere și har de a
fi în stare de tăină ca în miezul întens
al luminii ca în raiu veșnic pierdut
și mereu regăsit al nemijlocirii”. Prea
puține tuine de primă instanță în poe-
zia lui Petru Creția Tainele sint învâ-
luite în mat-luțicarea suprafețe de
cristal, alcătuit o geometrie sui-gene-
ris, un strat protector al ideii poetice.
Redus, adeseori la stadiu incantato-
riu, sau, prin cultivarea intertextuali-
tății, la un comentariu meta-poetic,
lirismul se deghezează într-o lungă,
stinsă, caldă litanie Eminescianismul
patetic din Pasărea Phoenix răstoarnă,
de fapt, una din năzuințele secrete ale
poetului: obsesia unicității. Om al tri-
bului și om al spațiului oracular, poe-
tul își contopește cele două identități
în actul plin, de neliniște al așteptării
revelației. O revelație care, devorin-
du-și premisele, rămîne în stadiul de

pură iminență. Este tocmai faptul este-
tic, descris de către Borges. Tensiunea
astfel creată se rezolvă prin diminua-
rea componentei metafizice a poemului
și prin accentuarea laturii sale specta-
culare. Un histrionism à rebours, o ex-
hibare nemiloasă a secretelor bănuite
a aparține limbajului înalt, dar care
nu sint decât reziduurile căderii finale:
„Îmi închipui uncori / Fiind o histrio-

drept o fugă de ambiguitate. Poetul
preferă soluțiile simple, înfruntarea
neezitantă a realului, cum și a unui
conceptualism sufocat de propria sa
tensiune retorică: el se teme doar de
„dubla întru-chipare”, de fenomenele
indecise. El viscoază o simplitate pri-
mordială, „zborul infinit transcesiv”,
îndepărtîndu-se, cu fiecare vers, de
sfera întuneceată a hipersemnificării.
Petru Creția proiectează, în fond, pa-
radigmele unei utopii pe terenul arid
din care utopiile mitologice și-au retras
semnele, personajele și luminozitatea:
„Sint, nesortite, lucruri de care / Când
te apropii, încet, / La fel de încet se
retrag / Ca să cadă / În rîpa adîncă a
preexistentului. / În neștiutul unde
știnesc / De foarte departe, nevăzute
și albe / Izvoarele ge-le și lente / Și
greu suitoare / Ale trecutului viu”

Și totuși, în această „slavă stătătoare”
a conceptelor pătrund, nesensizate, rădă-
cinile unui timp al reversibilității ide-
ilor poetice. „O blindă tăgadă” relativi-
zează replicile, scenele și actele acestui
scenariu, readucîndu-le în spațiul poe-
ticului. Evadările în conceptualism, în
filosofic sau chiar în filologic sint doar
bornele care delimitează, din interior,
un teritoriu al grației și al revelației.
Însă poetul nu le transcende, pentru
că pactul său inițial este cu savoarea
— discretă, fragilă, tăcută — a cuvîn-
tului, și nu cu violența, fie chiar simpla
violență conceptuală a ideii. Și totuși,
printr-o inexplicabilă răsturnare a sen-
surilor, între ele, poli magnetici ai spi-
ritului creator, se înalță un pod suspen-
dat, o luminozitate a revelației, pe sub
care trece, impetuoasă și fragilă, poe-
zia.

Mircea MIHĂIEȘ

nică pasăre, / Că sint săracă și umblu
cerșind / Despedobită și murdară de
cenușă / Pe le curțile zeilor orbi”.
Fuga de contingent se poate traduce

Anghel Dumbrăveanu

MAGNIFICAT

De-o jumătate de secol
umblu prin lume
și nu te găsește

Mi s-a dat să câr vremea-n spinare
prin întunericul
aceleiași pure-ntrebări

Uneori mi se pare c-aud
cum ieși dintr-un riu de-ndoleii
cu sinii dereglați de-asteptare

Dar nu e decît clipa nevindecată
privind mîngios
în vîntul arctic al trecerii

Nici nu știu unde începe
bucuria de-a putea să te cauți
ignorînd strigătul cerului

LEGENDĂ

Floarea albă nenuntire
ametește la zenii
legănata în nestire
de-un lungan nelegiuit

Și se lasă prăvălita
descîntată-n curcubeie
sînii-i fragezi se mîntă
luminîndu-o femeie

De din somnul lung răsare
a primi cuminecătura
Cînd se-aprînde steaua-n mare
el prin ceruri mari o fuză

AMURGUL UNEI ILUZII

Lîngă fereastra unei mansarde
în timp ce ziua curge printre lucruri

Toamna aduce daruri princlare :
ieri impietreați pînă la glezne
astăzi te bucuri că-n sfîrșit sosește
transporturi mult mai mari de ceață

Poți să visezi sub cerul singur
evenimentul întarcerii
în rugămintile mării

Femeia iese cu mișcări opale
din cenzurate-ntrebări
un nenufăr luncerud
pe firul de iridiu al stelei

În amurgul unei iluzii

OSKAR SZUHANEK : Natură statică

Moment istoric cu adînci rezonanțe în istoria poporului nostru, Congresul al IX-lea al partidului — cînd tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU i s-a încredințat suprema funcție de conducere în partid prin voința unanimă a comunistilor, a tuturor oamenilor muncii — a reprezentat piatra de hotar a unei noi epoci istorice pentru România, pentru viitorul său comunist. Devenit un simbol al unității noastre, al luptei poporului pentru o Romînie nouă, demnă, glorioasă, numele tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU desemnează astăzi rîstimpul unei epoci de mîrețe înfăptuiri socialiste, al unei dezvoltări multilaterale care a însemnat transformarea întregii geografii materiale și spirituale a țării. Căci epoca deschisă de Congresul al IX-lea prin tot ceea ce a realizat poporul român, stă mărturie exemplarei dăruiri patriotice și pasiunii revoluționare gîndirii viziонаre și cutezantei comuniste, militantis-mului revoluționar al tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU.

Marile înfăptuiri din această perioadă, devenite momente de istorie contemporană sînt evocate în expoziție prin imagini sugestive ce ilustrează cu pregnanță unitatea de voință și acțiune dintre partid și popor, probînd rolul partidului de centru vital al întregii societăți socialiste. Cître semnificative relevă creșterea puternică a rîndurilor partidului, întărirea legăturilor sale cu masele cu toate clasele și categoriile sociale. Astfel, dacă în 1945 partidul număra 210.000 de membri iar în 1965 el ajunge la 1.450.000 de membri. În perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea numărul membrilor de partid a crescut de două ori și jumătate, ajungînd la peste 3.700.000 de membri cuprinși în 76.000 de organizații de bază.

Principiul integrării tot mai organice a partidului în viața societății este evidențiat prin semnificative imagini, devenite familiare tuturor, ale prezen-

tei av
in a
pri
mî
în
tî
est
fo
in
sec
In
to
se
i
for
fi
sîn
UT
Co
sul
str
fie
pîn
cia
Est
le
ma
car
pe
du
câ
ra
gî
mie
cut
zâ
Fo
tri
tim
lor
tion
noil
nav
s.a.
for
de
de
pre
mo
teal
indi
„ER
bied

N-am să mai scriu nici o scriitoare, nici lui Sabin, nici lui Marin și atunci îmi adun plictisită toate creioanele și toate pixurile și mă gîndesc că cel mai bun lucru ar fi să fac o baie fierbinte, dar o aud pe Sara strigînd de pe balconul ei, care se află la același etaj cu al meu și de abia așa observ că s-a întunecat deja, da'de ce să mă duc? vino repede, aud iar vorea ei ascuțită dar melodioasă și mă duc, ce să fac? doamne, ce multă lume este la tine! ce zi este astăzi? nici una? ah! Sorina? îmi pare bine! — și îl șoptesc Sarei: asta-i noua ta achiziție? da, zice, așează-te undeva, uite acolo, lîngă Sabina și lîngă Sanda, care-i citește Sonia! niște versuri în englezește, cu un accent demn de invidiat și pe care le traduce Sabina în maniera ei inimitabilă, schițînd la sfîrșitul fiecărui cuvînt cite un gest pe care îl îngroupă imediat între pleoapele străvezii ce mărginesc niște ochi galben-verzui, cu sprîncene foarte subțiri două sîrmuțe întinse cu mare ează peste niște arcade tare bombate, blondă și bolnavă de ulcer, poate și din cauza extremelor în care cade mereu, extaz, meditație, extaz anul trecut n-a reușit la examenul de admitere la Istorie și acum este o dulce bibliotecară și ne propune, în fiecare luni, cite un plan de lectură susținută, ar fi cazul să nu mai citiți haotic decitează Sabina, în timp ce Sanda nu conține să citească, lăsînd doar din cînd în cînd să i se zărească privirile de pisică sălbatică, cu ochii mari verzi ca ai Sabinei, oblici pînă la refuz, îngustați și mai mult de atîta mișcare cită poate încăpea în ei pentru lipsa noastră de apreciere asupra efortului depus, puah! exclamă scribită, n-am mai pomenit atîta ignoranță! ce dracu? voi nu mai știți să pălăvrăgiți decît despre sosuri și colicisto-isprăvile iubiților voștri tovarăși de cameră? dai pe Sara n-o poate chînti nimic din ale ei, mă privește de parcă în trupul meu s-ar ascunde răspunsul decisiv la toate întrebările cheie și eu nu simt decît că încă mai miroso a bucătărie și a ceartă cu Mirel, înainte de culcare, ca de obicei, hauhau! intră Sabina Sonia, ce mai faci? draga de tine! ce candidă și ce feciorelnică ești! și Sonia nu se supără, chiar adeverește aprecierea anterioară, zice împăciuitoare, versurile acestea sînt albe? da-cum?! zice Sabina și Sonia continuă să coase, mereu coase cite ceva Sanda întreabă, coși pentru zestre? nu? nu! răspunde senină și dezirantă Sonia, nu are rost să-mi fac zestre dacă nu am o hîrtie cu ti-

tluri sau niște relații zdravene, dar n-o crede nimeni pentru că oricine știe că ea dorește, mai presus de orice, să se mărite, dar este mai șic să spuși să țesu gobelin din pură satisfacție intelectuală, nu? cusăturile sînt oricînd lucruri de valoare, un fel de certificat de bună purtare, iată! nu este superbă această etamină pe jumătate cusută? și toți

impacientență Sara și trage perdelele groase și înlîorate, din spatele Sorinei, care pare și mai înaltă; poate pentru că stă mereu în picioare și vrea mereu să plece, în timp ce lumea cealaltă mai rămîne, nu și Sanda, ea este în tura de noapte, la fel cu Sorina care zice mai am de scris niște scrisori, mai trebuie să și mîning, în ultima vreme am slă-

rele ambelor mîini și declamă: cu stele în ochii iubitei la gîtul în șirag de mărgele cu fuste înflor pierzaniile mele cu piept de dalbă de vînturi furate înfrînt toredați amorul maur cu lîruri de aur înfrî de dor cu scîlpiri de jar pilpîri spa tre în locuri sîhstie gata! nu la pot! Serafino! și citez repede dintr-o morie, creație erotică a poetului și impresia unii jurnal intimist în atîta vreme cit nu se ridică la gînd lizare și la conceptul filozofic și participă decît superficial la paratematica umanității, lirica poetului cînd decît arătoari de experiență logică, deci nu are viziune cosmice. Sara zice, m-am gîndit și eu la noaptea, vorbe, poate că i le-am și spus că i-am dat și o poreclă edificatoare el n-a protestat, are o fire atît de dată, cu accese de amabilitate care pun pe gînduri, mai zice Sara, apen pregătește să steargă falanța cu o umedă, în timp ce-mi amintesc de felul acesta el i-a dat posibilitatea revanșe pentru o dată anterioară el a aruncat-o pur și simplu în ghene și Sara n-a mai fost de săptămîni în șir, Victor însă este moderat, găsește chiar o savoare me versurilor acestea, zice talentul, talent, da! zice Sara cumva imblie ceva-ceva au totuși, ceva incantat o anume suavitate, se simte un aer de spiritualitate, dai parcă vine la prea mari depărtări, poate are mult talent? măi fratele meu, mai Sara toți sîntem niște clovni, nu lovit niciodată ca o palmă inscrip pe cavoul acela negru din cimitir sus? străinule care treci, nu te joacă-ți rolul pînă la sfîrșit, așa este, bun sau rău! măi fratele zice Sara, omul acela a intuit pești condiția lui de clovn, dar nu toți pe tem conștienți, fiecare vorbim altăvabă și foarte rar ajungem să conștinăm unii ca alții, da! uneori chiar Serafina, simt nevoia să mă scutură bălăstul unor asteli de gînduri, înd spun, chiar ieri îi povesteam lui erator că mă aflu într-o stare aparte fa fel de transă, Victor susține că-i o re destul de periculoasă, eu rîd, în și el, îi povestesc ce toaletă supne am avut de revelion eh! asta-i Sara, ne confecționăm măști, de atîtea speranțe deșarte? ce este în doliul? sau întunericul? într-o zi întreb pe Nuni ce-ar face el dacă așa, deodată aș dispărea și el m-gurat că singurul loc unde aș putea mă opresc ar fi la balamuc! auzi, zice Sabina, cineva m-a întrebat d-

Ana Maria Teodorescu

Peripețiile domnișoarelor

„S”

OSKAR SZUHANEK : Peisaj

ochii se rotesc ca niște radare buimăcite să vadă calul foarte masiv și foarte brun de care se sprîjină o femeie cu o carnație indecent de roză pe un cîmp chinuitor de verde din care răsare la stînga un copac din care parcă vor să plouă frunzele, iar peste oată atmosfera mărunț cusută se boltește un cer albastru-suav care nu reușește să-i stîrneaască femeii nici o expresie, deși în jur explodează culorile cele mai tari, chestie de gust, nu? Sorina tace, niciodată nu spune nimic sau aproape nimic, tace și ascultă cu bunăvoință, un fel de contemplație care se potrivește de minune cu pantalonii bej tricotati, bluzita de garofită roșie și părul negru scurt și creț, totul în armonie perfectă cu ochii ușor beladonați și negri, cu intenția vădită de a absorbi lumina din jur, ne vîd vecinii! se

bit enorm, poate mă consum prea mult! deși nu pare prea afectată de această scădere zice, sînt cam eterică! de cîrînd m-am întors din pragul morții, nu prea-mi place formularea, doctorii m-au găsit aptă de leucemie, dar a fost un miracol! în ultima clipă n-am mai vrut să mor și acum sînt aici! aceasta explică, poate, imensitatea ochilor ei, alt suflet are acea liniște care-ți vine din înfrînarea cu reva nesperat, apoi Sorina pleacă și rămîne în urma ei un iz de incertitudine, de mister, care se destramă la repezală pentru că Sara își aduce aminte de Nadin, colegul ei de birou, care i-a citit într-o zi niște versuri despre care Sara spune că te îndeamnă inevitabil să te gîndești la stilul de cloban doinitor din fluier pentru mioarele sale, Sara își împunge tîmplele cu arătăto-

c cu adinci rezonanțe
ului nostru. Congresul
tidului — cînd tovară-
CEAUȘESCU i s-a în-
a tunc de conducere
voința unanimă a co-
nturor oamenilor mun-
ntat piatra de hotar a
torice pentru România,
său comunist. Devenit
ităților noastre, al luptei
o Românie nouă,
i, numele tovarășului
USESCU desemnează

unei epoci de mărețe
ist, al unei dezvoltări
re a însemnat trans-
l geografii materiale
irii Căci epoca deschi-
al IX-lea prin tot ceea
ortul român, stă măr-
dărilor patriotice și
nare glândirii viziona-
comuniste, militantis-
vna) al tovarășului
ȘESCU.

iri din această perioa-
mente de istorie con-
evocate în expoziție
estive ce ilustrează cu
ea de voință și acțiune
popor, profînd rolul
ntu vișul al întregii
te Cître semnificative
puternică a rîndurilor
rea legăturilor sale cu
clasele și categoriile

lăcă în 1945 partidul
de membri iar în 1965
50.000 de membri. În
trecut de la Congre-
imării membrilor de
de două ori și lumă-
la peste 3.700.000 de
în 76.000 de organiza-

grării tot mai organi-
n viața societății este
semnificative imagini,
e tuturor, ale prezen-

tei
în
prin-
mă
țării
este
ror
se
toare
se m

Im
foru-
țilo
sind
U.T.
Con-
sul
stru-
ției
pui
clai
Este
le d
mat
care
pe
dulu
că a

Re-
ral
ziel
mle
cut
ză
a
Fol
trin
tim
lor
țion
noile
nav
s.a.
In
de
de
pres
mod
tenz
ind
„E
bi

au determinat o dezvoltare echilibrată a întregului teritoriu al țării. O hartă prezintă sugestiv creșterile înregistrate în fiecare județ în perioada 1965—1987, evidențiind impresionanta sporire a forței economice a unor zone rămase în urmă în trecut, care au fost aduse, în acești ani, la nivelul de dezvoltare

voltarea teoriei și experienței revoluționare. În imagini sugestive este evidențiată, de asemenea, activitatea tovarășei academician doctor inginer ELENA CEAUȘESCU, care își aduce o contribuție hotărîtoare la conducerea și îndrumarea la dezvoltarea științei și culturii românești.

Un simbol al luptei pentru cauza partidului, poporului și socialismului [II]

● EXPOZIȚIA NAȚIONALĂ OMAGIALĂ CONSACRATĂ ANIVERSARII ZILEI DE NAȘTERE ȘI A PESTE 55 DE ANI DE ACTIVITATE REVOLUȚIONARĂ A TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

al întregii țări într-o firească înălțare, ce ilustrează în profunzime strategia dezvoltării contemporane a României, este subliniat în expoziție rolul științei în toate domeniile, ca factor determinant în înfăptuirea programelor de dezvoltare intensivă și de modernizare a țării. În această secțiune este prezentat momentul emoționant al alegerii tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU ca membru titular și președinte de onoare al Academiei Republicii Socialiste România. În iulie 1945, ca o recunoaștere a rolului său proeminent în elaborarea politicii de dezvoltare a științei, învățămîntului și culturii, a contribuției sale hotărîtoare la dez-

Amplele manifestări culturale din cadrul Festivalului Național „Cîntarea României”, inițiat de secretarul general al partidului pentru stimularea și afirmarea spiritului creator al maselor în toate domeniile, ilustrează marile mutații cunoscute de întregul nostru popor în această epocă nouă, cînd știința, învățămîntul și cultura au devenit piloni pe care s-a structurat o nouă spiritualitate.

Ca o trăsătură de esență a epocii inaugurate de Congresul al IX-lea, sub genericul „Bunastarea poporului, țelul suprem al politicii partidului” sînt prezentate în expoziție machete și imagini edificatoare asupra procesului de

transformare a orașelor și satelor țării, care au luat o nouă înfățișare pe întreg teritoriul țării. Un loc aparte îl ocupă machetele reprezentînd viitoarele construcții din zona centrală a Capitalei, aflată în plină transformare urbanistică prin deschiderea unor noi artere magistrale și ridicarea unor impunătoare edificii și noi blocuri de locuințe.

Intreaga sală a expoziției e dominată, în fundal de imaginile celor mai impresionante înfăptuiri ale acestor ani, adevărate efigii ale „Epocii Nicolae Ceaușescu” — Hidrocentrala de la Porțile de Fier, Transfăgărășanul, Canalul Dunăre—Marea Neagră, metroul bucurestean, ansamblul de poduri feroviare și rutiere de la Cernavodă, amenajările complexe ale Dimbovitei și noile lucrări arhitectonice din Capitală.

Pe fondul acestor înfăptuiri ale poporului nostru expoziția prezintă perspectivele de dezvoltare ale României prefigurate de Congresul al XIII-lea și cea de a V-a Conferință Națională ale partidului subliniind obiectivul fundamental al acestei etape — consolidarea realizărilor obținute pînă acum și trecerea țării într-o nouă etapă de dezvoltare economico-socială.

Prin întregul său această parte a expoziției, ce aduce în lumină cele mai de seamă realizări ale poporului în acești 22 de ani, marile transformări de esență petrecute în viața politică, economică și socială a țării subliniază activitatea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, creator de țară nouă, a cărui activitate exemplară a dinamizat energiile unui întreg popor, răspunzînd strălucit cerințelor istorice obiective ale dezvoltării țării. Este imaginea unei perioade ce păstrează numele cîtorului său — NICOLAE CEAUȘESCU — care s-a identificat cu cele mai înalte aspirații ale poporului.

Paul BOGDAN

figurine

Lumina clară

Într-o admirabilă versiune românească, cu o limbă vie, plină de prospețime, pliată pe specificul unui stil poetic inconfundabil, *Passionaria* Stoicescu și Dumitru Bălan ne-au oferit, în românește, imaginea proaspătă a unui îndrăgît și apreciat poet sovietic, Bulat Okudjava. În volumul „Cîntecul esențial”, apărut la Editura Univers în toamna lui 1987.

Poet afirmat în anii șaiszeci, alături de o generație întreagă, care a făcut războiul (ce transpare adeseori în poemele sale), un gen de trubadur care își cîntă poemele, precum o seamă din marii poeți cîntăreți europeni: Brassens, Brel, Aznavour ș.a., gruzinul Okudjava a căcut lent dar sigur atenția cititorilor sovietici și s-a impus drept un poet de o certă originalitate și forță expresivă. Universul poetic al lui Okudjava este acela al vieții de fiecare zi, nelsemnată în aparență, dar ridicată la rang de ideal existențial și poezii tocmai prin înobilarea obișnuitului cotidian. (Vezi „Săcoul vechi” ș.a.). În acest univers, apare războiul, peisajul moscovit, figurile pitorești ale străzii: tobogșarul, spălătoreasa, tramvaiul, șoferul, oameni modești de periferie, pe care poetul îi privește cu un ochi fratern și uman. Dar, în spatele acestor imagini de toată ziua, poetul afirmă problematici esențiale ale timpului și istoriei, ale morții sau iubirii care devoră inimă. Poezia lui Okudjava propune o poezie cu deschideri spre comuniunea cu cei mulți. Un dialog cu ceilalți, în care sinceritatea mărturisirii e totală. Specific spiritului rus, poetul se înclină de fraternitatea cu cei anonimi, el fiind și un trubadur, dar și un confesor al lor. Această dorință perpetuă, de-a cuprinde în poem esența dramelor lumii, de a cînta un „cîntec esențial” ce „n-a fost cîntat deocamdată” căci „cîntecul cel mai de seamă / eu încă nu l-am compus”, conferă liricii sale acel ton amical și colocvial, dedicat obștei, apartenenței la un timp social.

Există, în poezia lui Okudjava, un sentiment stoic, dar nu de ins învins, ci stoicismul unui înțelept care luptă cu viața, chiar dacă ea învinge individul (Vezi *Marș sentimental*). Acest substrat tragic sau stoic e sporit însă adesea, în adînc, de un fin sentiment ironic, de un ton sugubă. Existența trebuie trăită, chiar dacă ea e uneori neiertătoare (ca în război), dar ea trebuie trăită totuși cu un sentiment încrezător. De aici, tonul pe care îl abordează Okudjava, în fața ideii tragice, un ton de deșajare, de nonșalanță, de ușoară ironie care, în monolog sau în dialogul fratern cu lumea, ascunde căderile tragice sau neșansele, conferind o încredere nelimitată în om, în biruința lui cotidiană. Căci tonul acesta șăgalnic, aparent indiferent, în spatele căruia se ascunde o dramă sau un eșec, este chiar tonul ce dă vibrație unei poezii steni-ce, cu nelimitată încredere în umanitate.

Naturaletăea acestei poezii, pe care poetul o răspindește ca pe o stare firească a eului său peste lucruri și peste mica lume vizibilă din jur, dă farmecul liricii sale și specificul ei inconfundabil. Puritatea morală stă la baza fericirii, sugerează Okudjava, nu alte credințe deșarte, nu fuga după materialitate, ci gîndul curat „că restul vine de la sine”. Un cod moral al poetului: lupta cu noi înșine, cu tot ce e trufăș și necurat în spiritul nostru, pentru a-l domina și a ne înălța, astfel, stăpîni, deasupra nimicurilor lumii, prin frumoasa noastră speranță în mai bine. Este un mesaj suprem al unui poet umanist al acestui timp istoric frămîntat, trăit într-o lume în căutare de lumini călăuzitoare, între care se înscrie și lumina clară a acestei patetice poezii, al cărei strigăt pătrunde o inimă umană: „Strigă-mi un cuvînt anume / în gruzina limbă-a mea. / Și te rog să-l strigi mai tare, clipei să îi dau un rost, / c-am visat, că doar visare / moartea, viața mea au fost”.

Ion ARIEȘANU

*) Bulat Okudjava — *Cîntecul esențial*, Editura Univers, 1987.

ambelor mâini și declamă: „... uite așa! ele în ochii iubitei la gîtul la fără sutien, cu de mărgelile nu fuste înflorite! Aia lăbărniile mele cu piept de damulubă tot așa ntuiri furate înfrînî toreadorbat unii, s-au ul maur cu lucriri de au înfrînîm și alți panor cu scilipiri de jai pîlpiiri upe par de po- y locuri sihastie gata! nu rîd la început, Serafino! și citez repede din ducă și tu țil . creația erotică a poetului și stii, tata zia-sia unu! Jurnal intimist fa-te-u Imbrăca, vreme cît nu se ridică la generafina râmli, și la conceptul filozofic și obuie să râmli ipă decît superficial la proit tare demult! a umanității, lirica poetului ne cu banii, cum decît araeor! de experiența căhăr, ulei, cea- i, deci nu are viziune cosmice, creioane, zice, m-am gîndit și eu la aceștia, cămăși, . poate că i le-am și spus: mîi, lîrtie lîgim dat și o poreclă edificatoare telefon, abonat protestat, are o tîve atît de neori o carte, o cu accese de amabilitate care cîte o farfurie, se gînduri, mai zice Sara, apoge calul cel mai tește să steargă talanța cu o di sei, vezi? tata a, în timp ce-mi amintesc e, o doamnă, res- acesta el i-a dat posibilitatea nătată! habar se pentru o dată anterioară a cu asimilarea lor, dar am în- ei și Sara n-a mai fost de sineoă cu mine nîni în șir. Victor însă este u dora ră a fi ate, a mare im- rsurilor acestea, zice talentul e chiar! înțele- da! zice Sara cumva imblin- eva au totuși, ceva încantat i-a înflor! a lacrimi alunecă i-a înflor! a me suavitate, se simte uneor il tubeste dar a mari depărtări, poate are pîi atînci plînge talent? măi fratele meu, mai pîi Sara se înv- toți sîntem niște clowni, nu te cuprinde un ciclodată ea o palmă inscripti- a concertu) unde zoul acela negru din cimitirul eal dintre spec- străinule care trecu, nu te eșelul anonim, și rolul pînă la sfîrșit, așa cî- sur) aproape pă- un sau rău! măi fratele m- ara, omul acela a intuit perite și păsări pic- ia lui de clown, dar nu toți să pe cimpii us- onștienți, fiecare vorbim altă u-a văzut o miță foarte rar ajungem să comuă făina nu-l c-a nii cu alții, da! uneori chiar cel șiu într-o ra, simt nevoia să mă scutur ceată și-un ciob i unor astile de gînduri, k tindă lîngă-un chiar leri îi povesteam lui Vi s, era prea creț mă aflu într-o stare aparte, ce faci? reacții transă, Victor susține că-i o e? î păi da! zice tul de periculoasă, eu rîd, eșe la chimie or- li povestesc ce toaletă super- asuneea mea, lu- ut de revelion eh! asta-i l- țării capăt! care ne confecționăm măști, de na, capătul lumii, speranțe deșarte? ce este în fe- vînelor! dar care ? sau întinerului? Într-o zi l- dar cine sîntem ? pe Nuni ce-ar face el dacă cîntăm un cîntec odată aș dispărea și el m-a dormit întrebările ră singurul loc unde aș putea să se fisureze! lina, ce zi doam- bina, cineva m-a întrebat de

Iulian Negrilă

ACELE ZILE...

Lui Eugen Petrașcu-Ștefanovici

19 NOIEMBRIE

E ceas de sărbătoare bătrîne, -mi zice gîndul. E toamnă și e soare, te-astept să trecem prundul! E frunza-ngălbenită și Bega-i străvezie, Doar luna răsărită durerea ta o știe... De-acolo, din genune un curcubeu zimbeste, te strigă-nec pe nume și aprig te păzește... Nu te lăsa, bătrîne, imi zice gîndul, iară; cît prietenii-s cu tine, va fi tot primăvară!

20 NOIEMBRIE

E seară... Hai cu mine să-nnoptăm într-un vers de poezie și cînd ziua o să fie seara iarăși s-o chemăm!

21 NOIEMBRIE

Pe unde mai duc poteciile tale, gînd pierdut la răsucire de vînturi? Adună-mă iarăși în cuibul palmelor ca să-ți privesc cerul din ochii înrouați.

unde arde fără-nctare Jăratele iubirii, rătăcită într-un anotimp atît de îndepărtat!

22 NOIEMBRIE

Ca o dimineață frumoasă imi apărei în cale și nu-mi venea să trec spre amiază, ca să nu-ți pierd roua strălucitoare a ochilor tăi ca două stele, ce mă chemau în univers, întemeind un basm cu „A fost odată...”

23 NOIEMBRIE

Ce mireasmă e în dumbrava sufletului tău? Mina, ca o harfă, cîntă cînd îți mingii obrazul... Neliniști înaripate ca o-nserare tulbure în care întinericul se joacă cu scinteieri pe fruntea mea, devenită o garoafă roșie, legănată de valul gîndului, răsărit într-o tăcere adîncă!

25 NOIEMBRIE

De-ar mai cînta iar cucul în dumbravă și dă-mi o binecuvîntare, ca din durerea ce-am avut să mi se nască o uitare!

E seară... Un licurici mi te luminează și ochii-albaștri strălucesc cînd inima mi se înclină spre stelele ce ne zimbesc!

Răstoarnă toamna peste iarnă-acuma Ca-n primăvară să ajung din nou: Să cînte cucul și să piară bruma Pe tînc să te caut în ecou...

Și-n cînt de cuc să locuim o vreme Ca de-orice anotimp noi să uităm Iar razele de lună să ne cheme Și-n veșnicie-apoi să ne mutăm!

Virgil Dumitrescu

DE NUMELE SĂU

Au venit înspre noi, au ieșit din pereți cele uitate de lume, cîndva; albastrul neșters este iar Voroneț, istoria scrisă acasă la ea

Am purtat și cătușe, ne-au lovit peste gură colindele vechi se trăgeau în pămînt; a fost să se nască o dreptă măsură, accentul firesc din cuvînt

Dacă acestea se spun dacă acestea se scriu pe lamura zilei întreagă; dacă slobod e cîntecul, mai curat și mai viu — de numele său viața noastră se leagă

A FOST ORA UNU

Te-am decupa! din întineric cu un creion de lumină peste care s-a auzit bătînd din aripi sufletul meu

CEA MAI FRUMOASA

Cea mai frumoasă: pentru că sînt anume cînd ești Nici noapte-ndelungă, nici lumină de-ajuns orbitoare; cîte cad pe pămînt nu aîrnă în talger prea tare

Tăcerile mele firești — cea mai frumoasă: pentru că sînt anume cînd ești.

Editarea dramaturgiei — împliniri și perspective

Pentru evoluția firească a unei culturi naționale, tipărirea pieselor de teatru are un rost fundamental: introducerea în circuitul viu al literaturii a unor idei, teme, autori la care se poate ajunge, din alt punct de vedere, și prin spectacolul teatral. Până la acest al doilea tip de contact cu opera dramatică mi se pare că importantă este cunoașterea dramaturgiei ca literatură. Cultivarea publicului cititor de literatură, în general, adică de poezie și roman, în special, se cuvine stimulată și din perspectiva teatrului ca literatură. Cum se știe, viziunea regizorală asupra textului dramatic presupune o modificare necesară a statutului literar al textului. Analiza piesei prin spectacolul scenic nu este, întotdeauna, calea cea mai fertilă de a accede la ideea de literatură în funcție de modalitatea proprie de a considera scrisul dramatic, autorii pieselor de teatru pot scrie indiferent de realitatea scenică pe care o vor întrupe acestea sau, dimpotrivă, sînt mai atenți la disponibilitățile artistice, la profilul teatrelor ca și la specificul interpretelor probabili. Și atunci, firește, își vor scrie dramele și comediele determinată fiind de aceste considerente extra-estetice. Indiferent, însă, de motivația specifică, scrisul dramaturgic aparține domeniului literar, la cote valorice diferențiate, care nu poate fi decalibrat prin absența sau intermitența editorială a volumelor de teatru. Destul de văduvit editorial, domeniul teatrului intră, progresiv, în drepturi pe la începutul anilor '70. E drept că e perioada în care se afirmă scriitorii care, astăzi, sînt valori recunoscute ale dramaturgiei românești. O anume prejudecată privind statutul piesei de teatru — pe care o „citim” văzînd spectacolul scenic — a putut fi o frînă în calea editării dramaturgiei ca și presupuziția că, piesa fiind cunoscută prin publicare, n-ar mai constitui surpriza „contată” îndeobște de instituțiile teatrale. Totuși — și aici unele edituri, între care „Eminescu” e „cap de serie”, au avut o contribuție esențială — dramaturgia este literatură cu drept de a fi citită ca literatură și de a suporta, normal, același regim din partea criticii literare și nu numai teatrale. Iată, de pildă, două colecții specializate, cu profil distinct, de la Eminescu, și anume Rampa și Teatru comentat. Prima, limitată ca spațiu, permite publicarea a două-trei piese, prefațate de un cuvînt al autorului despre cum a scris piesa și postfațate de câteva comentarii critice. Rostul declarat al colecției este de a pune rapid în circulație texte, în general jucate, mai rar de a debuta un dramaturg (în vremea din urmă au apărut, totuși, câteva nume noi). Formatul mic al colecției și prezentarea grafică au impus-o lesne. Aici au apărut piese de D. R. Popescu, Ecaterina Oproiu, Dumitru Solomon, Titus Popovici, Ion Brad, Alexandru Sever, Marin Sorescu ș.a. În ceea ce privește colecția Teatru comentat, scopul editorului a fost, firește, mai ambițios și de anvergură exegetică mai amplă. Volumele apărute aici sînt, practic, antologii din opera dramatică a autorilor Ele reflectă, deci, nivelul, valoarea, modalitățile scrisului dramaturgic pînă la un moment dat, moment considerat de editor, cu câteva excepții, și cel confirmat de critică și public. Astfel, printre evenimentele teatrale-editoriale la Eminescu, aș consemna volumele lui Marin Sorescu (Ieyirea prin cer), Romulus Guga (Evalu mediu intimplator), D. R. Popescu (primele două volume dintr-o serie de Teatru), Dumitru Solomon (Beția de cucută), Teodor Mazilu (Acești nebuni făcîrnicii), Horia Lovinescu (două volume), Tudor Popescu (Milionarul sărac). Au mai apărut aici, între alții Mircea Radu Iacoban, Corneliu Leu, Mircea Bradu, Dan Tărbilă, Valeriu Anania, George Genoiu, Mihnea Gheorghiu, Theodor Mănescu. Concepția colecției, care a înregistrat fluctuații de formă ca și de grafică, propune un aparat exegetic multilateral. Astfel, au scris despre teatru Nicolae Manolescu, Eugen Simion, Mircea Iorgulescu, Al Paleologu, Edgar Papu, Valentin Silvestru, Ion Zamfirescu, Ion Vartic ș.a.

La sfîrșitul fiecărei piese există o secțiune amplă de comentarii critice,

majoritatea fiind cronici de spectacole. O fișă bio-bibliografică împlineste sumarul unui volum din colecția Teatru comentat.

Critica și teoria dramei au fost ilustrate, într-un ritm, însă, mai lent, de colecția Thalia, îngrijită direct de Valeriu Răpeanu. Avem, la această oră, pe masă volume-antologii din Ion Sava, Camil Petrescu, Nicolae Iorga sau Olănescu-Ascanio. Volumele sînt masive și au prezentare grafică sesizantă. În colecția Masca sînt reunite, de regulă, cronici teatrale ale criticilor în exercițiul funcțiunii. Au semnat aici însă și critici și istorici ai teatrului de importanță ca Ion Zamfirescu, Valentin Silvestru, V. Mîndra, Ioan Masoff, Traian Șelmaru, Nicolae Barbu. Evident, colecția e menită să „ixeze” în istoria teatrului stagiunile teatrale, valorile afirmate ale regiei, actoriei, scenografiei noastre. Caracterul lor antologic poate nemulțumi prin parțialitate, dar utilitatea este evidentă. Resursele criticii și teoriei dramei și teatrului pot, însă, fi mai larg puse în lumină prin volume care să ofere imaginea vie a curentelor de idei din arta teatrului românesc contemporan. La fel cum colecția de Teatru comentat ar putea să înregistreze la zi opera dramatică, mai întinsă decît ce știm pînă acum, a autorilor români de azi. Dar, firește, cu condiția avută în vedere de editor, și anume aceea a valorii dramaturgilor publicați.

Prin eforturile, deci, ale istoricului și criticului Valeriu Răpeanu, el însuși avizat cercetător al domeniului teatral, autor al unor studii și antologii remarcabile, ale unor redactori specializați în editarea teatrului precum criticul Constantin Măciucă, editura Eminescu a oferit pe parcursul unui deceniu și jumătate o adevărată panoramă a dramaturgiei și exegezei teatrale românești, reprezentată cu strălucire în cultura noastră contemporană.

Marian POPESCU

Pictorul Oskar Szuhanek

● 100 DE ANI DE LA NAȘTERE

Oskar Szuhanek, așa cum l-am cunoscut noi în ultimii ani de viață, era un om modest, deosebit de sociabil și dotat cu un dar particular al povestirii, mai ales atunci cînd vorbea despre evenimente și impresii din tinerețea sa de artist, despre călătoriile și studiile sale prin marile orașe ale Europei. Din păcate, opera sa și îndeosebi cea din anii tinereții, s-a risipit în colecții și case particulare din străinătate și din țară sau s-a distrus în anii de război. A fost fără îndoială unul dintre pictorii activi și cunoscuți ai Timișoarei. În special, în perioada interbelică. A murit la 85 de ani, după ce în 1967, cu 5 ani înainte de moarte a avut bucuria unei expoziții retrospective.

În încercarea de restituire culturală, muzeografulor Anna Maria Podlipny-Hehn și Rodica Văntăciu le revine meritul organizării retrospectivei din Decembrie 1987 în cadrul muzeului, la care, cu sprijinul camerei artistului, au fost adunate picturi (portrete și peisaje), desene (studii, schițe) și documente de epocă (fotografii, reviste, reproduceri după lucrări). Născut în familia unui stuclar din Temeșu după cum relatează Rodica Văntăciu în textul catalogului, stabilit apoi la Timișoara, tinărul Oskar talentat la desen și limbi străine, este trimis la 19 ani pentru studiul picturii la Academia de Artă din Budapesta, ca beneficiar al unei burse. După doi ani plează la Paris, unde va studia la Academia Julien, în clasa profesorului Jean Paul Laurens. Mediul parizian și efervescența artistică îl vor capta pe talentatul tinăr.

Obține premii în cadrul Academiei, dar dovedește și receptivitate la prospețimea noilor tendințe din Parisul acelor ani. Face cunoștință și leagă prietenii cu mari personalități artistice ale artei

Autoportret

europene, ca Mestrovici, Leger și în special Modigliani.

Ănăl 1912, la Paris, cînd începe să trăiască din pictură ca și anii care au urmat pînă la începutul primului război mondial, sînt poate cei mai fructuoși și frumoși ani din creația sa. Italia, sudul însorit, Veneția vor fi locu-

miniatur

Eterni ca o poveste

În multe feluri ne despărțim, de-a lungul vieții, de ceea ce ne ține în ignoranță. Mulți ne ajută să ne rupem de ceea ce ne împiedică să fim cu adevărat niște trestii gânditoare. Dar, sînt unii pe care nu-i poți uita niciodată. Vin ei, niște oameni, care țin la noi înainte chiar de a cunoaște și ne descoperă orînduiețile acestei lumi. Iar ei se numesc sînt plu dascăli sau învățători, sau profesori și, de cîte ori ne gîndim la ei ne par eterni ca o poveste, trînd în școlile lor pentru ca nimic din lumina lumii să nu se piardă în van. De fiecare dată „ultimul clopoșel vestește că ștăfeta a fost predată. Unii pleacă, alții vin. Dar cei care rămîn mereu în suflet sînt dumnealor, educatorii. Pentru că de la școală — de la carte, de la cunoaștere, de la educație — începe totul. Pentru copiii din Receaș, mai exact de la Școala generală ajutătoare, între acești minunați oameni semănători de lumină în primul rînd stau Dorel și Lotu Piloș, o familie exemplară de dascăli, care i-a învățat și îi învață pe celebrele în simbol viața unui sunet sînonim cu copilăria, cu setea de ști, cu graba de a crește și de a fi. Dincolo de lenorile cotidiene, ei înțeles mai bine decît alții că nu vîrsta cronologică este esențială, ci tinerețea spirituală, poate și de aceea ei au pătruns de la început scrierilor și hotărît în copilăria locului, adăugînd jocului ei tulburătoare taină literel, fiindu-le, de aproape 12 ani, copiii de la Școala ajutătoare la atît de adevărați părinți, precum părinții lor cei adevărați. Cine îi cunoaște la catedră, dar și dincolo de spațiul ei, va avea bucuria să dea ve copere ce înseamnă de fapt dascălul strălucit de vocație. Chiar dacă este vorba de orele în sine de la școală, de activitățile de la noul centru cultural, ori de celelalte preocupări obștești, ei, prin întreaga lor viață și profesionalitate celebrează cultul muncii și al învățării, omagînd înflorări generațiile de dascăli datorită cărora noi nu ne-am uitat rădăcinile și nu ne-am trădat strămoșii și pămîntul natal. Aflasem din alt parte că învățătorul Dorel Piloș este și un mare animator al vieții culturale din Receaș, multiplu laureat al Festivalului național „Cîntarea României”, cunoscut de-acum în țară ca unul dintre cei mai buni redactori, autor și interpret al unor montaje literare al unor programe artistice pline de vervă și de un bogat conținut de idei, tot așa cum soția sa, profesoara Lotu Piloș, însuflețește dragostea de lectură a localnicilor răspunzînd de biblioteca comunală, contribuind, în același timp, prin câteva comunicări științifice inedite la sportul funcției active, formativă la școlii, a interesului elevilor pentru știință. Dincolo de toate acestea însă, ei rămîn oameni modești, corecți fără ostentație, exacti, afabili aproape retractili, în afara profesiei lor propriu-zise. Poate și pentru că ei au marele privilegiu de-a purta de mîndă, mai sincer decît alții, copilăria noastră. Cu puterea izvorită dintr-o curată dragoste față de tot ceea ce este mai frumos și mai curat pe lume, copiii — așa cum sînt și al loropi Andreea și Armand, dar și din neștrămătuată convingere că viitorul Receașului trece, mai întîi și-ntîi, și prin mîna dumnealor.

George DINU

rile sale de vis și pictură. Din le Muzeul Banatului deține cîteva de lorașele peisaje realizate atunci zente în retrospectivă, alături de vatu Autoportret (de tinerețe), chează poate cel mai important ment din activitatea artistului, un bil moment definitoriu pentru loc venit într-o istorie a picturii băn de la început de secol XX.

Stabilit la Timișoara, după ce Oskar Szuhanek se integrează în mare cultural al orașului. A țivează ex- țional, alături de Corneliu Liuba, Podlipny, Romul Ladaș ș.a. Dar adesea remarcat în presa culturală și vremii. Nevoile vieții și existenței picturii îl vor determina să-și vadă vocația de portretist în realitate unor comenzi particulare. O notă demică, dictată peste de un august al mediului, interferează cu el pate elemente secesion. Este sant, însă, din punct de vedere grafic, faptul că tocmai vocația portretist îl duce. În 1936, pe O Szuhanek la București, unde este cor ten și colaborează cu celebrul Euditor Stoenescu. După cel de al doilea răz mondial, deja în vîrstă, va activa în noul context social-istoric, expunînd peisaje (parcuri, dealuri, maluri de case de țară, străzi timișorene) și portrete. Regăsim în peisaje sau fosecouri ale tonurilor luminoase din ma perioadă dar, din ce în ce, N stinse Portretele de familie și peisaj cu străzi din cartierul Fabrică sînt importante pentru acest moment. autenticitate și înțelegere emoțională. Nie

Viața a fost generoasă în a form Oskar Szuhanek, dar nu lipsită de tătă și dificultăți materiale. Acu 15 ani după stingerea lui, o umbră lancoică străbate retrospectiva. Mexa nefericire incompletă Oskar Szuhanek, edi Un semn de neuitare așterne biografia sa de artist, iar chipul lui biografia lui Oskar povestește, din On ieșind pară din cadrul, spre înșter peisaje venețiene

Ciprian RADOVA!

● Bine ați venit, bine ați revenit la Timișoara, Florian Pittiș! Până la începerea galei rock timișorene mai sînt cîteva ore bune. V-aș ruga să-mi răspundeți la cîteva întrebări. Așadar, în ce moment considerați că se află azi muzica noastră rock? ● În același moment în care s-a aflat dintotdeauna, așa cum spunea Nicu Vladimир, într-un cîntec: „intr-un nesfîrșit început” ● Se poate vorbi, la noi, despre evoluția acestui compartiment muzical de maximă audiență? ● Despre evoluția muzicii rock românești, da, dar nu și despre evoluția formațiilor. Am putea eventual vorbi despre evoluția acestora. Putem vorbi despre oamenii de excepție ai rock-ului românesc și mai puțin de formațiile noastre grăbite, parcă, să se destrame în cele mai neașteptate momente, în general, din cauza unor condiții exterioare. Această „mişcare browniană” a muzicienilor rock ar trebui să fie oglindită zilnic într-un buletin de informații tip „Cotele apelor Dunării”. Grupurile noastre ar trebui să fie mult mai stabile. Doar în această condiție am putea vorbi de o adevărată evoluție a lor ● Ce nume vă rețin atenția din „Noul val” al rock-ului românesc? ● Pentru mine, „Noul val” este formația timișoreană „Celelalte Cuvinte”. În rest, mă înclin în fața talentului lui C. Minculescu, admir profesionalismul celor din „Compact”, contemporaneitatea formației „Timpuri Noi”. Mă bucur că există Alexandru Andrieș și-s teribil de îndurerat că nu mai există Dorin Liviu Zaharia. El a creat melodii și texte-manifest pentru generația anilor '60 ● Nu credeți că rock-ul autohton, deși poartă însemnele meșteșugului și profesionalismului, are o arie de exprimare limitată? ● Nu. Rock-ul e un esperanto de creare a celui sat universal pe care îl amintește Marcuse. Există un mic ghid de conversație rock în care se află și dialectul românesc care îmbogățește contextul cu noi date de expresie și zone de sensibilitate. Nu e suficient să existe formații. Contează și ce fac cei puși să le miște ● Ce va rămîne din muzica rock? ● Nu știu ce va rămîne. Rock-ul este o formă caracteristică a epocii noastre. El e făcut cu trimitere imediată. Să nu uităm că pe lângă muzica lui Bach pămîntenii au trimis în cosmos cu „Voyager” și o mostră a muzicii de după război, piesa „Johnny B. Goode” a lui Chuck Berry. E salutul nostru, e salutul planetei Pămînt adresat Cosmosului! ● Vă mulțumesc. ●

Petru UMANSCHI

televiziune

DUMINICA, 14 FEBRUARIE: 11.30 Telex. 11.35 Lumea copililor. 12.40 Din cununa cîntecului românesc. 13.00 Album duminical. 14.50 Însemne ale unui timp eroic (reportaj). 15.00 Închiderea programului. 19.00 Telex. 19.20 Cîntarea României. Omagiul țării conducătorului iubit. 20.25 Film artistic — Plăcerile orașului. 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. LUNI, 15 FEBRUARIE: 20.00 Telex. 20.25 Știința pentru toți. 20.55 Tezaur folcloric. 21.15 Occident '88 — Într-o aparență și realitate (documentar). 21.30 Economia românească în Epoca Nicolae Ceaușescu. 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. MARTI, 16 FEBRUARIE: 20.00 Telex. 20.25 În întîmpinarea Conferinței pe țară a președinților consiliilor populare. 20.45 Luminoase pagini de luptă revoluționară (documentar). 21.00 Sub tricolor, sub roșu steag — Emisiune literar-muzical-coregrafică. 21.20 Magistralele conștiinței revoluționare. 21.35 Împlinirile prezentului socialist — forța mobilizatoare a devenirii noastre (reportaj). 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. MIERCURI, 17 FEBRUARIE: 20.00 Telex. 20.20 Priorități în economie. 20.35 Film artistic — Freamătul pădurii. 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. JOI, 18 FEBRUARIE: 20.00 Telex. 20.25 Pe drumul înfăptuirii noii revoluții agrare. 20.45 Laureții ai Festivalului național „Cîntarea României”. 20.55 Idei în acțiune. 21.15 Tineretul și creația tehnico-științifică (reportaj). 21.30 Din marea carte a patriei — Climpulung-Muscel. (documentar). 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. VINERI, 19 FEBRUARIE: 20.00 Telex. 20.25 Priorități în economie. 20.45 Cadre la nivelul exigențelor progresul economic și social al României. 21.00 Lauri pentru această vreme și această țară. 21.10 Cadran mondial. 21.25 Serial științific — Univers, materie, viață. 21.50 Telex. 22.00 Închiderea programului. SIMBATA, 20 FEBRUARIE: 13.00 Telex. 13.05 La sfîrșit de săptămînă. 14.45 Săptămîna politică. 15.00 Închiderea programului. 19.00 Telex. 19.20 Telexiciclopedia. 19.50 Parada șlagărelor. 20.50 Film artistic — Iarba verde de acasă. 22.20 Telex. 22.30 Închiderea programului.

AM DAT O FUGĂ...

sport

...pe Semenice, sus, la 1.400 metri, spre înaltul cerului; nu știu să schiez, nici cu patinele nu mă dau pe luciul gheții, ci, născut în cîmpie, simt uneori magnetul muntelui; la Reșița, minunată urbe, cu artere și edificii inoite, trecînd pe lângă arena din Valea Doamantului, m-au salutat semnele primăverii grăbite în muguri și ghioceli; tot urcînd, pe la Cuptoare și Văliug, în șoseaua ce mușcă din brîul codrului și din cremenca muntelui, încep să vină iarna. Și ce iarnă treptată, de la pote de alb pe mantia frunzelor moarte, pînă la vijelie, viscol, furtună, nămeți, uragan — și trecerea de la izul ierburilor crude la troiene n-a durat decît o oră, cît să înghețe și ceasul și părul și nasul. Ger ca la pol, ger ca-n filme, ger ca la Semenice.

Pe coama muntelui, între virful cu același nume și cel, mai înalt cu cîteva metri, Piatra Goznei, se taie cărare cu buldozerul în unul zăpezii, care cărare ține cît răsufarea sub apă, dat fiind ființa iernii și iapla vîntului ce lute acoperă și nivelește trascul. Dacă nu miști, în cîteva minute rămi un om de zăpadă autentic, fără mătură, și gheață-n creștet și morcov în gură. Sau, vai și-amar, se zice — eu nu am avut neșansa, e clar — dau tircoale locului și haite de lupi hâmesiți, cu colții cît dinții greblei și gheare precum cele din genericul galei desenului animat. Iar splendoarea imaculată de pe munte seamănă cu un cloț de uriaș. Iarnă e doar acolo, iarnă superbă, ca o fecioară încapățînată. Sportul pe care l-am practicat preumblare se cheamă, cît n-am șezut cu condulul în pagina albă, să rup din mine lumea ce vîește a o mișcă spre lumina cărții. Dar, minune a civilizației, telefonul m-a smuls din împărăția singurătății și a Măriei Sale, Muntele. Încît, nu-s mișnit, decît, iată, am rămas cu nostalgia, la care vă îmbii: dacă vă e dor de iernile de-altădată, suiți spre zăpezile de pe Semenice, cum am făcut o zi și noi, Ilie Borșun cu

Teodor BULZA

A FOST ODATA CA NICIODATA

Fluierul meu Arthur

Vis intrerupt
De un fulg de zăpadă
Căzut
În toiuil verii

BUNICUL

Bunicul
Înainte să plece
Ne-a mîngîiat pe toți
Și a spus:
„Nu voi fi prea departe”
Apoi
A închis ochii
Să nu-l vadă nimeni plîngînd.

SUB ACELAȘI SALCÎM

Soare răsare
Soare apune
Iar tu
Sub același salcîm
Aștepți
Ca o sămîntă lîpită
De gheara unei păsări
De ceară

ȘCOALA PENTRU TOȚI

Viața este o școală complexă
Care are un singur profesor —
Prezentul.
Nu lasă repelenți;
Atunci
Unde sînt absolenții?...

excelsior

IULIAN NUȚĂ

Tinărul muncitor Iulian Nuță, debutat anul trecut în revista noastră, se profilează drept o prezență lirică distinctă. Poezia sa deschisă fie spre tema istoriei, fie spre amintirile copilăriei, denotă multă sensibilitate și, totodată, lapidaritate. În scurte notații lirice Iulian Nuță condensează o adevărată existență spirituală

MELEAG STRABUN

Unde scetele
Să deschid
Ca mugurii
De pe aceeași creangă,
Patria
Se întrece pe sine.

TRECERE

„Cînd unul trece, altul vine”
(Eminescu)

Cînd cineva nu vine,
Cîmp cald;
Cînd cineva ne pleacă,
Cîmp rece.

Cum este
Cînd cineva te vine,
Cînd cineva te pleacă?

COMOARĂ

Pămîntul —
Zid verde;
Al omului
Pentru o zi
Cît Pămîntul de mare.

Universul —
Zid verde;
Al nimanui
Pentru o zi
Cît Universul de mare.

O culegere de epigrame

Încopurtime literare ale lui Ion I. Mior au fost lirice, versul lui avînd catifelările de veșel și sensibilitatea filtrată a unor poezi din vremea tineretului lui, printre care cu deosebire Traian Lalescu; evoluția lui ulterioară, însă, l-a apropiat irezistibil de epigramă, specia devenindu-i intrinsecă proprie. Încît se poate spune azi fără teama de a greși că el este unul dintre competenții cunosători ai domeniului. Ar fi greu de lămurit în cîteva rînduri cum sensibilitatea poetică se convinge la epigramă; poate, doar, înțelegînd că undeva există o răsplată de întîlnire spirituală între cele două expresii literare. Caracteristică în acest sens ne apare și epigrama de început a culegerii respective, care, asemenea unei fotografe de film, deși manusculă și greu de descifrat în forma inițială, își relevă linia de expresie atunci cînd e proiectată la dimensiunile ecranului; ea, epigrama de început a cărții, se intitulază „Profesiune de credință” și are sens de „Cuvînt înainte”. În catrene, fiecare / Vrea să pun mai multă sare; / Dar pun lacrimi cîteodată, / Că și lacrima-i sărată”. Astfel avertizați, e cazul să ne apropiem cu grijă de scrisul lui Ion I. Mior, căutînd să-l și

proiectăm catrenele în cele mai multe cazuri, nu numai să le privim ca pe mici imagini în patru versuri.

Nu devine catrenul „Plopii” (și nu numai acesta) motiv de meditație atunci cînd poposim asupra lui și nu ne mulțumim

consemnări

numai să „trecem” cu ușurință mai departe? — „Am spus mereu, mereu am spus, / Că-n lumea lor de vis și-avînturi, / Cu cît se-nalță ei mai sus, / Cu-atît îi bat mai multe vînturi”. Nu începe îndoială că selecția cărții de față ar fi putut fi mai cuprinzătoare, fiind seama de tot ce-a scris și a adunat într-o viață de spadasi cu versul autorul; în același timp, prin cele mai bune lucrări din prezenta culegere, Ion I. Mior își confirmă cu maturitate și măiestrie înzestrarea artistică, îndreptățindu-ne să-l așteptăm și în continuare cu alte contribuții valoroase la expresia epigramei.

Mireea ȘERBANESCU

panoramic

● În cadrul manifestării culturale „Luna cărții la sate”, în comuna Sînaandrei, județul Timiș, a avut loc o întîlnire cu cîntorii, organizată de Editura „Facla”. Au participat Tudora Dimaiescu din partea Consiliului Cultural și Educației Sociale, Cornel Mateescu de la Centrala Editorială, Ion Marin Almăjun, directorul Editurii „Facla”, Eugen Dorcescu, redactor-șef al acestei instituții, care, în alocuțiunile lor, s-au referit la realizările editurii timișorene. Cu acest prilej au fost prezentate cărțile „Impotrivirea lui Făt-Frumos” de Aurel Turcuș și „Valori ale arhitecturii populare românești” de Nicolae Săcără. ● În cadrul aceluiași manifestări, cu prilejul deschiderii festive, a avut loc în comuna Gîmboc (județul Caraș-Severin), o întîlnire a cititorilor cu scriitorii Eugen Dorcescu, redactorul-șef al editurii „Facla” și Nicolae Danciu Petniceanu, al cărui roman, „Cînd caii dorm în picioare”, a fost lansat cu acest prilej. ● Un eveniment în viața muzicală a orașului: concertul susținut recent de violonistul Daniel Podlovski, sub bagheta dirijorului Romus Georgescu. ● Semnal. Un nou volum al scriitoarei Alexandra Indrieș, romanul „Cutia de chibrituri”, a apărut la editura „Cartea Românească”. ● În premieră, pe scena Teatrului german de stat, spectacolul Studioului de creație, „Iubirea poartă un nou nume”, de Christine Bruckner; regia — Ondine Bleier (în colaborare cu actrița Ida Jarcsek-Gaza, interpretă textului dramatic); scenografia — Traian Zamfirescu.

INDEX

Ion DRĂGAN

miniaturi

poveste

ungul vieții, de ceea ce ne înșelăm de ceea ce ne împiedică să ar, sînt unii pe care nu-i putem în la noi înainte chiar de a nișet lumi. Iar ei se numesc sim și, de cîte ori ne gîndim la ei școltle lor pentru ca nimic din fiecare dată „ultimul clopoșel” pleacă, alții vin. Dar cel care ucătorii. Pentru că de la școală ducație — începe totul. Pentru generală ajutoare, între acești primul rînd stau Dorel și Lore care l-a învățat și îi învăță și nim cu copilăria, cu setea de plo de lentorile cotidiene, ei cronologică este esențială, și au pătruns de la început seninoculul ei turbătoare taină de ilor de la Școala ajutoare ta it lor cel adevărați. Cine îi și iul ei, va avea bucuria să derăluțit de vocație. Chiar de le activitățile de la noul centru ști, ei, prin întreața lor viață, cti și al învățării, omagiu lora noi nu ne-am uitat rădămintul natal. Aflasem din altă mare animator al vieții culturale național „Cîntarea unu dintre cei mai buni reciter literar al unor programe ar tinut de idol, tot așa cum sofi joștea de lectură a localităților ribulnd, în același timp, prin rirea funcției active, formative înță. Dincolo de toate acestea ră ostentație, exact, afabili și ropriu-zise. Poate și pentru că mai sincer decît alții, copilăria dragoste față de tot ceea ce opii — așa cum sînt și al lor, ta convingere că viitorul Recamnealor.

George DINU

sale de vis și pictură. Din țearul Banatului deține cîteva discele peisaje realizate atunci. În retrospectivă, alături de l. Autoportret (de tinerete), ză poate ce' mai important, din activitatea artistului, un ioment definitoriu pentru local; într-o istorie a picturii bîntă început de secol XX

abil la Timișoara, după răz Szuhanek se integrează în meral al orașului. A țivează exp l, alături de Corneliu Liuba, Iapny, Romul Lada ș.a., și a remarcat în pre-a cultural il. Nevoile vieții și existență îl vor determina să-și vataxcația de portretist în realizcomenzi particulare. O notă că, dictată poate de un anal mediului interferează cu estelemente secesion. Este mte. Însă, din punct de vedere l, faptul că tocmai vocația etist îl duce, în 1936, pe O

nek la București, unde este p i colaborarează cu celebrul Eustescu. După cel de al doilea răial, deja în vîrstă, va activa context social-istoric, expatle (parcuri, dealuri maluri de le țară, străzi timișorene) și unte. Regăsim în peisaje voal i ale tonurilor luminoase din ieriodă dar din ce în ce e

Portretele de familie și peisajăzi din cartierul Fabric rîntante pentru acest moment. aticitate și înțeleg-te emoționaia a fost generoasă în an Szuhanek, dar nu lipsită de a i dificultăți materiale. Acum după stîngerea lui, o umbră lăcă stăbate retrospectiva (ire incompletă) Oskar Szuhane mn de neuitare se așterne ca fia sa de artist. Iar chipul sârului Oskar povește, din t parvă din cadru, spre însoție e venețiene

Ciprian RADOVAN

ALBERTO MORAVIA —
intre pasiune
și rațiune

Nu demult, Alberto Moravia și-a sărbătorit la Paris cei 80 de ani. Prilej de bilanț: 16 romane, peste 500 de nuvele (fără a mai socoti piesele de teatru, eseurile, notele de călătorie, critica de film). Prilej de confesiune publică. Prezentăm câteva fragmente din interviul acordat de Alberto Moravia revistei *Le Journal Littéraire* (decembrie 1987 — ianuarie 1988).

— Primul dvs. roman, „Indiferenții”, începea cu o frază teatrală. De altfel, obișnuți mereu să vă descrieți drept un dramaturg deghizat în romancier.

— Când eram copil, obișnuiam să mă închid în cameră; mă întindeam. Cu picioarele ridicate sus pe zid și capul spinzărind peste marginea patului. așa.

Intins de-a latul, îmi povesteam tot felul de năzdrăvăni. La țară, căutam câte-o colină în formă de corabie. Apoi băteam în jurul meu țărși; era puntea, iar eu — căpitanul. Tata mi-a făcut cadou o enciclopedie pentru copii, unde erau rezumate mari opere literare. Le-am citit și apoi am început să le povestesc tovarășilor de joacă, pe plajă, Iliada și Odiseea. Spre șapte, opt ani — până la doisprezece — am avut un fel de boală, pe care-aș compara-o cu ceea ce numesc „tulburări de narator”; eram somnambui. Mă trezeam, fără să înțeleg nimic, în spatele unui fotoliu sau în fața unei ferestre, cu ochii țintă la cer. Cred că romancier te naști, în timp ce scriitor devii. Nu poți deveni romancier... e un har al imaginației, o nestăvilită pornire de a spune gogoși. Desigur că întotdeauna îți dorești tocmai ceea ce ai. M-am născut plin de pasiuni și violență, cu simțul situațiilor extreme; m-am străduit, în consecință, să iubesc rațiunea. Scriind drame, am făcut un imens efort pentru a-mi stăpâni pasiunile care mă distrugau. Indiferenții e o dramă dublată de viața cotidiană (...). Tot în copilărie am început prin a-l citi pe Molière, Goldoni, Shakespeare. La 16 ani credeam deja în suprația artei, a cărei încununare era tragedia. Am rămas fidel acestor idealuri, neputând să mă sustrag mecanismului lor.

— De la „Disprețul” la „Omul care privește” trecând prin „Agostino” sau chiar în ultima dvs. piesă „Ingerul...”, armonia unei relații de dragoste e distrusă de alte intrusuri.

— Romanul e o realitate confuză, pe care încerci să o recompuți. Așa cum a trăi înseamnă a dori să știi pentru ce anume trăiești, a scrie e un fel de înalțare, unde stilul devine unul din cele mai fine seismografe. Pentru că scrii cu tot corpul (...). În literatură există de fapt foarte puține povești; se repe-

tă mereu aceleași. Iar familia devine unul din teritoriile ei predilecte, pentru că familia conservă cel mai bine, teatral, contradicțiile dintre societate și natură. Cred că una din marile performanțe ale omenirii este, spre exemplu, de a face ca oamenii perfect mări să trăiască împreună fără a se dori unul pe celălalt. Relația despre care vorbești mă interesează probabil și pentru că acest lucru a existat în propria mea viață. În principiu, cuplul este perfecțiunea unui raport. Urmează o cohortă de cuvinte mari: fidelitate, onoare, iubire, virtute, castitate. Un întreg dicționar pe care vine și-l contrazice personajul numărul trei. Cuplul este androginul lui Platon... Imposibila armonie a unui ideal modest, tocmai pentru că nu sîntem Ingeri. Romanele mele sînt reflexul unei lumi perturbate așa cum am găsit-o de cînd m-am născut; deci ea exista deja. Cel mai mulți dintre noi nu sîntem ucși de real, ci estroptăți. M-am născut foarte simplu, ca un țaran, într-o familie perfect normală; contactul cu lumea, realitatea m-au îmbolnăvit, iar boala mea a fost psihosomatică, o știu foarte exact. Dar cînd scriu, simt că mă apropii de armonie. Literatura este o mare dezordine organizată, supraordinea, deci conștiința respectu-asa a dezordinii.

— Ați sărbătorit nu demult 80 de ani. Cum ați simțit că trece timpul?

— Nu sînt Proust. Nu mă interesează trecutul. De altfel, nu cred că sînt singurul. Pentru că am trăit mereu în prezent, nu mi-am simțit vîrsta și deci nici îmbătrînirea. Acum lucrez mai mult decît înainte. La 20 de ani, după o jumătate de oră de muncă, eram epuizat, pe cînd la 80 mă simt obosit abia după trei ore. În schimb, am sesizat chiar în aceste zile, cînd oamenii mă felicitau pentru cei 80 de ani, ceva ce nu am perceput niciodată: că nu

eram imobil. Că timpul trecea fapt, dar nu ca un lucru care m'ar privit, ci în sine, abstract. Deși am mas foarte asemănător cu cel eram înainte. Nu înveți niciodată mic, recazi mereu, stupid, în aceeași situații... Nu mi se pare că am trănit, nici că am fost tînăr. Nu a recitat niciodată cărțile, cu excepția Plictisului. În franceză. O spun sincer: nu îmi plac cărțile mele dorința de a fi mereu amuzat de îmi plac cărțile celorlalți; ele îmi o senzație de puternică nouitate. chestiune de vanitate, deși poate e vanitos, dar mă cotopește puțin. Am avut toată viața un soi de pe care am numit-o plictis, indiferent disperare; o angoasă care nu are de-a face nici cu timpul, nici cu Pe la cinci ani, mă puneam la colț și spuneam „mă plictisesc”; nu e ceva nou. Un om nu se poate prinde de el însuși; în caz că iubește prea mult, nu-l rămîne de se suportă, iar eu nu mă iubesc. Nu cred că aș deveni nemuritor. Cărțile mele... Nu mă gîndesc dată la moarte. Doar, uneori, cînd trezesc pe la ora cinci dimineața, de-a-juns. Vine noaptea, nu fac cu minile, nu văd nimic, singele scurs parcă din cap în timpul atunci sînt silit să mă gîndesc există de fapt nimic, că e dezechil și nu mai am poftă să trăiesc. Apoi școl și îmi dau seama cît de sînt. S-ar putea să vină ziua cînd să gîndesc întocmai ca sibila lui Pninus, închis în grota pe care l întreba ce ar fi vrut să facă, răspundea „aș vrea să mor”, pentru a nemuritoare.

In românește

I. PANT

Nu știu cum arată drumul de la Atena la Epidaur pe timp senin. L-am străbătut pe o vreme mohorâtă, sub amenințarea permanentă a ploii, într-una din puținele zile cu nori ale unui august canicular. Cred că a fost o șansă. Într-o zi însorită, ar fi semănat fără îndoielă cu oricare din drumurile pitorești tăiate în stîncă de-a lungul țărșurilor grecești. Un drum mai domol pînă la Corint, mai spectaculos după intrarea în Peloponez, cu serpentine cătărate pe culmile împădurite ce coboară abrupt în mare. Așa, cu marea învăluită în neguri, abia ghicim sau întrezărim într-un peisaj de o impresionantă austeritate, drumul ne-a scos parcă în atara timpului pentru a ne da iluzia că regăsim aidoma, neschimbat de milenii, misterul lumii în care s-a născut tragedia antică. A fost cel mai nimerit prolog la miracolul Epidaurului. Dintre toate ținuturile grecești, Peloponezul și-a manifestat cel mai de timpuriu gustul deosebit pentru teatru. La Argos exista un teatru de patruzeci de ani din secolul al VI-lea î.e.n. Două secole mai tîrziu se construia teatrul de la Epidaur — „Un joc complet al spiritului unde cunoștințele matematice stau la baza căutării frumuseții” — plănuit de Polictet cel Tînăr între munți, departe de orice așezare, omenescă.

Cu cele 14.000 de locuri ale sale, teatrul de la Epidaur este cel mai mare și mai bine conservat dintre teatrele vechii Elade. Începînd din 1955, el găzduiește în fiecare an Festivalul de teatru antic. Din iunie și pînă în septembrie, teatre din întreaga Grecie prezintă pe scena sa piesele lui Eschil, Sofocle, Euripide, Aristofan. Printre ei, în 1987 un „intrus”, Shakespeare, cu Antoniu și Cleopatra, interpretat de actorii de la National Theatre of Great Britain, în regia lui Peter Hall. Și un eveniment: remarcabilul spectacol cu Persii lui Eschil în interpretarea actorilor de la Teatrul de Artă din Atena și în regia regretatului Carlos Koun, unul din cei mai mari regizori greci contemporani.

Autorul cel mai jucat la Epidaur a fost Euripide. Destul de puțin gustat la

vremea lui în „Ingrata Atenă”, el și-a luat, după mai bine de două milenii, o strălucită revanșă. Cu el s-a deschis și s-a închis Festivalul. I-au fost reprezentate trei piese: Hecuba, Orestia și Troienele, aceasta din urmă în două montări diferite. O a patra piesă, Ifigenia în Taurida i-a fost jucată la Atena, la Teatrul lui Herodotus Atticus de la poalele Acropolei. Poate părea surprinzătoare, din punct de vedere strict teatral, opțiunea pentru Troienele, cea

joc — un cîmîtu de mașină din perioada celui de al doilea război mondial — înscrie spectacolul în tradiția unei modalități de actualizare a teatrului cu teme mitice sau istorice destul de frecventă în arta teatrală contemporană. Pe scena circulară în aer liber avînd drept fundal pădurea și în zare, mun-

itinerarii

TEATRUL DIN EPIDAU

mai puțin teatrală, cea mai statică dintre toate piesele autorului. Dar oare acum douăzeci de ani Sartre nu alegea tot Troienele, dintre toate tragediile antice posibile, pentru adaptarea comandată de Teatrul Național Popular din Paris? Poate pentru că se desprinde din acest „oratoriu”, cum l-a numit Sartre însuși, o lecție tragică lesne de actualizat, ceea ce s-a și întimplat în cazul montărilor moderne ale piesei. Într-un război, fie el troian, mondial sau atomic, nu există nici invingători, nici învinși. Există doar oameni sortiți pieirii. De către zei sau de către alți oameni. Dar, dincolo de această permanență a semnificației, e ca și cum artistul modern s-ar angaja într-un pariu pentru a dovedi ce resurse nebanuite de teatralitate se ascund într-un text care, asemenea peselor unui Racine spre exemplu, pare a fi destinat mai degrabă lecturii decît prezentării scenice.

Un astfel de pariu propune și Andreas Voutsinas, regizorul spectacolului cu Troienele, interpretat de trupa Teatrului de Stat din Grecia de Nord (Salonic). În mod cert, spectacolul nu a fost conceput pe gustul amatorilor de reconstituiri muzeografice. Spațiul de

țil, carcasa metalică îngrămădită în dezordine servesc de tribună pentru zei și de adăpost pentru oameni. Cățărați pe mormanul de ruine își potesc trădălele Poseidon și Pallas Atena, puterici și ridicoli totodată. Printre scheletele de metal ce le servesc drept casă și ascunzătoare se strecoară femeile troiene amenințate cu captivitatea și moartea. Înveșmîntate în mantale sumbre, ele formează corul iar cîntul lor, de o mare frumusețe și varietate, are cînd sonorități antice sau bizantine, cînd melodicitatea solemnă a poemelor lui Theodorakis sau vehemența acidă a song-urilor compuse de Kurt Weil pentru piesele lui Brecht. De partea cealaltă învingătorii, cei care au distrus Troia, poartă aceleași mantale sumbre, au căști și mitraliere vorba răstită și gesturi repezite. Sînt războinicii antichității, cărora regizorul le-a pus pe umeri haina și povara marilor războaie ale veacului nostru.

Voutsinas a cîștigat pariul. A realizat un spectacol dinamic, explozînd tensiunea dramatică latentă a piesei lui Euripide și mizînd pe o anumită ambiguitate izvorită din mobilitatea viziunii despre om și zel a poetului antic. În interpretarea excelenților actori ai Teatrului din Salonic, Hecuba, Casan-

dra, Andromace, frumoasa Elena oscilează tot timpul între mărul slăbiciune, între rațiune și impulsul inconștientului, între exemplar eroului tragic și imprevizibilitatea trionfului.

Este impresionantă la Epidaur, ceea ce deplină în care oamenii din toate colțurile lumii, majori din ei fără a cunoaște limba sau ascultă textele antice. O fac nu pentru a verifica, aștîndu-și urechile la fiecare cuvînt, șoptită sau forșată pe scenă, celebra acustică a teatrului. Există un mister al frumosului antic care, tăcut și umil, ne mai strălucă și astăzi să-l descifrăm. În spectacolul cu Troienele o mare și cea muzicalitate extraordinară a textului, datorată emancipării cuvîntului care, la Euripide, începe să se frumosească în sine, oarecum independent de acțiune. Tăcerea de la Epidaur triumful cuvîntului. Mai există încă primul rînd de bănci al marelui teatru, toate de vreme jilțurile marmură din care urmîțeau spectacolul, odinioară, regii și personalitățile de vază ale Eladei. Obieciul — negurător ghidul — s-a păstrat pînă în seara cînd am fost la Epidaur, jilțurile au rămas neocupate, cu excepția unui singur A luat loc în bătrîn venerabil. Înveșmîntat în cu pletele și barba albă, parcă de din paginile lui Sofocle sau Eschil, unul din cei mai mari tragedieni ai cîntului contemporan. Prezența sa a salutată cu ropote de aplauze ce nu conțineau. Publicul colegii mai de pe scenă au celebrat Actorul și nu cred să li fost celebrat nici unul regii care s-au perindat în jilțurile marmură.

Înainte de începerea spectacolului din cerul întunecat au căzut clișivale de ploaie. La câteva minute după gherea ultimelor aplauze, pe cînd îndreptam spre autocare, pentru a lua drumul Atenei, s-a dezlîntat ploaie torrențială. Nici o picătură ne-a deranjat însă în cele două ore a durat spectacolul. Încă un semn miracolul grec există.

Margareta GYURCS

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
 ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjuncț)
 VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI
 Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
 TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

Orizont

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 7 (1094) 19 FEBRUARIE 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 8 PAG., 3 LEI

obil. Că timpul trecut
nu ca un lucru care m-
în sine, abstract. Deși am
te asemănător cu cel
inte. Nu înveți niciodată
zi mereu, stupid, în ace
. Nu mi se pare că am
:i că am fost tânăr. Nu m-
clodată cărțile, cu excep
i în franceză. O spun fo
u mi plac cărțile mele
e a fi mereu amuzat de
cărțile celorlalți; ele mi
de puternică noutate. Nu
de vanitate, deși poate că
iar mă cotropește plict
toată viața un soi de
m numit-o phtis, indiferen
; o angoasă care nu are n
nici cu timpul, nici cu v
ci ahi, mă puneam în
uneam „mă plictisese”;
nou. Un om nu se poate
el însuși; în caz că n
rea mult, nu-l rămâne dec
e, iar eu nu mă iubesc
că aș deveni nemuritor
ele... Nu mă gândesc n
noapte. Doar, uneori, cînd
la ora cinci dimineața:
Vine noaptea nu fac n
nu văd nimic, sîngele m
că din cap în timpul no
it simt să mă gândesc că
fapt nimic, că e dezesp
am poftă să trăiesc. Apoi
mi dau seama că de rî
putea să vină ziua cînd
: întocmai ca sibila lui Pe
isă în grotă pe care o
ce ar fi vrut să facă, iar
i „aș vrea să mor”, pentru
ritoare.

In românește de I. PANTEA

Pasiunea infăptuirii

omace, frumoasa Elena c
tot timpul între murele
: între rațiune și impuls
lului, între exemplar
agic și imprevizibilitatea
presionantă, la Epidaur,
lină în care oamenii v
colturie lumii. Majorit
ă a cunoaște limba gra
xtele antice. O fac nu d
verifi a, așintindu-și ure
cuvint, șoaptă sau foșna
celebra acustică a teatru
mister al frumosului ant
și umili, ne mai strădu
să-l descifrăm. Iar în c
lui cu Troienele a mai
muzicalitate extraordinar
lătorată emancipării cuv
a Euripide, începe să r
sine, oarecum independ
. Tăcerea de la Epidaur
uvintului. Mai există în
d de bănci al marelui an
ite de vreme jilțurile
din care urmăreau sped
ară, regii și personalită
: Eladei. Obieclul — ne-a
ul — s-a păstrat pînă ast
nd am fost la Epidaur, t
rămăs neocupate, cu ex
singur. A luat loc în el
erabil. Investimintat în
și barba albe, parcă dese
le lui Sofocle sau Eschil.
și mai mari tragedieni ai
nporane. Prezența sa a l
ropote de aplauze ce nu
Publicul, colegii mai tî
ră au celebrat Actorul c
i fost celebrat nici unul
s-au perindat în jilțurile

de începerea spectacol
ntunecat au căzut cîțiva str
La cîteva minute după s
nelor aplauze, pe cînd
spre autocare, pentru a
l Atenei. S-a dezlănțuit
nțială. Nici o picătură
jat însă în cele două ore
spectacolul. Încă un semn
rec există.

Margareta GYURCSIK
ARA, strada RODNEI
Manuscrisele nepublicate
fac la P.T.T.R.
Index : 42.907.

Cursivitatea illelor ce se în-
lănțuie prin însăși munca și
existența noastră de fiecare
clipă se constituie într-un
profund argument al angaja-
mentului plener al unui popor
de a-și înfăptui o istorie pe
măsura celor mai înalte idea-
luri ale sale. Debutul fructuos
în noul an, pus sub semnul
indicațiilor secretarului gene-
ral al partidului, tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU, de
a nu precupeți nici un efort
pentru îndeplinirea exemplară
a sarcinilor ce ne revin în
acest an al cincinalului, se
materializează acum, în aceas-
tă lună a lui Iăurar, cînd se
împlinesc două decenii de la
reorganizarea administrativ-
teritorială a țării, în fapte de
muncă remarcabile în toate
domeniile de activitate. Indu-
stria, agricultura, știința,
învățămîntul, cultura aduc cu

fiecare nouă zi argumentele
creșterii țării pe multiple pla-
nuri, sub semnul unei sporite
calități, vizind o dezvoltare
echilibrată a tuturor zonelor
țării, la parametri înalți, pe
deplin realști, jalonați de do-
cumentele Congresului al XIII-
lea și a celei de a V-a Confe-
rințe Naționale ale partidului.
Importanța factorului uman,
al angajării sale conștente, al
asumării unei istorii contem-
porane ce a schimbat din tem-
peli geografia materială și
spirituală a țării, ocupă un loc
central în definierea majoră a
României socialiste de azi. Pu-
ternicul patriotism revoluțio-
nar, al fiecărui om al muncii,
materializat în fapta și gîndul
său, în acțiunea sa civică, re-
sponsabilă, de fiecare zi, poartă
în sine elementele ce caracte-
rizează profilul uman și mo-
ral al omului nou, al construc-
torului demn, avid de cunoaș-
tere și innoire, dornic de a
edifica un chip demn de voin-
ța și credința a întregii țări.
După răstimpul celor două de-
cenii ce au trecut de la reor-
ganizarea administrativ-terito-
rială a țării, astăzi stau mar-
tore mărețele obiective indu-
striale, agricole social-culturale
ce au fost ridicate în toate zo-
nele țării, reusind ca-acum să
ne putem mîndri văzind cum
fiecare dintre județe participă
echilibrat, cu o aceeași voință
de mai bine, la dezvoltarea
întregii României socialiste.

Doă deceni, nu au însem-
nat doar ridicarea materială a
unor zone rămase în urmă, ci,
într-o aceeași măsură, trezirea
factorului uman spre o istorie
nouă, implicarea sa revoluțio-
nară la viața întregii țări, con-
știentizarea rolului și locului
fiecăruia la edificarea unei
Românie socialiste unitar dez-
voltate, aflată de calea progre-
sului și prosperității.

Patriotismul revoluționar — îmbold al participării responsabile

Istoria patriei propune gene-
rațiilor de astăzi și de mîine
marea lecție a iubirii de țară
ca uriaș izvor de țarie, ca o
criașă pirghie de program, în-
trucît îl însuflețesc în mun-
că și în luptă făcîndu-l să nu
dezarmeze în fața greutăților,
ci să lupte și să le învingă.

Dragostea de patrie își păstrează și își întărește acest ca-
racter în epoca noastră — epo-
că glorioasă înauzurată de Con-
gresul al IX-lea al partidului,
purtînd ca pe o strălucită efigie
pecetea gîndirii cetezătoare și
activității vaste a tovarășului
NICOLAE CEAUȘESCU —
epocă în care poporul român
este angajat cu întreaga sa
energie și capacitate creatoare
în lupta pentru progresul
multilateral al patriei, într-o
vie întrecere cu timpul. Dob-
lîndind temeiuri noi, izvorite
din noul statut social-economic
al omului în societatea noas-
tră, patriotismul revoluționar
socialist, simțămîntul adînc al
iubirii față de patria socialis-
tă reprezintă un permanent
îndemn la muncă temeinică, la
faptă aflată sub semnul înal-
tei răspunderi la investițiile
de gîndire creatoare, la cău-
tarea pasionată pentru per-
fecționarea activității. Dra-
gostea pentru patrie reprezintă
îmboldul interior al partici-
pării sistematice și responsa-
bile la viața societății, al im-
plicării active în opera con-
structivă ce se desfășoară azi
cu o anvergură fără precedent,

al asumării conștente a înal-
telor datorii pe care le presu-
pune o conduită civică, cetățe-
neasă înaintată, al înțelegerii
superioare a condiției de păr-
taș activ la înfăptuirea măre-
țelor programe pe care ni
le-am propus de participant
direct, nemijlocit la soluționa-
rea eficientă a problemelor,
operei de construcție socialistă
în țara noastră.

Patriotismul socialist revo-
luționar reprezintă un nese-
cat izvor de încredere în
puterile proprii, de a edifi-
ca orînduirea socialistă și co-
munistă pe drumul de lumină
al civilizației comuniste. Așa
cum sublinia tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU, cel
ce-și iubeste cu adevărat țara
este un luptător care nu se dă
la o parte în fața greutăților,
care nu se teme și nu se plînge
de aceasta, ci pune umărul
pentru înlăturarea lor, caută
rezolvări optime problemelor
ce se ivesc. Avînd în vedere
asemenea trăsături proprii
patriotismului socialist revo-
luționar, partidul nostru acor-
dă o atenție primordială acti-
vității politico-educative men-
nite să contribuie la transfor-
marea lor în componente in-
trinseci ale profilului moral-
politic al fîuritorilor orîndui-
rii noi, socialiste, simțămînte
și convingeri profunde, apte
să înriuească deplin și defi-
nitiv traiectul muncii și vieții
fiecăruia dintre aceștia, să de-
termine angajarea lor nepre-
cupețită în munca și lupta în-
tregului nostru popor. „Educa-
ția patriotică — sublinia tova-

rășul NICOLAE CEAUȘESCU
la Conferința Națională a
Partidului Comunist Român
— constituie o parte insepara-
bilă a dezvoltării construcției
socialiste, a formării omului
nou. Să sădîm în conștiința
oamenilor muncii, a tineretului
patriei noastre sentimentul
mîndriei de a fi cetățeni ai
României Socialiste, de a fi
participanți activi la realizarea
celei mai drepte societăți din
lume, de a fi permanent la
datorie, de a servi, în orice
împrejurări, poporul, patria,
independența și suveranitatea
României”.

plinește prin forța mesajului
transmis, prin capacitatea de a
se adresa în egală măsură îni-
mii și conștiinței, sufletului și
minții; ele trebuie să deter-
mine, să genereze sentimente
de respect pentru istoria zbu-
ciumată a unui popor greu în-
cercat, dar nicicînd îngenun-
cheat de vitregiile vremurilor,
sentimente de mîndrie pentru
apartenența la un popor cu
un aport original și deosebit
de însemnat la progresul ma-
terial și spiritual al umanită-
ții; ele trebuie să determine
hotărîrea de a prelua torța
întaișilor și a o purta cu

Permanențele țării

Ai țării sintem toți și țara e a noastră!
Orice izbînzî culegem, comori sînt ale noastre!
Am înfruntat alături viitorile, dezastre,
Păstrîndu-ne pămîntul și bolta clar albastră.

Da, rivna spre frumos, lăuntrice coloane
Sînt liante din arcușul cu trudă cucerit,
Ne-am afirmat vigoarea, popor nebiruit,
Din fași eminescian în plaiuri transilvane.

Ne oțelim credința în neam, în viitor,
În strînsă unitate ne-nseriem armonia,
Avem, iluminată, o țară: România!

Pe vatra-i ne-împlinirăm. Răzbi-vom, cert, aci!
Veghind în munșii țării cu piscuri argintii,
Sub steagul primenirii, eternul Tricolor!

AI. JEBELEANU

OSKAR SZUHANEK : Care moșești.

Un rol hotărîtor revine în
acest cadru școlii. Învățămî-
ntului de toate gradele. Nu nu-
mai că toți cei aflați pe băn-
cile școlii sînt la vîrsta elanu-
rilor generoase a receptivității
vii, a plămădii proprii per-
sonalității, ci, dinpotrivă, și
pentru că școala dispune de o
largă paletă de mijloace de ac-
țiune formativă, prin instruc-
ția școlară dobîndindu-se și
consolidîndu-se necontenit cu-
noștințele despre trecutul na-
țional, despre frumusețile și
bogățiile patriei.

Răspunderi înalte în acest
domeniu revin organizațiilor
de partid, de tineret, de masă
și obștești, instituțiilor de artă
și cultură, altor factori educa-
ționali, a căror menire se îm-

cinste prin anii ce vin, asigu-
rînd necontenita înălțare a
patriei în cinste, măreție,
demonitate și libertate, pe calea
deschisă de revoluția socialistă,
de edificarea noii orînduiri.

Măsura supremă a patriotis-
mului revoluționar socialist o
dau faptele, munca fiecăruia,
răspunderea cu care se acțio-
nează pentru îndeplinirea sar-
cinilor de la locul de muncă,
participarea efectivă la viața
socială, implicarea adîncă în
efortul generat și transpune
în practică linia strategică a
partidului, pentru îmbogățirea
patrimoniului material și spi-
ritual al patriei, pentru ridi-
carea sa pe noi culmi de civi-
lizație și progres.

Dr. Gheorghe ȘORA

Subiecte... de meditație

Pe măsură ce, în critica actuală, se manifestă, vijelios, asemenea unui recipient în care lichidul dă în clocot, tendința eroică a citorva dintre combatanți de a ieși câțiva pași în fața frontului literar, se poate observa — dacă ai ochii buni și atenția veșnic trează — și întărirea tranșelor situate la oarecare distanță de gălăgioasă linie întâi. Nu înseamnă că, luând notă de situație, avem naivitatea de a desluși în simpla dispunere pe terenul de bătălie — adică în strategie — garanția ierarhizării valorice. Sînt de găsit, aici, mai degrabă, niște date temperamentale, niște moduri proprii de situare a celor în cauză în contextul (sau în afara contextului) literar imediat. Unul dintre valoroșii noștri critici care nu vor să facă ordine, ci să pună ordine în întortocheatele lîțe ale literaturii este Gabriel Dimisianu. Acceptîndu-și — mai mult: dorîndu-și, urzîndu-și — poziția, criticul își trăiește, cu firesc și modestie, vocația de constructor. Arareori îl vom descoperi în postura de vameș, de păzitor al fermecatului palat al literaturii. Cu o admirabilă lipsă de crispare, chiar cu o anumită ingenuitate, Gabriel Dimisianu refuză orice ambiții inauguratoare. Prin aceasta, optînd pentru condiția sistematizatorului, a criticului care stă cu un ochi asupra cărții pe care tocmai o citește, iar cu celălalt fixează istoria literaturii, el nu admite că studiile sale vor fi mai puțin spectaculoase. Și, cu siguranță, vor fi mult mai temeinice. Provenind dintr-o structurală nevoie de ordine, scrierile lui Gabriel Dimisianu propun nu numai o situație, ci și o morală a situației. Îl interesează, desigur, și viața cărților recente. Însă interesul devine obsesiv cînd, urcînd pe spirala discursului critic, autorul încearcă să descopere circulația motivelor, adică unitatea secretă, uneori invizibilă, alteori pur și simplu ignorată, a unei culturi. În această ipostază Gabriel Dimisianu pare să se simtă, deocamdată, cel mai bine.

Pe lângă această imagine dominantă, vom descoperi și ceea ce, tot deocamdată, Gabriel Dimisianu își reprimă: tentația prozei. Incursiunile în zona memorialisticii sau, de ce nu, a epicului (ca în evocarea, în studiul dedicat lui Istrati, a unei Braile fabuloase și livrești, plină de parfumul propriilor amintiri, dar și fascinată de un personaj himeric) se subsumează discursului meta-textual. Injecțiunile subiectivității sînt, cel mai adesea, mărturia inflamării imaginației unuia critic obișnuit să scrie mai ales despre subiectele dragi. Așa se întîmplă cînd inserturile narative apar în articolele dedicate unor cărți de Petre Stoica, Mircea Martin, Mircea Iorgulescu sau Sorin Titel. În alte două împrejurări — în «tabletele» avîndu-i ca protagoniști pe Ury Benador și Georgeta Mircea Cancicov —, nu mai este vorba de simpla „seducere” a criticului de către subiectul scrisului său. Aici avem de-a face, fără puțință de tăgadă, cu abordarea unui alt spațiu literar. Pentru moment, Gabriel Dimisianu pune, cît poate, sardînă acestei corzi încă neștiută a scrisului său. El încă mai are multe lucruri de spus în critica noastră. Cartea sa anterioară, despre C. Negruzzi, ne dezvăluia propensiunile spre istoria literară ca spațiu al unui magnific spectacol al Ideii. Subiectele-le de acum ni-l relevă ca pe un avizat cercetător al seducției în nuvelele lui Caragiale (dar și în romanele lui Breban I), al citadinismului la Rebreanu și, conform aceleiași tehnici a urmăririi subterane a Ideilor, materializarea sa în proza citorva autori din generația '80. Nu trece neobservată nici capacitatea criticului de a surprinde mentalitatea viclii literare, precum și modificările aduse acestora de către timp.

Tocmai în virtutea acestor disponibilități, recenta carte a lui Gabriel Dimisianu depune mărturie și pentru ceea ce încă nu știm despre scrisul său.

Mircea MIHAIEȘ

* Gabriel Dimisianu, SUBIECTE, Ed. Eminescu, 1987.

cronica literară

Arta poetică

Nici o surpriză în ampla, substanțială antologie a lui A. E. Baconsky recent apărută în colecția B.P.T. a Editurii Minerva — Fluxul memoriei. Volumul, cum de altfel se precizează într-o Notă asupra ediției, este structurat „pe marile cicluri publicate sau pregătite de autor în ultimii ani de viață”. Așadar Fluxul memoriei (1967), Cadavre în vid (1969), Corabia lui Sebastian (1978), la acestea adăugîndu-se cîteva poeme inedite, grupate sub titlul Gramatică. Rămîn pe dinafară antologiei, ni se sugerează, poeme dintr-un (Inseminat) fond de manuscrise inedite, precum și, firesc, textele aparținînd în principal primei jumătăți a deceniului șase, stanțe cărora binevoitoarea supoziție a unei părți a criticii, dispusă a credita ideea cultivării metodice, implicit ironice, a clișeului și prefabricatului gazetăresc, nu are cum să le retragă pecetea de lucru datat, iremediabil caduc. Cum însă imaginea primului A. E. Baconsky, a prolificului autor al volumelor Poezii (1950), Copiii din Valea Arieșului (1951), Două poeme (1956) etc., se confundă cu imaginea comunitară a majorității poezilor epocii, versificatori abundenți, cel mult, pe teme jurnalistice, interesul lectorului poeziei baconskyene — ea și al lui Mircea Braga, alcătuitorul recentei selecții, se îndreaptă spre textele reținute de poetul însuși drept documente ale emancipării lirice din jurul anilor '60. Fapt este totuși că, dacă selecția operată de autor în 1967 — asemeni acelei acum apărute, ignora mai două treimi din producția lirică de plină la cea dată, fiul risipitor ce se va fi socotit A. E. Baconsky păstra, în treimea rămasă, cu o avarie nu întotdeauna justificată o moștenire a retoricii romantice pe care timpul nu a înțecat să o scoată la iveală. Căci dacă, în principiu, modele ale lui A. E. Baconsky sînt Ungaretti și Saba, Frost și Edgar Lee Masters, poetul pare mai curînd familiarizat cu modul de percepție sensibilă a romanticilor: Wordsworth, Coleridge, nu o dată Walt Whitman.

Purtînd multă vreme o netă tentă temperamentală, poemele lui A. E. Baconsky aveau să-și datoreze textura curență însumării de impresii, sugestiilor unei naturi „spiritualizate”, iar în ultimă instanță unei iubiri de ceremonial ce va reverbera, într-un fel sau altul, în tinăra poezie a anilor '60. Fapt imediat sesizabil, instituirea unui protocol al rostirii se va dovedi — în versurile antologate în Fluxul memoriei, cel puțin — nu o dată prevalentă în raport cu sentimentalismul intrinsec poeziei. Rezultatul este un mod fastuos-ceremonial al invocației — un decupaj al imaginilor ghidat de o sensibilitate rafinată: o poezie, am spune astăzi, livrescă, însă care nu își etalează cu orice preț și datele explorării culturale. De obicei, totul rămîne la sugestie iar dacă în experiența lirică pe care o propune A. E. Baconsky se regăsește totuși mereu voința de artă, înaintea acesteia, prin consecințe, trebuie așezată căutarea insistență a gestului simbolic, a emblematicului. E, într-un fel, în tot ce face Baconsky, un triumf al posturii lirice, al interpretării reflexive, sistematice, care își instituie ierarhia într-un amalgam de impresii poetice uzuale. Atunci cînd nu mai tentează să pună o ordine existenței, spiritul încearcă totuși să-i pătrundă sensurile, înțelesurile ultime. Judecînd după textele care au făcut rețetă în epocă, fiecare poem va fi fost menit să înregistreze o experiență capitală, un gest întemeietor, irepetabil. Poetul este veșnicul rătăcitor, cel mistuit de aspirația către un univers muzicalizat, către un cosmos „primar” — argonautul căutînd un liman, pentru a trăi finalmente cu nostalgia absolutului, e întemeietorul de cetăți, visătorul, înțeleptul etc. În „sufletul stratificat” al poeziei lui A. E. Baconsky un loc privilegiat îl ocupă, nu încapă îndolală, ethosul romantic — cu înclinația acestuia spre himerici și absolut, veșnic în căutarea inefabilului, a clișelor de grație, cedînd iluziei ori fanteziei, totuși nefcînd a-și pune în cumpănă, cu luciditate, liricele revelații

Lucian ALEXIU

* A. E. Baconsky, FLUXUL MEMORIEI, B.P.T., Editura Minerva, 1987.

Între textele de început și ciclul Hallipa, Hortensia Papadat-Bengescu a experimentat — cu un succes aici mai mic, dincolo mai mare — soluția „micro-romanului” pseudo-obiectiv. Într-aici Romanul Adrianei, Femeia în fața oglinzii și Balaurul. Substanța lor este, în linii mari, aceeași ca în primele sale proze, însă relatarea aparține unei voci naratoare la persoana a treia. Prozatoarea nu se îndură să-și părească psihologismul feminin (ca să nu zică „feminist”) și suspiciunile de transfer al personalității autoarei asupra personajelor încearcă să le elimine prin „îndepărtarea” acestora din urmă, dincolo de limita de competență (nu foarte rigidă, e drept) a vocii „exterioare” care povestește. Altă schimbare, mai subtilă decît aceasta de ordin naratologic, e ivirea conștiinței că structurile românești se constituie de la sine — grătie

Ori — mai bine-zis — a fost un conprototipul visător al eroinei lui Flacăra și a „evadat” din provincie, abandonată situația cea „strălucită”, și s-a „devoia” „declasaților care vin să se dea” „în girla turbure a populației caple” „Știînd să cînte, s-a angajat ca solonun” de operă și, dintr-un capriciu „bo” Adriana s-ar fi cercetat singură „aner” urmărea, sau ce mobil avea, nu „într-” „fost nici un răspuns deslușit.” „Alta” la conservatorul de artă teatrală „nela” curs liber „despre literatura liberă” „muzicale și împreunarea dramatur” „textului și acțiunii cu muzica” „ca ructi” „aceste premise se dezvoltă tema” „trării sentimentale, cu un aglom” „cortegiu de efecte melodramatice.” „Urm” luate dintr-o anumită literatură „mi” „sum. Adriana a fugit împreună d” „sută” „Milu Horăscu, „mic muzicant” (fle” „și „împiecat la o bancă” „fără” „u-

OSKAR SZUJANEK: Sat de munte.

amplitudinii lor și consecutivii capacitați de autonomizare „diegetică” — în filtru protector, și încă într-unul de remarcabilă eficacitate. Ca urmare, apar acum și sînt rodite procedee de disimulare din ce în ce mai puternice, pe măsură ce autoarea sesiza și testa virtualitățile retoricii recent adoptate (de parte de a fi și o retorică recentă). În acest proces, nu abandonul unui tip de sensibilitate se petrece în scrisul Hortensiei Papadat-Bengescu ci o matură reconsiderare a unor tehnici prozastice mai vechi, de aspect mai tradițional, capabile să anuleze vulnerabilitatea nestinsului elan confesiv.

Romanul Adrianei (publicat în volumul Sfinxul; voi cita, ca și mai departe, din ediția de Opere, vol. I, Ed. Minerva, 1972) desfășoară în șaizeci și ceva de pagini istoria bolii și vindecării junei femei pomenite în titlu. E „Doamna Adriana Prala din elita societății, soția prefectului dintr-o mare provincie, punctul de privire, de admirație și de invidie a șaizeci de indivizi care alcătuiau floarea parazitismului nobleței provinciale. apoi descrescînd treptat pe diferitele clase pînă la periferia orașului, cunoscută tuturor pentru că bărbatul ei era puternic și bogat, pentru că ea era elegantă și mîndră”.

— totuși — cu ei vreo „aventură” iubește, „Prezența lui fizică îl era... ferită”... Fragilă psihic, avînd „dinaute imaginea vie a degenera... tei, proiectată în chipul unui elev... obrazul livid, „contractat într-o ur... bolnăvicioasă”, poreclit „Melcu” și... o audiază fascinat din sala de... Adriana clachează: are „O con... cerebrală”, e stăpînită de „Febr... rebrală”, e pe ce să dca în „com... cația meningitei” și în „pericolul... liziei parțiale”. Însă tot răul e... bine, pentru că în spital o îngri... bravul doctor Sergiu, a cărui pa... profesională („Cîndu, astel cure... culoase fu pentru doctor ca o emo... amor. Asta era teată iubirea mea... lui: bolnavul și vindecarea — și... avea nevoie de altă”) se va transfor... cînd bolnava se va însănătoși, în... goste curată. Se îndesese pe... porțiune simbolismele gingașe, v... mișcătoare luînd un singur exem... Adriana e pentru personalul spitai... „mica lor pasăre rînită și plăpî... sul care stătuse mută atît timp și... avea de-abia o slabă clipire”! Rev... rea treplată a pacientei nu oculte... ncle amănunte prozale dar poate... prea „transparente” „precum trece... de la minefîruri moi de regim în ab...

didactica

Valențele educative ale familiei*)

Societatea socialistă, ale cărei eforturi sînt convergente spre o educație multilaterală și spre o integrare socială corectă și eficientă a tinerei generații, acordă, în egală măsură, importanță factorilor educogeni și stimulează acțiunile lor conjugate spre realizarea acestui deziderat. Cartea de față a avut drept punct de pornire primul și — pînă la un anumit nivel — cel mai important dintre acești factori, familia, considerată drept cadrul fundamental de viață și de dezvoltare a personalității copilului și adolescentului.

Investigația aparține unui grup de cercetători de la Centrul de Cercetări Sociologice al Universității București și valorifică rezultatele anterioare, din cercetarea teoretică a problemei, cît și altele, obținute prin anchete sociologice. După cum afirmă autorii, „propunîndu-și sarcina de a evidenția modalitățile și formele de educație ale adolescentului în familie, dar și unele ajunsi și lipsuri care prejudiciază obiectivele educației morale adecvate acestuia în familie, lucrarea de față încearcă să prezinte dintr-o triplă perspectivă, psihopedagogică, sociologică și juridică, problemele principale ale universului adolescentin și sarcinile care revin în raport cu aceasta familiei, primul rînd, și apoi celorlalte instituții și instanțe cu rol de socializare” (p. 1).

Dintre multiplele aspecte ale interrelației familie—adolescent, care obiectul cercetării, reținem cîteva. Accorînd familiei rolul primordial în educa-

Un om al luminii

În timpul luptei sale cu zeul, Alexandru Căprariu impresionează profund lumea literară. Vreo patru sute de zile și vreo patru sute de nopți, a încercat să-l convingă că luase o hotărâre pripită. Cu o energie rară, a pus în mișcare toate forțele terestre de care dispunea numai el și toate legăturile celeste, întemeiate de-a lungul anotimpurilor muncii sale literare, pentru a schimba înțelesul unui semn nevăzut.

Și astfel poetul Al. Căprariu s-a întors din drum, mingându-și cu privirea înșeninată, copilul, femeia și masa de scris. A alungat vestitorii de noapte și a deschis toate ferestrele către lumină, cu risul său tonic dintotdeauna, cu umorul abundent și ironia mușcătoare, iubind cu un fel de aviditate ceea ce prețuise până atunci, trecind la lucrul său pentru a împlini ceea ce numai el știa că trebuie să dureze neapărat.

Mulți prieteni au pornit la Cluj-Napoca, să-l întâlnească, mulți l-au căutat cu telefoanele, să-l audă, iar el i-a întâmpinat pe toți firește, cu molipsitoarea lui bună dispoziție. Și-a invitat colaboratorii la Tribuna, și-a căutat prietenii cu o nuanță, abia sesizată, de grabă. Patru sute de zile și patru sute de nopți, de la primele stadii ale anului trecut și până mai adineori, Al. Căprariu a visat și a scris cu o intensitate și cu o dăruire care îi încununează acum, cu noblețe, întreaga-i lucrare lirică.

Mai avea să-mi limiteze o poezie, mai aveam să-i închin un vers și să-i spun un gând păstrat pentru el.

Ultima dată când ne-am auzit, la telefon, a fost o discuție întreruptă. Acum îl aud din lacrimă: „Presimt apropierea zăpezilor. În aer / o zbatere ciudată, difuză...”; „Și dintre plecați, câți s-au întors? De unde, și cum?”

Într-un poem, Nici un copac nu vorbește, se confesează: „Caut mai multă lumină”, pentru a continua cu îndemnul: „Prietenii, faceți-vă flori / Și pieriți în fiecare anotimp / Așa veți rămâne voi înșivă”.

Poetul Al. Căprariu a fost și unul din cei mai generoși editori români ai acestei jumătăți de veac. Avea, ca director al Editurii Dacia, și-n întreaga sa înută intelectuală, un înțeles superior asupra noțiunii de valoare, pentru care întreținea un cult, ceea ce întregeste și iluminează profilul unui om de cultură de benefică distincție.

În vremea întâlnirilor de la Pontul Stîng, ne aminteam călătoriile. Eram departe de Zeul Necunoscut, cum numește Tăcerea, într-una din scrierile sale, Vasile Pârvan. Poetul era, prin excelență, un om al luminii și-n timp ce fiul său trecea, prin conversația noastră, spre azurul ilimitat al mării, privirea lui senină îl însoțea cu o bucurie de poem nemuritor.

Anghel DUMBRAVEANU

portrete

VASILE DAN,
APEL LA
RECURS

Am citit și parțial am recitat acum cele câteva volume pe care Vasile Dan le-a făcut să apară de vreo 10 ani încoace — și am avut sentimentul reconfortant al întâlnirii cu o poezie deplin constituită, cu traiectoria ei sigură, cu certitudinile ei, căreia nu-i mai rămâne (nu știu dacă îi sau nouă) decât să găsească punctul luminos de intersecție cu atenția unui public mai larg de critici și „simplici” amatori de poezie. Remarcabil, încă de la început, aceste versuri de un lirism intens sînt bine controlate de gândire, ceea ce e mai greu de găsit într-o imensă producție a poeziei noastre actuale. Și e cu atât mai remarcabil faptul, cu cît modalitatea sa lirică (poezie a exultanței) pare să stea la antipodul unui control rațional. Repeteele sale în literatura română de azi sînt destul de îndepărtate unul de celălalt. Într-o primă fază (Priveliștile), pe care el a depășit-o fiind cu sine, la modul dialectic, ce era de luat, o anum. delicatețe superior juvenilă și un patetism și el de bună calitate, al unui poet cultivat, dar cu nostalgia stării genuine, amintesc de scrisul Anei Blandiana. Nori luminați lasă deja să se întrevadă o afinitate mai profundă și mai de durată — cu poezia lui Ștefan Aug. Doinaș. Spun acestea nu ca să-l îndatorez pe Vasile Dan culva, fiindcă nu ar fi cazul, mai ales că nu sînt repere din interiorul generației sale (dar care e generația sa?), ci pentru o primă aproximare de lectură. Dacă putem invoca legitim aici poezia lui Doinaș, atunci e vorba despre un Doinaș fără chingile sale sublime (ritm, rimă, formă fixă etc.) ce dau atîta strălucire expresiei. Însă, ca dincolo la Vasile Dan metafora, deci viziunea, îngăduie perceperea unei lumi mai pure, pe care un ochi interior o iscă oricî și o mîină infinit delicată o reproduce în conturul sub-

țiri, gata să se șteargă. Și, tot ca dincolo, combustia interioară, rezultată dintr-o permanență încordare a unor hipertrofiate simțuri ale psihicului, simte nevoia unei temperanțe venind dinspre obiect — de aici convocarea unei întregi și complexe figurații a hibernalului, ca în poezia pură. La mijloc poate fi și un împrimut livresc, însă nu atât de mare încît să nu gli-cim o investiție psihică intimă: o percepție veche (a ninsorii, a gheții, a frigului) în care poetul coboară cu nesfîșite delicii. În sfîrșit, el are în față, în primele sale volume și apoi în ultimul (Elegie în grădină), imaginea unei „cetăți” plutitoare, strălucind în toată splendoarea ei ireală: Helada. Prezența ei satisface o tentație profundă și constantă la Vasile Dan — descrierea feței fragil-hermetice a lumii, un hermetism solar, unde emisia luminii trebuie să întunece privirea, s-o orbească pentru ca pe ecranul ei obscur să se aprindă hieroglifele unui alt orizont, paralel și ascuns.

Ca o contrapunere la exultanța și patetismul deja pomenite, încă în Priveliștile apar efecte ale voinței de „intelectualizare” ca un atentat la viziunea prea delicată, printr-o sintaxă mai abruptă, mai aspru tăiată. O dată cu Arbore genealogic toate aceste relative excese își vor găsi o formulă echilibrată, în care, fără crispări, frumusețea (căci Vasile Dan nu a renunțat la această „prejudecată” a poeziei de altădată) vine să locuiască firește.

Gestul fundamental al viziunilor lui mi se pare eliberarea, posibilitatea mereu la îndemînă a abandonării trupului și a materiei stînd în puterea gravitației, iar ce se ridică e un duh purtînd cu sine tiparele senzorialului — de unde toate formele numeroase, ale exhalției. Și starea fundamentală e somnolența, somnolența aceea care vine toată lumea știe de unde în poezia noastră. Ea îi prilejulește lui Vasile Dan versuri de mare forță și frumusețe, din rîndul celor pe care romantismul le-a dat, nu mă sfîșec s-o spun, în zilele lui bune: „Îmi dăruie, mult așteptat, musafirul e scoică / (în ea se aud marile valuri, / secolii, iar dacă ascuți — Demonul / de mătăse, învăltoitor al Eternității).” (subl. mea.)

În afara curentelor „la modă”, poetul arădean nu e singurul, firește, în situația ex-centricității, unde stă alături de alți clițiiva autori de certă calitate. I se poate prevedea o nu prea îndepărtată „recuperare”.

Vasile POPOVICI

mai normale: „Dar azi ti era scris să la contact cu ceea ce e ta, e și substanțial și să înceapă a deprinde organismul ei alb cu infiltrarea lentă a toxinelor vitale...”. Doctorul Sergiu îl satisface nevoia de a vedea doar alb în jur și îi va umple camera cu flori albe, ca la o cununie ideală („florile umpleau odaia de bolnav care semăna cu un imens paner de nuntă”). Totul se încheie printr-un sărut pe marginea patului, încălzit în lacrimile de fericire ale Adrianei. Trasă în jos de excesele „mole”, proza e de luat în seamă datorită anumitor pasaje de acuitate analitică și efortului de adaptare a unor structuri narative percepute la altă scară decît în prozele de pină acum.

Următoarea experiență a amplitudinii microromanești se consumă în cele o sută și aproape patruzeci de pagini ale Femeii în fața oglinzii (editată într-un volum independent în 1921).

permanențe

Hortensia Papadat-Bengescu — filtre narative

Titlul definește la modul programatic și deopotrivă înșipat — cum se mai întâmplase cu Ape adînci și cu Femei, între ele — proza Hortensiei Papadat-Bengescu. Simbolul central al oglinzii ordonează materia psihologică, distribuind-o pe palere diverse de semnificație și contribuind — astfel — la supraelajarea structurii filtru a textului. Personaj principal e tînăra Manuela, sensibilă și visătoare ca și suratele ei din volumele precedente, la limita maladivului. Întruchipează — de fapt — eul profund feminin, în timp ce sora ei Alina, care apare ca termen de contrast, corespunde eului pragmatic. Nu se întâmplă mare lucru în roman: Manuela meditează, își tot analizează trăirile, are viziuni, trăiește „Calvarul închipuirii” (titlul capitolului V), rememorează scene și așa mai departe. Vocea naratoare ne spune că fata e „muzicantă”, însă singura ei ocupație pare să fie introspecția. Mă aflu că „Era o castă pasionată și nedeșteptată bine” și — cum singura se consideră — „o idealistă deoarece caut frumosul pretutindeni”, că are o „nemulțumire fără motiv concret”, „un răv penibil”, despre care știm că în Engliera se numește spleen, că e „Melancolică din toate lucrurile necunoscute, turburată de nădejdea și dorința lor” sau că într-o noapte „Era în ea ceva obscur, care nu se ridica la cugetare, care o făcea să nu se culce”. Evenimentul perioadei e înamorarea de un anume Vilsan, de care se simte legată printr-„Un fel de logodnă ideală și mută”, sugestivă simbolic („Logodna mea e o trestie rigidă și subțire, plutitoare pe ape tulburi, ce mi-a venit cu un val și după care m-am dus pe un val spre sventura marilor naufragii”). Urmărindu-l mai mult de la distanță, ca pe o id-alitate, o virtua-

păru că nu mai are ce cerceta în oglinda sufletului. / Atunci femeia fără de oglindă, cu o privire stîngace, nouă, păienjenită, străină, se uită împrejur.” Static prin regula pe care și-a fixat-o din start, prolix în unele zone, romanul are în primul rînd meritul de a fi construit această vastă rețea simbolică, elocventă pentru gradul mai mult decît meritoriu pe care Hortensia Papadat-Bengescu îl atinsese în direcția intelectualizării emoției.

Sub semnul celuiiași al treilea model ar trebui analizat Balaurul — și poate chiar și proiectul romanului despre „Fetiță”, reconstituit de curînd după numeroasele fragmente rămase. Notez acum numai cîteva lucruri ilustrative pentru felul în care înțelege Hortensia Papadat-Bengescu să construiască structurile microromanești. Lui Ibrăileanu îi scria la 10 iulie 1918 despre niște „note zilnice, cu mult prea personale” legate de cele trăite în perioada primului război mondial, și continua în limba autentică: „M-am oferit ca obiect de experiență celor mai dureroase, căci credeam într-o noimă. Am privit cît mai bine și am suferit cît mai mult. M-am vîrît în miezul cel mai activ și obositor al împrejurărilor, crezînd că trebuie să văd și hotărît să notez cîndva, în limita puterilor mele, ceea ce am văzut.” Materialul „cu mult prea personal” a fost prelucrat, trecut la persoana a treia și a devenit micromanul (de o sută optzeci de pagini — cifre pe care le dau, cu aproximație, pentru formatul obișnuit, în 8°) Balaurul. Absorbînd astfel în respectiva structură prozastică, substanța autobiografică s-a „transfigurat”.

Ion Bogdan LEFTER

cația morală a adolescentului, autorii stabilesc gradul de responsabilitate care revine acestui mediu, în sistemul educativ general, influența climatului familial asupra sistemului de valori morale ale copilului, precum și criteriile și finalitățile divergente ale socializării în familie, adoptînd o poziție creatoare: „Valorile morale ale familiei sînt desigur premise esențiale, dar ele nu pot suplini erorile unui proces de socializare bazat excesiv pe argumentul autorității sau dezideratul exclusiv al conformității și pe ignorarea individualității și creativității în formare ale tînărului” (p. 78).

Cea mai mare parte a cărții este dedicată problemelor funcționalității (disfuncționalității) familiei ca sursă principală a adaptării (inadaptării) și integrării (neintegrării) sociale a adolescentului. Accentuăm importanța care trebuie acordată acestor aspecte, întrucît conduita morală a copilului și adolescentului este dependentă direct de mediul familial, iar carențele acestuia (uneori greu vizibile la o privire superficială) au urmări dintre cele mai diverse, dar întotdeauna negative. Multiplele exemple concrete pe care le aduc în discuție autorii demonstrează suficient de clar necesitatea unei „educări a educatorilor” și a unei corelații mai strînse între factorii implicați în procesul educativ. În ansamblu, cartea este un îndemn la reflecție și la autoanaliză pentru „grupul familial” și o bună bază pentru crearea unui mediu educogen corect în familie.

Prof. Silvia TĂTARU

* D. Bănciu, S. Kădulescu, M. Voicu, ADOLESCENȚII ȘI FAMILIA, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1987.

mai bine-zis — a fost un visător al eroinei lui Flacăra din provincie, abandonată de cea „strălucită”, și s-a adăptat la viața de sărăcie așililor care vin să se dea în turbure a populației capitale, sau ce mobil avea, nu și un răspuns deslușit.”

— cu el vreo „aventură” — Prezența lui fizică îi era neplăcută. Fragilă psihic, avînd o imaginea vie a degenerescenței în chipul unui elev idiv, „contractat într-o urtică oasă”, poreclit „Meleu” și „fascinat din sala de clachează”. are „O conștiință”, e stăpînită de „Febra”, cît pe ce să dca în „complicități” și în „pericolul patologic”. Însă tot răul e că în spital o îngrijesc doctorii Sergiu, a cărui pasiune e „Gîndu”, astel cure mai u pentru doctor ca o emoție, ea era toată iubirea meseriei navul și vindicarea — și „ole de alta.”) se va transforma în insănătoși, în data 10. Se îndesese pe nervii simbolismele gingașe, viziunile și Lînd un singur exemplu pentru personalul spitalului, pasăre rînită și plîpînă, se mută atîta timp și acută, o slabă ciripire.” Revenită a pacientei nu ocolește nîmte prozace dar poate de nspănteie „precum trecerul cărunt moi de regim la alte-

le familiei*

convergente spre o educație eficientă a tinerii generații, ducogeni și stimulează relații. Cartea de față a avut o alt nivel — cel mai important cadru fundamental de viață adolescentului. i de la Centrul de Cercetări rezultatele anterioare, alți obținute prin anchete sociologice, arca de a evidenția modalitățile în familie, dar și unele needucației morale adecvate prezente dintr-o triplă perspectivă, problemele principale ale raport cu această familie, în cu rol de socializare” (p. 17). milie—adolescent, care face rolul primordial în edu-

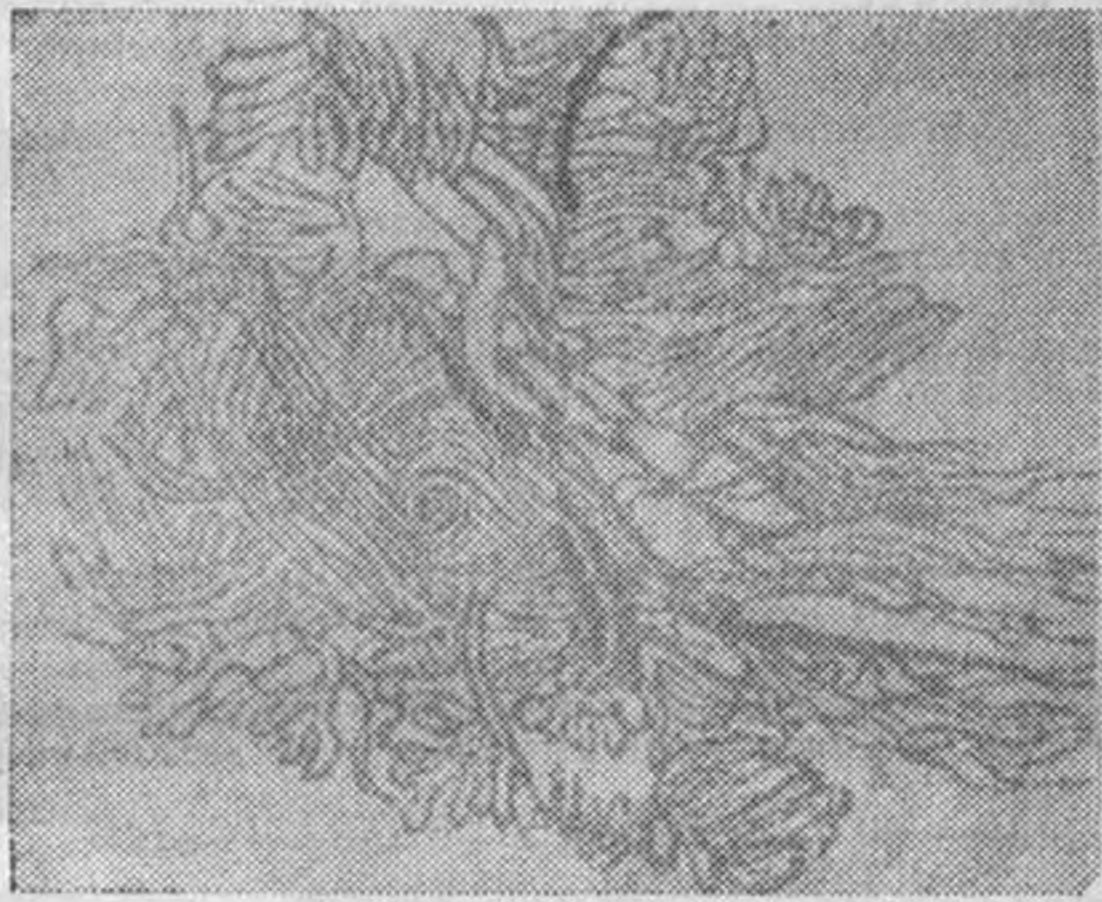
Nichita Stănescu

PARTIDUL

Acasă, înseamnă Partidul.
Bine
se poate traduce,
din limba română,
în limba română,
prin cuvântul Partid.

Al inimii
prin bătaia inimii
se aude.

Al pământului,
tot prin inimă se aude.

JECZA KLARA : Infloire.

Constantin Salcia

PORTRET DE ȚARĂ

Cu cine să te-aseamăn, scumpă țară,
Și ce să-aleg din zestrea-ți milenară,
Cind orice colț de țarină străbună
Și orice piatră care-n vad răsună,
Orice ogor pe care rodu-nvie,
Sint daruri moștenite dintr-o mie ?
Stau munții treji, cu virfuri sentinele,
Părtași la lupte ericene și grele
Și pieptul lor de cremene-oțelit,
Ca pe-un copil, mereu, te-a ocrotit.

Izvoarele și riuri și piraie,
E clocotul ce fierbe-n vilvătaie,
E seva ce-ți hrănește viitorul,
Spre care năzuiește-ntreg poporul.

Cu cine să te-aseamăn, scumpă țară,
Cind tu renaști în orice primăvară
Și-n orice an ce vrednic s-a-nălțat,
Trecutul zace-n neguri scufundat ?

Un orizont senin, ca de smarald,
Ți pregătește azi urcușul nalt
Și visele scăpate din zăbrele,
Se suie-n voie pină sus la stele.
Ești ca un pom cu roadele-aurite,
Scăldat pentru vecii de mâini vrăjite,
Ca să ne dai din cupa ta să bem,
Lumina vieții, care toți o vrem.

Amplu și impresionant document despre viața și activitatea tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, expoziția națională omagială dedică o întreagă sală lucrărilor teoretice ale marelui om de partid și de stat, ce se constituie într-o operă impresionantă prin complexitatea ei. Vastitatea problematicilor prezente în volumele conținând gândirea teoretică novatoare a secretarului general al partidului stau la baza măreței opere de reconstrucție a țării, înfăptuită în patria noastră în cea mai fertilă etapă a sa — EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU. Problematice abordată vizează toate domeniile vieții economico-sociale ale României în acești ultimi 22 de ani de istorie nouă, constituindu-se într-o edificare măturie asupra contribuției secretarului general al partidului la dezvoltarea creatoare a gândirii și practicii revoluționare contemporane. Ideile-forță cuprinse în opera sa teoretică, devenite realități ale României de azi, atestă justiția lor vizionară în condițiile specifice țării noastre, cum și consecvența ce caracterizează hotărârile luate de Partidul Comunist Român în politica sa internă și externă în această perioadă.

O primă vitrină din expoziție cuprinde cele cinci volume ce prezintă desfășurarea și documentele adoptate la Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea, al XII-lea și al XIII-lea ale partidului, momente reper, care au constituit tot atâtea trepte ale procesului de construcție socialistă a României. Argumente ale consecvenței politice duse de partidul nostru stau documentele Congresului al IX-lea, care a prefigurat în mod exemplar trăsăturile etapei istorice pe care am parcurs-o. Aceste documente au fost amplificate în mod exemplar prin hotărârile adoptate la Congresele și Conferințele naționale ale partidului, răspunzând vizionarismului secretarului general al partidului, tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, care, încă în 1965, relevând faptul că în fața națiunilor apar momente istorice unice pentru destinul și viitorul lor, sublinia impor-

Am cerut să părăsesc spitalul, eram împăcat și simțeam nevoia libertății depline. Aveam două luni de singurătate, nevasta sigură de lunga mea spitalizare plecase înapoi, să vadă de restul familiei, destul de departe ca să mă simț în siguranță. Camera de hotel unde nu mă refugiam decât noaptea, mă mulțumea întru totul: străină, neutră. Toamnă mai ploioasă decât altădată, dar caldă; apucasem să stric deja două perechi de pantofi comozi, buni de alergat, orașul mi-a înghițit în câteva zile mult peste șuma pe care mă bazasem la început. Ușor îngrijorat devenisem pentru că pierdusem și câteva din cele mai trainice obiceiuri, micile mele manii, zgîrcenia, ursuzenia, chiar obiceiul de a fuma pipă. De asta legasem (și nu de tratamentele dumitale, doctore Slav) și apariția insidioasă a unui fel de puf un păr moale și fin, cam decolorat, care începuse să-mi năpădească marginile cheliei. Uneori, tînjeam cu gândul după cineva, îmi revenea cu încăpăținare în memorie o vorbă sau o privire a soției mele, atunci rătăceam și mă trezeam în cardere mărginașe, cu totul necunoscute, lângă o poștă de periferie, și cumpăram ilustrate colorate pe spatele cărora abia îmi ajungea albu pentru cele scrise. Sigur, destinația era mereu fictivă, le aruncam în cutia poștală și mă simțeam aproape ușurat. Slăbisem în scurt timp, ajunsesem de necunoscut, nu mai vorbeam decât rar cu voce tare, nu mă mai certam cu îngrijitorii, copiii vecinilor, vizitatorii de la chioșcuri; semăna cu leneș liniștea ce mă ajuta, dar nu era doar atât.

Devenisem pentru înția oară atent la transformările mele fizice, în oglinda liftului, în care străluceau niște ochi necunoscuți, cenușii, aproape albaștri și tăioși în locul celor brunți și molațici din fotografiile vechi. Descoperirile de fiecare zi însă fără a fi fost trecute prin înțelegerea mea nici jumătate, nu făceau decât să-mi sporească foamea aceea fără fund, spaimă încă nelămurită. În una din zile am înțeles totuși cum se legau toate în fiere dimineață, la parterul hotelului, chiar în fața liftului, la ora la care îmi făceam apariția, spre exasperarea portarului, o femeie destul de trecută, dar în nici un caz lipsită de interes cobora scările de la etajul întâi. Coincidența se repetase cu îndărătnicie, chiar dacă mult timp se scursesese fără să o simt. Femeia dispărea apoi pentru tot restul zilei; îndepărtându-se decisa, vag agitată. După suprescizarea provocată de scurta întrevedere, pașii mă purtau fără nici un

efort de voință către locuri îndepărtate, suburbii, străzi anonime, ori din contră, isterice și colorate, strălucitoare: toate fotografiu, fotografii șterse, binevoitoare.

Cu cei de dimineață ce porneau spre lucru preferam să nu dau ochi. În amintirea zilelor lung și egale ale unui joc uitat, stinsul și apăsutul becului

cizmele tropăiau la fel pe mozaicul holului, nervos, dezordonat ori poate doar multumit, juvenil, ochii machiați cu voie bună dar nu și atenție în „mască rîzînd”, haloul de fard de culoarea zilei... ochii verzi, dacă nu aurii, liliacii? Și pe cît o ocoleam cu privirea, enervat, resentimentul îmi creștea pentru simpatia pe care l-o arăta „soarta”

repede. O femeie eehilibrată și iubilantă, dar cu șterse contururi, în da-mi aceluia talent netăgăduit pentru viața

Totul, amănuntele fiecărei apăsăm expresia de nelămurit a feței, un o m-a tur, (o surpriză neplăcută — un supăres nens venerian), marginile cu nasăgă pierderii ale blăni imense, depășerădu-se și făcînd loc culorii stridentelege rochiei subțiri și scurte cizmek de iarnă, roșii, cam scoflecite pentru înit, zinvoltura cu care erau purtate, nelu hilară, și totuși desăvîrșită, mult înela în cata decență a ansamblului de cel în turi, întoarceri-priviri-piruet-miscăm gră vestmintele.

Într-o anume amiază, pe o stradă ei i nune uitat, trăiesc o experiență și a vis — un copil izbea cu pietre o vruie slabă și prăfuită Repulsia, acel mi m nescut și pitic fel de ură, mi-a lio ce nelntîrziat în gânduri, după cum i cevi sigur, și în priviri. Fusese de ajun, lînd pasărea, care nici măcar nu fusăti, atînsă, el doar mimase charaghios am fel de agonie, să rboare de sub nabil copilului cu buza ridicată a plîns, pros, tru ca totul să se topească într-o bliul i lumină, dincolo de ploaie (care orioată i nu m-a lertat, sumar apărât de copt A mul de vară). Lumină simțită și de rrau cul războinic, un prilej de alit. Părimb sentimentelor prin care trecusem (Treb dădea un liniștitor sol de certitud fără armistițiul cu propria mizantropie în. M colorase plăcut, după lungi săptămîmă de paloare obrajii cercetați în ogli... c liftului. Un singur simbur de necă e nescută răutate rămînea viu, sub pierb a în așteptare, ca pasărea de pradă pri femeia din fiecare dimineață, apar pole ei cu miros de iarnă. După un scitot timp de gîndire se desluisese și plăceacla serilor tîhnite pe terasa camerei de de sal tel, sub cerul înstelat, a cearsafurur. I proaspete mirosind a lavandă. Și în si teptare, răbdarea adică, mi-a fost i mi- plătita: într-o seară oarecare, sub i voc spontan impuls, mi-am dorit să asor sci mică și mi-am cumpărat un bimai pentru un recital neanunțat decit v m pripă, de muzică de cameră. O st-l a veche, îngustă. Intunecată și foatrea înaltă sală de concerte adăpostea cliatur spectatori gravi și atenți printre ceri c nici mai mult nici mai puțin — chipranț în fine nemiscat al vecinei de holde la bruce înflorit deasupra uriașei, nelul e sitei blăni. M-am pomenit în aceadut i noapte, pe terasă șoptind cuvinte la sens, vorbind despre mine mereu atin persoana a treia și chiar numindu-miștiut în alint, August. Am dormit spre rii vigi visînd, îmi amintesc cu siguranță, cile de un copil scîncește undeva aproape,

Lucian
P. Petrescu
TIMP
ȘI ANOTIMP

OSKAR SZUHANEK : Peisaj venețian.

sub sticla biroului. Apoi diagnosticul precis și documentat, dar din păcate tardiv al neoplasmului pulmonar, dragă doctore Slav... Nu voiam să mă amestec, iar la ceața groasă a dimineților în care pluteau nemulțumiri mahmure, griji, osteneți, excitația celor ce pleacă, alte becuri sub stică. Nimic nu m-ar fi făcut să nu mă supun unei noi, ce e drept mai suportabile obișnuințe, în afară de întîlnirile de fiecare dimineață cu acea femeie grăbită, îmbrăcată cam alurea, nepotrivit vîrstei și anotimpului; veșnic punctuală. O femeie cu părul ca spicul... scurt și ciufulit... amănuntele nu mi le amintesc după singure puterile mele, ele sînt în schimb dovezile de care vă vorbeam... o coafură complicată, deloc firească, îmbrăcată într-o blană mare și multicoloră dintr-un animal inimaginabil — uriașă în tot cazul — spre deosebire de trăsăturile ei... gracile. Astfel, uriașă, apariția ei nu înțiga totuși pe nimeni,

de care vorbești, doctore Slav, simțeam cu uimire cum încep să-l cunosc fiecare amănunt al fizionomiei numai aparent comune, fiecare trăsătură, gesturile ei pripite și inutile. Îmbrăcată uimitor de gros — căci dacă soarele nu mai era cel din august, nici iarnă nu prevestea — și totuși, mobilă și răzbitătoare, își croia drum prin toate locurile căutate, fără a înțiga pe nimeni. Din contră, puținul deșteptat la ora aceea se uitau cu aerți impertinent și insinuant al ironicilor, mai degrabă la ținuta mea lejeră. La costumul meu subțire de culoarea nisipului, în care de altfel mă simțeam perfect. Imaginea devenită confuză a iubitei mele soții mă neliniștea atunci, împotriva tuturor tristeților birocratice, a grijilor de bărbai iscodiți de la cafăua de dimineață. Chipul său mi se năzărea, iar în fața ochilor, tînar, palid blondul suav al părului și temperamentului, în ciuda nasului venerian, voluntar, și a bărbiei

Particularități ale dezvoltării socioculturale în Valea Carașului

Multă vreme am fost inclinați să credem, sub influența cercetărilor moderne, că tradiția culturală „n-a coexistat pașnic” niciodată cu modernizarea. Într-adevăr, ce reprezintă lumea contemporană altceva, sub raport cultural, decât un asalt continuu al modernizării asupra tradiției? Dispar nu numai culturi, ci chiar și așezări umane sau se reclădesc din temelii. Au dispărut aproape complet satele în Anglia, nu s-au mai putut forma în S.U.A., au devenit mici orașele în Germania etc. Era greu de presupus că undeva, în lume, se acumula și un alt gen de experiență. În cazul dezvoltării economice a României, problema fusese pusă mai demult, începând cu C. D. Gherea. Așa cum nu a preluat tiparele industriale clasice, se pare că țara noastră nu le-a preluat nici pe cele de rezolvare a opoziției dintre cultura tradițională și cea modernă. Fenomenul este nou și îl considerăm de excepție, deoarece ne atrage atenția asupra originalității dezvoltării noastre culturale. Problema reapare și în cazul relației dintre tradiția culturală și modernizare, concretizată în ceea ce noi am numit „sinteza culturală organică timpurie”, care se va dovedi o realitate culturală viabilă, continuată, în perioada interbelică, cu ceea ce am numit „cultura de cămin cultural”, iar în vremea noastră, cu Festivalul național „Cântarea României”, care încearcă o nouă sinteză organică între tradiția și inovația culturală.

Ne dăm seama că cele trei etape ale evoluției relației dintre cultura tradițională și modernizare merită o atenție deosebită nu numai din pricină că oferă o înțelegere mai largă a evoluției noastre culturale, ci și pentru că pune stavilă generalizării mecanice a viziunii occidentale asupra culturilor tradiționale în raport cu societatea industrială în continuarea. Te propunem să surprindem doar „cazul semnificativ” al acestei sinteze, care nu exclude nici existența unor zone neatînse de modernizare și nici pe cele atinse periferic. După îndelungate și migăloase analize documentare, am ajuns la constatarea că sinteza culturală organică timpurie s-a realizat în forma cea mai evoluată în Banat, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. Înainte de a analiza motivele acestei sinteze realizate aici, și nu în altă parte este necesar să demonstrăm, mai întâi, existența fenomenului.

La începutul secolului nostru, marea majoritate a satelor românești nu venise în contact cu industrializarea nici direct și nici indirect. Cățiva au venit în contact sporadic. Totuși, unele sate au avut un contact mai profund cu industria, încă la sfârșitul veacului trecut. Este vorba, în special, de satele din Banat. Industria Reșiței avea o vechime de peste 100 de ani la sfârșitul secolului al XIX-lea: extracția fierului și cărbunelui era și ea foarte veche. Întreprinderea din Toplet intrase în funcțiune în 1884. La Oravița a luat ființă cel mai vechi oficiu minier (1730), au fost construite primele baraje (1733). În această zonă s-a hotărât înființarea uzinelor de fier de la Reșița (1768), a luat ființă cel mai vechi teatru din țară (Oravița 1817). Oravița-Baziaș devine cea mai veche lăutărie ferată a țării (1847). La Oravița se deschide prima expoziție de industrie și comerț din fosta monarhie austro-ungară (1869) etc. În Banat, așadar, dezvoltarea industrială este o realitate la sfârșitul secolului trecut. În plus, dezvoltarea industriei capitaliste se făcea în condițiile unei populații locale românești numeroase și ale unei irizații de destrăduționale puternice: imperiul austro-ungar orind să facă din Banat o zonă cu totul „nevișă” sub raport național. Prin urmare, două presiuni asupra culturii tradiționale: una — industrială, și a doua — politică. De fapt, stăruia în într-un clește de presiune politică și economică, zona Banatului a acumulat reacții adverse firești și cum acestea nu puteau lua alte forme au migrat în singurul domeniu accesibil — cel cultural. „Explozia culturală”, specifică Banatului din

cea de-a doua jumătate a secolului al XIX-lea a avut însă la bază încă două determinante: tradiția culturală puternică a satului și prezența unor arturari capabili să o stimuleze și să o dezvolte, adăugându-i un anumit gen de creație cultă. Așadar, în ultimele decenii ale secolului trecut și primele două ale celui actual, Banatul se remarcă printr-o cultură angajată, ale cărei sarcini erau determinate de lupta pentru emanciparea națională și socială a maselor populare. Ca urmare a acestei situații, cultura bănățeană capătă o specificitate anumită. Motivația apariției sale în Banat este următoarea: „explozia culturală” a Banatului la sfârșitul secolului tre-

banatica

cut și începutul veacului nostru nu poate fi ruptă de lupta bănățenilor pentru identitate națională, de prezența unor personalități care au înțeles corect importanța momentului și a modului în care trebuie acționat, pornind de la un program limpede de acțiune — legat de idealul unității naționale. Dar un anumit „complex cultural” local a făcut ca înțelesul mai larg al culturii bănățene din perioada la care ne referim să „scape” analizei. Căci Carașul este o zonă care se industrializează în continuare dar își păstrează tradițiile mai mult decât altele, având chiar tendința de a le reface, o zonă în care au apărut scriitorii și poeții țărâni autentici și, încă de multă vreme o zonă în care muzeele se înmulțesc, conservând conștiința istorică a locurilor, un spațiu în care industrializarea, încă de la începuturile ei, a acționat altfel decât în alte părți ale țării.

Pusă astfel problema, înțelesul locului și rolului culturii bănățene în ansamblul culturii românești se schimbă, devenind din paradoxal și particular, din pitoresc și specific, „capul de serie” al unor transformări culturale pe

S-a îmbrăcat în dragoste...

„Gol m-am născut pe lume, / și rămâneam gol pentru vece, / De nu deschideam spre fiecare ram / ferestrele surfului...” — a scris Endre Károly, acum vreo cincisprezece ani, și ceea ce a formulat atunci la vârsta de 90 de ani, se pare că a fost o constantă a vieții întregi, o constantă perenă a unei concepții despre viață.

Marele învățător al lui Endre Károly a fost primul război mondial. Aici, scufundat nu numai la figură în nămol, mizerie, lupul și atacurile reînnoite ale malariei, ale febrei tifoide, în ploaia de gloanțe, învăță pătul ce pericol reprezintă lipsa dragostei între oameni, ce otrăvă periculoasă e cuvântul manipulat care dezvoltă sindromul inuman al naționalismului și sovinișmului, care opune oamenii oamenilor în scopul îmbogățirii celor puțini, în scopul măririi puterii celor puțini. În mijlocul celui mai mare măcel al istoriei de până atunci, Endre Károly trage concluzia importantă că intoleranța, vendeta, teroarea nu pot sugera nici o soluție viabilă la problemele omenirii, doar dragostea între oameni poate fi opusă agresiunii perpetue.

Seninătatea surfului, dragostea generale pentru toți semenii acest surful câștigat cu prețul unui glonte ce s-a

consemnări

Romanul și etologia

Marcu Mihail Deleanu a debutat ca prozator în 1983, cu volumul de povestiri *Acvariu pe nisip* (Ed. Facla). I-a urmat apoi romanul *Baraj* (Ed. Dacia, 1985), iar acum este prezent în librării cu un nou roman, *Zodia Berbecului* (Ed. Dacia 1987), fapt ce demonstrează o bună ritmicitate în scrisul autorului.

Ca și romanul anterior, *Zodia Berbecului* este un roman al actualității care se individualizează prin tehnica narativă folosită.

Romanul abundă în inserturi, autorul vînd parcă să demonstreze că există posibilități nelimitate de a introduce totul în roman (citate din cărți, din manuale de școală, din presă, oracolul berbecului, maxime silvestre, inscripții, texte pentru coroane colinzi, liste de termeni, caligrafii de copii preșcolari, reclame comerciale de tot hazul, texte de muzică populară și ușoară, texte în limbile germană, engleză, franceză etc.), inserturi care nu au rolul de a secționa discursul narativ, ci de a-l susține. Astfel, citatele despre comportamentul animalelor vin să exemplifice comportamentul personajelor.

Ca și o bună parte din confrății în a căror descendență se situează, M.M. Deleanu a ucenicit îndelung „la ușa domnului Caragiale”. Persiflajul și jocul de cuvinte (prezent și în numele personajelor) sînt prezente la toate nivelele textului. N-am întîlnit încă, în proza contemporană, atîta vervă și dispoziție de joc cu limbașul ca în acest

roman. Insuși scriitorul se autoironizează prin intermediul unui personaj surprinde structura de „cabotin”, tec de exaltare și bună credință, pe un temperament de circar”.

Tehnica cinematog rafică, cu dejul de imagini din romanul anterior prezentă și aici încît al impresia personajul (sau personajele) se mișcă paginile cărții, ci obiectivul apar de filmat ne prezintă instantaneu pe străzile unui oraș pregătit pe sărbătorile de țară din parc, din cafenea, o cafea și dintr-un taurant.

E o lume care trăiește mai mult nivelul biologic al existenței, cu aceea, corespondența cu lumea anterioară realizată prin intermediul etologiei perfect adecvată încît îți vine să clami, ca și fabulistul secolului „E prea bun pentru fabuli veacului care trăim”. În această lume ce o admirabilă consistență epică, ironic de cuvinte al autorului e de o anume categorie de cititori tocmai cum „fărănișe” lui Căraș erau gustate mai ales de intelectuali.

Dacă ar fi să sintetizăm să redăm această proză la o formulă definită credem că putem vorbi, în cazul M. M. Deleanu, de o literatură prozatică, cu aspect ludic, bazată pe raturizarea cotidianului.

Vasile PISTOLEA

deplin înțelese abia în vremea noastră. În acest context, experiența culturală a Carașului realizează o sinteză organică între cultura tradițională și cea legată de dezvoltarea industriei în țara noastră, o primă soluție viabilă,

elaborată chiar de practica istorică, una din marile probleme care prezintă societatea românească de azi.

Dr. Carmen FURTUN
Dr. Nicolae RADU

oprit în rucsacul de soldat ca un memento a fost prima haină perenă a poetului. I-au urmat alte haine. Hainele fidelității. Fidelitate față de idealurile

OSKAR SZUHANÉK:
Poetul Endre Károly.

umaniste, fidelitate față de cuvinte scrise, fidelitate față de soție, fidelitate față de prieten, fidelitate față de apăsămînt. Da, el a fost un om fidel. Născut odată nu a luat parte la corul aceluia scriitor care ocărău Timișoara plede spre alte meleaguri. El a călătorit mult de la Cap Nord pînă la tropice, avuț prilejul să cunoască pămînturi care natura a fost mai darnică în mușeele pitorești, a avut prilejul să cunoască locuri mei ferite de vicisitudinile istoriei, el însă s-a întors mereu aici, căci omul are un singur pămînt natal, și nu e nimic mai rezistent zălele acestuia.

S-a îmbrăcat în multe straturi dragoste Endre Károly Dragostea pe tenilor, a oamenilor ce e reflectat în risul său, a oamenilor care absorb cuvintele sale pure dragostea pășăniș și a lucrurilor din jur cu care trăiește simbioză fericită toată viața acoperău format în jurul său o platoasă inexistență.

A trăit nouăzeci și cinci de ani. Aproape nouăzeci și cinci. Cu două luni boale mondiale, cu deprimare, cu lăsa lăsa pierzîndu-se, unul după altul pe toți membrii generației sale literare. A rămas ultimul reprezentant al unei epoci literare de mult intrate în anale, și totuși nu i-a fost frică de moarte. Căci știe că omul plener, care emană lumina surfului, cel ce se îmbracă în dragostea de semenii abstras timpului. El s-a legat de noi, se înmulțește în noi prin diviziune, preună cu fiecare surful prinziind tere și înmugurînd în fiecare dragoste

MANDICS György

excelsior

Petru Abrudean

— poet țăran,
satul Răpsig,
comuna Bocsig,
jud. Arad

POEM DESPRE STRABUNI

Lumbră străbunilor mei
Străjuie peste morminte
Ca o potecă cu lei
Și un poem în cuvinte.

Veste tun și intind brațul
Cu pâlcul de cîrș
Întinzînd grolilor lanțul
Pe sal, pe Arice

Ca prin vis își doarme somnul,
Sub gorunii ce se înșiră,
Craful moșilor și domnul
Văcarilor, ce-l admiră.

Și, va Mulerul în mîna,
Spre noi cu privirea cată,
Iancu de-alci, din fărîna,
Alături de cei din gloată.

Și, pe lăspeda de fier,
În fața lor mă închin,
Ca eroii doar nu pier
Că: al patriei destin

VISEZ SA ZBOR

Visez să zbor peste Carpați
Dar aripile nu mă lasă;

panoramic

În tot județul Timiș continuă seria unor diversificate acțiuni formative în cadrul „Lunii cărții la sate”. Demnă de toată aprecierea — inițiativa Bibliotecii județene (sub auspiciile Comitetului județean de cultură și educație socială) de a edita un caiet-metodic bine conceput, funcțional purtînd un titlu sugestiv: „Carte-educație”. • O săptămîna bogată în premiere. Pentru cei mici, duminică, 21 februarie — scenele timișorene pregătesc spectacolul „Minerul în orașul piticeșilor”, de Traian Pop Traian (după volumul lui Dumitru Toma), pe muzică de Ilie Stepan (Teatrul de păpuși, ora 10 și 11,30) și „Casa pisicii” (spectacol-bus de S. Marșak), la Teatrul german de stat, ora 11 • Casa Tineretului (în colaborare cu Întreprinderea cinematografică Timișoara) a reluat în această lună (în zilele de 15, 22 și 29 februarie) ciclul serilor de cultură cinematografică, Filmart.

La recent încheiată ediție a Festivalului național al educației și culturii socialiste „Cîntarea României”, Asociația scriitorilor din Timișoara i-au fost decernate diploma și titlul de laureat pentru succese deosebite obținute în munca cultural-educativă și artistică de masă, desfășurată în cadrul Festivalului. Aceleași înalte distincții au încununat activitatea revistelor Orizont și Knjzevni Jivot, cum și lucrările scriitorilor Paul Eugen Bancu, Mufionul, Editura Facla, Anghel Dumbrăveanu, Iarna Imperială, BPT, Editura Minerva, Slavomir Gvozdenovici, Dezlegarea senină a pietrei, Editura Cartea Românească, Mircea Șerbănescu, Fintina cu apă vie, Editura Facla, Eugen Todoran, Lucian Blaga Mitul dramatic, Editura Facla, și Cornel Ungureanu. Proza românească de azi, Editura Cartea Românească. • În ședința de marți a Cenaclului Asociației Scriitorilor din Timișoara și al revistei „Orizont”,

Aici e țara lor frumoasă
Și aicea eu mă simt acasă.

Visez să zbor ca ciocirila,
Mai sus decît înaltul munte.
Dar ca la noi în România
Nu sunt locuri mai plăcute.

Nimic nu-l ca statornicia
Și pentru asta eu rămîn,
Că îmi iubesc neamul și gîta,
Că eu sînt viță de român.

Mă simt legat de ustă glie,
De tot ce este românesc,
Ca ciocirila de cîmpie
Și-aicea îmi place să trăiesc.

IARNA

De pe alt tărîm al lumii
A venit iarna călare;
Prin pădure, pocnesc ulmi.
Totul se întunecă sub soare.

Call, cu sînii de omături,
Se aud cum vin pe drum
Și se-astern pe cîmpuri pătură
Gerul e la el acasă acum.

De o lună nu vezi soare,
Iar prin bălți de pipirig
Bietele viețuitoare
Zac zgrîluite de frig.

De veghe stă, peste noapte,
Luna, pe un vîrf de munte,
Și pe stînci de pietre moarte
Vîntul sabia-și ascute.

Mi se-astern albi în față,
Peste cîmpul trolent
Și-n ferești, cu flori de gheață,
Zorii zilei s-au ivit.

• O inițiativă asemănătoare și la fel de binevenită pentru formarea culturală a tinerelor generații e continuată și la Casa studenților din Timișoara, sub auspiciile cenaclului de anticipație „H. G. Wells”, în cadrul unei serii de manifestări culturale (vernisașul expoziției de grup tematică, audiții de muzică electronică, proiecții dia-son, expoziție de publicații SF, un medalion „Ovidiu Șurianu”). • Atractive, incitante, cele două dezbateri organizate de Casa Universitarilor: „Homo europaeus” (susținută de istoricul Victor Neumann) și „Designul între tehnici artizanale și tehnici computerizate” (prezentată de arh. Cristian Dumitrescu). • Luni, 22 februarie, ora 18, Cenaclul Casel Universitarilor propune o lectură de proză: Gheorghe Secheșan. Ședința va fi condusă de Liviu Ciocărlie. • La galeria foto din Bastion expun artiști fotografi din Wrocław. • La cenaclul literar „Ars Poetica”, de pe lângă Biblioteca județeană Timiș, duminică, 21 februarie, orele 10,30, va citi poezie Ion Scrobote.

Dana Dinu a citit un fragment dintr-o proză mai amplă, intitulată Domnișoarele din Avignon. În referatul său, Brîndușa Armanca a arătat că autoarea se înscrie în seria de tineri prozatori care se apropie cu ferovare de cotidian; „textele

viața
asociației

sînt rezultatul unei respirații scurte, care mizează pe observație (...) tonalitatea alternează între ironie, nostalgie și un anume patetism (...) prin-planurile sînt bine realizate”. La discuții au mai participat: Cornel Ungureanu: „În texte există un racord medelentizant (...) descriția este puternică, vie (...) o proză a mediilor sociale, a unui grup social”; Mircea Mihăilescu: „această proză pare să se reven-

Foto

Timpul oprit
pe peliculă

La sediul timișorean al Artiștilor fotografi, s-a deschis o Expoziție de fotografii de artă din Wrocław (R. P. Polonia). Sînt expuse pe șimeze o seamă de lucrări ale unor prestigioși fotografi de artă din cunoscutul oraș polonez. De la portret la reportajul fotografic, de la escul de artă la peisaj și compoziție, artiștii polonezi abordează realitatea cu dezinvoltură și o tehnică fotografică de învidiat. Ștefan Arczynsky, de pildă, ne surprinde prin portretele sale de expresie exotice, prin peisajul hibernal sau arhitecturile citadine, curajoase lîni de oțel și sticlă împinsă în spațiu. Peisaje eterate, cu lumini de ape lucind prin desigurii rare de păduri, sau cu eseuri fotografice de bun gust, mai ales din lumea copiilor, expun Artur Bakinski și Tomasz Gmerek. Veritabile peisaje de vis, executate prin măscare, care le conferă un halou atrăgător, expune Lucek Lalak. La Kiroslav Pienkowski admirăm interioarele umane, atmosfera ce ele o degajă, ca și peisajul industrial, în compoziții stentice și savante. Aspecte insolite ale străzii, ale ambientului polon, culțuri specifice, atrăgătoare, cu patină și mister, surprinde Mariusz Przdeka iar Janusz Portnowski ne încintă cu ale sale reportaje cotidiene luminoase. Veritabile portrete de gen, psihologii feminine, ca și punerea lor într-un context fotografic creat de artiști, expun Iozefa Stoklosa și Kazmier Kwiatowski. Prima ne surprinde prin tensiunea ideii sau a stărilor de spirit care stăruie pe chipurile atît de subtile puse în pagină. Portrete feminine de o rară finețe care se înscriu în fascinante alegorii pe care artista le preferă și le combină cu mult gust. Expoziția fotografiilor din Wrocław ne aduce nu numai un specific, atmosfera, viața socială și intimitatea unui popor vecin și prieten, dar aceste fotografii de artă devin, pentru noi, adevărate „scîlzi de viață”, în care timpul și locul sînt oprite pe peliculă, în atît de varil ipostaze. Din ele se degajă tumultul uman, ca și vibrația secretă intimă a unei umanități atît de diverse și atît de profund implicate în jocul diurn al vieții de fiecare zi, a clipei prezente statornice, dar și a clipei repede trecătoare.

Ion ARIEȘANU

• Simona Florescu, grupurile timișorene Alla Breve, Celelalte Cuvinte figurează în cadrul Superlativelor anului 1987, un referendum care oglindește preferințele studenților în materie muzicală. Numele cel mai drag studenților — arată „Viața studentescă” — este Adrian Daminescu • Recent s-a încheiat la Cannes Tirgul internațional al discului MIDE M '88. Manifestarea, la care a participat un număr de 8 000 de persoane, a constituit un nimerit prilej pentru schimburi și contracte între casele de discuri în nenumărate țări. Comentarii arată că, la prezenta ediție MIDE M, adevărata vedetă n-a fost nici vulcanica Tina Turner, nici platinata Madonna, ci, pur și simplu discul video compact VCD (sau DAT, în limba engleză) adică acea nouă care împletește fericit sunetul și imaginea la un mod care îi face invidioși pe producătorii videocasetoanelor. Apărut relativ recent în S.U.A., VCD-ul presupune însă lectoare de semnal speciale existente, deocamdată (în număr de 1,5 milioane), doar în S.U.A. și Japonia. Datorită performanțelor tehnice superioare se presupune că VCD-ul va pătrunde și pe piețele europene. Astfel, reprezentanța firmei Japoneze Sony, a anunțat pentru începutul lunii mai lansarea, la Paris, a primului VCD care cuprinde spectacolul muzical Space Opera de M. Didier realizat cu participarea corului Armatei roșii din Moscova. Și încă un amănunt: VCD-ul există în trei variante (ca durată) de 20,40 și 120 de minute. Specialiștii prevăd că lectoarele VCD și videocasetoanele vor conviețui pașnic o vreme, după care acestea din urmă vor dispărea definitiv ca orice invenție depășită. • Și totuși, care au fost vedetele în carne și oase la MIDE M '88? Se scrie elogios despre italianul Zucchero, rodul școlii bluesului „marca Joe Cocker”, apoi de englezoaica (foarte tînără, are doar 15 ani) Tiffany, al cărei succes a demarat odată cu pica de top „I Think We're Alone Now”, de grupul sovietic de rock simfonice Dialog, de franțuzoaica Vanessa • O atrăgătoare gală rock s-a desfășurat la Stockholm pe un stadion. În prezența a peste 10 000 de spectatori, nenumărați artiști de renume, printre care Jackson Browne, Little Steven, grupul Imperiet, suedezi Björn Afzelius și Mikael Wiehe, au cîntat pentru stringerea unor fonduri bănești donate ulterior teatrului popular Ruben Dario din Managua — Nicaragua. La această manifestare au luat cuvîntul Ernesto Cardenal, ministrul culturii din Nicaragua, și Bengt Göransson, ministrul culturii din țara gazdă. • Grupul canadian Saga oferă admiratorilor un elaborat album intitulat „Wildest Dreams”. Apariția LP-ului marchează 10 ani de strălucită carieră a acestui trio (acum) alcătuit din Michael Sadler, Jim și Ian Chrichton.

Petru UMANSCHI

televiziune

DUMINICA, 21 februarie: 11,30 Telex. 11,35 Lumea copiilor 12,40 Din cununa cîntecului românesc. 13,00 Album duminical. 14,50 Permanent la datorie. 15,00 Închiderea programului. 19,00 Telex. 19,20 Țara mea azi. 20,20 Film artistic „Actele vă rog!”. 21,35 Feerie pe gheață. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. LUNI, 22 februarie: 20,00 Telex. 20,25 Priorități în economie. 20,45 Tezaur folcloric. 21,15 Lumea contemporană și confruntările de idei. 21,30 Două decenii de la reorganizarea teritorial-administrativă. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. MARTI, 23 februarie: 20,00 Telex. 20,25 În întîmpinarea Conferinței pe țară a președinților consiliilor populare. 20,45 În deplină unitate pentru fărîmarea socializmului și comunizmului. 21,00 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,15 Seară de balet „Baia dera”. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. MIERCURI, 24 februarie: 20,00 Telex. 20,25 Priorități în economie. 20,45 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,10 În inimă te port, iubită țară. 21,25 Dialogul primarilor. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. JOI, 25 februarie: 20,00 Telex. 20,25 Pe drumul înfăptuirii noii revoluții agrare. 20,45 Magistrarele conștiinței revoluționare. 21,00 Roman feuilleton: „În căutarea Căpitanului Grant”. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. VINERI, 26 februarie: 20,25 Priorități în economie. 20,45 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,00 Cadran mondial. 21,15 Serial științific. 21,35 Festivalul național „Cîntarea României”. 21,50 Telex. 22,00 Închiderea programului. SIMBĂTA, 27 februarie: 13,00 Telex. 13,05 La sfîrșit de săptămînă. 14,45 Săptămîna politică. 15,00 Închiderea programului. 19,00 Telex. 19,20 Telex. 19,50 Farmecul operetei. 20,35 Film artistic: „Bistriu I”. 22,20 Telex. 22,30 Închiderea programului.

IERI A NINS...

sport

... În toi de primăvară, cu fulgi dulci și timizi; nu ninge și nici nu viscoleşte ca la Calgary ori la Semeic, însă izul lîniei face bine, lîntii, ochiului întors spre sine; nu e suflet de om care să nu tresară atunci cînd ninge, ca un dar al naturii spre bobul și firul de grîu de sub ocrotirea humusului și întru dospirea rodului. Iarna noastră e surdă și rară, e ea însăși un fenomen: n-are zăpadă. Revin cu privegherea anotimpului în care ne aflăm tocmai din pricina nedumeririi: unde-l neaşa de-aiatădată? Cum nici fotbal nu e, încă, stăm la gura sobei și așteptăm returul, cu toate întrecerile și sincopale salt (mai rău cu rău, decît fără).

L-am salutată, tot ieri, pe Ion Dumitru, aflat cu echipa sa, Rapid, în lute și amicală trecere p-acel (Jimbolia și C.F.R. Timișoara); e același optimist, aceeași fire tare, același priceput în arta fotbalului. I-a rămas în teritoriu un pic de „of”, un strop de dor, însă Rapidul, marea sa iubire pură, îi oferă acum șansa de a confirma ca antrenor. ceea ce s-a dovedit a fi în arena cu lei și zmei: un mare jucător. Destinul îi marchează, deopotrivă, pe niț corifel al generației sale: Iordănescu, Lucescu, Dinu. Păcat că lipsește, acum nemotivat, Nicolae Dobrin.

Păcat că trec anii, ca apa, ca neaua, ca vorbele

Teodor BULZA

etologia

1. Insuși scriitorul se autoironic în intermediul unui personaj care vede structura de „cabotin”, exaltare și bună credință, al temperament de circar.

nica cinematog. stică cu de imagini din romanul anterior și aici încît al impresia că rajul (sau personajele) se mișcă în cărții, el obiectivul aparatul nat ne prezintă instanțanțele zilei unui oras pregătît pe orile de larnă din parc, din a, o cofetărie sau dintr-un

lume care trăiește mai mult biologic al existenței, corespondența cu lumea animată prin intermediul etologiei adecvată, încît îi vine să ca și fabulistul secolului trecut a bun pentru fabuli veacul „dîm”. În această lume ce prirabilă consistență epică, joje cuvinte al autorului e guanume categoria de cititori cum „fărăntie” lui Creanstate mai ales de intelectual, ar fi să sintetizăm să reducere proză la o formulă definitivă că putem vorbi, în cazul Deleanu, de o literatură proprie cu aspect ludic, bazată pe lărea cotidianului.

Vasile PISTOLEA

și chiar de practica istorică, marile probleme care preocupă românească de azi.

Dr. Carmen FURTUNA
Dr. Nicolae RADU

, fidelitate față de cuvintele elitate față de soție, fidelitate ricten, fidelitate față de acea. Da, el e fost un om fidel. Nici a luat parte la corul acela care ocărau Timișoara plecină meleaguri. El a călătorit mult p Nord pînă la tropice, și ișul să cunoască pămînturi ca ra a fost mai darnică în frotorești, a avut prilejul să ocurel mei ferite de vicisitudinlel, el însă s-a întors mereu omui are un singur pămînt nu e nimic mai rezistent a stua.

prăcat în multe straturile de Andre Károly Dragostea priocamenilor cu e reflectau se a oamenilor care absorbau sale pure dragostea păsărilor ilor din jur cu care trăia la ericită toate îl acopereau, au jurul său o platoșă inexpressivă

nouăzeci și cinci de ani ouăzeci și cinci. Cu două răzdale, cu deportare, cu boli, pierzîndu-se unul după altul, mbri generației sale literare, altimul reprezentant al und are de mult intrate în maotuși nu i-a fost frică de aci știu că omul plener, cel i lumina surisului, cel care în dragostea de semenii, e pului. El s-a legat de noi, el te în noi prin diviziune, imificare suris prinzînd puugurînd în fiecare dragostea

MANDICS György

M. O.

din lirica lumii

UMBERTO SABA

Umberto Saba s-a născut la Triest la 9 martie 1883. Incepe studiul clasice și apoi comerciale fără să le termine, intrând de foarte tăr ca practicant pe lângă o casă de comerț. Va fi și elev marinar pe o navă comercială. Se căsătorește dintr-un impuls romantic cu Lina („cea cu șal roșu”) și își petrece o bună parte din viață la Triest ca librar. Moare la Gorizia în 25 august 1957.

Biografia poetului se confundă în mod exemplar cu opera sa. Debutul editorial are loc pe cheltulă proprie în 1903 cu *Il mio primo libro di poesia*, urmat de *Poesie* (1911) *Col miei occhi* (*Il mio secondo libro di versi*) (1912); *Cose leggere e vaganti* (1920); *L'amorosa spina* (1921); *Il canzoniere* (o primă antologie, 1921) *Preludio e canzonette* (1923); *Autobiografia* (1924); *Figure e canti* (1926); aici se includ volumele de după primul *Canzonier*, (la care se adaugă *Fanciulle și Cuor morituro*); *Preludio e fughe* (1928); *Ammonizione e altre poesie* (1932); *Parole* (1934); *Ultime cose* (1944). Al doilea *Canzonier*, ce restructurează tot materialul poetic de până acum, va ieși în 1945. O auto-exegeză este *Storia e cronistoria del Canzoniere* din 1948.

Poezia lui Umberto Saba nu s-a impus de la început, fiind primită cu destule reticente, venite din partea criticilor, dar mai ales din partea colegilor săi, poeții. O recunoaștere fără echivocuri vine abia după 1923 prin G. Debenedetti, criticul important ce se va implica polemic în apărarea poetului. Receptarea lui Saba ca mare poet s-a schimbat în funcție de epocă și este interesant de constatat că poezia sa a rezistat în timp tocmai prin „ereditatea tradițională” ce înglobează pe un D'Annunzio și pe un Leopardi pe de o parte, dar și poezia europeană ce corespunde structurii și existenței sale de triestin; apartenența culturală la o Mittel-Europă li dau ca și în cazul lui Svevo o perspectivă deprovincializată, mereu actuală.

MEDITAȚIE

Se mistuie turcoazul într-un albastru plin de stele Eu stau la fereastră și privesc. Privesc și ascult; tocmai în asta mi-e toată puterea: să privesc și să ascult.

Luna nu s-a ivit, se va naște mai târziu. Sînt deschise astăzi seară multe ferestre la casele nalte-nșesale cu oameni săraci. Și-n mine-ua adevăr se deșteaptă, plăcut a fi spus ce va da bucurie celui ce-ascultă, bucuria de fiiece lucru. Cu adevărat, prea puțin prețuiești tu, omule, lucrurile.

Lumina ta, patul tău casa ta și se par puțin lucru. Și se par ceva de nimic, pentru că atunci cînd te așteai tu exista deja focul, aveai cu ce te-nveli și unde pune capul, și cîntec să te-adoarmă. Dar cită suferință sfișietoare a fost, și cit amar de vreme, pînă cînd strămoșii tăi să înalțe printre sălbăticiuni, o biată colibă; sau pînă cînd vocea s-ajungă cîntec de leagăn pentru sugar, cuvînt pentru semen. Cîte milenii de chin, omule, pentru fiiece lucru pe care-l lei în mînă. Nu-ți folosești, dar nu-l privești; și inima nu-ți tremură, nu-ți tremură nici mina: zadarnic și-ar părea să mai stai să te gîndești cîte lucruri arunci tu azi la gunoi; dar că nu-i juvaier să valoreze azi pentru tine atît cît valora odată și acel puțin. Luna a răsărit și stelele-n cer stau să apună. Acolo o galbenă

OSKAR SZUHANEK: Portret.

lampă s-a stins fumegînd. Sună toaca. Un cocoș a cîntat; alții-i răspund ici-și-colo.

COPILA

Cine te vede, vede e primăvară, un straniu pomîșor, ce nu dă flori, ci fructe.

Intr-o zi îți tăiau părul Stătea, între călău și mama ta, dreaptă și încăpățînată; ca un ștregar îndirjit sub nuia cu obraji în flăcări de minie și rușine. Îți fulgerau abia văzute ochii mari; și cred că-ți tremurau genunchii de suferința ce-o simțai. Apoi, cu cită mindrie stringea acea comoară pierdută, acea minunată podoabă cîzută pe jos, părul tău lung.

Ți-am întins o oglindă. Sub ciuful tău brun se rotunjea chipul frumos ca miezul unui fruct.

TRIEST

Am traversat tot orașul. Apoi am urcat o străduță abruptă locuită la început, mai încolo pustie. Închisă de-un zid de căscioară, un ungher unde singur eu stau; mi se pare că unde se termină se sfîrșește orașul. Triestul are o ursuză frumusețe. Cînd place, seamănă cu un băiețoi aspru și lacom din cu ochii albaștri și mîini prea mari ca să poată dărui o floare; e ca o iubire plină de gelozie. De pe acest povîrnîș, orice biserică, orice stradă ghibesc, fie că duce spre plaja-nșesată sau spre colina unde, pe vîrfuri pietros, o ultimă casă se cațără. În jur plutește pe lingă orice lucrușor un aer straniu, un aer tulburător, aerul natal.

Orașul meu atît de viu în orice parte are acest colțișor făcut anume pentru mine și pentru viața mea.

ingindurată și schivnică.

Traducere și prezentare de Marin Mădăraș

Din volumul în curs de apariție *Poezii italiene din secolul XX*

LA VATRA PRIETENIEI...

Traducătorul și germanistul HORST FASSEL în vizită la „Orizont”

lui, șansele poeziei sînt mult mai bune. Vă interesează în continuare această temă? La ce anume lucrați în momentul de față?

RED.: Dv. v-ați ocupat mult de interferențele literare româno-germane.

Vă interesează în continuare această temă? La ce anume lucrați în momentul de față?

prezențe românești

● Hebdomadarul Sontag, care apare în capitala R. D. Germane, dedică o pagină, în nr. 3, din 17 ianuarie 1988, poetului Anghel Dumbrăveanu, sub titlul generic „Fluviile visează oceanul”. Sînt publicate poemele „Portretul ascuns” (în traducerea Irenei Mokka) și „Fenomenul tinăr” (în traducerea lui George Guță), precum și un amplu articol semnat de conf. dr. Corneliu Nistor. ● În suplimentul de literatură și artă Svetlostrui (nr. 12/21.XII.1987) al ziarului Dunavska Pravda, din Ruse (R.P. Bulgaria), cunoscutul traducător și prieten al literaturii române, Ognian Stamboliev, semnează traducerea cite unui grupaj de poeme semnate de Anghel Dumbrăveanu și, respectiv, Toma George Maiorescu. ● Sub titlul Meridianele poeziei, revista Jehona, din Skopje (Macedonia, Iugoslavia), prezintă, însoțită de un eseu al lui Abdylaziz Islami o suită de poezii din mai multe țări ale lumii, între care și Anghel Dumbrăveanu, cu poemul „Diamantul de întuneric”, tradus în limba albaneză de Baki Ymeri. ● Profesorul universitar și traducătorul Adam J. Sorokin semnează în Pennsylvania English (Media, S.U.A.), volumul 10, nr. 2/1987, traducerea poeziilor „Moment” și „Lacrima timpului” de Anghel Dumbrăveanu.

H.F.: Un interviu începe, de obicei, cu o întrebare. Anticipînd-o, pornesc cu un răspuns, adresat redacției „Orizont”, dar și mie însumi. Mă bucur să fiu din nou la Timișoara. Prietenii s-au dovedit a fi starea cea mai statornică, una din stările de agregat de neclintit, de neînclintit. I-am regăsit în dragostea lor, în bunătatea lor și în metaforele înimitabile Unii dintre ei ne-au părăsit, între timp. Maestrul Franyó a rămas numai în cerul dintre Li-tai-po și Ady Endre, între Eminescu și Goethe. Ludwig Schwartz stă la marginea tomului patru al primului roman scris în dialect svăbesc.

RED.: Dv. ați tradus mult din poezia românească contemporană. Care este ecoul acestor versuri în Germania occidentală? Care sînt poezii cei mai îndrăgiți?

H.F.: În Germania occidentală poezia se pregătește să reintre în drepturile ei. Ultimii ani nu au fost prea prietnici poeziei; cititorii, presa, mediile nu au arătat prea mult interes pentru creații lirice. În perioada dintre 1955—1968 existase mare afuență spre poezie și, în R.F.G., poezii de renume s-au impus atunci. După cum se știe, în România, generațiile anilor șaiszeci au răscolit cel mai mult inimile și mințile cititorilor români. Nichita Stănescu, Anghel Dumbrăveanu, Marin Sorescu sînt poezii traduse, în repetate rînduri și în limba germană.

Azi, cînd se revîntă lipsa intimității imaginiste, a respectului și a căldurii pentru individ și din partea individului

H.F.: Tema care a constituit biectul tezei mele de doctorat „Imaginea României în jurnalele literare germane”. Incerc, și azi, să plectez bibliografia referitoare la subiect mai vast decît și-ar putea gîna cineva. E un studiu de imagine care — cred — ajută la o mai înțelegere dintre popoare.

La ora actuală locuiesc în orașul Heidegger, la Freiburg, dar lucrez în orașul urbea lui Hölderlin, la Tübingen Institut de cercetări recent înființat Institut de istorie și istoria științei șvabilor dunăreni de la Tübingen, condus de un eminent specialist în istoria culturii. În acest din urmă meniu lucrez la o temă amplă: „Științele culturale germane cu poporul sud-est european”. Deocamdată preocupă germanistica universitară aflu la Timișoara pentru a îmi realiza Catedra de limbă germană la Universitatea timișorene. Apoi urma alte teme desprinse din poezia matică generală. Oricum, dacă reciproc vor fi pe măsura celorlalte legă de prietenii mei români din România, totul va fi cit se poate îmbucurător.

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIEȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDAȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNĂ
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.

Orizont

SAPTAMINAL SOCIAL-POLITIC ȘI LITERAR-ARTISTIC EDITAT DE UNIUNEA SCRITORILOR DIN R.S.R. ȘI COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURA ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ TIMIȘ

NR. 8 (1095) 26 FEBRUARIE 1988 • SERIE NOUĂ, ANUL XXXIX • 16 PAG., 3 LEI

fumegind. Sună
și răspund ici-și-colo.

COPILA

vede o primăvară
nișor, ce nu dă

au părul
blău și mama ta,
pătinată;
îndirjit sub nua
ăcări de minie și cușine,
a văzut ochii mari;
emurau genunchii
o simțea,
îndrie stringeal
ierdută,
podoabă căzută pe jos.

oglindă. Sub ciuful
unjea chipul frumos
fruct.

TRIEST

ot orașul,
o străduță abruptă
ut, mai facole pustie.
d de căscloră,
singur
pare că unde se termină el.

rsuză
place,
băiețoi aspru și lacom din fi
și mlini prea mari
o floare:

rniș, orice biserică, orice stradă
duce spre plaja-nțesată
nde, pe viul
casă se cațără.

i orice lucrșor
un aer tulburător.

de viu în orice parte
r făcut anume pentru mine,
pentru via

hivnică.

Traducere și prezentare Marin MINO

1 volumul în curs de apariție
Poezii italiene din secolul XI

7.: Tema care a constituit
ul tezei mele de doctorat a
ginea României în jurnalele de
ie germane". Incerc, și azi, să
z bibliografia referitoare la
ct mal vast decât și-ar putea
cineva. E un studiu de imagine
— cred — ajutat la o mare
gere dintre popoare.
ora actuală locuiesc în orașul
gger, la Freiburg, dar lucrul
lui Hölderlin, la Tübingen, și
ut de cercetări recent înfi
utul de istorie și istoria circ
vabilor dunăreni de la Tübingen
dus de un eminent specialist,
l dr. Harald Zimmermann, și
t publicului român și prin
Veacul întunecat", apărută
ești în urmă cu câțiva ani.
l Zimmermann coordonează
a secțiilor Institutului de la
n, specializate în sociologie, în
nă, geografie, dialectologie
i culturii. În acest din urmă
lucrez la o temă amplă: "C
culturale germane cu popor
t europene". Deocamdată,
pă germanistica universitară
a Timișoara pentru a înve
lirile Catedrei de limbi germa
versității timișorene. Apoi
alte teme desprinse din pro
generală. Oricum, dacă rela
ce vor fi pe măsura celor
agă de prietenii mei româ
mânia, totul va fi cît se poate
urător.

RED

ȘOARA, strada RODNEI

sf). Manuscrisele nepublicate

se fac la P.T.T.R.

B.T. Index : 42.907.

În întimpinarea Conferinței
pe țară a președinților con
siliilor populare — larg for
democratic instituționalizat din
inițiativa tovarășului
NICOLAE CEAUȘESCU, se
cretarul general al partidului,
președintele Republicii —
Conferințele județene ale de
putaților consiliilor populare
municipale, orașenești și com
unale sînt manifestări de o
deosebită însemnătate în via
ța social-economică a patriei,
importanța lor derivînd și
din marcarea împlinirii a dou
ăzeci de ani de la reorganiza
rea teritorial-administrativă.
În cadrul conferințelor jude

INALTE EXIGENȚE

țene ale deputaților și consi
liilor populare sînt relevante
precum și transformări să
vârșite în dezvoltarea econo
mico-socială și edilitar gospo
dărească a localităților Româ
niei socialiste — expresie a
aplicării consecvente a politi
cii partidului și statutului nos
tru de repartizare rațională,
echilibrată a forțelor de pro
ducție în toate zonele și ju
dețele țării. Problematika
fundamentală inserată în or
dinea de zi ale acestor foruri
democratice e axată pe sarcin
ile specifice ce le revin con
siliilor populare, în lumina
hotărîrilor Congresului al
XIII-lea și Conferinței Natio
nale ale partidului, pentru
înfăptuirea neabătută a ob
iectivelor cuprinse în Planul
național unic de dezvoltare
economico-socială a țării pe
a anul 1988 și întregul cincinal.
În spiritul înaltei exigențe
formulate de tovarășul
NICOLAE CEAUȘESCU la
recenta Plenară a Consiliului
Național al Oamenilor Muncii,
este analizată activitatea
desfășurată de consiliile
populare, sub îndrumarea or
ganelor și organizațiilor de
partid, pentru finalizarea ob
iectivelor înscrise în programe
le de dezvoltare econo
mico-socială în profil terito
rial, privind realizarea pro
ducției fizice, cu prioritate a
celor destinate exportului,
modernizarea proceselor de
fabricație, gospodărirea și fo
losirea eficientă a mijloace
lor materiale și financiare,
valorificarea superioară a
materiei prime, a tuturor
resurselor locale, recupera
rea și reintroducerea în cir
cuitul producției a materiale
lor refolosibile, organizarea,
perfecționarea și dezvolt
area industriei mici și a servi
ciilor către populație. Tot
dată, se acordă o atenție de
osebită stabilirii măsurilor
pentru îndeplinirea în bune
condiții a lucrărilor agricole
din acest an

Activitatea politico-ideologică — factor hotărîtor în formarea umanismului revoluționar

Edificarea noii orînduirii re
prezintă un act conștient al
poporului, realizat sub con
ducerea partidului revoluțio
nar al clasei muncitoare, iar
înfăptuirea în cele mai bune
condiții a acestei opere soli
citate, în actuala etapă de dez
voltare a societății noastre,
mai mult ca oricînd, din par
teea oamenilor muncii, în cali
tatea lor de deținători ai pu
terii politice și de proprietari
ai avuției naționale, să cuno
ască în profunzime concep
ția materialist-dialectică și
istorică despre lume și viață,
să fie pătrunși de spiritul re
voluționar pentru a făuri în
deplină cunoștință de cauză
propriul viitor comunist. În
această privință, Partidul Co
munist Român pornește de la
faptul că în condițiile socia
lismului oamenii muncii au
încetat să mai fie obiectul ac
țiunii oarbe a legităților so
cial-obiective și, folosind în
mod conștient aceste legități,
acționează în concordanță cu
ele, dirijîndu-le în scopul dez
voltării societății omenești, al
revoluționare. Totodată, așa
cum se sublinia la Conferința
Națională din decembrie 1987,
partidul nostru ține seama de
realitatea că noua orînduire se
înfăptuiește în condițiile unei
lumi a interdependenței între
state, ale unei intense circula
ții de idei și confruntări ide
ologice pe plan mondial.

Toate acestea aduc la ordi
nea zilei necesitatea unei ac
ți

vității politico-ideologice dina
mice, combative, care să con
tribue la ridicarea continuă a
nivelului de gîndire și cunoa
ștere al celor ce muncesc, de
clarificare a problemelor de
voltării societății socialiste ro
mânești și a fenomenelor in
ternaționale în spiritul politi
cii și concepției partidului
nostru, așa cum sublinia tova
rășul NICOLAE CEAUȘESCU,
secretar general al partidului,
la Conferința Națională: "În
noua etapă a dezvoltării socie
tății românești, nu numai că
nu se diminuează importanța
activității ideologice, ci dim
potrivă, ea se accentuează și
devine tot mai importantă".

Partidul nostru are meritul
de a fi impulsionat pregătirea
politico-ideologică printr-o a
bordare realist-creatoare a ra
portului dintre existență și
conștiință. Congresul al IX-lea
al partidului a marcat trec
rea la o mai clară determinare
a locului ideologiei în viața
societății noastre, a funcțiilor
și caracteristicilor sale, for
mulînd exigențe sporite în am
pla activitate de promovare a
ideologiei revoluționare, de
creștere a combativității sale
față de concepțiile înapoiate,
retrograde. În acest sens, cea
de a V-a Conferință Națională
a partidului reliefează că ide
ologia revoluționară, pentru a
se afirma tot mai puternic ca
un factor de progres al socie
tății socialiste, trebuie să se
întemeieze pe cunoașterea
adecvată a proceselor și reali
tăților în continuă schimbare,
să mențină o continuă legăt
ură cu viața, cu practica social
politică să manifeste recepti
vitate față de ceea ce este nou,
înapoiat, să fie îmbogățită și
dezvoltată în mod creator.

Fără a fi un act teoretic, de
simplă raportare la realitate,
elaborarea ideologiei presupu
ne construirea unui univers de
cunoaștere suplu și profund
din perspectiva căruia să
cuprindă axiologie sensul de
venirii progresiste, raportul
de forțe social-politice și, în
cadrul acestuia, forța socială
capabilă de a o înfăptui. În
acest sens, Marx arăta că rolul
ideologiei este cu atît mai im
portant, cu cît ea cuprinde
mase tot mai mari de oameni,
solicitată în mod obiectiv în
realizarea progresului social.
De aici, concluzia că pentru
revoluționarea societății este
necesară o permanentă și in
tensă activitate ideologică și
educativă. Experiența acumu
lată în perioada de după Con

gresul al IX-lea al partidului
demonstrează că afirmarea
ideologiei înaintate, revoluțio
nare este rezultatul unei strî
se legături dintre teorie și
practică, al respectării intere
selor vitale ale întregului po
por și aspirațiilor sale spre o
viață mai bună. Numai în
acest fel ideologia devine pro
motoarea unei axiologii pen
tru care interesele, voința și
aspirația maselor populare
constituie nu numai izvorul
principiilor și valorilor noii
orînduirii, dar și cadrul vali
dării lor, domeniul de cea mai

trebuințelor lui, materiale și
spirituale, sociale. Profunde
prefaceri petrecute în perioa
da ultimelor două decenii în
toate domeniile de activitate,
în industrie, în agricultură, în
raporturile sociale și politice,
în știință și cultură, în nivelul
de conștiință al oamenilor
muncii au asigurat manifesta
rea crescîndă a personalității
umane, a trăsăturilor omului
nou, cu un bogat univers de
cunoștințe profesionale, an
gajat activ în făurirea unei noi
calități a muncii și a vieții, în
construirea societății socia

Desen de DORINA ITUL CRANG.

Cuib de verbe

Cuib de verbe numesc
acest răsărit dulce,
acest zbor de vultur,
acest lin amurg
prin care exist.

În patria de lucruri
și de magice stelu
vorbitoare,
cu trecerea suplă
prin sărutul iubirii

ce și-l deschid iubit,
atîț de visător.
zidind în fiere, sitabă
o carte de poezie
ce adie ruguri...

Ioan VERGU
DUMITRESCU

înaltă importanță. În care se
verifică angajarea ideologiei
în înfăptuirea cerințelor de
progres. În concepția partid
ului, rolul activ al ideologiei
revoluționare în dezvoltarea
societății noastre socialiste își
găsește o pregnantă expresie
în capacitatea de a devansa
evoluția socială, de a dinam
iza puternic progresul multila
teral, material și spiritual al
țării. Din perspectiva intere
selor generale ale societății și
destinată spiritualității întregii
colectivități, ideologia revolu
ționară situează în centrul tu
turer preocupărilor teoretice
și practice ale societății omul,
satisfacerea cît mai deplină a

liste. S-a afirmat, astfel, cu
tot mai multă putere un uma
nism nou, revoluționar, care se
constituie într-un veritabil co
rolar al tuturor proceselor
transformatoare din societatea
noastră. Punînd în centrul său
omul, avînd drept țel făurirea
omului nou, înobilarea sa spi
rituală multilaterală, activita
tea ideologică și munca poli
tico-educativă desfășurate de
Partidul Comunist Român
contribuie la lichidarea opo
ziției dintre individ și socie
tate, la afirmarea unui uma
nism practic integral, a uma
nismului socialist

Conf. dr. Elisabeta IELI

Editată în condiții grafice deosebite, de către prestigioasa „Editură Militară”, sub egida Comisiei Române de Istorie Militară și a Centrului de studii și cercetări de istorie și teorie militară, lucrarea coordonată de către general locotenent dr. Ilie Ceaușescu prezintă, pe parcursul a peste 1500 de pagini, situația economică, politică și militară a României în anul primului război mondial, participarea acesteia din anul 1916 la conflagrația mondială, pentru realizarea dezideratului secular al poporului român — unitatea națională.

Apărută în anul aniversării, de către întregul popor, a 70 de ani de la luptele epice de la Mărăști, Mărășești și Oituz, ea se prezintă ca un studiu monografic de sinteză situat pe linia tradițiilor progresiste ale istoriografiei românești de a reda integral adevărul istoric. Lucrarea este redactată în spiritul documentelor de partid și a indicațiilor date de către tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al partidului nostru presedintele R.S.R.

Debutând cu analiza situației economice, politice și militare a României în anul din preajma primului război mondial, lucrarea reliefează coordonatele participării României la război, mobilurile și scopurile sale naționale vizavi de acesta. În cadrul acestui demers istoric au fost analizate: cauzele generale și imediate ale primei conflagrații mondiale, general și particular în aprecierea caracterului participării la război a unor state, locul și rolul țărilor mici și mijlocii în angrenajul marilor coaliții politico-militare, obiectivele naționale care au determinat intrarea țării noastre în război de partea Antantei, mobilurile și împrejurările istorice ale angajării României în război, caracterul participării țării noastre la acesta etc. Se subliniază că intrarea României în război, în august 1916, după o perioadă de 2 ani de neangajare, alături de țările Antantei, se datorează faptului că acestea au recunoscut printr-un tratat internațional legitimitatea dezideratului secular al poporului român — unirea cu Patria Mamă a ținuturilor românești aflate sub dominație austro-ungară. Se demonstrează cu argumente peremptorii că România a intrat în război și a aderat la Antantă, pentru a-și duce propriul război, un război de eliberare a provinciilor românești aflate sub stăpânire străină. Dovada caracterului just,

O PRESTIGIOASĂ REALIZARE A ISTORIOGRAFIEI ROMÂNEȘTI

eliberator, al războiului dus de către statul român este și faptul că România a declarat starea de beligeranță numai vizavi de Austro-Ungaria, nu și față de statele aliate acesteia, Germania și Bulgaria, care nu dețineau sub stăpânirea lor teritoriul românesc. Aceasta a fost și cauza pentru care operațiile militare ale armatei române au avut în momentul intrării sale în război un caracter ofensiv. Atacată, însă, pe două fronturi. Într-un moment în care aliații săi nu-și satisfăceau obligațiile asumate prin tratatul din august 1916, România a fost nevoită să renunțe la ofensiva pentru eliberarea fraților din Banat și Transilvania și să treacă la lupte de apărare a teritoriului național, apărare dusă însă în condiții de totală izolare militară contra unor forțe mult superioare numeric și ca tehnică de luptă. Eroismul legendar al ostașului

român a oprit însă ofensiva inamică, la porțile Moldovei, pe linia Siretului. Aceste lupte eroice, pe lângă rolul de apărare a statului român, au avut și o deosebită importanță pe plan internațional, prin faptul că au menținut mai bine de jumătate de an frontul oriental. Războiul României a avut un caracter național și popular, la el participând în diverse moduri întregul popor român. Rolul factorului militar, în războiul dus de către România, este analizat în profunzime în paginile acestei cărți de referință. Este relevant nivelul dezvoltării artei militare românești, îmbogățirea ei cu noi idei și concepții ca: acțiunile de rezistență ale populației din teritoriul vremelnic ocupat împotriva invadatorilor, participarea tinerilor neincorporați la acțiuni de sprijinire a frontului, lupta în spatele frontului inamic a grupelor izolate de militari, sprijinite

MIHAIL EPURAN: Natură statică.

de populația civilă etc. Scoateră din melnică din război și încheierea a prezentă în strânsă legătură cauzală cu ar fiul încheiat de către Rusia Sovietică și cu Puterile Centrale și cu pacea de Brest-Litovsk. Căderea frontului pune România în postura de a fi ocupată militar de acestea, profilându-se chiar posibilitatea dezmembrării sale teritoriale. În situația războiului mondial găsește România în tabăra Antantei, ea fiind trind în conflagrație în prima de a lunii noiembrie a anului 1918.

În mod dialectic este analizată lupta pentru realizarea Marii Uniri raporturile sale cu evoluția conflictelor mondiale și cu participarea României la război. În realizarea unirii în confirmarea sa internațională se subliniază că pe prim plan s-a situat națională și lupta diplomatică și factorul militar. Sistemul de tratate pace încheiat în anii 1919—1920 la Versailles, nu a făcut decât să consolideze o stare de fapt, adică Marea Unire, realizată de către întregul popor român de pe ambele versante ale râului.

Bine documentat, integrând atâtea date din arhivele din țară, cât și străinătate, folosind atât presa internă și internațională, cât și memoriile unor participanți directi, acest studiu de sinteză este cea mai importantă realizare a istoriografiei românești în acest domeniu. Disponibil un aparat critic bine întocmit și bine ciind de o bogată ilustrație, în parte inedite, atât în text cât și în paginile speciale, ea este însoțită de staționale rezumate în limbile de circulație internațională și de un foarte indice general. Cele două volume prezintă ca o carte de referință pentru istoria națională și ca o monografie exhaustivă a momentului istoric respectiv. Prin spiritul patriotic și ideal de care este animată, ea se adresează nu numai specialiștilor, ci publicului larg, iubitor de istorie românească.

Radu PAIUȘAN

* România în anul primului război mondial. Caracterul drept, eliberator, participării României la război. I, II, Editura Militară București, 1988.

Despre filosof și filosofie

S-a stins din viață un mare filosof. Pentru noi, „Filosoful”, omul filosofiei „intruchipate” și „închippulte”. Constantin Noica s-a dăruit tubirii de înțelepciune și în același timp a fost posedat de ea. Adeseori, povestea cu inocență cum, după ce studiasc în adolescență „Critica Rațiunii Pure”, a fost umilit ascultându-l pe Vianu că prin Estetică se poate înțelege și altceva decât „sensibilitatea transcendentală”. Kant l-a fascinat de la început. Studiul asupra prefeței la „Critica puterii de judecare” — și în general al „Criticilor” kantieni — ar putea fi considerat ca principala sa manifestare filosofică antebelică. Aici, ginditorul comentează și interpretează pentru înțelegerea dată problema categoriilor din perspectiva limității, a „limității ce nu limitează”. Este cel puțin instructiv, dacă nu fascinant să urmărești preocuparea sa. În timp, asupra acestor „categorii”. În 1968 apare la București una din foarte puținele traduceri în lume ale lucrării „Comentariu la categoriile lui Aristotel: Porții, Deuxip, Ammonius”, tălmăcită și prefațată de Constantin Noica. Problema este acum altfel abordată. În 1969 e tipărită cărțica „Douăzeci și șapte trepte ale realului”, elaborată de Noica cu mai mulți ani în urmă și dedicată exclusiv categoriilor care, din nou sînt comentate dintr-o perspectivă aparte.

După un timp, devine public textul Ontologiei. Categoriile reapar, înfățișate cu preeminență în prima lor interpretare, dar totuși altfel înțelese și expuse.

Cînd, în iarna anului 1985, citiva „netrebniți” timișoreni dau naștere la un filosof, s-au întretinut câteva zile la Păltiniș cu filosoful pe această temă, încercînd să descifreze și să afle „adevărata” sa înțelegere a problemei, lucrurile nu s-au lămurit... Gîndirea, reflecția, judecarea filosofică nu se pot încheia prea ușor. În ultimele luni de viață, insuficient de mulțumit interior, Noica proiecta în continuare volumul al doilea al „Logicii lui Hermes” și amina mereu cartea la care se gîndise ca la chintesența scrierilor sale: „Blog:afia unei idei”.

Cel care l-au cunoscut în ultimii ani știa bine îndemnul său persistent: „Fii cel ce ești!... cel ce poți fi!...” Adică, lingvistul să depună strădanii pentru a fi un eminent lingvist, sub orizontul culturii; iar fizicianul fizician, medicul medic, biologul biolog, filosoful filosof!... Simpla apetență pentru filosofare, în afara unui studiu sistematic al acestei specialități culturale, nu avea la el audiență. Pentru toți tinerii care l-au frecventat — și pentru cei pe care de la un moment dat l-a căutat activ — găsisse „antrenori culturali”. În vremea din urmă,

unul au zîmbit condescendent — sau ironic — la ideea de a se acorda formării culturale de vîr, „culturi de performanță” cel puțin aceeași griji, investiție de energie, recompense și admirație, ca și pentru protagoniștii „sportului de performanță”. De ce oare?... cu ce argumente?... Oricum, Noica nu zîmbea pe această temă, deși nu-și lipsea nici umorul, nici patosul. (A scris chiar un articol — încă înedit — către Sportul popular în care, în numele fostei sale calități de campion la tenis al Capitalei, făcea un apel către toți martii sportului al țării să-l sprijine. Și, probabil l-ar fi sprijinit).

Prin anul '30 apăruse o carte despre „tînăr. ocazie” pe care, în vara acestui an, cu ocazia zilei de naștere, un chitist timișorean i-a adus-o la Păltiniș. Alături de pagini scînteietoare, unele sarcastice cu privire la Comarnescu, Eliade, Bozga Cioran și alții, autorul îl invocă și pe Constantin Noica pe atunci recent premiat pentru „Mathesis sau bucuriile simple”. Și începe cam în felul următor: „Domnul Noica a dispărut. La cerea familiei și a prietenilor poliția face cercetări disperate pentru a-l găsi. Se presupune a fi pierit absorbit de propria beatitudine”. Cit mai târziu Constantin Noica citind prietenilor săi, în tute, a acestuia an, astfel de fragmente!... O viață întreagă a cultivat și exercitat semințata filosofică. Ultimul text, publicat pe cînd mai era încă în viață, se intitulă „Despre clasificarea fericităților posibile”.

Constantin Noica și-a susținut

pantheonul românesc

nut teza de doctorat în filosofie cu o temă esențială, formulată ca o întrebare: „Cum de e posibil ceva nou...? (într-ale gîndului?). Interogația a rămas constant în inima meditației sale. Și poate nu e întâmplător faptul că unul din foarte puținele texte pe care le-a publicat în alte țări și limbi este cel apărut în acest an (prin mijlocirea timișoreanului Constantin Grecu) la loc de cinste în cel de-al doilea număr al nou înființatei reviste internaționale Questioning Exchange cu privire la „Întrebarea asupra ființei”. Întrebarea pe care o cultivă dialecticianul Platon, filosof pe care Noica l-a iubit într-adevăr încît a reușit să înceapă și să ducă departe înzestrarea culturii românești cu o extraordinară ediție Platon Platon, cel din care Noica a tradus și comentat în mod exemplar nu doar Lysis — privitor la prietenie și dragoste — ci și dialogul Cratylus, privitor la nume și cuvinte. Comentariu ce merită a fi studiat nu doar prin seminarii filozofico-lingvistice în universitățile europene și ale lumii, ci discutat în zile de sărbătoare, în aore, de toți iubitorii de cultură. Iar cel ce știa de acest Cratylus românesc, pricep ușor cumplita nicaniană înțelegere pentru cuvînt, pentru cuvintele de sub acest colt de cer cultural, pentru posibila „Rostire filozofică românească” ale cărei temelii le-a clădit.

Constantin Noica a murit la 78 de ani, după ce și-a desfășurat

șurat explicit proiectele, înclusiv punerea în practică a ideilor pedagogice expuse în Jurnalul său filozofic din anii '40. În ultima vreme a exaltat un stil de existență aparent paradoxal: cel al alternanței și mixturii dintre sihăstrie și hipersociabilitate. În spatele stilului, în buna așezare a lucrurilor, dincolo de tot ce poate fi citit în „Jurnalul din la Păltiniș” și în „Epistolar”, a iradiat în mod constant extraordinara sa generozitate spirituală. Invoca uneori „complexul Cantemir” al omului de cultură română care nu se mai poate opri din a fi competent în toate. În cazul său s-ar putea imagina, poate, un „complex Eminescu”: „Să-ți adîncești cît mai cu bogăție priceperea întru descifrarea culturii lumii tale, astfel încît, localnic fiind să poți deveni universal, ridicînd cu tine spre înălțimi și spiritualitatea părții tale de cer”. Aparent, pentru cel ce l-au privit din afară, Noica și-a trăit ultimii ani în dispersie (aceasta înlobînd și lupta sa pentru impunerea europeană a lui Blaga, pentru editări și reeditări, pentru traducerea și autentificarea internațională a valorilor românești). Aparent, prea multă lume forsetea în juru-l, prea multe vorbe, repetiții, gîsturi. De fapt, în spatele acestora, în timpul din urmă, acolo sus la Păltiniș s-a hotărît o intenție concentrare a „spiritului obiectiv”. Precum și o decantație senină a înțelegerilor...

Mircea LĂZĂRESCU

populația civilă etc. Scoaterea din război și încheierea armistiiciu de la Focșani și a păcii în Europa de la București-Buștea este în însă legătură cauzală cu armistiiciu de către Rusia Sovietică, teritorii Centrale și cu pacea de la Litovsk. Căderea frontului românesc în postura de a fi răzbită de armatele Puterilor Centrale a fi ocupată militar de către a, profilându-se chiar posibilă ezmembrării sale teritoriale. Să războiului mondial găsește nia în tabăra Antantelor, ea re- în conflagrație în prima decada i noiembrie a anului 1918.

nod dialectic este analizat pentru realizarea Marii Uniri urile sale cu evoluția conflagrației mondiale și cu participarea României în război. În realizarea unirii ca firmarea sa internațională se să că pe prim plan s-a situat lupta și lupta diplomatică și lupta militară. Sistemul de tratate încheiat în anii 1919-1920, înles, nu a făcut decât să consolideze o stare de fapt, adică Marea Unire realizată de către întregul popor român pe ambele versante ale Ca-

documentat, integrând atât documente din arhivele din țară, cât și documente folosite de presa internațională, cât și memoriile participanților direcți, acest material de sinteză este cea mai amplă realizare a istoriografiei române în acest domeniu. Disponibil pentru critic bine întocmit și benevol, o bogată ilustrație, în mod tradițional, atât în text cât și în grafice, ea este însoțită de rezumate în limbile de circulație internațională și de un foarte general. Cele două volume prezintă ca o carte de referință istoria națională și ca o monografie exhaustivă a momentului istoric. Prin spiritul patriotic și că care este animată, ea se adresează numai specialiștilor, ci și unui larg, iubitor de istorie românesc.

Radu PAIUȘAN

nația în anii primului război. Caracterul drept, eliberator al României în război. Valoarea Militară București, 1962.

românesc

arat explicit proiectele, însuși punerea în practică a celor patdeice expuse în Jurnalul său filosofic din anul '30, ultima vreme a exaltat un l de existență aparent paradoxal: cel al alternanței și riturii dintre stihăstrie și persocabilitate. În spatele lului, în buna așezare a vrurilor, dincolo de tot ce ate fi citit în „Jurnalul de Păltinș” și în „Epistolar”, radlat în mod constant exordinara și generozitatea rituală. Invoca uncori „com-xul Cantemir” al omului cultură română care nu se l poate opri din a fi comentat în toate în cazul său putea imagina, poate, un mplex Eminescu: „Să-ți necști cit mai cu bogăție epocă întru descrierea urii lumii tale, astfel înclt, dinc fiind să poți deveni versal, ridicind cu tine spre timi și spiritualitatea părții de cer”. Aparent, pentru ce l-au privit din afară, a și-a trăit ultimii ani în ersie faccas'a înglobând și a sa pentru impunerea eu-and a lui Blaga, pentru lri și reeditări, pentru tra-rea și aut-nificarea inter-mală a valorilor româ-). Aparent, prea multă forfotea în jurul, a rea e vorbe, repetiții, gesturi, apl în spatele acestora, în ul din urmă, acolo sus la nș s-a hotărânit o inten-oncentrare a „spiritului iv”. Precum și o decan-senină a înțelesurilor...

ircea LAZARESCU

Istoria ca realitate este un proces continuu de creație, a cărei imagine prezentul ține să și-o încorporeze. S-o revadă periodic, îmbogățind-o pe măsura diversificării mijloacelor de investigație și a lărgirii perspectivei în timp și spațiu, prin care omul poate să privească în trecut. Deși revolut ca realitate, trecutul a impresionat întotdeauna, el continuă să impresioneze și astăzi. În era celor mai furtunoase revoluții tehnico-științifice. Ceea ce ar putea părea un paradox, este faptul că istoria impresionează nu atât prin durată, prin cantitatea faptelor așa cum îi impresionează pe istoricii pozitivistii, cât mai ales prin densitatea structurilor, a ceea ce reprezintă capacitatea de rezistență în timp, prin ceea ce reușește să rămână zărat pe retina conștiinței istorice, să capete valoare de simbol, cu alte cuvinte să-și facă loc în tezaurul tradiției ca izvor al prezentului sau ca oglindă către care acesta se întoarce, fie pentru a-și justifica o inițiativă sau alta, fie ca să găsească răspunsuri la întrebări pentru care orizontul social, adesea înnoțat de vâlul incertitudinilor, nu-i oferă vizibilitatea necesară. Hegel, marele filozof german care n-a scăpat nici el tentația de a reflecta asupra istoriei și căruia simțul atât de rafinat al istorismului l-a rămas intact, scria în cunoscutele-i Prelegeri de istorie a filosofiei: „Posesitrea unei raționalități constientă de sine, care ne aparține nouă, lumii actuale nu a luat naștere în chip nemillocit, răsărind și crescând numai din pământul prezentului, ci trăsătura esențială a acestei averi este aceea de a fi o moștenire mai exact: un rezultat al muncii și anume al muncii tuturor generațiilor trecute ale genului omenesc”.

Este surprinsă act, în cuvintele filozofului german, esența legăturii obiective dintre prezent și trecut ca și caracterul legitim, necesarmente determinat, dintre conștiința socială și nevoia de istorie în înțelesul ei de știință.

Prin aceasta, istoria ca știință este și o formă specială a conștiinței. Abordată de pe pozițiile teoriei socialismului științific, istoria nu ne mai apare ca o simplă imagine a trecutului, sau numai ca vehiculator de idei, dacă avem în vedere interpretările concluziile judecățile de valoare ce le formulează, ci și ca acțiune concretă. Ea trebuie considerată astfel nu numai în sensul general-abstract al unității dintre teorie și practică dar și în acela mult mai intim al impactului nemillocit cu practica socială. Istoria ca știință se leagă, astfel, strâns de relațiile sociale, se imprimă în textura lor. Refuzând să fie o formă de reflecție în „lumea” imaginilor despre trecut, ea trebuie să se manifeste activ să se implice în dinamica vieții sociale.

Să consemnăm, însă, că o asemenea implicare istoria ca știință și ca atare, istoricul de profesie n-o pot realiza fără a pune în valoare una din dimensiunile fundamentale ale actului cognitiv, prezența permanentă a spiritului critic. Ca și în alte științe, și în istorie trebuie să se realizeze neconținut principii de bază al dialecticii materialiste: permanența mișcare revoluționară și aspirația neconținută către certitudine, înlăturarea elementului și întrușiparea a ceea ce ținde a fi etern.

Am formulat aceste câteva considerații generale privind nevoia de istorie, flegste de istorie ca știință, pentru a înțelege mai bine de ce în ideologia și practica politică a partidului nostru s-a acordat și se acordă o atenție deosebită istoriei. Fiindcă este o realitate faptul că, încă din epoca începutului afirmării proletariatului pe arena social-politică, ideologii săi au supus istoria investigației științifice cu ajutorul metodologiei marxiste. Această preocupare s-a accentuat de-a lungul timpului, iar astăzi ne apare, cu mult mai multă claritate, ca fiind expresia concretă a necesităților dictate de interdependența dintre teorie și practică, cunoașterea de sine având semnificația cunoașterii întregii societăți. În ultimă instanță, a fost și este vorba de o expresie concretă a legăturii dintre teorie și practica revoluționară, cu exigențele ei de ansamblu. În mod inevitabil, istoria ca știință este obligată de viață să fie nu numai conștiința unui drum necesar, dictat de conștiința misiunii istorice a clasei muncitoare dar și o condiție prealabilă inelentă pentru a putea străbate mai departe calea către înțelegerea acestei misiuni. Unor asemenea cerințe s-a circumscris, de pildă, activitatea științifică și teoretică a lui Lucrețiu Pătrășcanu, prin marea majoritate a lucrărilor sale, revelatoare fiind poate afirmația sa din prefața la prima ediție a lucrării Un veac de frământări sociale, conform căreia pentru înțelegerea și explicarea atât a fenome-

ISTORIE ȘI CONTEMPORANEITATE

● DIN CONTRIBUȚIA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU
LA DEZVOLTAREA GÎNDIRII ISTORICE CONTEMPORANE

nelor sociale și politice trecute, ca și pentru fixarea drumului pe care are de mers poporul român în viitor, problema determinării liniilor evoluției lui este de cea mai mare însemnătate. Căci viitorul nu poate să constituie un salt în necunoscut, ci se desprinde și se încheagă. În același timp, din elementele și materialul pe care îl oferă tocmai trecutul înaintând treptat, pe calea luminoasă a revoluției și construcției socialiste, partidul nostru a câștigat o imensă experiență politică și revoluționară, care se prezintă, fără îndoială, ca o expresie a aplicării adevărilor generale ale marxismului la realitățile concret-istorice ale țării noastre, dar și ca o dezvoltare autentică a teoriei, o contribuție certă la tezaurul gândirii social-politice contemporane. Sinteza strălucită a acestei experiențe a constituit-o însăși elaborarea Programului Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, ca și opera de o inestimabilă valoare teoretică și practică a tovarășului NICOLAE CEAUȘESCU, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Cu tezele sale de mare preț, izvorite dintr-o analiză profund științifică a întregii dezvoltări istorice a poporului român și, îndeosebi a structurilor societății socialiste românești, văzute pe fundalul mai general al marilor procese și transformări care au loc în lumea contemporană, opera secretarului general a fertilizat ansamblul activității partidului și poporului nostru, efectele sale rodnice resimțindu-se și în domeniul istoriografiei, al gândirii istorice actuale. Din analiza atentă a acestora, inclusiv a documentelor

Congresului al XIII-lea, îndeosebi a Raportului prezentat de tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, a documentelor recentei Conferințe Naționale a P.C.R., poate fi reținută cu ușurință preocuparea susținută a partidului nostru pentru angajarea fermă a istoriei ca știință în fluxul tot mai viu și mai accelerat al practicii sociale, și aceasta, desigur, pe temelii solide al concepției clasei muncitoare despre lume — materialismul dialectic și istoric, „Interpretarea științifică, obiectivă a evenimentelor social-politice în toată complexitatea lor — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU încă în urmă cu mai mulți ani — poate fi făcută numai în lumina materialismului dialectic și istoric, cea mai înaintată concepție despre lume și viață”.

Și trebuie să menționăm că aceasta nu este o simplă cerință, o „directivă” trasată celor ce slujesc frontul istoriei ca știință, ci un postulat teoretic și metodologic dictat de însăși practica edificării noii culturi pe solul istoric al României, de imperativul organic al procesului luptei revoluționare, după care științele sociale, între ele și istoria, trebuie să-și realizeze menirea lor atât pe linia investigării realității social-politice, cât și pe aceea a modelării conștiinței oamenilor, a îmbogățirii imaginii lor despre societate, la a cărei devenire iau parte. Văzute prin această prismă, a relației nemillocite cu desfășurarea practicii sociale contemporane, problemele ce contrunță istoria ca știință nu sînt obiect al unor simple preocupări savante; ci, așa după cum arăta tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU, „probleme ale teoriei și ideologiei comuniste și de ele nu se pot ocupa decât aceia care își însușesc și aplică ideologia și concepția comunistă despre lume”. Pornindu-se de la conținutul acestor

imperative politico-ideologice — cărora a trebuit și va trebui să le răspundă istoriografia noastră — singurele în măsură a permite să se pună în lumină tradițiile progresiste făurite de-a lungul timpului de cei ce au făcut să înflorască pe aceste locuri cultura și civilizația, să redea cu spirit de obiectivitate paginile minunate pe care le-a înscris cu singele său poporul român în lupta pentru libertate socială și națională, partidul nostru s-a pronunțat și se pronunță cu hotărâre pentru întinarea unui spirit critic autentic, și, implicit, pentru fortificarea neconținută a conștiinței critice necesare oricărui domeniu de creație, ca atare și frontului istoric. Și aceasta pentru simplul motiv că numai un spirit critic pronunțat e apt a fertiliza și în istoriografie, ca și în alte domenii ale cunoașterii, procesul de decantare a valorilor, a sporii eficiența acțiunii însăși de valorificare a tot ceea ce a fost cu adevărat progresist, revoluționar, a slujit afirmarea intereselor fundamentale ale maselor și, în ultimă instanță, ascensiunea popoarelor pe treptele progresului social. Existența unui asemenea climat critic, animat de spiritul nobil al adevărului este singurul în măsură a facilita „promovarea unei concepții istorice cu adevărat revoluționare, care să permită interpretarea justă, marxist-leninistă, a tuturor proceselor și evenimentelor”.

Este marile merit al partidului nostru, al secretarului său general, că, punând în valoare marxismul, fructificând căutătorii forța creatoare a acestuia după Congresul al IX-lea s-a acționat ferm pentru eliminarea exceselor dogmatice, pentru înlăturarea demagogiei, a frazeologiei și comentariului rudimentar. Ca urmare, s-a făurit, în mod treptat, acel climat propice creației științifice, s-a deschis câmp larg de manifestare investigării trecutului, ceea ce a permis nu numai o substanțială revedere a locului și rolului istoriei ca știință în viața politică, ideologică și cultural-științifică a țării, dar și o reconsiderare principială a metodologiei marxiste de cercetare, în concordanță cu exigențele reale ale științei științifice, ceea ce a condus la obținerea unei imagini calitative noi atât cu privire la propria noastră devenire cât și la locul ce trebuie să-l ocupăm în concertul contemporan al culturii și civilizației umane, la contribuția ce trebuie să-o aducă națiunea română la acest tezaur. Tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU a subliniat că „succesele obținute de partidul nostru, îndeosebi începînd cu Congresul al IX-lea, sînt nemillocit legate de faptul că el a rupt cu hotărâre cu concepțiile vechi, rigide luind atitudine fermă împotriva a tot ceea ce nu mai corespunde noilor condiții economico-sociale, promovînd cu curaj noul în toate domeniile de activitate”.

Au fost, astfel, posibile, în condițiile modelării unui câmp ideologic nou, curățat de ingredientele schematicismului și căruia i s-a asigurat, treptat, o funcționare reală a principiilor marxismului, atât reconsiderarea activității unor personalități politice marcante ale istoriei neamului, cât și o așezare mai conformă cu realitatea în matca spiritualității noastre, a contribuțiilor legate de numele unor mari creatori de cultură ca Nicolae Iorga, Titu Maiorescu, C. Dobrogeanu-Gherea, Lucrețiu Pătrășcanu, Constantin Brâncuși, Lucian Blaga ș.a.m.d. În felul acesta, s-a putut restitui conștiinței istorice a poporului o bună parte din imaginea unei activități creatoare bogate atât ca dimensiuni, cât și ca profunzime a cugetării, ca încălțurarea de simțiri patriotice. Întrucît toți acești mari cărturari, prin ceea ce au produs, prin ceea ce au adus în viața spirituală a unei epoci sau a alteia, au exprimat, aproape inevitabil, gânduri și aspirații ale poporului. „Viața și activitatea celor mai de seamă oameni de cultură din trecut sînt străbătute ca un fir roșu de dragoste și devotament față de popor și patrie, de dorința arzătoare de a sluji idealurile celor mulți, de un înălțător spirit de jertfă pentru cauza libertății naționale și sociale — sublinia tovarășul NICOLAE CEAUȘESCU. Ei și-au făcut o datorie de onoare din a înălța lumii virtuțile poporului român, noblețea sa spirituală, modestia, hărnicia, umanismul ce l-au caracterizat întotdeauna, dorul de libertate și dreptate”.

Sub semnul acestei deschideri, intensificată prin viziunea de largă respirație pe care o găsim în întreaga operă teoretică și în activitatea practică a secretarului general al partidului nostru, va trebui să ne intensificăm eforturile de cunoaștere și de răspindire a cunoștințelor de istorie, să ne aducem contribuția la făurirea omului nou

Dr. Olimpiu MATICHESCU

Eugen Evu

PAT DE SEMINȚE

Riul sparge fluieru-n cădere:
Limpezi vran; reci claviaturi
li răspund, adagio de miere
soarelui ciobit pe arături.
Drobia amurgului, roșcată,
Fulgeră țînînd de sub picior...
Am mai fost pe-aici copil, odată,
Zarea a scăzut înșelător...
Locul nașterii: un leac anume
Doar acelu ce se-ntoarce dat
De oriunde, colbit de lume:
Un izvor ce-nții l-ai sărutat...
la pămînt în pumn, ca apa vie
Printre degete preferă-l blind:
Este griu curat air vesnicie
Patul de semințe, așteptînd...

CETATEA DIN LOGOS

În bobul de griu e un munte
De vrei să nu fie doar gînd
Aruncă-l Speranței e punte
Genunchi fă-ți din trunte, visînd...

În simbare tace vremelnice
grădina visîndu-se stea...
Speranța-i augurul prielnice
Prielnice pămînt de-ți vei da...

În Logos cetatea e trează:
I-s porți fericite nuntiri...
Deschide-le! Cheia e-o rază
Atotsoveranei Iubiri...

APA CETĂȚII

Ca de cenușă mă spăl în riul
Grădiștei
de cuvintele în care n-am iubit.
Lasă-mă, Patric, să plîng pe
umărul tău!
Ca un venit de foarte demult
amintindu-mi doar fiorul.
Undeva în spatele frunții
ori sub pămîntul blind și patern
îmi acoperă gîndurile
zîngănitul de spadă și scuturi
și în rezeșul limpede
chipul multiplicîndu-se
se subțiază pînă la melodia
unui fluier de lag
resorbîndu-mă
în viscolul freatic
născător de izvoruri...

DRUM ÎN APOI

Un pumn de pămînt O pagină
smulsă
Impietate rănită de dor
un pumn de pămînt să-i citească
ca pe un ulcior: sfărîmat
în care geologul aude
nu sărutul care bău
ci dorința rotundă a
olarului făuritor
Pentru acestea toate pămîntule,
iartă-mă!

...eminescienae constituie un teritoriu puțin cuturetat, cu toate că investiga-rea ei, întreprinsă dintr-o perspectivă cuprinzătoare ar prileji, cu siguranță, o înțelegere mai exactă și mai nuanțată a textului, căci Eminescu descoperă virtuțile și mai cu seamă, actualizează, ca nealții virtualitatea expresive ale celor mai „banale” cuvinte și „cuvintele” românești. În ipostaza lor de componente „aromatice” ale discursului poetic. Ca adverb, iar accentuat puternic, subliniază repetarea acțiunii verbului pe care îl determină, exprimând diferite mișcări afective, de la reproș până la chemare: „Iar te-ai cufundat în stele / Și în nori și-n ceruri nalte?” (Floare albastră); „O, vino iar în al meu braț” (De ce nu-mi vii). Rezăsim „chemarea” într-unul din sonete: „O, vino iar! Cuvinte dulci însoiră-mi. / Privirea ta asupra mea se plece”. De astă dată reliefaarea adverbului iar, ca indice al repetării unei acțiuni rivnitate (vino iar), se realizează și mai persuasiv. „ă” „ictus”-ul se aliază cu „pauza” subse-ventă, care, punctînd consumarea unității sintactice („I”, In-deplineste și rolul unei „cutii de rezonanță” sui-generis, unde se prelungește, stingîndu-se alene, ecourile dureroase ale chemării.

Mareînd un raport adversativ slab, iar, conjuncție coordonatoare, rămîne mereu aton atît în vorbirea obișnuită cît și în poezie. Nici măcar atunci cînd se lîvește în prima silabă a versurilor trohaice — teoretic accentuabilă, căci e impară — iar nu suportă accentul, dovadă între altele, în începutul Scrisorii IV: „Stă caștelul singuratic, zgîndindu-se în lacuri. / Iar în fundul anei clare doarme umbra lui de vecuri”. Pînă la versul 16 al aceluiași poem, conjuncția iar reapare de încă două ori, învestită, de fiecare dată cu aceeași valoare molcom-adversativă, foarte potrivită pentru a sugera, și cu milloacele sintactice, integrarea armonioasă a „crîmpeiilor” într-un tablou unitar: „Luna tremură pe codri se aprinde, se mărește / Muchi de stîncă, virf de arbor, ea pe ceruri zugrăvește. / Iar stejarii par o strălă de giganti ce-o înconjoară. / Răsăritul ei păzindu-l ca pe-o talnică comoră”. „Papura se mișcă-n freamăt de al undelor cutrier. / Iar în iarba înflorită, somnoroș suspîn-grier”. În ambele structuri sintactice abia citate, „adve sitateea” este extrem de laxă, limitîndu-se la înregistrarea „părăsirii” unui detaliu descriptiv în favoarea altuia, pînă atunci, inedit. Se conturează încă de pe arum genera-lizarea că, prin subțierea pînă aproape de anulare, a „adversității” lor... sintactice, iar ni se recomandă ca un jonctiv convenabil „peisajului”. Înveînîndu-se sub aspectul valorii gramaticale, cu și copulativ, cum se poate lesne observa din fragmentul descriptiv care deschide Scrisoarea III unde și apoi iar sint termeni reciproc substituibili: „Pulbere de diamante cade fină ca o bură. / Scînteind plutea prin aer și pe toate din natură / Și prin mîndra fermecare sun-o muzică de soapte. / Iar pe ceruri se înalță curbucele de noapte”.

Generalizarea, la care m-am referit, se întemeiază și pe strofa finală din Povestea teiului, unde nici între „subiectele” gramaticale din cele două propoziții legate prin iar (Luna, izvorul), nici între „acțiunile” lor nu se

poate identifica vreo „adversitate” stricto sensu, rolul conjuncției fiind doar acela de a consfinți „perindarea” obiectelor tabloului „coborîrea” privirii de la un „nivel” la altul: „Sus în brazii de pe dealuri / Luna-n urmă ține străjă, / Iar izvorul, prins în vrajă, / Răsărea sunînd din valuri”. Nu pot pă-răși acest cîrșon fără a observa că lo-cuțiunea verbală ține străjă. Întrebuințată, personificator, despie lună, face din astrul nocturn un fel de „paznic”, trimițînd, aprinde direct către imagi-neca cu care începe și se încheie Seri-

pusă, exclusiv, pe seama constrîngerilor prozodice. Într-adevăr, ea apare mai ales în poemele de inspirație folclorică și istorică, adică tocmai acolo unde, prin sunetul său ușor „vetust”, ea poate contribui, și încă substanțial, la înfiri-parea și statornicirea atmosferel „de epocă”, de care ideea poetică respectivă are atîta nevoie. Sunînd ușor „Inve-chit”, varianta fonetică iară cade firesc, în Scrisoarea III, de pe bazele bătrînu-lui Mircea, „domnul Țării Românești”, dar — mă grăbesc să adaug — de astă dată ea își răspică net valoarea sa vi-

in îndemnul final din Freamăt de eminesc (1879): „Ce frumos era în crîng — A Cînd cu ea m-am prins tovarăș ai năntăși povește înclintată / Care azi e piu de cată... / De unde ești revino iar muloasă Să fim singuri! De data aceasta breu te-tiva identitate semantică a adverbului iarăși și a prefixului re-, departe de a fi dezagreabilă, subliniază insistențe v-cuprînsă în îndemn. Mai ales de pre-contextul său, revino nu semnifică „vino din nou”, ci „înțoaace-te” iare cu adevărată „performanță” în meschinăr în nuanțării semantico-stilistice a aceste l-

bului iarăși izbutește Eminescu și se pot l-ceafărul. Într-un prim text, sensul textul al cuvîntului rămîne cel din nui, „din nou”, dar dif-cultăți și „cane” se lvește la nivelul lecturii rîtă topicii, distribuție pauzale nexiunilor gramaticale care se ge-gesc dincolo de hotăreie unor ve- „Trecu o zi, trecuă trei / Și noaptea, vine / Luceafărul de-a doua ei / Cu razele senine”. Reliefat și al-ictus” deosebit, adverbul iarăși se între-asupra revenirii fatale a lui Hicor-ul și Noaptea, determinant temporal în-cesă și ză-vativ, cată să fie bine izolat, în l-dă în orală, prin „pauze” clare, sugera- altfel, cu ajutorul celor două - În-escu, „cane” care îl străjuiesc. Pe de altă par-biectul propoziției care începe cu versul 2 (Luceafărul) este „zvî- incenutal celui următor iar „cînt-atent va trebui să tindă la stîc-contradictiei dintre unitatea m-dit ve-e (Si iarăși, noaptea vine), care, rit, cată să fie respectată, și cen-tică (Si iarăși, noaptea vine / I-fărul...”), care în rîndul ei, nu fi cu nici un chip „maltratată”-tură orală. Sintem în fată: unu că-de enjambement sau incambent, cum îl numeste I. Funcția în Ver-flia românească (Editura Facla, p. 86—109), lucrare care se dov-resistentă.

Sensul lui iarăși se mîlădiază ar fi si-modifică în finalul „prelegerii” de a mînt-tică (aplicată), pe care — în cel m-moilele i-tente limbii populare, filtrat în în ideal-tele artei eminescienae — pajul Ce tota-o dezvoltă, cu un, soi de doctoră-cifrate prioritate, în fața Cătălinei de. Sînzarea s-rii fie pe deplin / Iub re cună a treia-cifrat Cînd s-arutîndu te mă-nclin. / Tu mă s-arută” Interpunctuația nu s-ajută, dar pauze subțir par să s-ine în- nească adverbul iarăși, care sem-acum, cu totul altceva nici într-„din nou” ei. „la rîndul tău” de ori-iași lucru se întîmplă în prima p-poemului cu forma simolă, iar, verbului: „Îl vede azi, îl vede n- Astfel dorința-i gata: / El iar, r-de săptămini, / Îl cade dragă fată-bună seamă. În atare condiții, cu pierde o parte din intensitatea ac-lui s-đu.

Se poate, cred, afirma că, în poe-semnlate, iarăși și iar funcționează adverbe ale „reciprocității”, cu t-dînd, într-o manieră originală, tui vic-de „cuplu” și aducînd încă o m-ă-consacr deloc neglijabila, despre mîn-portan-transfigurării artistice, pe care l-existen-iesc, în creația eminesciană, cele vit tra-simple și mai banale cuvinte ale t-ine 18-folclori

G. I. TOHĂNEAN

„GRAMATICA POEZIEI”...

Desen de CORNELIU BABA

soarea V: „Luna, scut de aur, străluc-este prin alee / Și pătează umbra ver-de cu misterioase dîngi”. Pe de altă parte, pentru „virea” izvorului, Emi-nescu recurge la metafora familiară a „răsărării”, motivată, bineînțeles, de vecinătatea „lunii”

În ultima terțină a sonetului „înti-mist” Afară-i toamnă... iar punctează trecerea lină de la detaliile acustice la cele tactile, mijlocînd evocarea unui gest tandru, cu care se și încheie poe-zia: „Deodată-aud foșnirea unei rochii, / Un moale pas abia atins de scînduri... / Iar mîni subțiri și reci mi-acopăr ochii”. Singurul indice al unei eventuale „ad-versității” este, așa cum am anticipat, acela al „opoziției” între căi diferite ale percepției sensoriale: auzul, solicitat discret de „foșnirea unei rochii” și de „Un moale pas abia atins de scînduri”, apoi tactilul, stîrnit de „maginea ultimulu vers. „Iar mîni subțiri și reci mi-acopăr ochii”.

Caracterul lax al „adversității” sin-tactice statornicite cu iar ni-l învederează așadar, în fragmentele descrip-tive, observația, iarăși cu ambiții generalizatoare, că în cadrul larg al evocării unei impresii poetice dobîndite cu ajutorul diferitelor simțuri, iar redă doar schimbarea registrului sensorial, a „vizualului” cu „auditivul”, de pildă, în basmul Călin: „Sură-i sara cea de toamnă, de pe lacuri apa sură / Înfun-da mișcarea-l creață înue stuf la ieză-tură; / Iar pădușea lin suspînă și prin frunzele uscate / Rînduri-rînduri tre-ce-un freamăt...”.

Opțiunea, la răsîmpur, pentru va-rianta bisilabică iară nu trebuie să fie

guros adversativă, ivindu-se chiar după „pauza” căsunată de cezura fermă a versurilor trohaice lungi de 16 silabe: „riul, ramul / Mi-e prieten numai mic, // iară ție dușman este”. Raportul adver-sativ îl sustine în planu semantic, opo-ziția ireductibilă a antonimelor (prie-ten... dușman), iar în cel gramatical, alternația formelor în dativ ale unor pronume de „persoane” diferite: mie... ție.

Binevenita este varianta arhaizantă iară și în poemul Călin, al cărui sub-titlu — file din povește — devine, din perspectiva discuției noastre, semnifi-cativ. Selectarea lui iară aci trebuie în-terpretată ca un „fapt de expresie”, participînd la încheierea ambianței de basm, specifică marelui poem. Și de astă dată, iară își actualizează disponi-bilitățile de a marca o „relație adversa-tivă fermă, căci, în fragmentul urmă-tor, epitetale vorbărel și mută sint an-tonimic, iar cele două modalități de co-municare — prin viu grai și prin lim-bajul sui-generis al privirii — se confruntă, și ele, la rîndu le: „Unu-n bra-țele altuia, tremurînd ei se s-arută, / Numai ochiul e vorbăret, IARĂ limba lor e mută”. Dacă iar cumulează valo-rile adverbială și conjuncțională, în schimb iarăși — plămuit în românește, din iară + și — reține doar pe cea din-tii, exprimînd-o mai insistent și mai răspicat. Dacă în Epigonii (1870), poate surprinde pleonasmul din caracteriza-rea lui Negruzzi care „Zugrăvește din nou iarăși pinzele posomorite / Ce-ară-tau faptele crunte unor domni tirani, vileni”, — cu totul alta este situația

Eminescu n-a văzut în basm numai basmul, ci și ideea internă, care poartă în sine, ca inerentă, deja cugetarea cor-pului său, a imaginilor sensibile care constituie halna ideii, fără de care ele ar fi culori amestecate fără înțeles (Stringerea literaturii noastre populare). Cînd precua motiful folcloric al basmu-lui Fața în grădina de aur, după culege-rea lui R. Kunisch, în acest sens scria el pe una din variantele Luceafărului: „Mi s-a părut că soarta Luceafărului din povește seamănă mult cu soarta genului pe pămînt și l-am dat acest înțeles”.

După remarcă din însemnarea poetului despre basmul ce este nu numai halnă sensibilă, ci și idee este adevărat că „poezia nu are să descifreze, ci din contra, are să încîlzească o idee poetică în simboalele și hieroglifele sensibile”. În acest sens urmează să întreprîndem o analiză a modului cum „ideea internă” a poeziei se alcătulește în expresia ei sen-sibilă, pentru cîrșirea „Legendei Lucea-fărului” nu numai ca o „întîmplare re-ală”, cu înțelesul alegoric dat de poet în primele variante, ci și ca „întîmplare imaginară”, în „conștiința de sine a ge-niului”, cu înțelesul simbolic dat de poet în planul de adîncime al „vieții spiritu-

lui”, prin identificarea celui poetului cu eul poetic, (o direcție numai indicată aici, în cîteva considerații introductive).

Metoda este în esență fenomenologică, plecînd de la Husserl, pentru care eul este o potențialitate dinamică originară în viața spiritului, formînd substratul primar al sufletului „ominesc, o trăire intențională ce are ca obiect fie pe sine însuși, fie lumea dinafară, ascunzînd a-șadar în tensiunea lui lăuntrică două po-sibilități de orientare: una subiectivă, imanentă, și alta obiectivă, transcenden-tă. Prin eul originar avem conștiința i-dentității cu noi înșine, el este inițiatu-rintregii vieți lăuntrice, din el se nasc tendințele, sentimentele și gîndi-urile noastre, ca mijloace de individuali-tate, în conflicte variate, constituînd, totuși, prin eu, o unitate, cum spune L. Rusu, comentînd pe unul din continuatorii lui Husserl, A. Pfänder. Din năzuința spre autonomie a tendințelor în raporturile variate cu lumea înconjurătoare, se naște o experiență vastă, care se suprapu-ne năzuințelor originare, în așa fel că în jurul eului originar, central, se for-mează un eu derivat, ex-centric, care în bună parte reușește să capteze și să dirijeze manifestările individuale. Urma-

rea este că eul originar ajunge pradă tendințelor în plină vîltoare și este în-năbușit. Sau, altfel spus: „În modul a-cesta se lvește în viața noastră lăuntri-că acea dublă tensiune, alimentată pe de o parte de eul autentic, pe de alta de eul derivat. Eul derivat tinde spre in-dividualitate, eul autentic tinde dimpotrivă

vag reușește să străbată la supra-estetica poeziei lirice, p. 86-87).

Nu era în intenția lui L. Rusu, mențînd metoda fenomenologică, de a referi la poezia lui Eminescu, po-deosebirile ce ea le poate face între empiric și eul poetic, cu sensul lui eu originar, dar aceasta este „ideea

LUCEAFĂRUL: condiția eului poet

spre unitate, spre integralitate. Evident, există un conflict între ele, care însă nu tinde spre eliminarea unuia de către ce-lălalt, ci spre captarea lui. Din această cauză, deși actele noastre obșnute sint directivate de eul derivat. În fondul lor mocnește totdeauna ceva și din cel au-tentic. Acesta este captat sub forma unei atitudini ascunse, a unei intenționalități imanente, care numai cu greu și în mod

ternă” a Luceafărului, ca dramă a niului în conflictul dintre eul originar și eul empiric. Eul originar năzuiește o unitate de natură generală, în con-cu tendințele de individualizare, prin te dirijate de eul derivat sau empiric dependența vieții afective de acestua-tot tumultul, vehemența și pasionalita-ior. Este și dublul aspect al alctei ideii de geniu. Tendința spre într-un sensibilă a eului originar și inten-

convorbiri CU PETRU CREȚIA DESPRE...

(O notă despre un editor al lui Eminescu). Pentru unii, Petru Creția trebuia să fi fost sau să fi devenit altceva decât editorul lui Eminescu. Cultura română ar fi avut nevoie de el în alt loc. Eminentul traducător al lui Platon, elenistul, eseistul, eruditul s-ar fi împlinit în alte tipare dacă „momentul Eminescu” era altfel, cred că momentul Eminescu e pentru Petru Creția, o împlinire de o expresivitate unică. O să arăt altădată cum fiecare cărturar român, fiecare mare scriitor se întoarce către Eminescu pentru a-și ilustra, astfel, calitatea și unghiul implicării sale în cultura noastră. Cel puțin un secol marile valori spirituale românești au avut momentul lor întru Eminescu. Opera lui Petru Creția, de la Ediția Platon la Norii, de la escurile din Epos și logos la poemele din Pasărea Phoenix este o îndelungată supunere față de idee. Din acest punct de vedere, el nu este „modern”. Creatorul modern, erou al epocii folclorice, se afirmă prin forța subiectivității sale, prin individualizare. Prin ieșire din regimul comun al rostirii, al firii, al ființării. În demersul lui, care mi se pare al subordonării și al retragerii, Petru Creția își găsește, în munca de editor al lui Eminescu, o împlinire firească. Citesc notele de editor din Viața Românească fascinat de stilul comentatorului: „Eminescu așa a fost: bogat de tot aurul lui Cresus și reticent ca o sibilă, imbelșugat ca Nilul și însetat de o decantare înfinită. De aici, în bună măsură, neodihna lui și violența cheltuirii de sine. De aici sarcinile noastre stricte față de opera lui, cîntărită și după cit de mult a avut puterea să facă în lumea poeziei și după cit de puțin în mulțimea din tot ce a făcut. Istoria editării lui...”. Despre stilul comentatorului, superior didactic dar și impregnat de o stranie poezie s-ar putea scrie pagini întregi.

C. U.

postume, așa cum locul lui Făt-Frumos din lacrimă era în cadrul prozei literare. Schema ideală a ediției ar fi următoarea: primele trei volume consacrate poeziei antume — dar fără traduceri, următoarele două — 4,5, — rezervate întregii poezii postume, inclusiv poemele originale de inspirație folclorică. Apoi un volum șase consacrat teatrului. Teatrul e o parte de operă, ale cărui legături cu marea poezie „nedramaturgică” sînt extrem de adînci. Ele se dovedesc în succesiune nemijlocită cu poezia. Rămînînd ca abia volumul 7 să fie consacrat prozelor literare. Adăugînd la această secțiune dicționarul de rime, s-ar fi obținut seria completă a operei de artă literară, rămînînd să se deschidă seria consacrată publicisticii. Pentru traduceri trebuia un volum special, care să conțină toate traduceri. Apoi Fragmentarium, care ar grupa într-o ordine rațională întregul material rezidual, fără titlu special. Cînd am preluat ediția, a trebuit să fac vol. 7. Proza literară. M-am văzut silit să fac din volumul opt un volum compozit, destinat încheierii operei literare. Spun cu curaj opera literară — spun cu curaj asta Teatrul original, teatrul tradus, traduceri de proză literară și dicționarul de rime, care în mod strict fac parte din instrumentarul literaturii, sînt operă literară.

Teatrul înfăptuit de Eminescu apare, la prima vedere, ca un subprodus accidental al unei himeri. Din acest punct de vedere — al raportării textelor existente la intenția poetului — putem spune că nimic nu e încheiat. Proiecta un ciclu dramaturgic de 12 piese, consacrat istoriei moldave, fiecare în cinci acte. Lista atestată a personajelor se ridică la 15-20. Titlurile existente acoperă o realitate niciodată atinsă, astfel că, măsurînd ce-a împlinit Eminescu în teatru și măsurînd proiectele, riscăm ușor să credem că ne aflăm în

fața unei neîmpliniri radicale. Editarea teatrului a dezvăluit însă altceva: inadecvarea la proiect se asociază cu o perfectă adecvare la arta dramaturgică. Dacă un dramaturg e un om care poate face cinci acte în versuri, atunci Eminescu nu e un dramaturg. Dacă ceea ce a împlinit, supus unei analize oricît de severe, rezistă canoanelor dramaturgiei — și rezistă — atunci ne aflăm în situația de a avea scris de mîna lui cel puțin patru drame care, înserise în vremea lor în istoria dramaturgiei românești, i-ar fi schimbat radical cursul. Eminescu avea suflu pentru un act. Actul are cinci scene, care funcționează precum cinci acte. Ne aflăm în fața unei duble prejudecăți: prima, că ceea ce nu corespunde poetului nu are realitate literară, ceea ce e fals. A doua, postulatul că un mare poet nu poate fi un mare dramaturg. Al treilea: ignorarea determinărilor specifice ale teatrului romantic.

Eminescu e un bun călăuzitor. El nu este un dezordonat Decebal, care s-a jucat (versiune rea) și la TV și la radio, e un caz de receptare greșită a teatrului eminescian. Să precizăm. Întii, la toate acestea se adaugă și faptul că uităm tehnica grafică a epocii: scriere cu cerneală care se usucă greu. (Foile erau așezate să „se usuce” într-o anumite ordine). Au provenit de aici grave distorsiuni ale succesiunii dramaturgiei prin citirea strict inversă a unor pagini. O prejudecată e aceea că teatrul face parte din opera eminesciană juvenilă. Acest lucru e fals. Eminescu a scris teatru și cînd era foarte tînr, a scris și la Viena și la Berlin, a urmat cu mare patimă și gust la Iași și a continuat, urcînd spre cea mai rafinată tehnică teatrală, la București. Toți avem în tradiția — imaginea — noastră culturală un Lăpușeanu care a fost a lui Negruzzi. Lăpușeanu al lui Eminescu e la aceeași înălțime: un personaj

adine, patetic și sculptor de care scena română s-a lipsit un veac.

Dacă admitem că Eminescu e un dramaturg și că dramaturgia trăiește prin înfăptuirea ei scenică cea mai urgentă datorie a noastră e să dăm marelui teatru eminescian prezența scenică. Nici un om de teatru, adevărat nu scrie pentru citit, ci pentru spectacol. La Eminescu, totul — structura dialogului, indicațiile de scenă, progresia dramatică, trimit spre scîndurile scenei. Acolo trebuie să-i găsească locul.

— Cînd ați văzut prima pagină de manuscris eminescian?

— În ziua de 13 februarie 1976.

— Care a fost primul volum care a apărut sub îngrijirea Dvs.?

— Proza literară, în 1977.

— Cînd se va încheia editarea lui Eminescu?

— De centenar. Ultimul volum al ediției va avea în prefața centenarului.

— Despre ce e vorba în cele două volume pe care Dvs. le pregătiți pentru centenar?

— Am propus să s-a accentuat să apară nu volumul conținînd patru piese de teatru eminescian, Decebal, Bogdan Dragoș, Nunta lui Dragoș, Alexandru Lăpușeanu. În versiune scenică. Suscentibile de a fi jucate. Al doilea volum va fi o ediție critică din cea mai vitregită zonă a operei — poeziile postume. Vitregită și fiindcă de la volumele 4-5 nimeni nu s-a plecat asupra textului lor. Și pentru că, după un veac, această parte e necunoscută. Seria, de pildă, ține ca nimeni în Europa în vremea lui. Cele două volume dau cea mai ignorată parte a operei.

— Dar „scătelele facsimilate”?

— Nici o cercetare viitoare nu se poate dispensa de prezența tuturor cercetărilor unei ediții integrale facsimilate a tuturor celor 50 de caiete din patrimoniul Bibliotecii Academiei. Am scris în „Viața românească” despre relația aceasta. A fost marele vis al lui Năddea. E greu de înțeles de ce nu l-a văzut împlinit și este datoriu noastră, a tuturor, să obținem realizarea acestui lucru atât de simplu, atât de necesar și atât de supus prejudecăților de toate naturile. Lucrul ar putea fi realizat în trei etape: 1. fotografiera integrală (măi sînt 12 caiete care nu au nici facsimil, nici microfilm, în timp ce alte 13 au și facsimil, și microfilm); 2. Răspîndirea fotocopiilor în principalele centre universitare din țară; 3. Realizarea unei ediții facsimilate integrale de tiraj național. Bine-ar fi ca, sporînd eu ceva utopia nicasiană, să putem publica o asemenea ediție însoțită și de transliterarea integrală a textelor.

Prezența unui asemenea instrument de lucru în mîinile tutuor ar înlesni un șor de descifrări a textelor nedescifrate sau rău descifrate, ar înlesni, prin însăși prezența unui număr mai mare de cercetători, ameliorarea și sporirea afilierilor (o problemă chiar mai acută decît a descifrării). În sfîrșit, ar crea un spațiu în care veștile cercetărilor singuraticii să ne împere în prezența unui argument obiectiv.

Cornel UNGUREANU

demnul final din Freamăt de...
): „Ce frumos era în crîngul...
ste înclintată / Care azi e-n...
... / De-unde ești revino iară...
im singuri!” De data aceasta...
Identitate semantică a adver...
și a prefixului re-, depar...
zagreabilă, subliniază însl...
insă în îndemn mai ales c...
extul său, revino nu semn...
o din nou”, ci „întoarce-te”...
„arată performanță” în mes...
tării semantico-stilistice a ad...
i iarăși izbutește Eminescu în...
lul. Într-un: prim text, sensul e...
ial al cuvîntului rămîne cel...
„din nou” dar dificultăți și...
” se ivesc la nivelul lecturii...
topicii, distribuție pauzelor...
unilor gramaticale care se p...
dincolo de hotarele unor vers...
cu o zi, trecură trei / Și la...
tea, vine / Lucefărul de...
Cu razele senine” Reliefat de...
s” deosebit, adverbul iarăși...
ra revenirii fatale a lui Hlo...
tea, determinant temporal în...
cată să fie bine izolat. În le...
i, prin „pauze” clare, sugera...
l, cu ajutorul celor două v...
și strălucesc Pe de altă parte...
ul propoziției care începe a...
rsul 2 (Lucefărul) este „zvî...
utul celui următor iar „cînt...
va trebui să tindă la stîna...
adiecției dintre unitatea me...
arăși, noaptea vine), care, c...
ată să fie respectată, și cea...
și iarăși, noaptea vine / In...
...”, care în rîndul ei, nu...
nici un chip „maltratată” în...
orală. Sîntem în fața unui caz...
enjambement sau îngambement...
il numeste l. Funcția în vers...
omănească (Editura Facla, I...
—199), lucrare care se dov...
entă.

isul lui iarăși se mlădiază...
fică în finalul „prelegerii” de...
aplicată, pe care — în cel mai...
limbat popular, filtrat în...
rteii eminesciene — pașul...
voltă, cu un șor de doctoral...
itate, în fața Cătălinei: „S...
le pe deplin / Iub rea cunos...
sărutîndu-te mă-nclin. / Tu...
irută” Interpunctuația nu ne...
dar pauze subțiri” par să m...
adverbul iarăși, care semn...
cu totul altceva: nici într-un...
nou” ci... „la rîndul tău”...
ceru se întîmplă în prima par...
lul cu forma simplă, iar, a...
lul: „El vede azi, el vede m...
dorința-i gata: / El iar, ori...
stămint. / El cade dragăi fat...
seamă, în atare condiții, cu...
o parte din intensitatea nec...

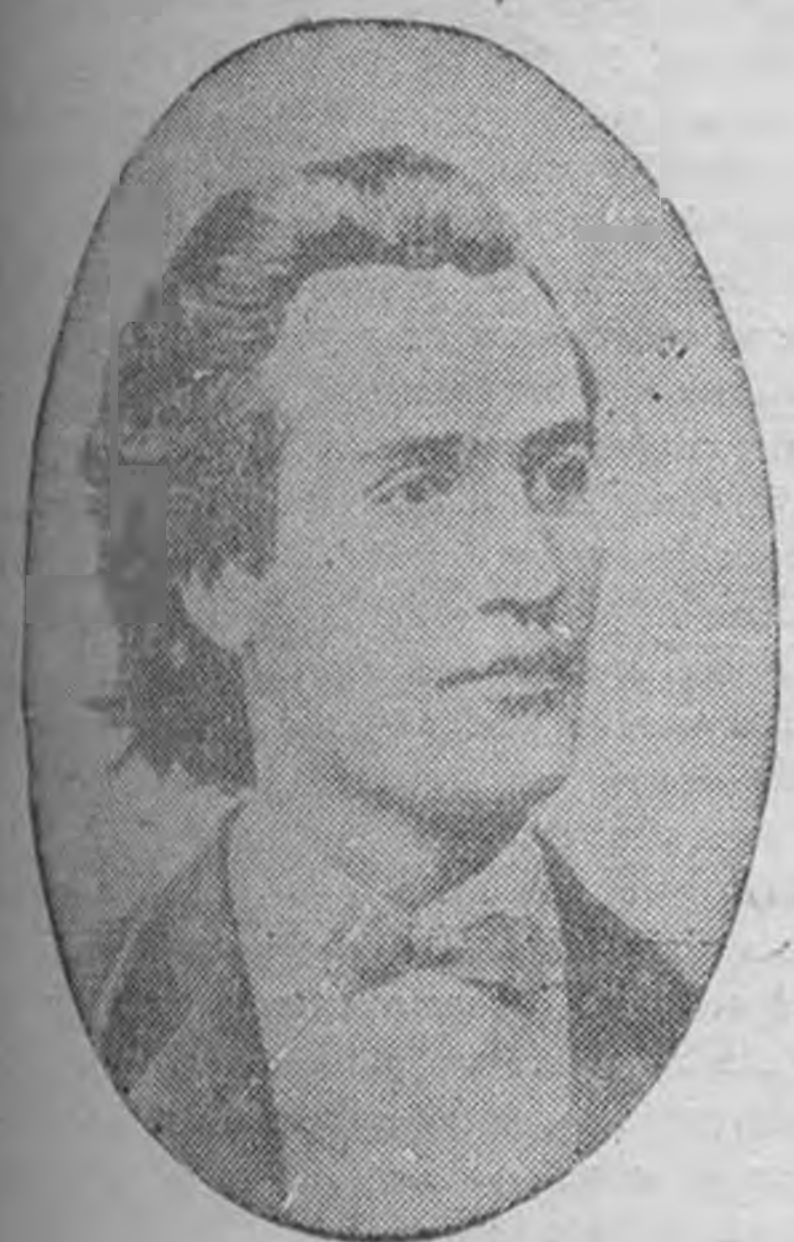
oate, cred, afirma că, în pa...
late, iarăși și iar funcțione...
se ale „reciprocității”, com...
într-o manieră originală, la...
iplu” și aducînd înăo o mâr...
neglijabilă, despre mira...
gurării artistice, pe care îl...
n creația eminesciană, cele...
și mai banale cuvinte ale...
rilor.

G. I. TOHANEANU

șește să străbată la supra...
a poeziei lirice, p. 86-87).
ra în intenția lui L. Rusu, e...
metoda fenomenologică, de a...
a poezia lui Eminescu, pe...
ile ce ea le poate face între...
și eul poetic, cu sensul lui...
nar, dar aceasta este „ideea

a eului poetic

Lucefărul, ca dramă a p...
conflictul dintre eul origin...
ric. Eul originar năzuiește...
de natură generală, în con...
țele de individualizare, prin...
de eul derivat sau empiric...
ta vieții afective de aceea...
tul, venemența și pasionalit...
și dublul aspect al alcătuirii...
geniu. Tendința spre intrup...
a eului originar și intensita...

acestula, provocînd o privire a adincurilor care învăluie înțelesurile primordiale, duce, prin reacție, spre esența eului originar. Numind eul originar, în substituirea de termeni, eul artistic sau poetic, drama genului o putem înclina în această proiectie a intenționalității gîndirii poetului, generată de „ideea internă” care poartă în sine cugetarea imaginilor sensibile, fără de care ele ar rămîne fără înțeles: „Eul empiric este izvorul stărilor personale. Caracteristica acestora este variația, schimbarea, înconstanța, ca un rezultat firesc al alternantelor, uneori foarte capricioase, a diferitelor tendințe care le alimentează. Pentru aceea ele formează substratul unor valori relative. Dimpotrivă, eul poetic ascunde intenționalități de natură constantă, el nu variază după capriciul pornirilor momentane, ci alimentează atitudinile permanente. Din ele izvorăsc valori absolute, general valabile. Expresia izvorită din eul poetic este impersonală, ea poartă pecetea obiectivității. În ea nu domină cercevariază după incidente personale și relative, ci un fond de valoare permanentă” (L. Rusu, op. cit. p. 88). Iar dacă este să vorbim de un conflict creator care ar sta la baza oricărei creații artistice, geniul, dincolo de simțirea per-

sonală a pasiunilor și înștelnelor, tînde spre universalitate, și deci, în sensul ultim al simbolului, înțelesul dramelui acesta este: „Artist cu adevărat este acela în sufletul cărui glasul eului originar a reușit să copleșească pe acela al eului derivat” (Id. Ibid.).

Pentru a cuprinde întreaga descoperire a eului originar în vastitatea conflictului său cu eul derivat, în polaritatea originară a spiritului omenesc, vom mai cita și aprecierile pe care T. Vianu le făcea cu privire la năzuința înclăruia de a-și cuceri supremația: În marea problemă a fenomenologiei eului, un capitol din cele enigmatice îl deține acela al poezilor, prin confuziile care se fac între eul poetic și eul empiric al poetului. Eul poetic este un eu general „în sensul că ne reprezentăm perfect semnificația subiectivă a manifestărilor sale, fără să cunoaștem și chiar fără să fie nevoite să cunoaștem împrejurările particulare ale acestor manifestări” (Opere, VII, p. 487). Eul poetic, exprîmîndu-se pe sine, exprîmă în același timp pe oricine la cunoștință de manifestarea sa. Și în exprimarea lui poetul nu încetează de a fi el însuși, într-o subiectivitate în care omenirea se poate recunoaște, iar trădarea intimității sale nu este restîmțită ca o indiscreție, pen-

tru că eul poetic nu se mărturisește niciodată ca eu empiric.

Aceasta este și ideea lui Eminescu despre geniu, ca poet, cum o comunica el în citeva versuri înainte de a cunoaște basmul din care se va contura imaginea „Lucefărului”: „Numai poetul, ca păsări ce zboară deasupra valurilor, trece peste nemărginirea timpului. În ramurile gîndului, în sfintele lunci, unde păsări ca el se-ntrec în cîntări”. Poetul este un nemuritor prin vastitatea gîndului său, ce cuprinde nemărginirea timpului, iar drama lui începe cînd împrejurările particulare ale manifestării eului său, ca eu originar, în consîlțina nemuririi lui, îl pun în conflict cu simțirea personală a pasiunilor și înștelnelor, în a căror vîltoare, prin condiția lui originară de geniu, rămîne „nemuritor și rece”.

Aceasta este, dedusă din ideea despre geniu, condiția eului poetic în Lucefărul lui Eminescu, mărturisită de el ca o dramă a „despicării” condiției umane, indicată de el în sensul alegoric ce l-a dat basmului Izvor, dar gîndită în reprezentările lui poetice, ca expresie a unui eu originar, în simbolul „Lucefărului”.

Eugen TODORAN

SCRIITORI TIMIȘORENI LAUREAȚI

**EUGEN
TODORAN**

**CORNEL
UNGUREANU**

**SVETOMIR
RAICOV**

De câte ori gândurile noastre se opresc la personalitatea profesorului Eugen Todoran de câte ori lecturile noastre zăbovesc pe paginile cărților semnate de domnia sa, o evidentă se impune spiritului receptor: numele ei este temeinic, efortul grav și erudit în demonstrarea unei idei a unor concepte cu care își construiește răbdurii demersul critic. De aceea, socotim ca binemeritată premiarea sa recentă de către Uniunea Scriitorilor din țara noastră, pentru volumul *Lucian Blaga. Mitul dramatic, carte ce se instituie ca parte (după două volume despre mitul poetic). Într-o „monumentală sinteză critică” (din care încă două-trei tomuri urmează să apară) despre complexa operă poetică și filosofică a lui Lucian Blaga. Așa cum arată cărțile și studiile publicate până în prezent, înzestrarea sa de istoric și critic literar preferă scriitorii de mare complexitate, cu Weltanschauung-uri reprezentative pentru comunitatea noastră românească, pentru epoca în care au trăit și scris. Ceretătorul urmărește cu vădită pasiune contextul dialectic al istoriei și culturii, analizând multiplu straturile operii, năzuind spre structura originară și unitară a viziunii artistice abordate. Îl interesează, prin arhitectonica, întotdeauna foarte interesantă, metodele de cercetare, esența, „principiul generator al poeziei”, cum scrie chiar exegetul, fie că este vorba de Mihai Eminescu, G. Coșbuc, Lucian Blaga sau Tudor Arghezi. Cine urmărește evoluția scriiturii lui Eugen Todoran, încă din perioada studenției și a Cercului literar de la Sibiu, ușor poate constata predilecția cercetării sale privind categorii estetice, cum ar fi demonicul, umorul și ironia, tragicul, mai ales, tragicul. În volumul *Secțiuni literare* (Facla, 1973), criticul și istoricul literar se arată interesat de: Umorul și ironia în opera lui Ion Creangă, Realismul tragic în opera lui Ioan Slavici, Tragicul „sufletelor simple” în *Năpasta* lui Caragiale, Sublimul uman în *Memorialele* lui Vasile Pârvan etc. Analizând teatrul lui Lucian Blaga, în cartea premiată, Eugen Todoran aprofundează și nuanțează sfera conceptului de tragic, ajungând la o teorie originală, pe care sperăm, o va desăvîși, după câte întuim, în cartea pe care o meditează și o scrie despre Vasile Pârvan. El este adeptul și practicantul unei critici literare, desfășurată într-o corelație intimă cu filosofia, o critică pe care autorul o numește fenomenologică, unde noesia (intenționalitatea conștiinței) și noema („semnalele” trimise, în cazul nostru, de operă) fuzionează într-un cogito, ca „tot interior” al gândirii poetice. Exegetul se vrea înscris ca „termen de conștiință”, în prelungirea operii studiate, într-un efort de „reconstituire a etapelor gândirii scriitorului prin descrierea genezei operii din propria ei ordine interioară”, precizează criticul, în *Cuvânt înainte la volumul Lucian Blaga. Mitul dramatic*. O critică desfășurată în zărise filosofică (K. Jaspers, M. Scheler, N. Hartmann), cu dihotomiile: plan din față — plan de adîncime, mit modern — mit arhaic etc., dar o critică metodică, deschisă și altor orientări hermenutice și semiotice, pe care Eugen Todoran le folosește în bogatele sale bibliografii.*

Efortul de sincronizare cu principalele orientări de interpretare a textului nu înseamnă amalgamare, ci selecție severă, făcută prin prisma unor credințe interioare și a unei culturi asimilate, deci un entuziasm cenzurat, lucid. Strălucirile exterioare și prestidigităția abil-tehnicistă nu-l atrag; ceea ce nu adîncește calea spre esențe, spre arhetipal și genetic este lăsat în urmă, considerat caduc, în ritualul discursului critic. Pentru că desfășurarea amplă a argumentației critice din cărțile lui Eugen Todoran are o tensiune specifică și o ritmică aparte.

Relația intimă între critica literară și filosofie, într-o perspectivă osmotică și mistică, s-ar putea înțelege prin afinitățile electivă față de Lucian Blaga, prin date temperamentale și de cultură explicându-se astfel, cât se poate explica, neaderența la deosebiriile fundamentale dintre cele două ramuri spirituale.

Prin metoda și prin cărțile sale, Eugen Todoran îmbogățește efectiv peisajul interpretativ al istoriei și criticii literare contemporane românești.

Simion MIOC

Proza românească de azi i-a adus lui Cornel Ungureanu un nou premiu al Uniunii Scriitorilor. Anteriorul îl primise pentru *Contextul* operii, carte care impunea un stil al criticii și alunga primele săgeți într-un teritoriu pe care, în lucrarea consacrată prozei românești actuale, și l-a anexat definitiv. Metoda întrebunțată aici se revendică unui comparatism, în sensul larg al cuvîntului: cărți paralele, cariere scriitoricești paralele, culturi paralele. *Contextul* operii avea să furnizeze scriitorului critic al lui Cornel Ungureanu o fericită, exactă sintagmă. Demersul său nu trece neapărat prin analiză, ci își înalță privirea spre zonele superioare ale stabilirii contextului: ale înrușinilor, ale asemănărilor, ale filiațiilor — de multe ori ascunse.

Cu aceste premise Cornel Ungureanu avea de înfruntat, desigur, și anumite obstacole, anumite prezicibile, neînțelegeri. Criticul le-a înfruntat. Nu s-a supus comodității unei exegeze de situare, ci a explorat căile nebătătorite. A reaseza, dacă se poate spune așa, proza românească într-un alt context. A lăsat-o să se privească în alte oglinzi. Metoda lui Cornel Ungureanu este, de fapt o însumare de metode. Neînfrudat vreunei direcții critice anume (deși „scriitura” frumoasă, pagina în care vezi spectacolul ideii și spectacolul acestui spectacol îl apropie de eseistica lui Eugen Simion sau de rapida orientare în spațiul cultural, atât de caracteristică lui Nicolae Manolescu), Cornel Ungureanu ambiționează. În a doua, sau chiar în prima instanță, la o critică totală. La un spectacol critic suficient sieși. Talentul literar al autorului conferă eseurilor greutate, acolo unde ideea trăiește doar ca virtualitate. Proza românească de azi — ca orice carte importantă — există și prin cantitatea de prejudecăți pe care le înlătură. Una dintre ele este aceea a spațiului de referință occidental ca proxim punct de contact al literaturii române. Cornel Ungureanu demonstrează că trebuie să ne găsim înrușirile în literatura sud-estului european sau în marea creație interbelică a Europei Centrale. Studiile consacrate lui D. R. Popescu, Nicolae Breban sau Sorin Titel sînt exemplare în acest sens. Ele deconspiră însăși concepția și înseși preferințele literare ale criticului. Altfel spus, Proza românească de azi conține și o remarcabilă colecție de idei de pură teorie literară, întretăiate de un seducător jurnal de lectură indirect. Cornel Ungureanu nu pleide nici un prilej pentru a se documenta și pentru a ne documenta.

Contextul cărților sale este chiar contextul existenței sale de intelectual. Cunoșcător desăvîșit al mișcărilor, al tacticilor, al strategiilor desfășurate dincolo, sau chiar în atara tranșelor, Cornel Ungureanu are o reală plăcere a reconstituirii întregii atmosfere în care a fost creată opera. Anticipările și regresivitățile temporale — ca și alte modalități din sfera digresiunii: subsolurile, filiațiile, recapitulările, extrapolările — dau farmec scrierilor sale, rotunjindu-le în niște spectacole intelectuale pasionante. Criticul nu se mulțumește să confie instrumentele istoricului literar. Această primă operațiune este însoțită, de regulă, de altele: de o fină detectivistică a ideilor, nu fără, desigur, zimbetul ironic, dar și tandru, al unui complice de profesie. Pentru că, da, complicitatea cu ideile culturii pare să fie o a doua natură a lui Cornel Ungureanu. Nu este exclus că unele din aserțiunile lui să fie materializarea unei seducții himerice: de a cuprinde totul, de a explica totul. Există, din fericire, atâtea lucruri ce rămîn inexplicabile! Însă Cornel Ungureanu își ia prea în serios munca pentru a accepta măcar o asemenea posibilitate teoretică. Fără a fi ceea ce se înțelege. Îndeobște, printr-un spirit pozitivist, autorul *Prozei românești de azi* este un însetat de certitudine. Partea de taină a scrierilor sale se află chiar în expresivitatea frazei, în plasticitatea puțin, obișnuită a scriiturii. Talentul scriitoricesc al lui Cornel Ungureanu este frapant și poate că acest lucru, uneori, nici nu i se iartă. Scriitor dintr-o generație de spirite remarcabile — să zicem, între extrema Serban Foartă și extrema Ion Vartic —, Cornel Ungureanu se particularizează prin voința de a cuprinde și de a reprezenta nu numai literatura și ideile ei, ci și mecanismele prin care aceasta își asigură perpetuitatea.

Mircea MIHAIES

Între Zori de zi (1964), primul roman al Svetomir Raicov și în același timp cea dintâi, relativă romanescă a unui scriitor de limbă română, și recentul premiat volum al aceluiași Trifoi cu patru foi („Cetvorolista detellae”, Kriterion 1985), s-au scurs, iată, mai bine de două decenii. Răstimp suficient, a putut constata cineva familiarizat cu destinele romanului contemporan pentru ca opțiunile profesioniștilor genului să schimbat de câteva ori, răstimp suficient, să afirme însoțitorii fideli ai prozatorului timpului pentru ca scrierul acestuia să cunoască schimbări optice și puneri de acord ce vorbesc despre evoluată, despre o mereu mai evoluată inteligență, rosturilor și specificului literaturii. Unică, nebatată în timp, începînd cu volumele de povestiri din deceniul al șaselea, *La răscrucea vieții*, *Cind ploile etc* rămînînd în cazul lui Svetomir Raicov doar afecțiunea pentru universul satului de țară pentru o lume plină de pitoresc și, altminteri lipsită de complexitate în latura observațiilor logice și psihologice. O lume pe care plăcea vestirii — înainte de a fi romanțier prozator — autor de povestiri și nuvele, adunate în *Șase duzină de volume* —, o lume pe care harul de vestitor al lui Svetomir Raicov o restituie, în data, în secvențe memorabile. Cu caracter intrucitiv, observațiile de pînă aici asupra scriiturii lui Svetomir Raicov nu sînt, dacă e să detinăm mișcările, fără o legătură semnificativă cu un roman publicat. E suficient să relevăm, în ordine de idei, că *Trifoi cu patru foi* reia, prin din personaje centrale (cuplul Mitru — Iancu) de povestire mai veche a prozatorului, că altele năjaje își au, și ele, echivalente în scrieri de sau mai recente. Nici atuurile narative nu sînt, de altfel, în romanul în discuție, în mod diferit de cele ce au asigurat succesul autorului proza scurtă. Povesteste — am afirmat și în *Șase ocazii* — savuros, fraza sa are vivacitate și umorul personajelor, de o netă extracție țărănească pigmentează un șir de istorisiri în care Banașul satul de cîmpie bănățean de acum cincizeci de ani face pendant incursiunilor în corpurile poraneitate, într-un spațiu rural care, dacă scriitorii trădează specificitatea se dovedește din ce în ce mai puțin asemănător cu imaginile sale colportate cîndva de o întreagă literatură de procesul de urbanizare a satului devine, din unghi de a privi lucrurile, unul din reperele dilecte ale prozei lui Svetomir Raicov, vocina orașului și integrarea într-un alt mediu a unor sonaje reclamă, par a reclama o abordare rînd sociologică a faptelor. Lucruri, acestea, nem încă o dată, nu excesiv de noi în scrierile Svetomir Raicov, cum mci tipologiile, o seamă situații epice etc. Partea de rezistență a cărții constituie tot un șir de povestiri — istorisiri de Dragomir Gruici, personaj în care „bătrînii” din proza scurtă a lui Svetomir Raicov își pot un mesager reprezentativ, personaj în care nu a năvăla de a se confesa ori de a nara fapte nu pîrat senzaționale a altor eroi ai autorului și o ilustrare dintre cele mai vii. Roman, pagina de titlu specifică, acest ultim op al autorului ține să-și onoreze, totuși, condiția. Mai mult atî, chiar: ne aflăm în situația de a parcuri construcție epică în destule alte privințe ambițioase Cu trei linii narative (trei virtuale romane) și seturi de personaje care își intersectează existele și mai ales și le duc independent unele față de celelalte, *Trifoi cu patru foi* pare a fi, din punctele de vedere, o carte epilog la tot ce a autorul pînă acum. O conserință firească a prozei de a aduce „la zi”, după un pătrar de veac, un centru ori mai puțin traiectul existențial al personajelor sale, ca și a voinței de aliniere la cuvînt de ordine ale momentului literar.

Lucian ALEXIU

AUREA ALAI PREMIULUI UNIUNII SCRITORILOR

LIR
VPAUL
MICLĂULIGIA
HOLUȚĂDANIEL
VIGHI

e zi (1964), primul roman și în același timp cea dintâi a unui scriitor de limbă slavă premiatul volum al aceluiași autor, „Cetvorulista detelinelor” i-au scurs, iată, mai bine de douăzeci de ani, răstimp suficient, ar fi fost ai prozatorului timpului acesta să cunoască schimbările de acord ce vorbesc despre o literatură mai evoluată înțelepciunii literaturii. Unică, nepătrund cu volumele de povestiri a, la răscrucea vieții, Cînd în cazul lui Svetomir Raicov pentru universul satului de dinăru de pitoresc și, altminteri, citate în latura observațiilor. O lume pe care plăcerii de a fi romanțier prozatorului și nuvele, adunate în cicluri, o lume pe care harul de Svetomir Raicov o restituie, și memorabile. Cu caracter general și de pînă aici asupra scrierilor nu sînt, dacă e să detaliez, gătura semnificativă cu un text suficient să relevăm, în acest rîfu cu patru foi reia, prin detaliile (cuplul Mitru — Iana) și a prozatorului, că alte echivalențe în scrieri de literatură arhurice narative nu pot fi discutate, în mod esențial, au asigurat succesul autorului stește — am afirmat și în cazurile sa are vivacitate și culoare, de o notă extracție țărănească de istorisiri în care Banatul năștean de acum cincizeci de ani îndant incursiunilor în conștient spațiu rural care, dacă nu se ea se dovedește din ce în ce tot cu imaginile sale standarde. O întregă literatură de proză are a satului devine, din scrierile, unul din reperele Svetomir Raicov, vecinătatea într-un alt mediu a unor reclame o abordare în prozatorului. Lucruri, acestea, o excesiv de noi în scrisul în unei tipologii, o seamă de rezistență a cărții de povestiri — istorisirile în sonaj în care „bătrînii” sînt Svetomir Raicov își pot, respectiv, personaj în care a ori de a nara fapte nu altor eroi ai autorului și te cele mai vii. Roman, că, acest ultim op al autorului, uși, condiția. Mai mult de în situația de a parcurge stule alte privințe ambițioase (trei virtuale romane) și tre are își intersectează existența independent unele față de itru toi pare a fi, din toate, carte epilog la tot ce a conștientă firească a practică un pătrar de veac, un de lecturii existențial al personajele de alinare la cuvintele literar

Lucian ALEXIU

Ce este, pentru Paul Miclău, poezia? Scrisă de el însuși, este „punte într-un text” devenire și alcătuire textuală totodată. Este „arc întins” și „arc rupt”, alunecare și viteză, curgere pe orizontalitatea mintămatică și spirala pe verticalitatea paradigmată a limbajului poetic. Scrisă de alții de Mallarmé sau Barbu, de Apollinaire sau Voiculescu, ea este „productivitatea numită text”, aventură fără de sfîrșit a limbajului și a lecturii, obiect predilect de analiză pentru semioticianul care a semnat cărți precum *Le signe linguistique* (Paris, 1970), *Semiotica lingvistică* (Târgu Mureș, 1977), *Signes poétiques* (București, 1983). În sfîrșit, tradusă de semioticianul poet, ea este o formă de manifestare a „lecturii totale” menite să suplimenteze lipsa de profunzime a lecturii curente și să re-creze textul poetic printr-o serie de operații semiotice care îl dezvăluie specificitatea. Tratatate în lucrările sale teoretice din perspectiva poeziei și a semioticii, problemele traducerii sînt integrate într-un sistem de lectură/interpretare/recreare a textului poetic remarcabil prin rigoarea și funcționalitatea sa. Fată de scepticismul unui George Steiner sau de îndelungata tradiție a traducătorului-trădător, poziția lui Paul Miclău, întemeiată pe credința că se poate realiza, prin traducere, mult dorita „lectură totală”, apare ca extrem de încurajatoare. Aceasta cu atât mai mult cu cît, în practica de traducător, a notat pentru trei poezii extrem de „dificile” pe care i-a introdus în spațiul cultural al cititorului francofon reușind să le păstreze, aproape intacte, mărta densitate semantică și pregnanța deosebită a imaginii poetice. Blega (*Poemela luminii / Les poemes de la lumiere* 1978), Voiculescu (*Poezii / Poesies* 1981), Barbu (*Nadir latent / Nadir latent* 1985). Dacă în cazul lui Blega și al lui Voiculescu, traducătorul face dovada deplină a competenței sale cu traducerea poemelor din Barbu el atinge celele performanțelor. Volumul cuprinde o selecție din „creația de debut” a poetului matematician, ne-grupată în volum traducerea exhaustivă a poemelor arătate în volum, la care se adaugă, sub titlul *Essuri* traducerea altora texte teoretice și a unor scrieri interesante pentru cunoașterea concepției barbiene despre literatură și matematică. Înainte de a întreprinde traducerea, Paul Miclău a parcurs diferite etape spre o „lectură totală” a poeziei lui Ion Barbu. Descrierea acestui demers este oferită cititorului în exemplara Prefată semnată de traducătorul însuși — în fapt o amplă analiză a semnificației gramaticii și pragmatice poemului barbian, a modului specific în care poetul folosește sistemele de semne Pomind de la datele acestei analize, Paul Miclău reface, într-un nou sistem de semne, poli-semantismul și ambiguitatea Jocului secund, posibilitățile combinatorii nelimitate ale sintaxei barbiene, transformările generatoare de imagini cupuse deopotrivă rezultatelor poeticii și matematicii. Traducerea sa este o oscilație permanentă între ambiguitate și dezambiguizare între vag și precis, așa cum o cere regula Jocului Cîndus de voința (aproape obsesivă) de a nu pierde nimic prin traducere. Paul Miclău e mereu atent să româneze ceea ce, totuși inevitabil, se pierde. Dacă „pierderile” sînt mai ușoare (anumite elemente lexicale specifice spațiului românesc și balcanic din ciclul *Isarlik*, anumite structuri lingvistice sau forme gramaticale inexistente în limba franceză) traducătorul le compensează prin procedee deja consacrate („împrumutul” unor termeni, analiza semantică la nivelul conotației și opțiunea pentru sensul traducibil, transpunerea prin care se rezolvă diferențele la nivelul structurilor lingvistico-gramaticale etc.). Adevărată mîiestrie a traducătorului apare însă în compensarea unor „mierderi” grele aparținînd structurii de adîncime. Ori de cîte ori, din motive de ordin semantic sau prozodic, se produce o dezambiguizare în textul original cantitatea de ambiguitate pierdută este recuperată în versurile următoare (o întregă strategie a recuperării) funcționează în excelentă traducere a unor poeme ca „Din ceas dedus Grup”, permițînd cititorului francez să surprindă jocul semnlor, al imaginilor și al sensurilor. Astfel, poemul barbian din ciclul *Joc secund* devine, în traducere, „plus mallarméen que nature”.

Margareta GYURCSIK

Departate de marile aglomerări ale poeziei tinere de azi, preferînd zgomotul și reclamelor strălucitoare trasele lungi ale tramvaielor „de periferie”, care păstrează șansa de a mai trece pe lângă un teren (încă) viran, uneori mai poetic decît ploaia de artificii și serpentine multicolore, poezia Ligiei Holuță, nu e, totuși, una în înregime izolată, străină — măcar de ecourile acestora. Lucrul e important de semnalat, fiindcă aparența creată de austeritatea versurilor, de pregnanța lor cerebrală de opacitatea expresiei poate să înșele. Adevărat este însă că pus la respect, îndepărtat pe cît posibil — cel puțin ca în intenție — apare obiectul, referențialul. În spatele transparenței fragile a cuvintelor nu stă, adesea, mai nimic, această transparență ea însăși (ca formă sublimată a unor trăiri de o mare tensiune dramatică) fiind ori devenind „obiectul” poeziei. Mai puternică decît orice e prin urmare, sugestia stărilor interioare, căreia, în plan formal li corespunde sincopa imaginii. Aproape nu există în această poezie o imagine „dusă” pînă la capăt. Ele, imaginile, sînt întrerupte exact acolo unde percepția emisie poetice începe să simtă confortul; sînt intersectate de o altă imagine, la rîndu-l, întreruptă și așa mai departe. Mai trebuie adăugat că această glisare a suprafețelor, să le numesc: imagistice, conduce — în poemele cele mai izbutite din *Frigul și surisul* —, de regulă, la cîte un vers memorabil care deturneză culorile texturii, le pune în evidență nu atît intensitatea cît nuanțele: „o un culoar pe care vîntul / îl descrie înainte de fapt — / nu-i decît o liniște / la capătul serii / cînd văzduhul umple gura cuiva / cu umbrele sale // (ochii negri / ochii negri) / de dragul poeziei știu ce-l sîngele / dar cu asta nu se satură / o prăpastie” (*Solitarul*); sau: „cum aș putea fi / acea limită / dintre om într-aripat și noapte // (chipul zdrobit / al picăturii de sînge / pe zidul cenușiu al poemului) // tu trebuie să mă înduri / ca pe o fragilă punte de miracole / între tine și tine” (*Tăceri gemene*); sau în sfîrșit: „în murmurul acestui an — / sîngele taciturn / îndărătnic precum / steaua din vale // și plouă cu ochii închiși... // fiorduri îndepărtate ale surisului — // cîte unul cîntă liniștit // trec nopțile ca niște balustrade” (*Mantia*). Cum ușor se observă, miza poemelor stă în haloul pe care îl creează cuvintele, în maxima concentrare a expresiei. Poezia e intensivă, decantată pînă acolo unde începe să se simtă aerul tare al abstracțiunii, al conceptului. Se cere să adaug că regimul de funcționare a imaginii, despre care am vorbit înainte, i se alătură predilecția poetei pentru „împrejurările” antinomice. Cu puține excepții, peemele sînt astfel „construite” încît ele „vorbesc” nu doar despre fața, ci și despre reversul medaliei. „Modelul” acestui gen de antinomie e oferit chiar de titlul volumului: *Frigul și surisul*. În ordinea poeziei Ligiei Holuță, poezia devine expresia efortului de a face „a termenii antinomiilor existențiale să devină congruenți iar pentru aceasta, cel de-al doilea termen e, de regulă, „îmblințit”: „dacă vei simți o apăsare încet asupra frunții / să știu că sînt eu // lin mă voi apleca / și voi intra în moartea mea / care acum stă singură în întuneric / plină de spaime” (*Pleroma*); sau: „inconștientul bărbatului: trandafir roșu în creier // suieră vîntul prin deschizătura ușii — // singurătatea ta care vrea să mîninge din mine” (*inconștientul bărbatului*).

Dominată de o austeritate suverană, căutîndu-și definiția în zona afirmațiilor esențiale, poezia Ligiei Holuță impune un nume după cum impune și o alternativă poetică dintre cele mai interesante în creația ultimului val.

Marian ODANGIU

Mulți vor fi mirați de *Povestirile* lui Daniel Vighi. Și mai ales cei ce-l cunoșteau dinainte pe autor, căci i-au primit cartea cu o preconcepție. Omul e plin de farmec și sevă, iar paginile acestea nu par să fi ieșit din calitățile naturale ale povestitorului, așa cum se vedește el în manifestări orale. De altfel, nici nu e obligatoriu să se întîmple așa. În literatură, ambele căi pot duce la reușită, ambele fiind deopotrivă deci legitime: fie mergînd împotriva firii tale, fie urmîndu-i impulsurile (exemplele sînt numeroase și de-o parte, și de alta, oricine are cîteva la îndemînă). Am credința că Daniel Vighi va ști să dea literatură adevărată în ambele direcții. Deocamdată însă avem în mîini această carte. Să observăm mai întîi că e vorba despre o proză pretențioasă, aș spune chiar: de mare exigență. În ciuda „realismului” ei relativ, e aproape o proză de avangardă. Nevizitați, numeroși cititori ar putea vedea aici expresia unui realism plat. Trebuie pronunțat cuvîntul fiindcă e un risc, dar nu al volumului, ci al cititorului, și anume al cititorului — subliniez — nevizitat. Însoțite de un „program”, *Povestirile* acestea ar face epocă și s-ar înfățișa mai clar în toată puritatea și noutatea lor. În fluxul unei literaturi, asemenea momente de suspendare a vitalității (o vitalitate ce pare mai întotdeauna a „conținutului”) — fiind de fapt a formulei, pe care să treacă în șablon literar) sînt rare. Ele, momentele acestea, reprezintă scurte pauze de contemplație, după care totul se reia. Însă nu la fel ca înainte; două atitudini își fac loc aici: de refuz al participării (la o ideologie literară, la o „tradiție”) și de interogație intensă asupra posibilităților prozei. De aceea, și de aceea, acest volum de debut mi se pare prețios.

Calitatea prozei lui Daniel Vighi nu apare cu evidență atunci cînd ne oprim la „lumea” pe care o cuprinde. Din această privință, se poate spune că fiecare povestire reprezintă o secvență dintr-o realitate unică: pașnica stradă a depozitului. Nimic spectaculos, nimic „epic”, nimic „ieșit din comun” în lumea aceasta. O umanitate fără tipologie contrastantă o populează — aproape opacă în tăcerea ei, cu o viață psihică acoperită. Dramele ei, dacă sînt, se dispersează uniform în actele mici, nesfîșite, ale cotidianului. Dar toate acestea interesează, literar, mai puțin în cazul de față, fiindcă Daniel Vighi nu reia vechiul topos din literatura noastră, al locului unde nu s-a întîmplat nimic. O performanță totuși există chiar și la nivelul reprezentării lumii lui vine spre noi ca un bloc masiv și cenușiu, fără fisură. În fața noastră se ridică, impresionant, copleșitor, *Ce-a-ce-este*: realul sau sentimentul lui, lipsit de modulații sau falsificări. Dar chiar în inima lui percepem acțiunea continuă a reversului, *neantul*: plinul și golul locuind același spațiu și același timp și purtînd același nume — realul.

Și, legat de cele spuse mai sus, un text de o puritate unică, de o austeritate și precizie care ar putea explica, poate, poezia paradoxală a volumului. De ce paradoxală nu e greu s-o spunem. Fîndcă, întoarsă spre lume, spre materialitatea ei invizibil amenințată, proza lui Daniel Vighi trece peste contururile egal, cu seninătate aproape — cu o „scriitură” albă și fără nici o notă greșit luntă, într-o derulare impecabilă. Iată de ce volumul său își selectează drastic cititorii, care nu vor găsi în el „literatură”, ci doar adevărul unei experiențe eliberate de orice cochetărie, de neimaginat, de altfel, în aceste condiții. *Povestiri* cu strada depozitului reprezintă rezultatul unei inteligențe artistice acute și al unui gust literar rafinat.

Vasile POPOVICI

Ilie Măduța

O custură dacică e luna pe-un colț de stîncă.
Toate acestea le-am cunoscut cîndva.
Și mor înviind în plină repezi ale unui neam nou neamul meu.

IDENTITATE

IMN

Lumina — tremur de raze și sunete,
frunziș de aur iubind-o cutremurat.
Lumina din astrele nopții,
lumina soarelui
lumina unu' loc pe-o culme de deal
sau într-o adîncă pădure întunecată,
lumina din ochii ce te-ndrăgesc,
lumina unor rotitoare dulbine,
lumina norului negru
sau a vîntoaselor de zăpadă din nord
(sau poate și lumina în groapa
mortii mele)
Plecăciune pin' la pămînt
în fața acestui nemărginit izvor,
îmbelșugat sin al vieții
înlăcrimată bucurie. Plecăciune.

CUCERIREA DACIEI

Tu pleci acum Marceline,
ostașule; să tei pe umerii tăi
cerul de nord al hiperboreilor
și astrele polului getic
MARTIAL
Sint ostașul roman reîntors pe
plauri pelasgice
Întă muntele sacru
columna cerului și altarele zeilor.
De fapt m-am reîntors la stelele
mele.
la apele limpezi la pămîntul meu
străvechi.
Ursa Mare și Pleiadele pe creste
rotese cu uitatele nume
Cuceresc? Nu, sint cucerit.
Focul strălucie în colibele părinților
Broboada de lacrimi învăluie fetele
cunoscute ale femeilor.

Aceleași ziduri din bătrîni,
aceiași stîlpi de casă iar
îl regăsește de săptămîni
în toil dorului hoinar.

M-am reîntors mă reîntorc
spre dealul adumbrit de ploa,
aceleași vise eu le torc
pe cit de vechi pe atî de noi.

De-s obosit, de vesel sint,
pe plauul meu sărbătorec
mă-nvăluie un tandu' vînt
gureșe păsări îmi șoptesc

Și mă ajung sub bolți de nuc
albastre-aceleași nostalgii
ce ard și-a cîntecul de cuc
și-n glasul sfînt de ciocilii.

CÎNTECUL

Fără cîntecul poetului
orice virtute pierd
PINDAR

Virtuțile-s în lumea oamenilor.
Acea strălucesc
curajul bunătatea și iubirea.
Fără cuvinte faptele s pierdute:
fructe de serum,
miresme năclăite
E-ntr-o lume-asa necăuită:
Întîi un ferm tarim și lucrurilor,
Deasupra oamenii și truda lor
Și mai presus bolții e cerul limbii
și al spiritului.
Dăinuie-aici cuvintele ca stele.
Iar cîntecul poetului
e temelie-acestei dăinuiri.

pretexte

Colecționarul de turcoaze

Suspîn, în van, de cîteva semestre, după un dicționar etimologic (sau, cel puțin, explicativ) al limbii turce. Ar fi hazlu să aflu, într-o zi, că firman (firman, pe românește, — ca și, de fapt, în turca populară?), adică ordinul prin care se confirmau (sau infirmau) pașalele și hospodarii subordonați Sublimei Porți, are și altă legătură decît aceea strict formală cu termenii latinești ca vb. firmo, adv. firme, adj. firmus, ș.a.m.d.; cum și oğur (oğur, pre limba noastră), adică prevestire, semn (bun), șansă, — cu, așjderi latinesc, augurium... E ceea ce, dar numai teoretic, ar fi posibil prin filiera unei latine bizantine, aulică și contopistă, — domeniu-n care, de asemenea, nu-mi recunosc vreo competență lingvistică nu fac, de altfel, decît duminica, spre seară; astfel că, dacă nu-mi dă mîna să prelungească nici să amplifice, acest excurs (etimologic?), am, totuși, mica satisfacție de-a fi sporit, cu 2 (două), lista puținelor exemple de ceea ce, -n știința limbii, numește-se hazard lingvistic.

Inabolibilul hazard face ca zar-ul românesc (de proveniență turcă; zar) să se străvadă prin hazard-ul împrumutat din franțuzește (unde provine, prin spaniolă, din „zar”-ul arăbesc, az-zahr). Astfel făcîndu-se că, în română, tautologicului titlu al scrierii lui Mallarmé îi este dat, ca în nici unul din graiurile consingene (în care: dado, dé... — acesta e de sorginte latinescă), să fie unul circular și supramotivat lingvistic. Un zar nicicînd nu are a aboli (hazar(d)ul!

Firman-ul (mă și așteptam!) n-are nimic de împărțit cu firmo, firme, firmamentum... Pot s-o alim, acum, cu toată gura: căci, avînd subita inspirație să-l caut în Le petit Robert (care, altminteri, unui DEX, nu excelează prin „Et. nec.”-uri, nici nu rămîne, cu acela, la singur etimonul proximal), mi se confirmă bănuiala (dată fiind persianizarea cîndva, a turceli literare) că este „d'origine persane”³

M-a intrigat, mereu, coincidența dintre damla (la noi, dambla), care înseamnă, în turcește, și picătură, și podagră, gută, și franțuzește, cu aceeași semnificație dublă, goutte! ? Enigma se explică, totuși grație aceluiași Robert: „podagra” e specializarea semantică a „picăturii”, — eti(m)ologia seniorialei⁴, greu suportabilei, damblagitoarei afecțiunii fiind „[les] gouttes d'humeur viciée”. — Ceea ce denotă, precît bănuu, o hipocratică înrîurire; una, desigur, nu directă, dar prin Galen, care, la rîndu-i, înrîurește medicina Evului mediu⁵ prin arabi. (Cf., între altele, tratatul Johannitis [alias Hunain Ibn-Ishac] isagoge in artem parvam Galeni.) Or, redevabilă persanei (în materie de jargon poetic), arabei, turca oficială, de cancelarie și cultură, îi va fi fost dator vindut. De unde, însuși acest calc după, pesemne, un vocabul ce, în arabă, desemnează și picătura, și podagra

Șerban FOARTA

¹ Singurul pe care-l posed(ăm) este acela, de buzunăraș, apărut, în '78, la Sport-Turism
² Cf., în DLR, F-1 (Buc., 1934), „firman”.
³ Cf., în op. cit., „firman”. Cf. și Al. Graur, Dicționar de cuvinte călătore (Buc., 1978), s. v.
⁴ Cf. opusculul citat în nota 1, s. v.
⁵ „Diagnosticul” îmi aparține, — procesul nefiind numit, acolo, ca atare.
⁶ După G. Călinescu, gută e „boala castelanilor”
⁷ Cea dintîi atestare a goutte-ei ca „podagră” e în, după Le petit Robert, sec. XIII.

Mi-a întins mîna pe deasupra teighelei, cu un gest vpezit, punînd în pericol cele cîteva obiecte înalte, în jurul cărora negustorul de măruntisuri țesea începutul poveștii promise. Mă așteptam să-l aud pe bătrînelul miop turînd, dintr-o suflare, unul din discursurile lui colorate și imbutabile, ce atrag întotdeauna atenția lumii de piață și, în plus, fărîmițază oncarea clientului, o fac zob, o îngroapă la doi metri sub pămînt, de unde nu se mai iese la lumină decît acitînd triplul pagubei produse. Asistasem la asemenea execuții stîrnite de o neatenție oarecare observată doar de proprietarul slăbănog, figură palidă, nervoasă, supraveghînd mîșcările amatorilor de chilipir, prin lentilele acelea stranii care amîntesc efectul de vertij al pietrei aruncate în lac. Însă, deși vinovăția Domnului Barif era neîndoielnică — răsturnase un sfeșnic — negustorul s-a mulțumit să ofteze și să repună în poziție verticală alama fără să cerceteze ce s-a întîmplat cu faianțele, ceramica, lutul ars fle-curile comerțului său, dar de pe urma cărora trăiește. I-am văzut și nu e dată, explodînd pentru ea, între degetele nîngrijite ale vreunei preocupate glazura mărfa pierdută din strălucire, obișnuia să smulgă din gheara prost șlefuită obiectul ieftin să pretindă să-i fie plătit pe loc. M-a uimit calmul reacției lui la incidentul creat de Barif, prevăzusem un reproș masiv, plin de sevă și de urmări, îmi și defilau prin minte măsturile bietului Domn nevoit să-și înmoaie încălțările fine în noroiul pieții, apoi stofa de dină pură a veșmintelor. Îmi doream acel spectacol vulgar, ca pe o compensație a faptului că îndrăznise să reapară și să mă oblige să-l iau în seamă. Ne înțeleseserăm atunci cînd am hotărît să plec din casă, o decizie care m-a costat nopți de nesomn, de uzură sufletească o aureolă lipsită de sens și nu mă caute, să evite să-mi intersecteze zona de existență, să mă lase în pace. Probabil, și nu am o cît de uravă intenție să verific corectitudinea acestei presupunerii, îi livrează miopului, din cînd în cînd, spre vinzare rămășița vieții opulente a familiei Barif; așa îmi explic, printre legăturile de afaceri convenabile ambelor părți, momentul și detaliile refuzului, nu ar fi exclus ca, între altele, de dragul conversației cu marea șansă, bătrînelul să îmi relateze cu lux de amănunte, episodul cel mai feroic al negustoriei sale — aprecierea îi aparține și, am motive să cred, nu reprezintă o exagerare; lui Barif nu i-a rămas decît să pună cap la cap sevențele. Și, desigur, să-și pregătească apariția. În micul paradis de doi bani al teighelei cu măruntisuri.

Acvariștii șomează. Nu e o zi fastă. S-a înorat, preștii, masați pe fundul acvariilor, par niște alergători pe niște rătăciți de pluton. Nici nu zărești bine Solzi și au stîns artiștii, apa e un fel de bulion de răcie, gros verzu, suspect. Tensiunea mea interioară — un subiect care-l plăcea lui Barif atît de mult — îl menține la distanță. Deocamdată întru în vorbă cu un tip mă răsărit, în borcanul căruia plutește peste mînușchiu de ovovivipar comune, o ramură de Elodea. Omul se lansează în dizertație, Barif se leagănă de pe un picior pe altul, de rînjat să nu poată interveni în monolog el un erudit cum se onșăderă, lumina e vîntată, detaliază durile de pe chipul conferențiarului de piață nu aflu nimic nou, propozițiile par decupate cu foarfece din „Acvariul pionierului”, o cărtușă utilă și naivă situația e de-un farmec trîznit, iar dovada că nu mă înșel bate mîrunt în toroiul în apropiere Prelungești, cît se poate, chimic. Domnului Barif, interesîndu-mă de „asimilația clorofiliană” a plantei, capitol ce îi prilejuiește vorbirorului largi incursiuni poetice în ceea ce el denumește „arta de a ne respecta peștii”, vocea se înfrînce, dulce și cu nostalgie perfect îndreptățită, deorece, vai celui neîmbrătat, sau insensibil, sintem, ca acvariștii amatori în poziția scriitorului, ciulesc urechea, e un regal, tipul răsărit și volubii compune, de vreo două decenii „povești vechi și noi”, unele în versuri, practică yoga. M-am salvat simt cum se așează umorile în distleria mea particulară. Barif a încremenit, încă nu prîvă Finalul doimenului retoric provocat punctează în cer. Grozav! Ni se recomandă să nu uităm că „planta verde face legătura planetei noastre cu Soarele și că acvariștii poate verifica acest rol al plantelor verzi, în universul creat de ei”. Norii își scutură pudrele umede peste întins, nu mă cîntesc. Pe abdomenul femelelor de gambuzia, guppi, limia, heterandria, molienisia, helleri clasica pată neagră a ultimelor stadi înainte de naștere, se umflă, concentrează, magnetice, turburele instinct de supraviețuire, al celorlalte soiri înotătoare. Cîte un Betta splendens vici, în ciuda somnolenței generale, ciupește orb burțile gravide. În curînd, se va hrăni cu mormolocul numeric al fratelui său de acvariu. Îl întreb pe grafoman cum se împacă respectul față de pești cu destinația propriuzisă a spațiului dat, un borcan pește și tu murături, opt parale bucata. Îmi ca vize: „Pe bază de traducere”. Dau rînd din umeri. Zîmbeste stîrb. Îmi arată virguro etichetă în glăbenita. Silabisesc: iar n Elodea canadensis linioară Ciurma iau apelor și Vallisneria spiralis paran prim

Mircea Ciobanu

OM ÎN SOMN

(Proiect de poem)

— Cum dormi? — Cu tot trupul, cu tot
singele meu.
— Astfel și cugeti? — Astfel și cuget de-o vreme.
Carnea mea însăși cuvîntă.
Singele meu a-nvățat s-o asculte, și-n mijlocul nopții
cuvîntă și el pentru-azul
sîntelor ziduri

gușa arpidei, la capătul verii
nu e mai plină de-otravă
nici via de must
decît carnea aceasta de vucietul
înțelepciunii —

ce să mai spun despre vorbele-n dodii
pe care le cheltuie-n zori,
despre șoapta-n doi peri din amurg?
Ce să-mi mai spun despre strigătul ei în răspăr
cînd se-abate amaza
dacă pină și singele-mi pune pe limbă
numai povești mai amare decît

apa bătrînă a mării?

figurine

La lumină,
măreția umană

Există un suflu adânc, tulburător, al ființei, în poemele lui Petru Creția din volumul „Poezia”. Un discurs al sinelui, tulburat de miracolele dinăuntrul sufletului. Poezia lui dezbate idei sau, mai bine zis, înalță, metaforic vorbind, un imn ideii, esenței: „Tu dulce neagră, furios amară / Esență”. Dezbaterii ideii se face la o manieră dramatică, căci mai întotdeauna poema e axată pe o antinomie, valurile mării care se napustește spre noi, dar care nu ne ajung ființa niciodată. În această poezie, filosoful traduce poetic marile simboluri ale existenței în înțeleșterea dintre puritate și atacul imund al lumii care, cu întâmplările ei, se amestecă în materia sufletului. Poetul

alege întotdeauna temele supreme, care țin de codul moral al individului și umanității: judecata, setea de absolut, fiara din om, datoria... Aceste teme țin de morală, de marea morală, inalienabilă, a umanității. Ceea ce este însă rar, poezia lui Petru Creția dezvoltă aceste idei morale cu patima poetului de-a scotoci în ele filonul frumuseții lor absolute. Există aici o volumutate în a descoperi, în termeni cu un conțut vechi, legi noi ale firii și ale ființei, poetul tinzând de-a ne face nevăzutul abstract văzut și indecisul decis. Ideile poemelor ating motivele grave ale sinelui, însinuindu-se, imnic, în aceste versuri cu desfășurări, adesea, de verset. Dacă ar fi să înălțăm în lumină aceste idei, ele ne-ar apărea ferme, robuste, ținând poezia în picioare, o ideatică de ținută profund filosofică, dar și profund umană, iar nu o exacerbare a unei sensibilități epidermice sau a unei metaforice pur pitorești. Căci, întotdeauna, importante pentru poetul Petru Creția sînt valorile marii morale, cum spuneam, a marilor sentimente care cutreieră lumea, precum e, bunăoară, iubirea fraternă. „Iubirea din lume, iubirea din pămînt” ea, care este „mariora noastră, destinuitoarea” și care se opune oricărui timp care ar pingări ființa umană. Există o frumoasă resemnare în această poezie, în fața a ceea ce este ignar sau desertăciune, numească-se ea fala de-a ajunge sau altceva, căci și din destrămarea „crește o chemare / și din ea / viața mea, viața ta”.

Petru Creția are capacitatea de-a vehicula, cum marii poeți o pot face, simboluri și scene de un imaginar teribil, ca acea făptură angelică ce „zbura încet și larg... în pustiu dimineții”... „pierdut de toate / Pierdut de sine / Pierdut de sinele său în uitare / Vistind fără țel cu aripi / Albe și reci” Forța imaginii e halucinantă, grea de semnificații, ea și

Ion ARIEȘANU

(Continuare în pag. 11)

aneta C. Iordache

OGIUL PICTAT

ANA MARIA SMIGHELSCI.

bl plan-
două
et vijo-
răspin-
oare sau
pe elnd
glen vir-
plă rturi
i virgulă
nă nă-
l iau la
al primei

furtuni adevărate din ultima vreme. Va spăla orașul de praf. De fapt, senzația că toate acestea nu mi se întâmplă mie și că forțez să mă identific cu personajul despre care citesc m-a și învăluit. În casa lui Barif, starea de ruptură, de deviere de la real era în ordinea lucrurilor așa cum pe e insulă, din mijlocul mării. Nu mi-a trebuit mult timp să-mi dau seama unde nimerisem. Dar a durat enorm pînă să înțeleg

de ce, în jurul propriului meu contur de existență ca pe o fotografie mișcată, vibrează un halou de însoțire, din neclaritatea căruia, aici e nebunia!, se pot recupera trăsăturile subiectului, tot atât de bine ca și din configurarea puternic imprimată. Stăm sub streșina unei librării închise, cot la cot, în înghesuială, Barif mă fixează insistent, fericiții se amuză de pățania nefericitorilor ce-și dispută precarul adăpost de vis à vis pâlăria fontanei cu mascaron; sub bor nu mai e loc să înfigi un ac, iar ultimii veniți escaladează ghizdul de piatră al bazinetului, intră înăuntru protecția calotei, nu prea ridicată, li obliază să se coșeze, nemaivorbind ce delicii le sînt rezervate întirzișilor de intermitentă funcționare a fiatnii. Cîțiva renunță, drăcuind jetul de mocirlă ruginie ce și-a găsit tocmai acum, prin nările bombate nefiresc, ale măștii de gips, o cale de acces înspre afară. Mirosul zilei, un odicolon de lăcrămiore, aburește peisajul. Și fețele din cuprins. Răpăala încetinește, o pală de vînt schimbă ritmic direcția perdelei rîrite a ploii. Se poate respira. Cit de cit.

Mă apropiasem de tarabă fără speranța că voi cumpăra de acolo ceva. M-au contrariat sforile legate cu nod de majoritatea prostioarelor expuse: urși roz de faianță cu boturile căscale anormale și ochi exoftalmici balerine de ceramică neagră, pasămite negrese diforme într-un echilibru sfidînd legile gravitației, cupe, farfurioare, cești de pămînt ars, împodobite cu buchete și vrejuri greu de descris o botanică de coșmar, modelată pe întuneric de un vazător foarte supărat pe lume. Negustorul de măruntșuri mi-a spus că și-ar dori să vîndă altceva. Fie și ziare roase de soareci, cu bucata. Mi-a promis marfă nouă și „pe gustul nostru” — o îndrăzneală care m-a făcut să-i zimbesc —, am revenit după o săptămînă, s-a ținut de cuvînt, mi-a pus în brațe, ca pe un trofeu, orologiul pictat. Operă vieneză de serie și de baroc tîrziu, un turn de porțelan imperial, teribil împodobit, în linia portretelor ce acopereau cercul sferterilor de ceas părea sesizabilă o influență renascentistă, dar nu asta fusese esențial. Din păcate, l-am scăpat din mîini, eu și negustorul, nu se îndura să-mi l predea, nu mă dumiream ce am de gînd și, de aceea, n-am tras ornicul spre mine, îl pipăiam, îl roteam, împreună. S-a despărțit în trei fragmente principale: stativul, care semăna cu baza unui palat construit pentru Eugeniu de Savoia, într-o provincie marginală influenței sale, coaja de acoperiș, raionată în nuanțe pastel, și mecanismul — un bloc

ferm, suportînd, eventual, o reintegrare, într-o cu totul altă ofertă stilistică. Pe lîngă asta, odată trîntit de pămînt, doi, fusese secetă, din orologiul pictat am reușit să stringem așchii, o pudrerie de sîdef multicolor Galantone neașteptată de bătrînelul miop, i-am pus pe tejghea banii, cîți aveam la mine, și am insistat să-l primească. Am luat, de-acolo, doar mecanismul ceasului. Astfel, în unghiul unei neplăceri reciproce, eu și miopul pieței, am ajuns să conversăm. Negustorul de măruntșuri susține că nu și-a închipuit, în limitele comerțului său, o afacere afectivă: cine să-l asculte răbdător, despre nenorocirile și bucuriile meseriei. Poate nu greșește. Viața își deplasează, din cînd în cînd, înțeleșurile în parcela resimțirii melodramatice. O năzărire de nemărturisit. Domnul Barif propune să mergem acasă. Abia mai picură, lumina orașului s-a albăstrit, un siniliu vișător, în care, și casele, și locuitorii, se scaldă. Acasă la ei e una, acasă la mine este altundeva, cu altceva, altminteri. Răspund, ca în dreptunghiul de reclamă al proprietarului Elodeei: Bine virgulă desigur punct eu cu e mare virez la Jreapta punct virgulă tu linoară cum și-am mai spus linie te învîrți încotro crezi. Zice în barbă, dar nu de asta nu-l aud: „Tensiunea ta interioară!” Nu-mi vine să rîd. Mă uit în direcția lui și mă întreb cine e, la urma urmelor, acest bărbat, nici tînăr, nici frumos, nici atrăgător, poate doar puțintel mai înalt decît media străzii, care continuă să-și imagineze că îi aparțin, în pofida evidenței. Nu am nervi pentru o replică potrivită. Mi-e lehamite să pronunț cuvinte. Îi întorc spatele. Îmi reglez ritmica pașilor după a celorlalți trecători, e prînz de duminică, oamenii dau buzna la traversări, o rimă șchioapă, un vers neterminat, grafomanie curență, fiecare are, însă unde să se tragă. Într-o alveolă zaharată. Puțin îmi pasă că bietul Barif nu e așteptat decît de obiecte îmbătrînite și de portretele familiale. Este sigur că nepăsarea aceasta, din urmă, mi se întâmplă mie. Ce vreau este să ajung în cartierul de centură, în blocul de pe „Bulevardul pionierilor”, ale cărui ferestre se deschid în cîmpia de nord a orașului, la etajul patru, în garsoniera mea și să dorm. O jumătate de zi. Neîntoarsă. Nu mai plouă deloc, nici măcar nu picură, norii s-au înălțat foarte sus, se împrăștie încet în acurarea gri a firmamentului municipal. Undeva sus, amețitor de departe. Îi văd, prin ochiul de geam, călătorind de colo-colo, nehotărîți, mușcați de dominantă cerului, dizolvîndu-se în tablou. Mi se pare că le aud murmurul. O muzică de flaut singur le acompaniază înecul.

breche

BRAZI

labri o casă
la trant,
de sîndică
te munt.
le-o vreme.
ijlocul nopții

TALE

raspăr

Iar tu privești de dincolo de lucruri
Și m-ai pulveriza ca Niagara,
De n-ar mai fi ecou de cuvinte;
Nu mă lăsa, spunea-i se lasă seara!

Cît aș fi vrut să ningă-n iarna asta
Cu lacrimi de mărimea unei mingi
Peste lăcerea lucrurilor tale
Pe care-o clipă-n an o mai atingi.

În casa-n care-ai fost, și nu odată,
În cea mai caldă și mai sfîntă vrajă.
Și eu sînt un obiect uitat de tine,
Ce n-a mai încăput printre bagaje.

O rochie-n cuier uitată-anume,
Printr-un fior grăbit să n-o observi.
Tot mai păstrează armonia formei
Din trupul tău ce-mi susura
sub nervi.

Prin clar de nostalgie sfișiată
Poemul neputînd abandona.
Stau sub imperiul lucrurilor tale
Ce mă păzesc să nu te pot uita!

FALSE BUCURII

Făcînd din clipă veac, din noapte zi
Pe trepidanta vîrștelor ursură,
M-am intrupat din false bucurii:
Iubiri, poeme, vise, hăutură...

Am dat iubiri iubirilor, vă zic,
Îa sinul de ghețar am fost fierbinte,
Cînd totul dai și nu primești nimic,
Pînă și frunza de suris te minte!

Și mi-am găsit refugiu-n poezie,
O strună de aprins iluzii-n vecl,

Dar chiar și ea mi-a fost cîndva
pustie.

Deși mi-a încălzit pereții reci.

Săpat-am, mai apoi, fintini de vise
Și le-am surprins vîpăia-n rotocol,
Dar sub corola zărilor deschise
Și visul uneori te duce-n gol!

Atunci am prins paharul și-am băut,
Să uit de strîmbătățile naturii...
Cînd falsa bucurie m-a durut,
Am spart și-acest șipet al hăuturii!

Dar, doamne, de mai poți,
mai dă-mi o zi
Cu-aceste dulci și false bucurii!

ZĂPADA MIEILOR

Fecundă renunțare de buchete
Cu crini, cînd puritatea o divulgi,
Înalta sete pentru alb în lume,
Cînd mieii vin din cer schimbați
în fulgi.

Și se topește doar dacă-ating pămîntul
Cu-abia simțită spuză de scînteii,
De parcă toată iarba care vine
Vrea să se-mbete cu nînsori de miet.

Acum de sine se dezbracă neaua,
Capriciu inefabil ca un tril,
Precum sărutul cerului de taină
Ce-a umezit un mugu e fragil.

Azi, vrea un fel de ceață să mă
cearnă

Cu trup de vrăjitoare fără har,
Cum dir zăpada toată dintr-o iarnă
Nu pot zidi un fluture măcar!

Corina Rujan

ROBIA SEMNULUI

Am trecut de la mîngiere
la robia semnului vechi
Caut un loc întoarceri
dar pereții vorbesc
iar inima mea albă
lovește dimprejur
mi-e cartea închisă
și gîndul închis
scriu în loc de noapte
acest rînd

TĂCUT E VERSUL

Tăcut e versul
și duhul tău
portalul alb
prin care pătrund
triste dropii
deschis e
ca niște gheare
cu care te aperi
și închinarea continuă
lovind în imagini
învețita apă
pe văile somnului
lumina te-ncacă
numai sfînta primejdie-a
visului

Doru Macriș

EFIGIE DE PRIMĂVARĂ

Am absolvit acest declin
al frunzel,
Ca mugurii din nou să se
adune
Solid în primăvara
românească,
Așa cum numai iarba se
supune.

Am înțeles că inima degajă
Această dulce solidaritate.
Cât încă Jiul curge peste țară
Corola castă din poem
răzbate,
Și-l peste tot un fel
de-nvolburare.

În faldul timpului, prinsă
ca-ntr-un vers,
De parcă bate inima română
Un imn de bucurii în univers.

SATUL NATAL

Prag de legendă, zestre
peste ani
Sub ciocirlii să nască stele
gila,
Plai meșterit cu brațe de
țărani
Aici mi-am scris cu via
copilăria
Desfac un calendar din azi
spre ieri.
Se-aud și-acum ecouri
de securi,
Căci mulți pe-acest meleag
sînt azi minerii.

Să zboare cinturi pe un Jiu
de pace,
Sub zarea toamnei doidora
de roade,
Cînd șir de generații vor
desface
Balade noi din vechile balade.

Printre miresme tari de nuci
și struguri
Se-ntorc în sat al gliei
făurari —
Un imn tăcut de trudă
și belșuguri:
Acum se coace pîine la Urdarii!

URĂ DIN DRAGOSTE

Mai pierde azi din vîrsta ta
o clipă,
Mai mare decît veacul de-i
în stare,
Mai pune egoism lîngă risipă.
Si ură în iubirea cea mai mare.
Mai pune lîngă dor indiferență.
Iar lîngă dărîire dur orgoliu.
Absent privește dulce ta
prezență
De parcă ești și nu ești
în fotoliu.

Mai pune tu într-un pahar
o floare,
Amestec fin cu unduire gravă.
Cum pui în cea mai nouă
sărutare
Surisul vechi și proaspăt
otravă.

Mai împletește din plecări
venirea
Cu degetele lucrînd pe harpa.
Cînd e mai plină de iubire,
iubirea,
Îmbrățișarea are gust de
sarpe!

George Schirteie

REMEMBER

Stau în marginea seriei
Și scriu cu ochi pe mare
Corăbii de lumină
Plouă așteptat — refuziază
În răsucire de pasi
Ca și umbra iubitei ne nisip.
Trece-o durere de val

Prin lacrima pescărușului.
Ingenuncheat în amurg.
Stau în marginea seriei
Numărînd stelele ce-mi
furnică

Încheieturile,
În timp ce Ea aleargă
Prin sufletul mării
Fără să se-nece.

UMBRA PLECĂRII

Dacă pleci lasă-mi
Semnul în oglindă —
îți spuneam —
Uitînd să-ntorc ceasul
Acum, cînd miezul nopții
Stă perpendicular pe urma
pașilor.
Dorul meu răstoarnă infinitul
Și-n punctele cardinale
Înflorește ecoul.
Umbra plecării
Pierdută e în stropii
De rouă

CALUL SLOBOD

Călătoream ca o cometă
Și-n urma pașilor înfloreau
Brîndușe de toamnă.
Aruncaseră zeii cureubeu
peste zile
Iar cuvintele izvorau în culori.
N-auzeam căutarea ta
Disperată, în tropotele
Calului nechezînd.
Două umbre împreunîndu-se
Treceau prin inelul uitării.
Cînd noaptea se sparse
În trăsnet
Furisat, calul slobod
Păștea barba mea.
Pospoșită în lumina
Dimineții.

MOMENT

Deși mi-ești aproape,
Gîndul tău coboară-n cuvinte
Și marea mea emoție
Plînge în ochii-ti de sare

TINERI POEȚI

Vasile Sichițiu

VOR VENI

Vor veni simbolurile
să devoreze această carne
gînditoare
și raza lunii va suferi

vor veni simbolurile
și vor face din noi segmente
pentru universalitate poduri
între lumi

această întîlnire dintre noi
și simbolurile noastre
va naște desigur altă parte
din univers cea mai frumoasă

POVESTE

Învînge-te pe tine însuți
cu ritmul ființei tale nu
cu vîntul

te populează muzici din afară
și ard în tine focuri prea
străine

încît în acolada nopții
nu te cunoaște nici o stea:
nici una să nu fie, azi, a ta?

retrage-te în prima ta
înfățișare
și-n aerul din tine
aidoma unei păsări o să zboare
cometa formei tale viitoare

OCHIUL

În zidurile acestea lungi este
un ochi,

care mă vede trecînd
și mă strigă. Stăda are și ea
nenumărați ochi în care izbesc
cu cizma

fără să-mi pese
că am ucis niște priviri
Pomii, ferestrele, balcoanele
se uită mirate la mine cum
calc
peste lîrșii străzii

Și-n tălpi mi se naște
un ochi, un ochi mare cît
toată lumea,
un ochi care vede ceva
și o privire a sa care vede
altceva

și în prelungirea lor
eu — eu care nu văd nimic,
nimic.

ADRIANA LUCACIU:
Ciulin.

Constantin Brîndușoiu

MANIFEST INTERIOR

Dață vă întrebă cineva
de istorie spuneti-i
că ea se scrie vesnic pe
pămîntul românesc
de fiecare locuitor
al neamului nemuritor.
De vă întrebă cineva de viață,
spuneti-i că sîntem
printre izvoare și munti,
între naștere și veșnicie.
Viețuim în nume și slavă
și avem
atîtea glorii pînă în viitor
încît soarele va răsări iar!

VISCOL

Dunăre, șerpuită apă
peste pămîntul nostru,
ce niciodată n-a fost pustiu,
sîntem aici înainte de-a fi
curs tu
prin viscolită istorie:
în adevăr sîntem și
ne-am urmat timpul și neamul
prin cel mai mare viscol —
istoria!

REȘIȚA

Un riu de foc curge și o apă,
iar, prin hale simfonii cu
dizarmonii
fac să înflorească zarzării
și cupele de magnolii.
S-a despărțit orașul de oină
și s-a alcătuit un nume din
vestiri.

Sus, cîntă cînteza
și mai sus Semenicul.
Prin căldări se joacă jarul,
iar oamenii, navigînd prin
labirint,
se desprind parcă dintr-un
mit.

ALEXANDRU GHITERA

SECUNDA DEDUBLĂRII

Cînd noaptea voinței de alb mă desparte
În loc tenebros,
Un gest de plăcere, plăcerea îmi strică.
E fraudă!

Din stînga, din dreapta, din cuget și carte
Din tot ce-i frumos
O mie de voci alarmante îmi strigă:
Te caută!

Afară pe stradă, din cerul ce arde
Un vînt minios
Se zbate prin mine și-mi spune cu pică:
Te caută! Te caută!

Atunci înțeleg că cele deșarte
Nu-s de folos.
Că sufletul meu — frunză de frică —
E cel ce mă caută.

Secunda cînd trece aud de departe
Refren mlădios
O mie de voci, prin una-mi replică:
Ești vrednic de laudă! Ești vrednic de laudă!
Om curajos!

LA AUTOPORETUL ZUGRAVULUI

Peste piept, ca o egretă, pensula în mina dreaptă,
Colorată și discretă, către umăr se îndreaptă.
O șuviță gri, rebelă, lin pe frunte se așează.
Ochii tăi, ca o candelă, suferințe vechi trădează.
Pe obraji se-ndoaie țepii de culoare pămîntie.
Haina-i un decor cu sepia la cămăsa de hirtie.
Grea, privirea-ți mă pătrunde și, gîndindu-mă pro domo,
Cred că chipul tău ascunde pămîntiri ca Ecce homo
Cum să-ți mulțumim, Ștefane, pentru florile minuno
Ce în strale diafane, numai tu le-ai știut pune?!
Anemone, Albăstrele
Maci, Garoafe, Trandafiri,
Sufletu-ai umplet cu ele
Și pe suflet tot rasfiri
Gălbenele, Dumitrite,
Imortele, Crizanteme,
Fetele pun în coșite
Curcubeu de disdeme.
Nu fii trist, frate Zugrave,
Și din ochi să nu implori
Singur tu, tristeții grave,
Ai stors lacrimi de flori!

ȚIPĂT PRELINS

Ninge stins cum n-a mai nins din amintiri,
Virgina nea, cu ochi de stea așternă
Pe umeri calzi și crengi de brazi eterne
În haine moi, escadre roi de albi martiri.

Ninge stins, cum n-a mai nins din amintiri,
Un lapte blind, pentru pămînt pomăna
Și mingiieri, de nicăieri, pe rană
Cu dalbe flori pentru fiori de tineri miri.

Ninge stins cum n-a mai nins din amintiri,
Și vin buchet, în vals discret la vechiul geam
Icoane vii, de cînd copii și noi eram:
Privind tăcut, potopul mut să nu te mire,
Doar ninge stins, țipăt prelins din amintiri.

MÎNZUL

Pe drumul stropit cu sudoare
ca șarpele negru întins
ia cîmpul imens în picioare
și-aleargă cu nările-n soare
un minz ce nu stă la prins.

O clipă se-oprește, și-n urmă
privește spre ziua de ieri,
lovește pămîntul și scurmă
în locul pe unde o turmă
pășcuse aseară tăceri.

Și iar o pornește săgeată
trecînd peste miriști hai-hul,
cu-aromele toamnei se-mbată
și crede că-ntînderea toată
e umai și numai a lui.

E liber și vrea să se ducă
buestru, la trap, sau la pas,
Pămîntul întreg cînd apucă
să-l calce-n picioare nălucă
să-l zboare, de este Pegas.

Cîmpie română, regină
desprinsă din coastă de zeu,
de-ncearcă din nou să revină
iar minzul, cînd toamna-i senină,
primește-l, acela sînt eu!

ATENEUL ROMÂN

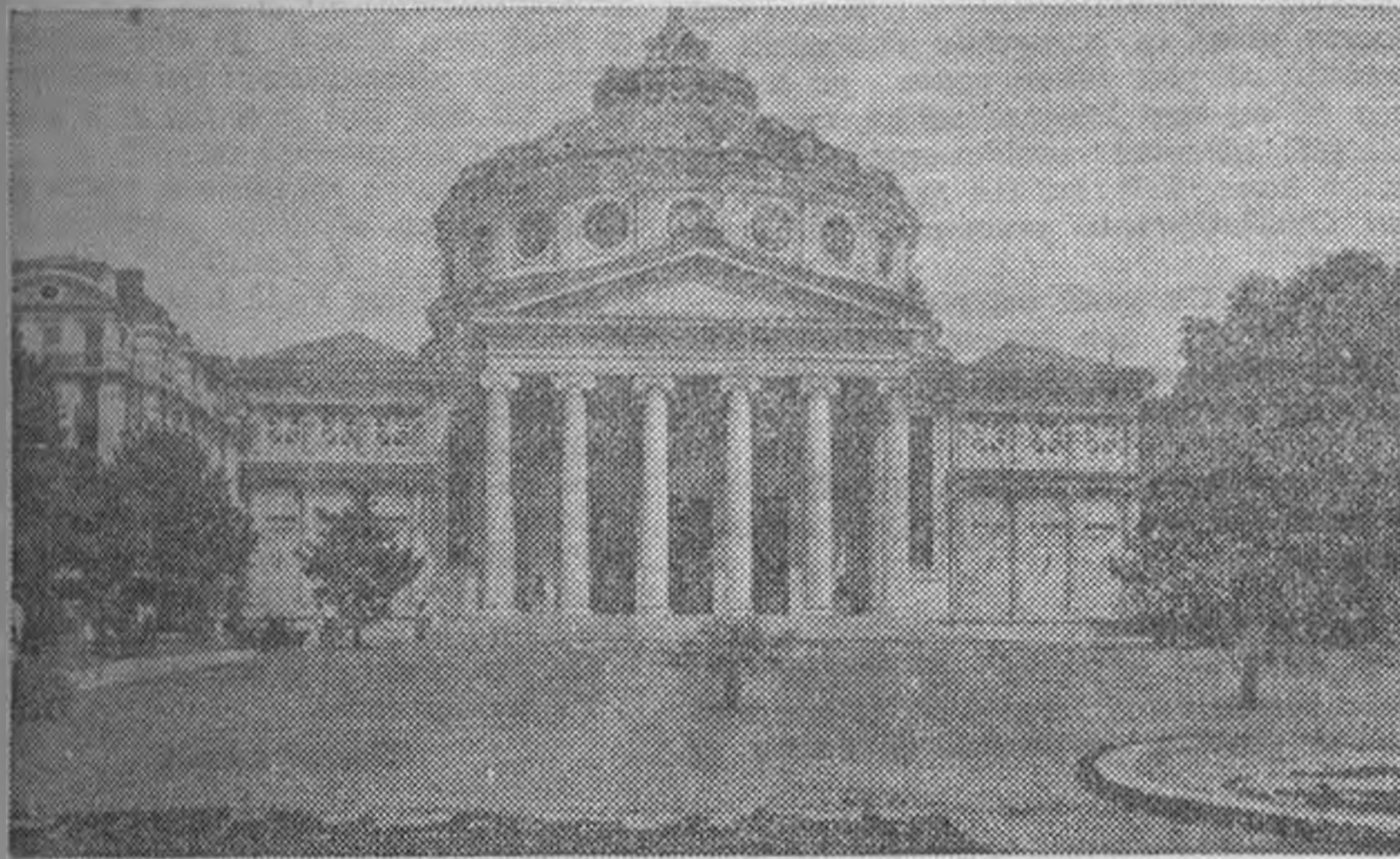
● Centenarul palatului științei, culturii și artei românești

În inima Bucureștilor și a țării, cupola Ateneului Român și draperia de coloane ionice, pe care se profilează statuia eminesciană, stau mărturie pentru strădaniile celor mai însemnați oameni de știință, cultură și artă ai României de a lumina poporul.

Încă de la sfârșitul secolului al XVIII-lea, cărturarii progresiști din toate provinciile locuite de români au întemeiat societăți, asocieri, „ortacii”, „însoțiri”, „reuniuni de lectură”, în care au discutat și formulat probleme de îmbunătățire a vieții social-politice, culturale, artistice și științifice, adevărate centre de răspindire a ideilor înaintate, expresie a patriotismului și entuziasmului creator al organizatorilor, al spiritului de luptă și de dăruire în procesul de ridicare a poporului român la nivelul popoarelor „politeșite” și de realizare a unității naționale prin cultură. Pe calea spre împlinirea Unirii din 1918, o deosebită importanță a avut și „societatea științifică, literară și artistică” Ateneul Român de la Iași (întemeiată de M. Kogălniceanu și V. A. Urechia; 1860—1861) și București (fondată de V. A. Urechia, Const. Esarcu, P. S. Aurelian, N. Kretzulescu; 1865—1949). După Statutul din 1865 activitatea ei se desfășoară în trei secții: Științe morale

ragiale, B. Șt. Delavrancea, D. Zamfirescu, M. Sadoveanu, L. Rebreanu, O. Goga, V. Eftimiu etc.), istorici literari (Gh. Adamescu, M. Dragomirescu, P. V. Haneș, Ion Zamfirescu), istorici (N. Iorga, Gr. Tocilescu), filozofi (C. Rădulescu-Motru, Ion Petrovici), medici (Victor Babeș, M. și N. Minovici, C. Angheliescu, I. Hațieganu), naturaliști (Al. Borza, Șt. Michăilescu), muzicieni (G. Enescu, E. Wachmann, G. Georgescu, G. Musicescu, D. Kiriac), artiști plastici (N. Grigorescu, Th. Aman, C. Stăncescu, Gh. M. Tattarescu, Șt. Popescu, Mac Constantinescu, I. Jalea, Costin Petrescu), actori (M. Millo, I. Manolescu, C. Nottara), arhitecți (I. Mincu, Petre Antonescu) și oameni politici (N. Kretzulescu, Ion C. Brătianu, Al. Xenopol), cu toții, indiferent de funcția lor socială uniți în gândire și simțire românească. „Lecturile publice” aveau un caracter democratic, fiind „cu totul populare” (C. Esarcu, 1865); adresându-se astfel, de la început, meseriașilor și comercianților bucureșteni — cei mai numeroși în Bucureștii deceniului al șaptelea din veacul trecut.

Ateneul Român a patronat numeroase filiale ale ateneștilor din țară: în 1865 se înființează la Brăila, în 1866 la Alexandria, Cîmpulung-Muscel, Craio-

și politice, Științe naturale, fizice și matematice, Literatură și belle-arte și se concretiza în conferințe, cursuri publice. În publicații (revista „Ateneul Român” 1860—1861, 1866—1869, 1894—1895), „Buletinul Societății Ateneul Român” (1907—1909), „Anuarul Ateneului Român” (1900—1943), cu intermitențe, dări de seamă, broșuri și volume), în numeroase expoziții de artă plastică și decorativă, de artă fotografică (peste 100 expoziții colective, 64 expoziții individuale, cu aproximativ 26.000 lucrări expuse).

Începând cu 26 februarie 1888, Societatea și-a desfășurat activitățile în clădirea actualului Ateneu Român, ridicată prin contribuția întregului popor. Ulterior, aceeași solidaritate se va manifesta și în momentul când s-au adunat cele peste 2 milioane necesare pentru realizarea marelui frescă a palatului de către pictorul Costin Petrescu (1922—1930), mai ales prin difuzarea în coli a vignetei reproducând fragmente din frescă. Un rol important în realizarea societății (de pildă, a Bibliotecii) l-au avut și donațiile. Clădirea Ateneului, descrisă inspirat de Al. Odobescu la deschiderea sa, armonizează arhitectura clasică (grecă și română), cit și cea barocă, cu elemente tradiționale, prin strădaniile mărețe ale arhitectului francez Albert Gallon și arhitecților români Al. Orăscu, I. Mincu, I. Soculescu, Gr. Căteș și C. Băicoianu.

Dintre cele peste 10.000 de manifestări culturale organizate în palatul Ateneului în perioada 1989—1949, în cele trei săli, un rol important l-au avut conferințele și prelegerile publice, cit și cursurile organizate de Uniunea Ateneului (1921—1949), societatea devenind o tribună de instruire și educație. Dacă s-ar fi înregistrat toate vocile conferențiarilor, ar avea o istorie a tuturor rumururilor științei, culturii și artei de peste un veac. Nu dispunem de spațiu pentru a arăta contribuțiile unor scriitori (Ion Hellad Rădulescu, extraordinara sa prezență, din deceniul al treilea până la sfârșitul vieții călăuzit de gândul „trebuie să vă adunați și să vă eliberați” pentru „creșterea nației”, B.P. Hașdeu, V. Alecsandri, I. L. Ca-

Sub semnul întrebării

miniaturi

Așadar, cum e firesc, închiderea „Lunii cărții la sate”, aflată acum la cea de-a 28-a ediție, va avea loc luni, 25 februarie la centrul cultural din comuna Variaș, la vremea de cumpănă a două anotimpuri. Când natura își pregătește veșmintul eternei renașteri, ca un simbol al perenității vieții. În bilanțul ei, această manifestare de anvergură, organizată în cadrul Festivalului național „Cîntarea României” a înscris în județul Timiș o suită de acțiuni reușite: lansări de cărți, mese rotunde, dezbateri, simpozioane, întâlniri cu scriitorii, editori, oameni de știință, cultură și artă, toate exprimând de fapt că ea, cartea, se bucură de o largă răspindire și prețuire și la sate. Că ea este mijloc de comunicare între oameni, de transmitere de idei și sentimente, de îndemnuri spre un mîine mai bun, mai frumos, mai înălțător. Că, datorită ei, țărănul a încetat de mult să mai fie ciobănașul de pe ghergheturile mătasoase în favoarea unui muncitor agricol conștient de rigurile noii revoluții agrare. Dincolo, însă de bilanțurile pe hirtie, cred că important acum, la finalul acestei ediții, ar fi să știm, chiar și dintr-o analiză gazetărească exigentă, cită carte se cumpără și se citește real în satele județului și care e statutul de fapt al cărții aici. Apoi, ar trebui să cunoaștem care e rolul bibliotecii sătești, ce loc ocupă ea în economia de timp a țărănului și cum influențează ea civilizația agrară. Din păcate unii, în contextul manifestării, își fac mai ales o datorie de mărturie sărbătorească în sine pe cînd ar trebui să ne intereseze o problemă de esență și anume cît a devenit de indispensabilă cartea în viața țărănului? Cel mai adesea cînd vorbim de luna cărții la sate înțelegem cartea de beletristică sau mai ales la ea ne referim, dar în condiția progresului lecturii la sate intră și cartea economică și științifică și de perfecționare a meseriei de țaran. Niciodată satul timișean nu s-a bucurat de o mai bogată și mai diversă intelectualitate ca acum. Poate fi desprinsă atunci pătrunderea cărții în viața satului de prezența angajată a acestei intelectualități? Și Ioan Josu, și Nicolae Rîmneanu, și Petre Milităroiu mărturisesc că n-au văzut încă o anchetă despre cartea la Topolovățu Mare, Liebling sau Lovrin, pornind de la faptul că satul e azi la fel de bine informat prin radio și televiziune ca și orașul și că diferențele, din acest punct de vedere, nu mai sînt deloc sensibile. Și încă ceva: țărani conduși de țărănul Josu, bunăoară, presupun, indiscutabil, o condiție intelectuală anume, altfel nu se mai poate crede că recoltele lor sînt doar expresia unui elementar pragmatism rural. Iată un posibil subiect pentru un real bilanț al „Lunii cărții la sate” pentru că e clar că fără o pregătire agronomică superioară nu se putea ajunge nici la recoltele record de la Topolovăț, nici la concepția unei ambianțe de muncă și viață adecvată gradului de civilizație actuală. De aici, din tratarea de către unii a manifestării exact ca o serbare, și vizitarea idilică a raportului cărții cu lumea satului. Cartea a încetat demult să mai fie doar povestea lecturii unei povești la gura sobei. O rețea bogată de centre culturale și de cămine culturale moderne a impus și ea un alt tip, superior, de activitate în județul nostru. Sînt oare aceste generoase spații, reprezentînd o investiție materială deloc de neglijată, folosite la parametri la care au fost concepute? Adevărul este că sînt totuși puține excepțiile fericite și cred că nici un moment nu e mai propice ca acesta, al lunii în care încă ne mai așlăm, de a se analiza cu rigoare, condiția căminului cultural și mai ales raportul dintre activitatea lui și starea economică a localității. Pledoaria se dorește aici în favoarea înțelegerii mult mai largi a rolului cărții la sate și a căminului cultural care trebuie gîndit în primul rînd ca un centru vital al întregii civilizații sătești, inclusiv al celei economice. Rămîn la opinia că un sat sărac sau slab dezvoltat economic nu poate susține o activitate culturală serioasă și eficientă!

George DINU

La lumină, măreția umană

(Urmare din pag. 9)

În poezia „Întunecatului April”, unde fraza e aspră, cu o sevă virilă.

Trebuie să o spunem că, în ciuda unei tensiuni a ideii, a unei dramatice înclăștări a ființei cu sine, în căutarea împăcării de sine, poezia lui Creția transmite o pace a inimii, o bucurie împăcată cu soarta ființei care trece neclintită printre marile semne ale timpului și istoriei. Îndemnul acesta la o bucurie împăcată este îndemnul filosofic la statornicie morală, la netemerea de lovituri, la iubirea adîncă de semen, la ținuta fermă morală, singurele capabile de-a nu ne pierde în ispitele trecătoare ale vremii ce ne este dată căci, exclamă poetul, „Sufletul nu trebuie pierdut cu nici un pret”. Poezia devine, astfel, un cod moral sui generis, un testament liric prin care făptura umană se fortifică în jocul lumesc „căci e ceva în joc mai mare decît noi / Și decît clipa deznădăjduirii”.

Chiar și despărțirea de pămînt, prin stingere, e văzută de poet printr-o conștiință senină, doar o „trece-re într-o altă stare”, „un singur zbor infinit”, „o singură bucurie... infinită și lentă”, „o singură uitare, biruitoare și albă”.

Universul, spațiul lui Creția sînt pline de semnele trăirii noastre căci „Privim, sîntem priviți de stele și de ochi / Apoi ne facem nevăzuți” iar, între noi și semnele din spațiu „se petrece slava / Ființei”. Erosul și

Logosul constituie lumea acestei poezii, ca și lumea omului, conchide poetul, restul e „clevețire și inconsistență”. Dar, oricît ar naviga poetul în acest univers al conceptelor pure, el rămîne totuși legat de singele lumesc și este osîndit să sufere cu lumea și timpul său.

Făurind o poezie a jubilației conceptuale, dar prinsă în mrețele pătimirii și trăirii lumesc, din sînge și carne, Creția cîntă marile concepte care animă conștiința, fără a se rupe însă de fluxul sentimentelor. O conștiință care se cunoaște pe sine, se suportă și nu se crede niciodată în afara eternelor dureri ale lumii, ba, dimpotrivă, se investește cu ele și cu timpul care le dă naștere, înălțîndu-se, însă, eroic, deasupra lor. În aspre sfîșieri ale gândului și făpturii simțitoare.

Elica acestei poezii este, pină la urmă, iubirea. Suportul ei este morală, bunăvoință. O poezie care „moralizează”, fără a fi niciodată didactică, care scoate la lumină măreția umană, în ciuda bestiei latente din noi. Poetul merge în linia marilor moralizatori, înscriindu-și discursul într-o etică a omului om pentru ceilalți, dar și pentru sine. Creția acționează întru adevărul care biruie ceea ce este falacios și trecător. Iar ruga lui, dacă e să numim una, se îndreaptă spre conceptul pur, mintuit de „vise năluciri, privelisti și înfășișări”. „hrănit însă de lume și pătimire”.

Deși orașele noastre, Timișoara și Iași, dacă privim harta, ne apar destul de îndepărtate, fiecare la o margine de ară, scriitorii au găsit întotdeauna unț de legătură. Prin reciproce vizite olective, prin colaborări la reviste, prin stabilirea unor trainice prietenii —piritualitatea timisoareană s-a întâlnit idesea cu cea ieseană Poate că aceste egături se motivează și cu o tradiție nal veche, dacă ne gândim că revolu-ionarul de la 1848, bănațeanul Eftimie Murgu, alungese profesor la Academia Mihăileană din Iași, iar Damaschin Bo-incă, de asemenea, fusese profesor lar și ministru, în vremea domniei lui Alexandru Ioan Cuza Cerculând colec-ia revistei Orizont (Scrișul bănațean) e-am orit la nr. 11 din 1961, număr edicat Iașului și Moldovei, rod al unei documentări colective, organizate de filialele noastre. Recitesc reportajul ecretatului scriitor Virgil Birou, care ra ne atunzi decanul nostru de vârstă. Virgil Birou rememora cu entuziasm: .Nu a fost monument cultural pe care n nu ni-l fi arătat și nu a fost cântec a care să nu fi poposit (...). Astfel, scriitorii ișeni ne-au dat din prinosul sufletului lor bucurii spirituale de ne-prețuit (...). De aceea legăturile în-ecute acolo și continuate prin întâlni-rea următoare la Timișoara vor rămîne mai durabile decât granitul". Sint emonante notațiile lui Virgil Birou, acum, cînd și el și unii scriitori ișeni, care ne-au întîmpinat în vara aceea cu atîta ospitalitate, nu mai sînt: Otilia Cazimir, George Lesnea, Al. Dima, Ion Istrati, N. Barbu, Florin Mihai Petrescu.

Autorul renumitului volum de repor-taje Oameni și locuri din Căraș (reedit-at de Facultatea de Literatură și Științe ale limbii din Iași, sub încredințarea lui N. Tîrnoiu) a descoperit un climat și locuri prietnice la Iași și pe drumurile moldave încercînd să definească sufletul moldovenesc.

Poeta Otilia Cazimir după ce petre-cuse o perioadă de timp în Banat pe vremea năcălîită a războiului, cînd am ajuns s-o cunosc la o sedință de cenaclu, scria și ea, la rîndul ei, frumos despre Banat: „În Banatul belșugului și al florilor (...) Valea dulce a Timișului cu pîrcurile ei de copaci roșii, se ridică ușor spre dealurile tot mai îndrăznețe, pînă la muntii inconsistenți, de piatră. Și peste toate se cernea, din plin, aurul roșu al toamnei" (Peregrinări prin tara maclor, Orizont, nr. 2 din feb. 1964). Asemănătoare simțămînte față de Ba-

nat și față de prietenii de aci regăsesc și într-o scrisoare a poetului Horia Zil-lieru, din ianuarie 1965 după ce parti-cipase la o manifestare lirică în orașul de pe Bega

„Dragă Tovarășe Jabeleanu,
Vorba lui Arghezi: amii mulți... se adună. De la frumoasă: Întîlnire bănă-țeană, consacrată poeziei, chiar dimen-siunea de timp: an se dublează. Ca să mă îndulcesc acum cînd scriu, sorb un vermuth autohton de la tata-socru.

EPISTOLARIU

În onoarea Dv., a familiei, a poeziei, pe care, în pofida unora și altora, o slujim. Aici, l-am pasișat pe amicul comun, poetul Anghel, care folosește acest verb în poematica senzual-amaroasă, atunci cînd își cosmizează sentimentul. Epis-tolele entuziast, se încheie în aceeași tonalitate: „Dumneavoastră îmi sînteți prieten, sîrteți post" (...). În nr. 11 din 1961, din care l-am citat pe Virgil Birou, prozatorul Ion Aricesanu publică File dintr-un carnet, cuprînzînd „bio-grafii contemporane de la Fabrica de penicilină și însemnări prilejuite de vi-zita la boldeuca lui Creangă. Sofia Arcan scrie Note lirice ișene, Mircea Șerbănescu Trandafir de la Moldova, Radu Theodoru Însemnări despre vita de vie, Sumarul acestei reviste ne înfă-șează și prezenta masivă a ișenilor. Ion Istrati semnează Itinerarii, reportaș inspirat din satele moldovene; N. Barbu un studiu: Mihail Sadoveanu și drama-turgia, Aurel Leon o schiță Versuri semnează Horia Zillieru Corneliu Stur-zu, Florin Mihai Petrescu, Sorin Stoian și Haralambie Tușul (pe atunci încă ti-misoarean). Sectorul de critică se ocupă cu scrierile prietenilor ișeni: Otilia Cazimir, N. Tatomir, Dumitru Ienea, Florin Mihai Petrescu. În continuare, în nr. 12 din același an revista are în sumar schița lui Mircea Radu Iacovan, intitulată Sase băieți coboară Copoul. Publicăm mai jos epistolele scriitorilor Ion Istrati și George Lesnea. Scrișorile

lui Ion Istrati ogîndesc relațiile de co-laborare cu revista Orizont, dar mai ales exprimă sentimentele de prietenie față de scriitorii timișoeni. Rîndurile poetului George Lesnea însoțesc o foto-grafie care ni s-a făcut laolaltă cu scri-itorii ișeni în amintita vizită. Fotogra-fia ne-a immortalizat tormai la Cotnari! În comprimata scrisoare vibrează ace-

Iași, cald sentiment de prietenie față de colegii din Timișoara

Al. JEBELEANU

Iași, 15 II 1961

Dragă Jebelene,
Pînă veniți voi la Iași, mă prezint deocamdată cu două scurte povestiri inspirate din actualitate. Am fost foarte prins cu campania electorală și trebuie să plec chiar acum pe teren, așa că nu mă lungesc vorba, cum au uneori obiceiul moldovenii. Pe-aci, toate bune Salutări lui Șerbănescu și lui Dumbrăveanu, precum și lui Har. Tușul

„Cu toată prietenia, Ion Istrati

P.S. Te-ăș ruca să-mi spul ce ai ho-tărîti cu alăturatele materiale.

* Povestirea Mănuca a apărut în Scrișul bănațean, nr. 3, pe luna martie, pag. 38.

Dragă Jebelene,
Fîndcă am plăcerea să constatăm că de-o foarte bună bucată de vreme ești foarte prolific, publicînd neîncetat și

viguros peste tot locul, și fîndcă în închipul că dîn pricină ca acestea prea poate să fii mai lejer în mîlă hăzurile exigenței redacționale, fac aloficiul de secretar al neveste-mi trimi-îndu-ți alăturat o povestire a ei „Ce-cest de aur" care, eventual, ar putea fi teresa revistei noastre.

Te rog, în alta ordine de idei, multe mește din partea mea tovarășului H. Tușul pentru binevoitoarea recenzia despre „fărîntile" mele, spunc-l lui Mircea Șerbănescu să nu mă înșu-șîndcă t-am logodit una din cele multe fete ale lui (deși bănuiesc că nu pîr-are motive să mă injure), lui Gavrilă-ii doresc aceeași consecvență combati-tate, lui Dumbrăveanu s. lutări moldo-venești, lui Bulic, asemenea, precum cele convenite la toți ceilalți.

Încolo, pesemni că ai văzut în nr. 6 al „Iașului literar" recenzia lui Ion Istrati (Horia Zillieru) la „Certitudini-tate".

Și-acum, nădăjdindu că și-am cistat îndestul bunăvoință pînă la o viitoa-scrisoare și o cli ma' apropiată și str-pită cu vin revedere te îmbrățișez

Ion Istrati
(Scrișoarea nu e datată)
Iași, 11 oct. 1973

Dragă prietene Jabeleanu,

Trag nădejde că scriindu-ți la asporană, clație, fîndcă nu știu adresa editurii-a dov bănațene, scrisoarea mea, scurtă, almite f-ajunge totuși la tine, cu toate bună-este mele urări prietenești de sănătate, feni atitt- cire și succese scriitoricești.

Eu sînt, atîta cît sînt, „sănătos" (de-șchid semi-gullimele: iar ai mi, ngvastă-măti o i și fiică-mea Ileana s' află amîndoa-n negi (mat ales ultima) bine' îmi închipul-șea ne și ai tîi sînt bine și te rog și le tramundă și miși cele de cuvîntă respecte... mist), i

In așteptarea răspunsului tău, te fiam este brățișcaza cu afecțiune prietenească gativ -mentar

I. Istrati
Iași, str. Cuza Vodă 1, sc. B, et. I.

Iași, 17 aprilie 1972

Scumpe tov. Jabeleanu.

Am scos acum aceste poze. Vă trim-una, cu cele mai calde urări de bine-țu că

Scriu din redacția „Iașului literar" ceva b-prietenii de aci mă roagă și ei să trar- Sact- smit tovarășilor și prietenilor scriitorii a din Timișoara un salut cald din Iași pe ace-Einstei- pe poz- tele pre- terpret- cuantic- ție filo- necesar- ce, prii- lismulu- acela a- aproape- clasice- un pre- karităt- lizat-a- rea la- aci, la- la idee- implica- rității, - centrul- plerem- Dar ac- tura d- euluior

Cu mulțumiri și la revedere.
Vă stringe mîna
George Lesnea

DIMITRIE ANGHEL

Examinată cu atenție și empatie critică, dincolo de componenta ei descrip-tivă și retoric-melancolică, poezia lui Dimitrie Anghel ni se pare a fi, în ceea ce are realmente proaspăt și durabil, o încercare de pătrundere spre o altă ordine a conștiinței, spre etapele revoluate ale biografiei, mai mult: spre ceea ce Baudelaire numea „une vie anterieure". Telul este, deci, reanimarea imen-selor depuneri de uitare ce zace în suflet, regăsirea antecedentelor, altfel spus: recuperarea avatarului. Numeroase enunțuri deconspiră acest impuls: „Visam privind în fundul paharului cu ceai / Și-n sticla străvezie, ca-ntr-o metemps-ihoză, / Eu m-am văzut pe gânduri (îinind în mină-o roză, / Subt un portic de aur cu bolta de email..." (vezi și Scrisoare, Omul din lună, Umbre etc.).

Căci sufletul înuși nu uită. El este o spațiozitate intens populată (o la-tență) în care coboară, din cînd în cînd, „magul amintirii": „Ce stranii lucruri dorm în suflet și cum nu uită el nimic / Din cite le închizi într-însul, ca într-o urnă funerară; / E iarnă azi și, fără voie, eu văd o zi de primăvară. / Și mă simt iarăși lingă tine, pierduta, dulcea mea amică..." Cuvintele însele sînt semne (sau semnale) ale unei (unor) realități halucinatorii: „Cuvinte, juvaere, ecouri depărtate / A altor suferințe și bucurii — cuvinte. / Cu voi trăiește tre-cutul, și clipe care bate. / Și viața care-ncepe dincolo de morminte".

Tematic, așadar, lirismul lui Dimitrie Anghel se atasează, prin cea mai profundă din pulsațiile sale, unela din direcțiile importante ale literaturii române (Edgar Papu), direcție pe care o ilustrează însă timid, într-un registru mai degrabă minor. De ce? Fîndcă motivul și procedeul nu par a fi fost constientizate (și, ca atare, subordonate unui proiect) ci lăsate exclusiv în seama spontaneității elegiace. Și asta în ciuda faptului că amplitudinea balan-sului ontologic este, uneori, prodigioasă (uman — vegetal, cum se va vedea mai jos).

Oricum, fînd vorba de recuperarea unei anteriorități existențiale, întreaga energie lăuntrică se orientează către profunzimile memoriei. Eul se aseamănă unui scafandru („Dară pe celălalt țărîm cînd ochul meu orb se deprins / Cu întunericul său plin de fantastice lucruri, / Scumpe comori am cules din adincuri de nimeni umblate; / Scufundător fericit nu mă știam ce s-aleg...") iar textul este consacrat nu doar a unor descoperiri, ci și a unei proceduri, a unei anamneze: „Vroind să uit, pe-o seară dulce lăsasem să m-adoarmă crinii... Și se făcea că fără voie trăiam acum o viață nouă: / Eram și eu un erin ca dinșii, și-n dezmiertările luminii / Imi întindeam voius potirul să prind o lacrimă de rouă...". La rîndu-i, anamneza cunoaște trei momente (trepte), clar deli-mitate în discurs. Prima treaptă este reveria (în genere nocturnă). Refugiat între flori, în lumea de miresme a grădinii, sau sub fascinația unor obiecte vag hipnotice (luna, paharul), însul rupse contactul imediat cu mediul și luneră spre propria realitate fundamentală. Iată câteva detalii ale acestei mnemotehnii ce reconstituie, în eternitate, avatarurile unui individ și ale unui cuplu: „Privesc o semuire de om în discul lunii, / Un chip bizar ce ride, privind de sus pămîntul... // E-un om de seamă, e-un cap de om, — o mască. / ... Și totuși chipul ăsta îl știu de nu știu unde... // L-am mai văzut desigur, și-l știu, — dar tu, iubită. / Ce te-ai deprins să judeci cumintii și nebulii, / Cînd stai privind pe geamuri cu fața liniștită / Cunoști tu cine-i omul ce rînde-n discul lunii?"

despre clasici

Procesul mnemoniic este încă mai intens (deși poate mai confuz) pe cea de a doua treaptă — somnul. Ajuns aici, sinele se mișcă dezinvolt în abisurile interioare, abalînd determinările spațio-temporale. Poetul laudă neconțenit atotputernicia somnului (Dragoste, Amintire, Melancolie, Metamorfoză etc.), o bănuiește, dar n-o exploatează așa cum s-ar cuveni. După cum doar schițează „fiziologia" celei de a treia trepte: agonia. Dar cît de modernă și de originală este această intuiție! Dimitrie Anghel se dovedește, într-adevăr, un Narcis agonic, un îns suspendat între două prăpăstii: „Grele aripile însă deodată statură inerte / Și cătră mine și-a-ntors Pajura ciocul flămînd: / Astfel o clipă-am rămas plutitor între două prăpăstii / Amenințat să recad dacă nu am ce-i jertfi". Să se vadă și Dureri ascunse, În furtună. Moartea Narcisului etc.

Ce ne dezvăluie, deci, anameza? Re-gresînd, pe căile reveriei și ale somnului (visului), sub atracția agoniei narcisiace, întîlnim un avatar uman (în Paharul fermecat, de pildă, dar nu numai acolo) și un avatar floral (Crinul din Metamorfoză). Acesta din urmă plasat în punctul cel mai îndepărtat al bio-grafiei globale, anterior conștiinței, este suportul unui antropos-ergon arhetipal, completat cu sintezele uranice și acvatice, exprimate discursiv în alta parte (Marină).

Cum se explică, totuși, dincolo de simțămîntul acestei înrudiri obscure, lototropismul poetului? De ce sînt atît de prezente florile în poezia sa? Ce semnificație are grădina? Florile și grădina pe care, într-un anume fel, el le-a „inventat" în literatura română? Căroara, altfel spus, le-a dăruit un vocabular și, prin aceasta, mijlocul de a supraviețui artistic? Încercînd să răspundem, vom observa mai întîi că sinziana, sulcina, garoafele, trandafirii, crinii etc. nu se impun atît prin grație și colorit, cît prin miresmele lor ametoitoare. Florile sînt căutate pentru parfumul lor adormitor, pseudo-ucigaș, ele asigură narcoza, lansarea în hăzurile memoriei („Te cheamă, te lîmbie și te duce. / Fără să vrei ai florilor parfum..." etc., etc.). Constatăm apoi un fapt și mai tulburător, anume că virtuțile soporifice ale miresmelor se bizuie pe consubstanțialitatea dintre ele și eul profund. Aromele ce bîntuie grădina nu sînt dect sufletele unor flori maladive sau defuncte (de altfel, niciodată elementul floral nu este la Dimitrie Anghel exuberant, vital; el se arată, dimpotrivă, meșu, debil, tinjitor, agonic). Cf., între altele, Moartea Narcisului). De aici, lotomania ima-ginară din După ploaje, de aici abandonul eului thanasofil în ambianța gră-dinii, ca într-un limb, ca într-un paradis sui-generis („În raiu-acesta-atlta de frumos..."), în care duhul florilor rătăcește liber, sprîjinînd și protejînd dulcea reverie (vis, agonie) a celui ce-și amintește de sine... Ciudat! Pornind de la asemenea enunțuri, am putea crede că în acest chip își dorea (și își vedea) extincția Dimitrie Anghel: blindă, durativă. Or, cum se știe, ea a fost momen-tană și violentă. S-ar zice că izbitoarea observație a lui Bernanos („Si je savais bien lire mes livres, j'y trouverais probablement la préfiguration de tout ce qui m'arrive, ou m'arrivera") nu este pertinentă în ce privește destinul poetului român. Opera sa ar exprima nîmai o manieră de-a trăi, nu și de-a muri. Doar în ultima clipă s-ar fi ivit un alt avatar, sumbru și nemilos, comandînd gestul fatal al eului empiric...

Și totuși, lată această strofă, cu accentul semantic plasat integral, acum, pe cel de al treilea stih: „E-un om de bună seamă, e-un cap de om, — o mască. / Dar după ironia acestei măști s-ascunde / Cea mai cumplită moarte ce-a fost să-mpărtășească: / Și totuși chipul ăsta îl știu de nu știu unde...". Chiar dacă n-o și explică, viața confirmă opera.

Eugen DORCESCU

SUR JUD

Sim

S-a a
c, idee
rebuie i
e, aș
mărit o i
ceva b
Sacr
scriitorii a
pe ace
Einstei-
pe poz-
tele pre-
terpret-
cuanitic-
ție filo-
necesari-
ce, prii-
lismulu-
acela a-
aproape-
clasice-
un pre-
karităt-
lilat-a-
rea la-
aci, la-
la idee-
implica-
rității,
- centrul-
plerem-
Dar ac-
tura d-
euluior

A
Petrice
fuește
Hasde
fascini-
toare,
ccl ce
scrieri
se ridi
sus pe
pofida
putem
de des-
potriv
Hasde
Dupa
veacul
circul
Ediția
clar d
a oper
tipărit
citele
articol
Să
Despre
de car
liberal
acerbă
cu ată
monog
ce poz
Ion B

ORIZONT ARĂDEAN

SUPLIMENT EDITAT ÎN COLABORARE CU COMITETUL
JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ ARAD
ȘI CENACLUL DIN ARAD AL UNIUNII SCRITORILOR

Spre o totalitate — cimp în știința contemporană (I)

Se arată adesea, pe bună dreptate, că virtuțile ideii de complementaritate, idee născută în spațiul fizicii, nu trebuie nici exagerată în știința contemporană, dar nici negată. Acest postulat s-a dovedit eficace, iar apariția unor limite în aplicarea și generalizarea lui nu este decât firească. El a putut stârni atitudini contrare — optimiste și sceptice — pentru că îngemănează, în desăvârșirea ce o are către dialectică, atât o perspectivă afirmativă, cât și una negativă. Anume, complementaritatea nu spune că orice particulă este și undă și corpuscul (afirmativ — optimist), însă, pe de altă parte, particula nu este nici undă, nici corpuscul (negativ — sceptic). Demersul complementarității construiește o unitate adunând în ea și un eterogen și altul, și o unitate și subiectul experienței, și undă și corpuscul. Dar nu mai reușește să le discearnă limpede, să le separe vizușor în interiorul unității, pentru că nici o latură nu mai apare ca ceva bine distinct.

Sacrificarea principiului separabilității a născut de la bun început pe acei fizicieni care, în frunte cu Einstein, se considerau ferm ancorați pe poziția realismului. Dacă în disputele prelungele dintre susținătorii „interpretării standard” a mecanicii cuantice și cei care apărau o concepție filosofică „realistă”, considerată necesară-subiacentă oricărei teorii fizice, principiile determinismului și realismului au putut fi salvate, în schimb asta al separabilității, al acțiunii din aproape din teorie fizicii clasice n-a mai putut fi salvat cu nici un preț. Pentru că ideea complementarității conține, implicit, nonseparabilitatea. Și, pe de altă parte, renunțarea la separabilitate trimite, în același timp, la dimensiunea continuului, adică la ideea cimpului. Fiind o perspectivă aplicată în postulatul complementarității, noțiunea de cimp n-a venit în centrul atenției altă timp cât complementaritatea polariza interesesele. Dar adâncirea fizicii postbelice pe latura discretului, a multiplicării particulelor, reclamă din ce în ce mai insistent în ultimii ani necesitatea unificărilor, dimensiunea continuului, prin apelul sistematic la ideea de cimp. E drept însă că nici ideea cimpului nu este nouă, ea venind din fizica tradițională, așa cum în marginea acestei fizici s-a născut și principiul complementarității.

Față de acest recurs la concepte din fizica clasică pentru a descrie domenii și evenimente noi (precum cele din mecanica cuantică) s-a luat adesea poziție din partea unor fizicieni și epistemologi. Dar a trebuit mereu să se recunoască faptul că pentru a face cât de cât intuitive și imaginabile pentru noi fenomenele și procesele de la nivelul microfizic e nevoie să apelăm la idei și reprezentări din lumea macrofizică. În această situație ne aflăm și cu categoria de cimp. Ea a fost solicitată în ultimii ani în mod progresiv pe două fronturi ale fizicii: pe de o parte, pentru a da seamă de diversitatea crescândă a microparticulelor ce par să se multiplice nedefinit, pentru a reduce, așadar, diversul la unitate și, pe de altă parte, pentru a concura la cuprinderea forțelor fundamentale într-o ecuație unitară, într-o teorie a cimpului unificate.

Cele două fronturi ale cercetării din fizica zilelor noastre se găsesc focalizate, deci, în problema structurii de profunzime a materiei, adică problema cuarcilor pentru actualul nivel de cunoaștere. Cuarcii sînt acum placa turnantă pentru cele două axe ale cercetării. Și ei ni se prezintă paradoxali, pentru că pun în discuție însăși noțiunea de particulă elementară, de corpuscul. Căci, într-un fel, hadronii nu sînt particule elementare, deoarece sînt compuși din cuarci, dar, pe de altă parte, ei pot fi considerați, totuși, particule elementare, întrucît cuarcii nu pot fi izolați, separați. Importanța dezvăluirii „misterului” cuarcilor se dovedește în dublu scop: pentru clarificarea discontinuității din registrul elementarității și pentru clarificarea unității interacțiunilor la scara Universului.

Ioan BIRIȘ

Am în față...

Am în față un dosar voluminos pe care scrie: „A.R.M.A.R.”. Răsfoindu-l filele, aflu că e vorba despre „Asociația pentru recunoașterea meritelor arădeanilor românești”. S-ar putea spune destule despre ea. Deocamdată, să vorbim doar despre o inițiativă lansată de un „grup” al acesteia. Și care grup este, bineînțeles, unul intitulat chiar așa: „Grupul de inițiativă” din cadrul A.R.M.A.R. E necesar, mai întâi, să stabilim câteva detalii. Grupul de inițiativă se mai numește și „Cinstire Vlaicu”. Secretar al Asociației este (era să repet „bineînțeles”-ul!) scriitorul Cornel Marandiu. El are (bănuiesc că de când s-a născut) patima zborului. A aflat despre asta oricine i-a citit cărțile — mai cu seamă acea formidabilă carte „Inimi cit să cuprindă cerul patriei” (Ed. Dacia, 1985). A vînd el suflet de zburător, îi cinsteste pe zburătorii tuturor timpurilor. Dintre ei a ales, acum, un (mare) nume: Aurel Vlaicu. Găsind de cuviință că amintirea-i ar binemerita un monument la Arad. Am în față un scriitor pe care-l cheamă, am spus, Cornel Marandiu. „De ce un monument Vlaicu la Arad?”, îl întreb. „Vlaicu a zburat la Arad, în iulie 1912 — era după triumful său de la Aspern; zborul acesta nu are doar o înaltă semnificație aviativă, el rămîne ca un simbol al înălțării unei națiuni, o națiune care și întruhipa prin el năzuința, visul, voința — împlinirea a

venit la 1 Decembrie 1918”, răspunde el, tuturor. Adică nouă, urmașilor celor de atunci. Cornel Marandiu (cu tenacitatea-i cunoscută) a alergat (era să spun: a zburat!) pe miri pe unde, a scris depeșe, apeluri, adrese, a adunat adeziuni. Și tot umblind a dat peste un sculptor (talentat) în căutare de idei. Scriitorul avea destule. Așa că...

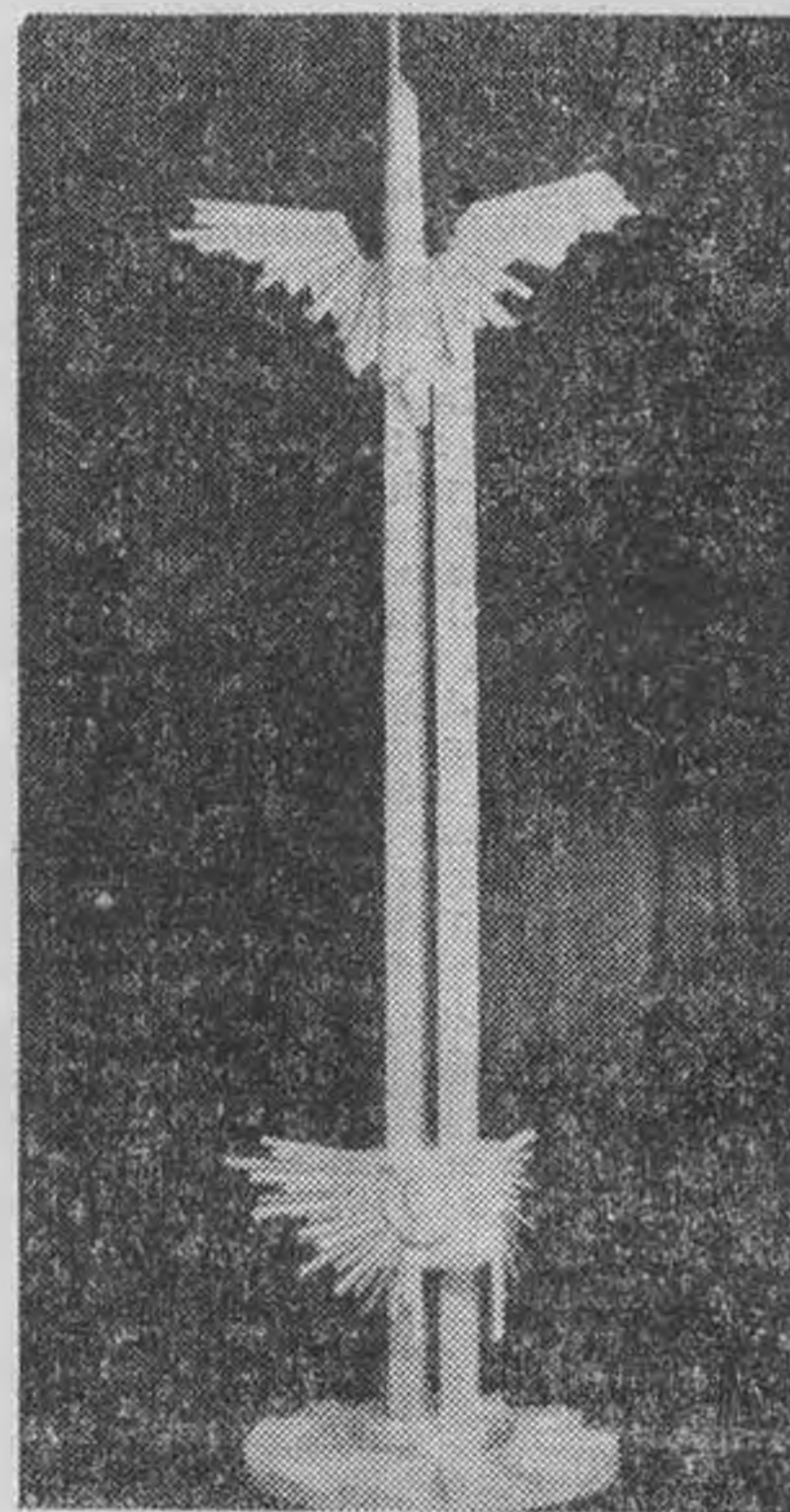
Am în față un sculptor (tînăr) care se numește Petre Stoicu. A terminat I.A.P. „I. Andreescu” la Cluj-Napoca (în 1981, în același oraș, deci, unde-și tipărea Marandiu pomenita carte, la numai cîțiva ani). A participat la câteva expoziții importante, a avut „personale” și a dobîndit câteva importante premii. Tentat de monumental, a executat remarcabile „lucrări terestre” (după vorba lui). Apoi a simțit nevoia unei „înălțări”; l-a pasionat mitul lui Manole. Și de aici...

Am în față o machetă. A posibilului (deocamdată) „Monument Vlaicu”. Dintr-un postament circular („o elice în mișcare”, mi s-a explicat) și care circumscrie un ceas solar, izbucnesc două coloane (la amiază, soarele p-trunde prin fanta dintre ele și luminează o „carte”, o „istorie a arădeanilor românești”) aflată la 12 metri distanță. În partea opusă cărții e o „aripa terestră” (sau un „Cuib de zbor”). Monumentul propriu-zis taie un imens curcubeu; deasupra „cheii de boltă” e „pasărea” (zborul împlinit!). Materiale necesare: piatră, marmură, oțel inoxidabil (pentru „curcubeu”). Înălțimea: 24 de metri.

Am în față o mulțime de răspunsuri la apelurile lui Cornel Marandiu. Cum și o serie de confirmări din partea înalților foruri competente (în privința aprobărilor, a colaborării, a sprijinului). Citind răspunsurile încep să cred că monumentul va fi înălțat. Răspund: Consiliul politic superior al Ministerului Apărării Naționale (seminează Șeful secției secretariat, din poziția Șefului Consiliului, Gen. Lt. Ilie Ceaușescu); în numele Academiei, acad. P. Voinea, în numele Institutului de istorie contemporană, Col. Dr. C-tin Ucrain, Comitetul foștilor luptători și veteranilor războiului împotriva fascismului, conducerea întreprinderii de vagoane Arad (după o prelucrare cu întreg colectivul de oameni ai muncii), Cpl. ing. cosmonaut Dumitru Prunariu, alți oameni de știință și cultură, artiști — un răspuns entuziast, de adeziune, dă scriitorul Radu Theodoru. Apoi: adeziuni și acorduri din partea forurilor superioare ale aviației civile, militare și sportive; din partea uzinelor aeronauticii românești; s-au făcut demersuri la forurile județene. Și, fată, să adăugăm încă o adeziune, de suflet, din partea Ceneclului din Arad al Uniunii Scriitorilor. La Arad se poate înălța un monument Vlaicu.

Am în față „schita” unui vis. El poate să devină realitate!

Florin BANESCU

PETRE STOICU: Axul monumentului
Aurel Vlaicu (machetă).

pre clasici

poate mai confuz) pe cea de nișă dezvoltată în abisurile Poetului laudă neconștient neolite, Metamorfoză etc.), o i. După cum doar schițează de modernă și de originală ste, într-adevăr, un Narcis „Grele aripile însă deodată iocul flămînd: / Astfel o mintă să recad dacă nu am înă. Moartea Narcisului etc. l, pe căile reveriei și ale i. Intilnim un avator uman) și un avator floral (Crinul ul cel mai îndepărtat al biounul anthropos-ergon arhe-exprimare discursiv în altă

ul acestel înrudiri obscure, te florile în poezia sa? Ce e într-un anume fel, el le-a is, le-a dăruit un vocabular ? Încercînd să răspundem, ifele, trandafirul, crinii etc. smele lor amestecate. Florile ueigas, ele asigură narcoza, e și te duce. / Fără să vrei un fapt și mai tulburător, zuie pe consubstanțialitatea lina nu sînt decît sufletele ită elementul floral nu este dimpotrivă, mersu, debil, il). De aici, lotomania imahanaoofil în ambianța grăis („In raiu-acesta-atita de orijind și protejînd dulcea ... Ciudad! Pornind de la hip își dorea (și își vedea) n se stie, ea a fost momen-lui Bernanos („Si je savais la préfiguration de tout ce e privește destinul poetului trăi, nu și de-a muri. Doar nemilos, comandînd gestul

ntic plasat integral, acum, un cap de om, — o mască. / cumplită moarte ce-a fost u știu unde...”. Chiar dacă

Eugen DORCESCU

HASDEU

Aniversarea a 150 de ani de la nașterea lui Bogdan Petriceicu-Hasdeu în primăvara februarie '88 ne prilejuiește un bilanț încă intristător. Cunoaștem multe despre Hasdeu, dar pe Hasdeu nu-l cunoaștem. Acest continent fermănant se deschide înțelegerei posterității cu destulă lentitudine. Refuzăm să credem că e vorba de un destin potrivit cel ce face necunoscute mormintele unor Șiucași și Maior, scrierile lui Budai-Deleanu și ale lui Hasdeu. Și totuși, picla se ridică greu de peste ansamblul creațiilor cărturarilor mai sus pomeniți, iar viața lor ne este ca și necunoscută, în pofida unor tentative meritorii. Dacă, însă, în cazul primilor putem invoca puținătatea documentelor ori complexa muncă de descifrare a operei scrise într-un limbaj tranzitoriu (deopotrivă arhaic, regional și artificial-neologic), scrierile lui Hasdeu ne stau la îndemînă în revistele de-acum un secol. După ediția Eliade, abia ultimii ani — și e deja sfîrșitul veacului XX — aduc o boare proaspătă, prin repunerea în circulație a marilor cărți hasdeice. Dar dincolo de acestea? Ediția critică de curînd inaugurată debutează fără un program clar de lucru, nepropunîndu-și explicit valorificarea integrală a operei și avansînd într-un ralenti grațios. Pînă azi au fost tipărite abia poeziile. Cînd ne vor fi aduse sub ochi strălucite studii istorice, folclorice, lingvistice? Cum vor arăta articolele și pamfletele strălucitului precursor?

Am stăruim puțin asupra publicisticii politice hasdeice. De ce ea se cunoscute ceva platitudinii, ca despre orice lucru de care vorbim din uzitate: că e anti-dinastică, de nuanță liberală și democratică. Sau, din alt punct de vedere, că e amăla sarcastică și pătimașă. Ce poate face, însă, istoricul ru atari adjective? Să presupunem că ar dori să scrie o monografie asupra liberalismului timpuriu. Va ști, atunci, că poziția lui Hasdeu este distinctă de cea a „marelui vizir” Ion Brătianu? Că nu se aseamănă nici cu a celui-alt liberal

infocat, C.A. Rosetti? Cum va afla că Hasdeu nu s-a considerat nici o clipă înregimentat în vreun partid politic, aspirînd să se constituie în ideolog și lider al unei grupări proprii? De unde va culege datele despre evoluția ideilor lui Hasdeu înspre un naționalism militant de sorginte pașoptistă (însă depășind pașoptismul), regășibil, mai tîrziu, și într-o formă întrucitva depășită, la Nicolae Iorga? Fiindcă, într-adevăr, în epoca aspirațiilor tuturor românilor spre independență națională și stat unitar — adică în tot răstimpul populat de elanurile generațiilor ajunse la maturitate între 1859 și 1918 — „românismul” hasdean era esențialmente progresist, el devenind desuet și nerealist abia ulterior Marii Uniri de la 1 decembrie 1918.

Îl înțelegem întrucitva pe Hasdeu filologul și lingvistul, uitînd că el rezolvă problemele de limbă pentru a înțelege mai bine fazele obscure ale istoriei neamului. Ne place să credem că știm ce a fost istoricul Hasdeu, uitînd adeseori că pentru el — ca și pentru alți reprezentanți ai istoriografiei „virștei eroice” — scrierile istorice a fost în permanentă o armă intransigentă pusă în slujba unui ideal politic. Atunci cum să te dispensezi de cunoașterea gazetarului de atitudine civică Hasdeu? N-o poți face, dar n-ai de ales. Cu excepția cîtorva articole de profil reproduse în ediția M. Eliade sau în alte antologii, cititorul — specializat ori ba — e condamnat să se adreseze microfilmelor ori fotocopiilor evasi-inaccesibile. Or, înțelegerea lui Hasdeu nu poate surveni decît odată cu cuprinderea totalității creației sale. Ba mai mult. Prin cunoașterea atît a operei întregi, cît și a vieții. Așa cum trebuie să ne apropiem de Eminescu. Rezultatul va fi pe măsură. Se va vedea atunci că în cultura română „oamenii deplini” sînt mai mulți decît credem că știm. Vom pricepe înfin mai bine — chiar dacă nu vom ști elina, latina, franceza, engleza, germana, finlandeza, limbile slave și sanscrita — cine este Hasdeu. Vom descifra mai corect sensul unei glorioase existențe de trudă cărturărească și iubire de neam. Ne vom mindri a fi urmașii lui Hasdeu.

Ovidiu PECICAN

Statuia

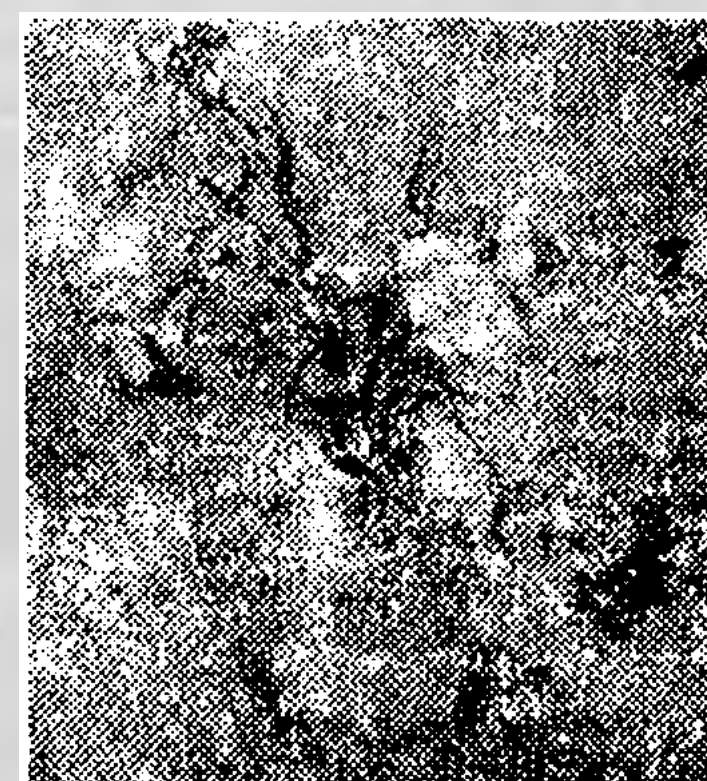
Lui Vasile Goldiș

Statuia lui Goldiș turnată e în noi și vremea și multiplică întruna, vin dinspre el virtuțile șuvoi fără să le înduplece minciuna. Goldiș — speranta acestui ism

transilvan, glas al izbînzii la Marea Unire, înălțare a adevărului de neam; cu întregul neam îți spunem — mulțumire.

Vin dinspre tine virtuțile șuvoi Statuia ta turnată e în noi.

Mircea ȘTEPAN

DOR DE DOR

cronica literară

Cu acest volum¹, poezia lui Vasile Speranța evidențiază tot mai mult intenția autorului de a construi poetic pe tema dorului. Am observat în volumele anterioare — *Polifonie albăstră* (1979) și *Dor de dor* (1984) — mai multe poezii care valorificau motivul dorului într-o interpretare originală și o diversă ipostaziere a dorului. Aflăm din Cuvintul autorului, publicat în revistă, „Am început să scriu Dorului scrisori cu „inima”, apoi cu „mintea” să încerc să-i înalț un „edificiu”, o „columnă”, „un vîrf de munte”. (...) Am ascultat ani de-a rîndul, cu sufletul la gură, sunetele minunate ce freacă în inima acestui mioritic plai de dor, le-am simțit flacăra aurindu-mi auzul cugetului cu mindria de a fi român”, notează autorul într-o explicare a demersului său poetic.

Dorurile cîntului de cuc este, pînă la un punct, o prelucrare în versuri a motivului folcloric K.2111, indexat de Stith Thompson sub acest număr. Motivul ispitirii are o carieră surprinzătoare în literatura lumii (și în folclorul românesc) și faptul este explicat în Postfața volumului semnată de Ovidiu Papadima. În volumul lui Vasile Speranța, personajele sînt din lumea păsărilor — Cucul mare, Cuculeana, soția lui și Cucul tînăr. Acesta din urmă, rezistînd ispitei, cade victimă răzburării la care-l supune Cuculeana. Implorarea acesteia este un cîntec al iubirii pătimate: „Cuculean, frumos bărbat, / Inima mi-ai frigurat, / Dorul mi-l-ai ars pe rug, / Viața cu a ta mi-o-njug, / Te doresc te vreau și-n moarte / Și-mpreună mai departe...” Avertizarea Cuculenei adresată Cucului tînăr, care nu se lasă pradă ispitirii, are ceva din fiorul sfîrșitului: „Dacă nu te dai

învins / Răzburării, te dau prins, / Cucul mare-l mînios / Și te rupe os cu os!” Pînă la sfîrșitul Cucului tînăr, poezia are un anumit fir epic, o poveste, care derivă din prelucrarea motivului folcloric. Apoi ea trece într-o încercare de definire lirică a dorului. Are dreptate Ovidiu Papadima cînd observă că „poemul se transformă într-o singulară explozie lirică, iar prozodia lui generis care îi animă ritmurile dă curs liber puțin obișnuitei ușurînte de versificație a poetului Vasile Speranța. Cîntecele dorului devin astfel una dintre cele mai fastuoase acumulări de metafore despre dor și în jurul lui”. Sînt multe fragmentele care pot exemplifica această multiplă ipostaziere a dorului, într-o încercare de explicare a sa, de descoperire semantică spre o mai exactă definire: „Dor fără pereche-n lume, / Suflet ești limbii române, / ... / Dorule țîșnit din carte / Ești iubirea fără moarte, / Ești ființa cea mai vie, / Nu ești om nici cloacă, / Nu credeam să vin, să fiu / Dor de-azur, nin, freacă viu, / Dor de cel colind născut, / Dor de-apoi și de-nceput”. Peste tot asocierile sînt neașteptate, dovedind stăpînirea unui vast registru lingvistic. „Dor dinspre columna sacă, / Dor cu dor să se petreacă / Dor de ducă, doi de-a fi / Dor pe placul inimii, / Dor pămînt și dor izvor, / Dorule mîntuitor / ... / Dor fără liman în noi, / Dorule, stelar altoi, / Dor, cutremurare-n suflet, / Flamură luminii cîntec, / Dorule, zare cu valuri, / Trece prin mine fără maluri /”.

La a patra sa carte, Vasile Speranța este același poet cu sensibilitate și gust artistic rafinat

Alexandru RUJA

¹ Vasile Speranța, *DORURILE CÎNTULUI DE CUC*, Editura Litera, 1987.

Iată un mic roman dintr-o inspirație din existența Vilmonților un oraș născocit de imaginația autorului său. Dar, în același timp, este care le-a dat posibilitatea să devină acestor locuitori ce și-l imaginau. De ce atîtea spații credibile și cătușabile imaginare cu toatele după mînarea altor spații de care este îndepărtat cu bunăștiință chiar un nume mincinos? De ce se lasă duiesc atîția autori să imagineze da mastici vechi și toponimii noi, în nume ale unor localități din Vilmonții strîns legate de biografia tiranilor autorilor? Pe cînd realitatea se ascundă ea însăși suficient pentru a permite cele mai îndrăznețe plăși, oferind de la sine atîta pilități (pe care spațiul născut luda printr-o apropiere forțată și stă de o amintire abia de ni-l poate înclt orașela și satele adevărate apar vesnic diferite, ca și unul șor e lași accident de mașină văzut de diferiților martori. Vilmonțul se compune abia perceptibil sub reea unui toc de pantof, atîndă acesta mărește o gaură în caldar, cînd mici nori de praf, mirigă pietricele. Vilmonțul se năruie

HENRY BONNIER

„IUBIREA CELORLALTI

sub și mai imperceptibilă prămișcă iscată de pașnici pași care-l călărașul se anulează prin faptul că deol mulțimea de elemente ce se coarmanu nu li se adaugă niciodată suficientă înlocuitori, de pare cu totul de și ci teles cum de a uitat autorul socie precizează că în catastrofele primomony

FAZAKAS TIBERIU: Peisajul

registrarul de decese este (desigur) i pr finit mai voluminos decît cel pehe l înregistrat nașterile. Vilmonțul aterl un oraș inexistent, în primul anil prin faptul că nu trăiește decît prin simțurile voite și în amintirile nem pătătoare ale locuitorilor săi, cărora le c slujește de oglindă însă și de sursele de viață — surrogat pentru surrogatul este un înlocuitor în falsă urbe. Tl falși locuitori de un rafinament deger vîrșit, îndelung exersat în limitele l nu j timp nesfîrșit precum raiul sau semidul și imaterial ca acestea. Și raiul e te sînt și micile suplicii inventate de locuitori, rafinate sînt și posibilitățile de investigare — în ultimă instanță fiind vorba de o comunitate autonemică înclt „eu” este inimaginabil înclt afara lui „noi”, o autocercetare și lă hondră, impudică, dar fals rușinosă caracteristică bătrîneții izolate mozt perind zările închise. Rafinate sînt și „ferestrele” prin care privește autu în străzile prăfuite ale orașului, rArtes cînd acoperișurile caselor, asemenea personajului lui Lesage, cunoscut Luce toți vilmontezii în varianta lui Lus monteză: un curios întrepid, fidebuto eforturi năstrușnice pentru a smulsa taine închipuite. Însă nici măcar „Elet sirea cu ostentație a seifurilor și romă nu caracterizează Vilmonțul mai mnanț ca oricare dintre celelalte trăsărie senile de care se înconjoară. Să și a iești din amintiri ce nu și-au apâniel nut, cînd pînă și în ele n-ai fost din clt un biet privitor, să trăiești dora în privirea celor din jur, care, la csemr dul lor, încearcă să trăiască din până virea ta, reflectare din reflectare, srefel de mult moartă față în față cu o mderil laxie prăbușită, totul perceput ptele tr-un sistem nemaipomenit de lenșcrii reglate electronic de un computer apârt mic, al unui observator fenomenonron fala inteligenței unei civilizații... cător pe o planetă dispărută... Iubirea care lorlalti...

Gheorghe SCHWARTZ

LIGIA TOMȘA ● DE MARTIE

VINE MARTIE și-n arterele luminii curg riuri verzi, ghiocelii, aceste lacrimi albe ale zăpezilor ce pleacă, ard la reverul zilelor. O desfoliere dulce-amăruie mustește sub cerga caldă a pămîntului, se aud semînțele pocnind, în ierbi țîșnese tulnice de clorofilă și oiștea Carului-Mare dă în muguri pe cer...

VINE MARTIE și ascult în neodihna rodnică a nopții frămîntul orașului meu de la bulevardul în care teii au devenit fîntini arteziene, pînă la marile uzine ale piinii, în care alatururile ca niște coline dulci se prefac în miezuri de zi, de la Mureșul în care se oglindesc marile cuiburi de piatră și beton, ca niște colonne ale acestor vremi de pace, pînă la pumnul ciocanului Baning care netezește obrazul fierului la Uzinele de vagoane, de la șuerul trenurilor care vin și pleacă într-o respirație continuă, pînă la țipătul victorios al noului născut la Spitalul Matern.

VINE MARTIE și orașul își împletește mărțisor din vise curate, cite-un tramvai mai înfășoară noaptea pe roți, Calea Armatei Roșii fumează de bunzile micilor în drumul lor spre munte și eu, în fața unui poem care arde coala albă de hîrtie, veghez la fereastra primăverii, ca un paznic răspunzător de odihna orașului meu și rostesc în gînd: Dormiți oameni buni, în jur e liniște și pace și-n zori, Martie o să vă întîmpine în prag cu flacăra lui verde.

OSKAR SZUHANEK: Schiță de peisaj.

TANIA FAUR

ARS POETICA

Cînd mii de trepte
Se desprind din suflet,
Roind din vulturi
Prăvăliți în soare,
Nu-i prea tirziu
Nici prea devreme
Să mă rostesc în vieți interioare.

ÎNȚELEGÎND PE „NU”

Ce înseamnă „Nu” ?
Jurămint pietrificat pe geana
luminoil,
Ori piatră mirifică în, cădere ?
Cuvinte apuse pe petale de crin,
Ori șerpi colcăind a venia ?

Ce înseamnă „Nu” ?
Să crezi ca visul e o fără - de - lego,
Ori sufletul, negusul de iluzii ?
Ce-nseamnă „Nu” ?
Simțămînte ascuțite pe piatra tăcerii ?

PERFECȚIUNEA ZILEI

Nu îmi doresc
Decît o zi, în care
Să mă sting cite puțin
În gesturi irepetabil,
O zi în care celulele mele
Să ardă-n pocăluri de stele
O zi reversibilă
Fără surprizi de înalțuri.

O nouă premieră teatrală

Pe scena arădeană o nouă premieră (a doua în această stagiune) cu piesa scriitorului englez Oliver Goldsmith, „Se umilește pentru a cuceri”, tradusă în românește de Andrei Bantaș, sub titlul „Noaptea încurcături lor”. Psetul, prozatorul și eseistul Oliver Goldsmith s-a făcut cunoscut în epoca luminilor prin două comedii sentimentaloide. În care recunoaștem prelungiri din verva shakespeareană.

Regizorul Ștefan Iordănescu realizase în stagiunea precedentă un spectacol de referință cu „Acești îngeri triști”, dar în acest spectacol nu vine cu o viziune scenică insolită. Spectacolul nu sochează printr-un limbaj metaforic inventiv ci impresia este că regizorul, în mod deliberat stă în umbră spre a-lăsa pe actori să se dezlănțuie fără rezerve. Fabulația piesei este agreabilă, dar cam subțire. Regizorul nu o ampli-

fică, ci intenția este de a merge pe firul unei intrigii sentimentale fără a fora în adîncimile timpurilor de unanitate învederate de text. Expresia comică a spectacolului provine din insolitul unor situații, din veiva și hazul necăznit al unor personaje. Doi tineri „de familie” ajung în casa onorabilului domn Harcastle, dar impresia lor este oă s-ar afla într-un han, de unde o suită de încurcături... ce se vor dezlega în final. Un final, de altfel, admirabil gîndit de regizor, ca o metaforă cu profunde întelesuri, ce se constituie într-o proclamare a libertății spiritului, într-o largă deschidere spre afirmarea personalității umane.

Intr-un cadru scenografic original, gîndit și stilizat de Doru Păcurar (un crîng cu electu, cu ur, podeț supralicitat) — sprîjini de un joc de lumini și o coloană sonoră care potențează miste-

rul, întreținînd „incurcăturile” — actorii evoluează cu reală plăcere, încințați de propriile șotii și aplaudați de multe ori la scenă deschisă. Vasile Grădinaru pare hărziț anume pentru comedie, evoluînd cu veivă și pregranță, dar a trasat uneor, în linii prea groase, caricatura și parodia; Emilia Jurcă a întruchipat-o cu o ironie inteligent disimulată pe doamna Dorothy Harcastle; Doru Iosit, la cel mai bun rol al său pe scena arădeană, s-a impus, mai ales, în partea a doua a spectacolului, printr-o subtilă și nuanțată persiflare; Gabriela Cuc — vrtuoasa Katy, care „se umilește” spre a-l cuceri pe Marlow — a fost grațioasă și delicată, dar i-a lipsit impetuoșitatea și pontanicitatea; Mona Tâna nostima Constante, a evoluat cu dezvolțură și haz, conferind personajului o senzualitate adolescentină, pe alocuri, vulgară; Dan Covrig l-a interpretat cu nonșalanță pe junele Marlow, doar aparent timid; Virgil Müller și-a conceput rolul cu naturalitate și ușoară delicia; Teodor Vușcan a fost ceea ce trebuia în Sir Charles Marlow și Al. Fierăscu, un Circumar, vesel și neostentativ caricatural.

Lizica MIHUȚ

atâ un mic roman dintr-o...
 orată din existența Vilmon...
 oraș născocit de imaginația lo...
 r săi. Dar, în același timp, un...
 e le-a dat posibilitatea să se...
 stor locuitori ce și-l imagi...
 ce alttea spații credibile și...
 ile imaginate cu toatele dup...
 narea altor spații de care cit...
 îndepărtat cu bunăștiință...
 n nume mincinos? De ce se...
 se atâia autori să imaginez...
 tici vechi și toponimii noi...
 le ale unor localități din tim...
 is legate de biografia tir...
 rilor? Pe cînd realitatea și...
 ascundă ea însăși suficient...
 ermite cele mai îndrăznețe...
 , oferind de la sine alttea p...
 i (pe care spațiul născu...
 tr-o apropiere forțată și st...
 amintire abia de ni-l poat...
 orașela și satele adevăra...
 veșnic diferite, ca și unul și...
 accident de mașină văzut de...
 iților martori. Vilmontul se...
 pune abia perceptibil sub...
 unui toc de pantof, atunci...
 a mărește o gaură în caldar...
 mici nori de praf, mirișp...
 icele. Vilmontul se năruie...

PORTRET DE COPIL

Asculă clipa,
 Trecătoare secundă,
 Vocea răzbate
 Electric,
 Pleătura de roșu
 Se scurge...
 În seva pămîntului.
 Ochii umezi,
 În lacrimi,
 Rid de urma
 Sîrit ce sapă
 Obrazul frumos
 De copil.

PLIMBARE DE DUMINICĂ

Cludat, după atit amar de
 vreme,
 Vad voci clare, fipete-ascuțite,
 Am zis că sint de sus blesteme
 Dar este-un zvon de glasuri
 ispășite.
 Dacă tu ai pleca departe,
 oriunde,
 Văntura mă stringe ca într-un
 cerc

excelsior

Viorel Veșcă

Este un tânăr poet bucureș...
 tean, de profesie economist.
 A debutat în revista „Cronica”
 de la Iași, este membru al ce...
 nacului „George Bacovia” și
 se află în pragul debutului
 editorial.

Aștept pe mare, în valuri,

creșcînde,
 Ca o corabie-n furtună petrec.
 Ia-mă aproape de tine!
 Fă să-nflorescă pomul uscat.
 Seamănă tubirea în mine,
 În trupul vlăguit de atita
 umblat

NATURA UMANĂ
CU SUFLET

Culeg
 Mireasma rotundă
 A sărutului
 Caut
 Două priviri,
 Gingașe flori
 Înjorate
 De lumina vieții
 Mingi timplice,
 Urme de-argint
 În noaptea pămîntului.
 Natură umană —
 Cu suflet

VISUL
UNEI NOPTI DE VARA

Noapte ce-adiuci vîntul,
 Oprește-mă s-admir steaua.
 În liniștea ta caut
 Secretul șoptelor.
 Mireasma din tarba ascunsă.
 Muzica, vraja de raze a lunii,
 E vis.

HENRY BONNIER
BIREA CELORLAL

și mai imperceptibila prăb...
 de pașnicii pași care-l cald...
 se anulează prin faptul că
 mea de elemente ce se con...
 se adaugă niciodată sufici...
 itori, de pare cu totul de...
 cum de a uitat autorul...
 eze că în catastifele prim...

AZAKAS TIBERIU: Peisaj

il de decese este (desigur) ...
 mai voluminos decît cel pe...
 rat nașterile. Vilmontul e...
 și inexistent, în primul d...
 ptul că nu trăiește decît...
 le voite și în amintirile ne...
 ale locuitorilor săi, cărora...
 de oglindă însă și de sur...
 — surogat pentru surogați...
 un înlocuitor în falsa urbe...
 cuitori de un rafinament de...
 ndelung exersat în limitele...
 p nesfîrșit precum raiul sau...
 material ca acestea. Și rafin...
 și micile suplicii inventate...
 , rafinate sînt și posibilită...
 stigare — în ultimă instan...
 rba de o comunitate ați...
 cit „eu” este inimaginabil...
 și „noi”, o autocercetare ip...
 impudică, dar fals rușino...
 stică bătrîneții izolate ac...
 arele închise. Rafinate sînt...
 le” prin care privește autor...
 le prăfuite ale orașului, ră...
 perisurile caselor, aseme...
 lui lui Lesage, cunoscut...
 nontezii în varianta lui...
 : un curios întrepid, fide...
 năstrușnice pentru a smul...
 lipuite. Însă nici mișcar...
 ostentație a seifurilor go...
 terizează Vilmontul mai m...
 dintre celelalte trăsătur...
 care se înconjoară. Sî...
 amintiri ce nu și-au apar...
 pînă și în ele n-ai fost...
 iet privitor, să trăiești de...
 a celor din jur, care, la r...
 încearcă să trăiască din p...
 reflectare din reflectare, se...
 noartă față în față cu o...
 bușită, totul perceput prin...
 eon netaipomenit de len...
 ectronic de un computer at...
 ntul observator fenomen...
 genței unei civilizații...
 etă dispărută... Iubirea ce...

Gheorghe SCHWARTZ

viața asociației

DEZBATERE IDEOLOGICA

La sediul Asociației Scriitorilor din Timișoara a avut loc o dezbateră ideologică cu tema „Concepția Partidului Comunist Român, a secretarului general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind creșterea eficienței activității ideologice și politico-educative în vederea unei dezvoltări armonioase, a realizării unei concordanțe cit mai depline între conștiința socialistă, revoluționară, a oamenilor muncii și creșterea rapidă și puternică a bazei tehnico-materiale a societății și formarea omului nou, înaintat — constructor conștient și devotat al socialismului și comunismului în patria noastră” la care au participat scriitori, membri și neamendi ai Asociației. Au luat cuvîntul: Anghel Dumbrăveanu, secretarul Asociației Scriitorilor din Timișoara, conf. univ. dr. Traian Sencu, Maria Pongracz, Marian Odangiu, Slavomir Gvozdenovici, Eugen Dorcescu, Alexandru Mangu, vicepreședinte al Comitetului de Cultură și Educație Socialistă al județului Timiș, și Cornel Ungureanu. În încheierea lucrărilor dezbaterii, a luat cuvîntul tovarășul Eugen Florescu, secretar al Comitetului județean Timiș al P.C.R.

• La Școala interjudețeană de partid din Timișoara a avut loc o seară de poezie, în cadrul căreia poetul Anghel Dumbrăveanu a vorbit despre dezvoltarea poeziei române contemporane și despre dezvoltarea literaturii din această parte a țării. În ultimele două decenii. În continuare au citit din creațiile lor poezii: Anghel Dumbrăveanu, Crișu Dascălu, Ivo Muncian, Aurel Turcuș, și Marcel Tolcea. Oaspeții au fost salutați și prezentați de tov. Gheorghe Iancu, directorul Școlii interjudețene de partid. La manifestare au participat secretarii și secretari-adjuncți de propagandă de la comitetele comunale U.T.C. din județele Arad, Bihor, Caraș-Severin, Hunedoara, Mehedinți și Timiș. • Criticul și poetul Eugen Dorcescu, redactor-sef al Zărilor Facla, a fost, de asemenea, prezent în mijlocul cursanților de la Școala interjudețeană de partid din Timișoara, unde a vorbit despre realizările editurii timișorene. • În contextul tradiționalei manifestări „Luna cărții la sate”, la Șcheia de extracție Șandra a avut loc o seară literară, la care au citit din creațiile lor scriitorii Ion Arieșanu, Tatiana Arieșanu, Mircea Șerbănescu, și membrii Cenaclului „Luceafărul” din Șandra, condus de tânărul poet Dumitru Butoi. Cu același prilej a fost prezentă placheta de versuri „Luna frumusețe — patria noastră”. • La ședința de lucru a Cenaclului „Asociația Scriitorilor din Timișoara” s-a discutat despre revista „Orizont”. Daniel Vighi a citit fragmente din romanul în lucru la Editura Cărtea Românească „În căutarea despre anii din urmă”. Vasile Popovici, autorul romanului, a analizat deschis simbolice ale prozei ciștișene și a subliniat calitățile samanturii. La discuții au participat: Eugen Bunaru — romanul lui D.V. este o călătorie în timp (...) autorul are un acut simț al detaliilor (...) există, uneori, riscul u-

panoramic

• În întreg județul conti...
 nuă să se desfășoare acțiuni
 de o reală eficiență educativă
 și de o binevenită diversita...
 te în cadrul „Lunii cărții la
 sate”. Cîteva sugestive gene-

rice: „Cartea în sprijinul e...
 ducăției juridice”, „Cartea a...
 grotehnică în acțiunea de
 sprijinire și perfecționare a
 lucrătorilor din agricultură”,
 „Carte-educație-tineret”, „Car...
 te — mijloc de cunoaștere a
 frumuseților patriei”. • „For...
 me și metode folosite de c...
 necluburile muncitorești pen...
 tru mobilizarea oamenilor
 muncii la realizarea sarcinilor
 reieșite din documentele Con...
 ferinței Naționale a partidului”
 s-a intitulat dezbaterea
 organizată de Consiliul mu...
 nicipal al sindicatelor la Clu...
 bul „Constructorul” din Ti...
 mișoara • Invitat al cercului
 de proză din cadrul Bibliote...
 cii județene — prozatorul Au...
 gustin Buzura (duminică, 28
 februarie, ora 10,30). • O
 nouă premieră cinematografică
 românească pe ecranele tim...
 ișene: filmul „Unde ești,
 copilărie”, semnat de regizo...
 rea Elisabeta Bostan, după
 un scenariu de Vasilica Istr...
 te. • Vernisaj (la Casa Uni...
 versităților, azi, 26 februarie,
 ora 17). Expune grafică Flo...
 are Pera Szekely. Prezintă cr...
 ticul de artă Deltu Petroiu.
 • Tot în cadrul Casei Uni...
 versităților, cercul de psihiat...
 rie juridică și-a serbat cei trei
 ani de la constituire printr-o
 interesantă ședință de lu...
 cr. • Concert simfonic
 (vineri, 26 febr.) la Filarmo...
 nica de stat „Banatul” — me...
 dalion Beethoven Dirijor Ion
 Baciu; solistă — Dana Bor...
 șan Amiraș. • Inspectoratul
 școlar județean, Societatea de
 științe filologice — filiala Ti...
 mișoara a organizat „Ziua
 metodică” a profesorilor de
 limba și literatura română din
 licee cu tema „Presa literară
 și pedagogică în sprijinul
 predării-învățării limbii și li...
 teraturii române”. Vom re...
 veni.

aqua-forte

• Cel mai bun prieten al
 omului este totuși Omul medic.
 • Floare de mușcată i s-o
 fi spunind așa tuncă într-ade...
 văr are frunzele toxice!
 • Satul este singurul teri...
 toriu unde te poți sătura de
 miresmele și frumusețile vir...
 gine și nelimitate ale naturii.
 • Cea mai reușită fotografie
 sau tablou este memoria vi...
 zuală a fiecăruia.
 • Numai avînd vecini buni,
 crește rod într-a tăi pruni.
 • Lasă totul pentru a salva
 viața aproapei sau semenu...
 lui tău.
 • Fără contribuția nobilă a
 dascălilor copilăriei și adole...
 scenței, nimeni n-ar putea
 ajunge la și în labirinturile
 științei, inclusiv al științei cu...
 vîntului.
 • Timpul trece, birfele și
 calomniile vor muri cu succes.
 • Cînd neleguțul zice „da”,
 tu să zici cu zec și sute de
 voci — NU!
 Ion. N. DAIA

„CINTAREA ROMÂNIEI”

• La Casa de cultură a sindicatelor din Lugoj a avut loc o manifestare sugestivă pentru tradiția culturală a acestui oraș, perpetuată în zilele noastre: decernarea titlurilor de laureați ai Festivalului „Cîntarea României” unor artiști amatori și unor formații sindicale. A urmat un spectacol de gală oferit de laureați. • Elevi în Festival: formația de dansuri populare a Școlii generale din comuna Ghiroda a reușit să obțină locul 1 pe țară în ediția a șasea a „Cîntării României”; în Dumbrăvița micii interpreți români și maghiari sînt cunoscuți pentru sirguința cu care învață instrumentele muzicale și se constituie în mici formații muzicale cu care obțin an de an succese. • Manifestări politico-educative și cultural-artistice din săptămîna aceasta: prezentări de cărți apărute sub egida editurii „Ceres” la Recaș, Liebbling, Jebel și Bethausen; în ciclul „Colocvii de literatură română contemporană”, masa rotundă „Postinformație în cazul unor romane de Călinescu, Preda, Buzura”, sub egida Bibliotecii județene, la I.M.A. Timișoara; la Lovrin o dezbateră vizînd formele și metodele utilizate de așezămintele de cultură pentru formarea gîndirii economice și perfecționarea pregătirii profesionale.

L. B.

MĂRTIȘOARE...

top

• O adevărată invazie de concerte și spectacole de muzică tinărară în ultima perioadă ne-a prilejuit (re)întîlnirea cu grupurile Iris, Romanticii, Diamantele negre, Cargo, cu soliștii Ilie Micolov, Mircea Baniciu. • O prolifică activitate are formația Pro Musica. Luna trecută aceasta a terminat înregistrările la „Electrecord” pentru albumul programat să apară la vară. Ilie Stepan ne informează despre seria unor spectacole la care formația Pro Musica „se face răspunzătoare” de ilustrația muzicală. Este vorba despre „Noaptea inocenților” de O. Goldsmith pusă în scenă la Teatrul din Arad, „Răceala” de M. Soreescu la Teatrul Național timișorean, precum și o colaborare cu Teatrul de păpuși („Orașul pitocoșilor mincăcioși”). • Celebra casă de modă Graffiti din Paris a angajat-o ca manechin temporar pe cunoscuta cîntăreață Sandra. Designer-ul japonez Hiroko Koshino este convins de succesul colecției sale de primăvară încă de pe acum. Contractul nu specifică dacă Sandra va trebui să și cînte în timp ce va defila pe podium învesmintată în prea scumpele veșminte... • Recent la Havana s-a desfășurat Festivalul de Jazz al țărilor din America latină. • După George Harrison iată-l și pe Paul Mc Cartney din nou în atenția generală cu discul său „Once Upon A Long Ago”. • Iată și o scurtă listă cu noi piese „susceptibile” de a deveni hit-uri: Father Figure — George Michael; Stop For A Minute — Sandra; At The Very Mention Of Your Name — Gilbert O’ Sullivan; What Do You Want — Shakin’ Stevens; Heat Seeker — AC/DC; Rhythm Of Love — Yes; On The Turning Away — Pink Floyd; The Mask — Roger Glover. • În titlurile de noutăți pe discuri singles citim cu mirare numele lui Alain Delon („Comme Au Cinema”). Ne amintim însă că celebrul actor ne-a mai oferit asemenea surprize... • Virfuri din clasamentele internaționale: AUSTRIA (după „Harlekin”): 1. Wonderful Life — Black; 2. Pop Goes The World — Men Without Hats; 3. You Win Again — Bee Gees. ITALIA (după „Musica e dischi”): 1. Faith — G. Michael; 2. La Bamba — Los Lobos; 3. Bad — Michael Jackson. ANGLIA (după „Music Week”): 1. Always On My Mind — Pet Shop Boys; 2. Heaven Is A Place On Earth — Belinda Carlisle; 3. The Way You Make Me Feel — M. Jackson. S.U.A. (după „Billboard”): 1. So Emotional — W. Houston; 2. Got My Mind Set On You — G. Harrison; 3. Faith — G. Michael. OLANDA (după „Buma Stema”): 1. China In Your Hand — TPau; 2. My Baby Just... — Nina Simone; 3. When I Fall In Love — Rick Asthley. CANADA (după „The Record”): 1. Faith — G. Michael; 2. Got My Mind Set On You — G. Harrison; 3. Pop Goes The World — Men Without Hats.

Petru UMANSCHI

televiziune

DUMINICA, 28 februarie: 11,30 Telex. 11,35 Lumea copiilor. 12,40 Din cununa cîntecului românesc. 13,00 Album duminical. 15,00 Închiderea programului. 19,00 Telegazeta. 19,20 Cîntarea României. 20,20 Film artistic: „Vreau să dansez”. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. LUNI, 29 februarie: 20,00 Telegazeta. 20,25 Știința pentru toți. 20,55 Tezaur folcloric. 21,15 Occident ‘88. 21,30 În întîmpinarea Conferinței pe țară a președinților consiliilor populare. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. MARTI, 1 martie: 20,00 Telegazeta. 20,20 Pe calea progresului multilateral al țării. 20,35 Teatru TV: „Mama”. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. MIERCURI, 2 martie: 20,00 Telegazeta. 20,25 Priorități în economie. 20,45 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,00 Roman folcloric: În căutarea Căpitanului Grant. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. JOI, 3 martie: 20,00 Telegazeta. 20,25 Pe drumul înfăptuirii noii revoluții agrare. 20,45 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,05 Popor erou, popor de fărari. 21,30 Împlinirile socialiste — forța mobilizatoare a devenirii noastre. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. VINERI, 4 martie: 20,00 Telegazeta. 20,25 Democrația muncitorească, revoluționară — concepte și realitate. 20,45 Pe calea progresului multilateral al țării. 21,00 Cadran mondial. 21,15 Cadre la nivelul exigențelor progresului economic și social al patriei. 21,35 Laureați ai Festivalului național „Cîntarea României”. 21,50 Telegazeta. 22,00 Închiderea programului. SIMBATA, 5 martie: 13,00 Telex. 13,05 La sfîrșit de săptămîna. 14,45 Săptămîna politică. 15,00 Închiderea programului. 19,00 Telegazeta. 19,25 Inflorescî, pămînt al României. 19,40 Teleenciclopedia. 20,10 Un buchet de flori 21,00 Film artistic: „Proprietarii”. 22,20 Telegazeta. 22,30 Închiderea programului.

Anii '50 și '60 au lăsat drept moștenire poeziei americane un ciudat pluralism și eclecticism. Deceniile care au urmat războiului au reprezentat în cultura americană o proliferație fără precedent a stilurilor și a conținutului poemelor. După cum și celebritatea, dacă nu și autoritatea scriitorului, chiar și a celui care nu scrie best-sellers, s-a ridicat pe culmi nebănuite. E o înțimplare care cu siguranță, i-ar fi făcut multă plăcere lui Emerson primul nostru poet-teoretician care cu aproape un secol și jumătate în urmă, îl proclamă pe poet drept „prezicatorul... adevăratul și singurul tămăduitor... unicul purtător al noutăților...”. Punctul de vedere revoluționar al lui Emerson asupra poeziei s-a dovedit o speculație incisivă și cu bătaie lungă. Astfel înfapt ne reîntorcem la el, pentru a ne pune din nou întrebarea implicită din Poetul: ce este poezia? Nu? Cu totul neașteptat că o asemenea chestiune se ridică într-o cultură în care cantitatea de poezie bună, sau măcar interesantă, satisfăcătoare din punct de vedere emoțional, sau chiar încântătoare, este enormă. „America? În orbii noștri un poem”, declara Emerson trimbițind un viitor care prin 1830 sau '40, încă nu s-a scris: „un poem care nu-și va aștepta multă vreme rimele”. Acum, America s-a scuturată de veac douăzeci nu numai că pare să aibă (dară e posibil așa ceva) prea mulți poeți, dar înseși natura și scopul poeziei par să fie de egal interes pe scena americană, unde, în mijlocul corului imens de voci, cititorul nu descoperă nici o școală dominantă, nici o mișcare importantă și nici o voce destul de puternică. Încît să-și asume rolul de solist. Absența unui maestru contemporan recunoscut sugerează, desigur, și faptul că încercările de definire a poeziei le lipsește tocmai elementul central. Faptul că nu mai avem, să zicem un Eliot, un Pound, un Stevens sau chiar un Robert Lowell sau o Elizabeth Bishop este o condiție prealabilă a percepției concomitente de către noi a peisajului liric contemporan. Scurtul comentariu care urmează nu se va referi în mod direct la problema adevăratului rol al poetului sau al naturii poeziei și, prin urmare nu intenționează o anatomie a mișcării poetice de azi. Totuși trebuie observat că o discuție pe marginea sensului poeziei

In exclusivitate pentru ORIZONT:

ADAM J. SORKIN ECLECTISM ȘI COERENȚĂ

și a definiției sale este în egală măsură importantă pentru definirea ei diacronică și sincronă. De obicei, critica s-a limitat la redefinirea unor principii imuabile ale poeziei bazate însă pe experiența autorilor contemporani de poezie. Acestea fiind spuse, să ntrăm în fondul chestiunii.

Două dintre cele mai importante feluri de poezie care se scriu azi în America pot fi denumite drept imagiste și baroce. Poemul imagist, așa cum e practicat în anii '70 sau '80 e versiunea actuală a unei importante tradiții în poezia descriptivă engleză — a cea tehnică atât de bine imitată de către Eliot în fraza sa elocventă: „obiectiv corelativ”: realistă, evocînd întâmplările de fiecare zi și simțămintele umane obișnuite. Doar că, acum acest tip de poezie conduce spre un comentariu meditativ, implicînd și o doză de psihologism sau metafizică, de introspecție sociologică și filozofică, uneori chiar simbolică. În linia poezilor americani ai veacului trecut o poezie a stilului ornamental, care favorizează invențiile de natură tehnică și subiectivitatea emoțională și intelectuală în reelaborarea procesului conștiinței. E un fel de suprarealism autohton influențat, mai ales, de experimentele verbale ale Gertrudei Stein și de sensibilitatea lui Wallace Stevens. Așa cum a fost descris de către Paul Zweig, acest „nou suprarealism” e mai degrabă o dominantă tematică decît o estetică programatică. Dar el mai e, prin înseși natura sa, chiar dacă într-o formă atenuată, și anticultural, și anarhic. Acest mod, înalt figurativ, al unui baroc suprarealist e cultivat de către unul din cei mai im-

portanți poeți americani de azi, John Ashbery, ale cărui poemuri se organizează întotdeauna în jurul metaforei. Mai bine zis al unei înlanțuri de metafore, alcătuită din peisaj luxuriant. Poeziile lui Ashbery conțin imagini foarte grațioase, însă ele nu se așează în serviciul descrierii imagiste. Mai presus de orice, Ashbery crede în coerența întregului. În faptul că „Fiecare lucru are o schemă a lui, numai să fii în stare să o descoperi”, după cum notează într-o carte de succes din 1956 „Some Trees (Anumiți copaci)”. Prin contrast, doi poeți mai tineri, Rita Dove (născută în 1952) și Stephen Dobyns (născut în 1941) mizează pe capacitatea de a obține prin cuvinte nu numai o construcție stilistică, ci și adevărul. Pentru ei, poezia este mai mult un prețios al senzațiilor decît al inteligenței. Mulți poeți (și aici poate fi inclus și Ashbery) încearcă să acopere ambele zone ale discursului poetic, atât figurarea, cit și adevărul. Rita Dove câștigătoare în anul 1987 a premiului Pulitzer pentru poezie, pentru recentul ei volum „Thomas și Beulah”, pare a se fi stabilit într-o poezie a mișcărilor încetinite, a timpului înghețat care prilejuiește cadrul meditației cu implicații filozofice. Poemele ei, cu aspect narativ, nu drept loc de acțiune un anumit loc, Akron, în statul Ohio, precum și un element de legătură, care îl constituie viața de familie. În ce-l privește pe Stephen Dobyns, el descinde, parcă, din poemele prozaice ale lui Louis Simpson, cu un plus de spectaculozitate stilistică și prozodică.

Rita Dove una din cele mai talentate tinere voci ale poeziei americane de azi, și-a consacrat cea mai nouă carte (care

poartă în titlu numele bunicii lor (terni), Thomas și Beulah, relații rești din viața de fiecare zi a unui meni obișnuit: speranțele, luptele, binzile, eșecurile lor. Chiar dacă e un dramaturg, spectacular al poeziei trece în planul al doilea, textele funcționează prin capacitatea lor de a prinde, liric, o lume. Dispune poetic, poemele se decupează ca niște vii, în interiorul cărora privim o lume a unor oameni comuni.

Dinamismul timpului narativ e în centrul atenției lui Stephen Dove. A șasea carte de versuri publicată, cent, se intitulează „Cemetery Nib” — ambiționează la o panoramă a existenței umane. Poezia nu se ferește de construirea minucioasă a unui spațiu al paginii, îndeosebi prin savante nice asocieri de idei și cuvinte. Poemele dau impresia unui fragment de rălă care se destinde, eliberînd marcabilă energie poetică.

În ce-l privește pe John Ashbery, cursul său poetic poate fi asemănat cel plastic. Interesat de textură procesul creator (în sensul din primul termenului), el dezvoltă, adesea, o largă gamă a procedeelor care amintesc tehnica poemului desore poem. Totuși, în poeziile sale mai noi se conturează un proces de impersonalizare, încît într-una din artele sale tice, intitulată „Paradoxuri și oximorone”, însuși cititorul devine o abstracțiune, a cărui reacție este urmărirea unui poet care devine, el însuși, pentru eu, abia în actul scrierii sau transcrierii acestei experiențe.

Spre a încheia, trebuie să spunem, dacă, în acest moment, America nu pune de o singură voce poetică dominantă, ea se bucură de binefăcătoare eclecticism care face însuși un colu vietii literare. Nu avem, mai marii mei. Și totuși, cititorul poate profita de avantajul de a alege îndemnă direcții poetice atât de variate. Am descris, sumar, doar trei din ele. Sînt, după părerea noastră, furi incontestabile ale poeziei de azi. Sînt, totodată, trei direcții distincte de apropiere de etern al poeziei: prin puternice, o introspecție, în cazul Ritei Dove, solide narațiuni lirice, la Stephen byns și printr-o magnifică ornamentică a meditației lirice, la John Ashbery.

Stephen Dobyns

PINZĂ DE PĂIANJEN

Unele povești se desfășoară la fel de simplu ca un ghem de ață. Un bărbat se află într-un avion între New York și Denver. Își privește viața mișcîndu-se de-a lungul unei linii drepte. Azi aici, mine dincolo. Destinația nu e atât de importantă pe cît

o drumul. În timpul mesei vorbește cu femeia de lângă el. Ea e din Baltimore și e cu vreo douăzeci de ani mai în vîrstă.

Află că a avut doi copii omorîți de doi șoferi beți, două accidente în urmă cu cincisprezece ani. La început voiam să mor în fiecare zi,

spune ea, acum vreau să mor doar din cînd în cînd. Și iar și iar încearcă să-și oblige viața să se miste înainte în linie dreaptă dar ea se încapățînează să se întoarcă la cele două morți, se curbează înapoi ca un cirib de pescuit înțepenit în măruntaiele ei. Cred că sînt fericită, spune ea pentru că mai am și alți copii.

Bărbatul și femeia discută despre cărți, despre cai; vorbesc despre diferite orașe; dar toate discuțiile se întorc la împrejurările celor două morți, ca și cum fiecare discuție ar fi fost o cădere de pe acoperiș

iar cele două morți ar fi fost pămîntul — un fiu și o fiică, de cinci și paisprezece ani. Avionul aterizează, el se despart. Bărbatul are diverse

întîlniri, dar timp de câteva zile oriunde s-ar afla la masă ori odihnindu-se seara spune oricui se află în preajmă: Stii, am întîlnit în avion cea mai tristă femeie. Dar nu se poate hotărî, nu știe dacă ea e tristă

sau curajoasă, nu poate descrie cum se lupta femeia să readucă mereu subiectul, cum se reîntorcea mereu la copiii morți, și cum se prăbușea și plîngea, și cum se blestema și cum o lua de la început. După vreo săptămîină, bărbatul își termină treaba și se întoarce acasă. Își adună încă o dată firul vieții. E primăvară. Bărbatul lucrează în grădină, repară uneltele stricate de pe lângă casă. Se gîndește cum își face păianjenul pinza; cum pinza e sfîșiată de oameni cu măturile, de insecte și păsări răpitoare: cum păianjenul o reface iar și iar, pină ce vîntul o ia și o rupe și o risipește, în imensitatea albastră și pură a cerului.

John Ashbery

VARIANTA

Cîteodată, totul începe cu un cuvînt, precum Miini și picioare, soare și mînuși. Spui

Că drumul e plin de primejdii, iar eu observ cuvîntul „primejdii” în timp ce-mi povestesc. Despre vîile cu mari secrete la oarecare depărtați. De bălăile umplute cu noroi — „dar așa cum e mereu, din lemn ușor, adinec impregnate de ceea ce Vor fi într-o zi, lipind o etichetă neagră, singurii Pe cer, dar pină atunci Ecoul, plutind liber pe coridoare pe alei, Și locuri domoale, departe de orice altceva. Se va închide de la sine — vox Clamans — oare nu vezi? Sfîrșitul lui miine. Nu încerca să pornești mașina ori să privești mai adînc

În nesfîrșita vîlurire a cerului: dorință După dorință, transparență plutind în straturile cele mai de sus. Pină ce totul începe să se reverse ca o prăjitură La o nuntă de argint sau ca un pom de crăciun, într-o cascadă de lacrimi

Rita Dove

A ȚINE DE URIT

Nimeni nu-l mai poate ajuta. Nici lucrul acela nou de alături, pîrghia cu pedale roșii, nici canarul pe care-l distra

cu mandolina. Copacii n-or să-l mai trezească sub clar de lună și nici măcar o singură dimineață uscată de primăvară

cînd peștii îi țineau de urit. Ea stă acolo și-i spune: las-o baltă. E sătulă de sirene iar fața lui e mîncată de sare. Dacă așa stau lucrurile, îi spune ea, atunci ascultă: am fost buni deși n-am crezut-o niciodată. Iar acum el nici măcar nu-i poate atinge piciorul

Traduceri de Mircea MIHAIEȘ

COLEGIUL DE REDACȚIE:

ION ARIȘANU (redactor șef)
ANGHEL DUMBRĂVEANU (redactor șef adjunct)
VIOREL COLȚESCU, NICOLAE PIRVU, CORNEL UNGUREANU

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA: TIMIȘOARA, strada RODNEI
Telefoane: 3 33 90 și 3 33 76 (redactor-șef). Manuscrisele nepublicate nu se înapoiază. Abonamentele se fac la P.T.T.R.
TIPARUL EXECUTAT LA I.P.B.T. Index: 42.907.